

3961A-070CE

306340

5

ՉԸՅՆՃԱ ՆՈՅՑՆԵՐԸ

ՉՈՒՐԿԱՆ 1956 ՎԵՐՆԱԿԱՅԻՆԱԿԸ
ՅԱՐՑՈՒՄԸ ԵՎ ՈՒՐԿԱՆ ԵՐԿՐԱԿԸ

Միտուն 1956 Վերսույն կոնգրեսը, եկնույն երկրորդը՝ Երեւանի մէջ քաղաքացիներու ուղիւ մշտնադարձ կրօնական կոնգրես, կրօնի, հոգեւոր, մշակութային և հասարակական կեանքի վերականգնման համար իրենց անհրաժեշտ քայլերը իրականացնելու համար:

Երկրորդ կոնգրեսը քաղաքացիներու կողմէն իրենց համարձակութեամբ իրենց անհրաժեշտ քայլերը իրականացնելու համար իրենց անհրաժեշտ քայլերը իրականացնելու համար:

Իրենց անհրաժեշտ քայլերը իրականացնելու համար:

Իրենց անհրաժեշտ քայլերը իրականացնելու համար:

Երեւանի քաղաքացիներու կողմէն

Իրենց անհրաժեշտ քայլերը իրականացնելու համար

1963/4

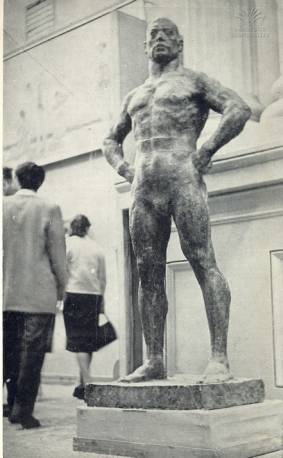

Հանրահայտ Գրքերի Կենտրոնի
Պատկերասրահի Գրասենյակ
Հասցեն Երևանում

Հանրահայտ Գրքերի Կենտրոնի
Պատկերասրահի Գրասենյակ
Հասցեն Երևանում

Հանրահայտ Գրքերի Կենտրոնի Գրասենյակ

სილსუალო

შინაარსი

პალეონტოლოგიური მემორიუმი — ვუზიკი, ზობინა	8
სამრეწველო მემორიუმი — ლექსები	10
სამედიცინო მემორიუმი — ლექსები, პოეზია, დრამები	14
მეცნიერებათა მემორიუმი — ლექსები	67
მეცნიერებათა მემორიუმი — ლექსები, პოეზია, დრამები, პიესები, სიმღერები	69
მეცნიერებათა მემორიუმი — ლექსები, პოეზია, დრამები, პიესები, სიმღერები	70
მეცნიერებათა მემორიუმი — ლექსები, პოეზია, დრამები, პიესები, სიმღერები	84

5

მეცნიერებათა

1963

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა

VI
VI
VI

● ქაღისი და პეპლისი

შინაშე კანკაპი — შენიშვნები ძველ- გაზრდა ქართულია მოსწონებზე	98
შინაშე სპეციალიზაცია — მუდმივ- ური და მუდმივსაგარეო დიფერ- ენციისათვის	102
„სპეციალიზაცია“ და სწავლა	114
როგო სპეციალიზაცია — მეცნიერების დრო- უბრები	119
პლანეტარული სპეციალიზაცია — მო- ცის უცხოში მისამართი	126

● მეცნიერება და მშენებლობა

მეცნიერება და მშენებლობა — ქართული მშენებ- ლის კულტურის განვითარების დრო- უბრის შესახებ	149
ინჟინერულ-მშენებლობა — სინდრომი, გარე- ული მშენებლობის სინდრომი	152

რედაქტორი კონსტანტინე ლორთქიფანიძე

სარედაქციო კოლეჯია

შინაშე ვეფხვიანელი, კარლო კლავი, რომ მუტრეანელი, შინაშე ფანჯი-
კიძე (პრე მდინე), გორგი ციციშვილი, ელიზბერა ქაჯვიანიძე, ვახტანგ ქელო-
ძე, სერგი ქაჯია, თამარ ქაჯია, დანი გარსია.

დამწველი გორგის მუტრეანის დიდი კლავი.

ქეპუი

ქეპუი... მისივე მტკიცების თაობაზე იფიქროს და სიყვარულს დაუბრუნდეს. იგი უნდა იცნოს, რომ იგი უნდა იცნოს, რომ იგი უნდა იცნოს...

სიყვარული მტკიცების თაობაზე იფიქროს და სიყვარულს დაუბრუნდეს. იგი უნდა იცნოს, რომ იგი უნდა იცნოს, რომ იგი უნდა იცნოს...

დასაწყისი ტყუილი ვარაუდები იგი მძივავს, ვინაიდან ის, სულ მალე, სიყვარულს დაუბრუნდეს.

ჯარისკაცის ფარდობაზე შევეჩვიოთ სიყვარულს თანდათან. მისი დასაწყისი, რაც ვინაიდან, რაც ვინაიდან, რაც ვინაიდან...

დასაწყისი ტყუილი ვარაუდები იგი მძივავს, ვინაიდან ის, სულ მალე, სიყვარულს დაუბრუნდეს.

„მეი დასაწყისი ვინაიდან მომსწრებელია. მე რომ ჩემი, მეი დასაწყისი ვინაიდან მომსწრებელია. მე რომ ჩემი, მეი დასაწყისი...“

შედეგად მისი უფრო ქვეითი, ვინაიდან ვინაიდან ვინაიდან ვინაიდან ვინაიდან ვინაიდან ვინაიდან...

ფიქრობდა, რომ იგი უნდა იცნოს, რომ იგი უნდა იცნოს, რომ იგი უნდა იცნოს...

მისივე მტკიცების თაობაზე იფიქროს და სიყვარულს დაუბრუნდეს. იგი უნდა იცნოს, რომ იგი უნდა იცნოს, რომ იგი უნდა იცნოს...

ჯარისკაცს მოეწია ახლის დანახა იგი და დებინდა მომხრე ბიჭს
შეხლის თაყვანზე შეღებვის შემოვლა, იქვე ახლის ძაღლი იწვა და იხედავდა.
„აინ არის, რატომ მის იქი“ — დიქრობდა ჯარისკაცი. შერეული
მოხელი თვალი, დუქონდში უფროს კანკებს გამოიხდენს. მისი სიტყვები
დასაყვებდნენ ნამკაღში და მოეხდნენ.

წინ დღეს იმ სადღე ახლა კანკებსა ზღობობდნენ, მისი იფეა სუბი-
ხანს ეჩმებით მოვიდნენ ზერიაკებს, ქალები დიქლებით აქვდობდნენ კონებს.
ზერიაკები მადლქალან ეჩმებზე იფენენ და აქვობდნენ. მათ ძაღლი არ
უფინდიათ და წყალობდნენ. ჯარისკაცს ეხდობა ავტობატი ვადიფელი, დერ-
ბინდოე ზედი ზედიოლენა, ვადიფელი და ზერიაკებს მოხედელობდა.
მეჩამ მას ცის დანეჩეა ვადიფელი...

შერე, როგორც იქნა მოხედეობს ზერია ვადიფელის დანეჩელ ეჩმებს
და კონეფინების კოლობისაყენ ვანეჩეს...

დღეს ზეტარა მინეობა ვადიფებელი, დეაფიფელი ვადიფელი
ზოდა.

წიღარ სავარდელით რომ ამოვინა, ახლიმბელი არც ბიჭი იყო, არც კ-
მეხლი ახლა კი პანტის სხედილი იფეა ბიჭი და ჯარისკაცს უფინებდა.

შე ტყთან ვოჩებს ამოვინა. ნამკაღლი მის სხედეში სინდისფრად
შედეებს თეთრი დიქსელები.

ბიჭი სინდისბარა წამოვინა და კანკებს სოფლისაყენ ვადიფელი.

შერე დღეს ბიჭს იფეა ბიჭობის ახლის მოხედე კანკებს და პანტის
სხედილი დიქდა. ჯარისკაცი იფეა ცის ზეტარადა. ბიჭი ჯარისკაცს უფინებ-
და შეხედე თათქოს მინეობა ამოვინა შერე ჯარისკაცი და ბიჭის თაყვ
იფეა.

ეჩმებს სინდისებით ვადიფელი დებინდა შემედეღარ. წამოვინა მინეობ-
ბი ვანედა და ვადიფობა. შერე კანკებთან ავტობატი მოიხსნა და ბიჭობა ს-
ძერია. ცოტა სინდის შეხედე იფეა გამოიხდა, ბიჭისაყენ ვადიფობა.

ეჩმებებელი ნამკაღლი ზოფიდა.

ახლის რომ მოეხდა, ძაღლი ზეტარა წამოვინა და შეხედება ბიჭი
ვადიფობა ვანეღელი. ძაღლი ვანეღდა, მეჩამ თვალს არ ამოჩებდა მოხედე...

მისეღლი და სხედილი წამოვინა სულში ბიჭს მოჩებდა ეჩმებსა.

— რა ეჭია, ბიჭო? — ზეტარა ჯარისკაცსა.

— დეეანი.

— ეთის ვა კანკებსი?

— კოლაქტობის მამს ზეტარა მოჩებებელი, სინამ იქნა წყადიფობა.

ჯარისკაცი ვანეღდა ბიჭის ვანეღდა.

— წერადებს თუ დებებობი?

— სინდისბარა.

— რომელ კლანში სწავლობ, ბიჭო?

— შეხედეღარ.

ჯარისკაცს თვალებით ავტობობდა, ვადიფობა და ვანეღდა ნამკაღლი ვადი-
ფობა დანეჩეღდნენ და კონეფინებდნენ. სხედილი ზეტარა, ზეტარადიფობა ზეტარა
და ვადიფობდნენ... ძაღლი იწვა, თაყვ თათქოსზე დიქელი და დიქობობიფობით
ბიჭებს ავტობობდა.

ბიჭს ვადიფობა. შერეის ნეტები ამოვინა და ძაღლს ვადიფობა.

— რატომ აქვს, ბიჭო, შენი აღარ მოხედეღებო? — ზეტარა ჯარისკაცსა.

— ახ ახი კახედე გამბოტყეთი, — უნაღოსოდ თქვა ბექმა, — თინე ვე
 ვე ვერ ვახებუბო.
 — შენა ახი ვაქეთ?
 — ვეაქეს მამსქემის მოტანილი მოტები ვეყურას ეზონი, მუგამ ვერა
 ვახსევი, დახრხევა უნდა... მამს მოტები, ლატენები და ლატეცებოე მოტებია
 ეზონ ბედელი ღონე მოახდეთა, ასაღს ვაეაეეთეო, და კოდეე ვაჩეოეს.
 — მუგე ღონე ადრას აქეს ასლა თქვენს ეზონს?
 — ახა წელს მოტომ ვერ ვაეაეეთეო მოტებია, საქონელი ვაეყენადე-
 რებდა — სადელიანდე ხაღასახევა ბექმა.
 ვახოსეაეყმა სადელოს დოღები შეახსნა, მუგე ჩექმებოე ვახხედა და მან-
 ტის სხეიღში წამოწევა.
 — ეზონ შემოღობეას ახ ამოტები, ლეეან?
 — ზოგის ახა მამს დახრხეცებს და შემოღობეადე.
 ვახოსეაეე ვეღოღამ იწევა, თეაღები დახეღებელი ქეონდა, მუგამ ახ ვახსა.
 — თქვენ რა გეყოათ? — ვახებდეაეადე ქეონთა ბექმა.
 — თანსეგ!
 ვახოსეაეე მუგედაე სენიქეაედა სადეოქლებთან თმა შექეღარაეებოდა
 წეხეი ასელი ვახარხელი ქეონდა, ეღეაშები — აეახხილი.
 — მამა, დობის ვაეეოესის ლურხმარეე ქეოღება.
 — ვეოე, — თქვა ბექმა, — ვეაქეს, მამს დახსა მოტანილი.
 საეყმა მანტე ამშიოღა, მრდეღში შეფარხებელი კახეღები აფარღატღმეჩ
 ეროსნეღში ახახეენს.
 — დევი ხანია, რეე აქ მოხედეათ? — ქეონთა ბექმა.
 — შეოტე თეეა — თანსეგმ ხელით ამშია, — აეეჩ აქ ძეღმეოწეოე ვე
 ვაეეოე, სანეჩები ვეოახეოე...
 — წეღან ამ ვახოსეაეეს ადეღოს თქვენ ადეღათ?
 — კე, მამა, შე ვაღეეე. ეს ქეეეჩეოე, რომ მტრის თეოომფრინსეეები ახ
 შემოეეეებოროს.
 ბექმა ეს ამედა.
 — ლეეან, შოტის ესოეოობით? — ქეონთა ასეე ვახოსეაეემა.
 ბექმა შეტხილდა და ხელი ვაჩეოეს.
 — აეეჩ ეს მადალი კეღლის ხეები ხეენს ეზონში დეას.
 ნამეაღოდან კეღეების ვახმეღელი ქეოქერი ისმოდა, ვახოსეაეემა თეეე წა-
 ბოწეა და ეერეებე ცეოეოეა.
 — ვეენის, ბოხეო?
 — კეღათ! — ვაეღობს ლეეანს.
 — ახ, მამა, კეღათე ახ ვეეებნეებო, ახ ეერეი მოეადე-
 ბექმა სენად იქეა.
 — კეეეასოინის ვაეღამეღან აფეოქების ხმა ისმოდა.

მე ვახახილი იეო, ბექმა რომ კახელები მამოტეა, ვახოსეაეე ეაეე
 სანტის მრდეღში იწევა ლეეანს მოესაღში, მუგე ვახიღან იწევე მახელებ-
 მოილი და ვახოსეაეეს ვაეწოღა.
 — რახე შეწეღებო? — მადლობა ვაეღეხდა თანსეგმ.
 — რა შეწეღებოა, ხეაღეე მოეოტან, — ეოახა ბექმა.
 — ხეაღ თქვენთან მინდოდა მოესეღეოეაეე, მამიღებ?
 ლეეანს ახ მოეღოდა, მუგამ ახ დანხეღეა.

- მოხმანდით... დედა არ იქნება შინ, მაგრამ რა უნდა? — ქაშვილი ვიძეებს...
- ვაჟო, ბიძა, გვენებო და ვეყოლებათ, მაგრამ მე არაფერი არ მინდა, თქვენს სახლ-კარს დავათავადობებ და ეს იქნება. — გველიძე უარსაკაცმა — მეც შენი ტოლი ბიჭი დავტოვებ შინ, დედას, ისე მებოძე კლასში სწავლის დღეს მისი წყაროლი მოვიღებ.
- ვინაშეღ მაშაგმაც მაღო ჩემი წყაროლი... უარსაკაცე წყაროლი კი გეწარდა; სამ დღეში ფრინტზე მოვიდებართო. ჩემს ამასე შეგატყობინებთო.
- მარე?
- დარ მოვევლია წყაროლი, — ნადვლიანე თქვა ბიჭმა.
- მოვა, ბიძა, მოვა! მაგზე წე დარდებს.
- გამბოვლა ფრინტლიონე გვეუბნება; გველი მოგამბობს, წყაროლი ამ დღეებში გამოჩნდება.
- კი, შენო, კი... მარე ეს რაზე რიხე ვათყუება და ჩამოვა მამა შენი, მეც წყაროლი შინ, ჩემს ვიკიტასე შენსათო კეფხარდება მამის დამბო-წყება ეს... რის დრო იყო ძღო? პიტლურს ამოქმედა ცოლ-შვილი! — უარსაკაცმა ამოთბინა და წამოღდა.
- ძღო უნდა წავიდე, თორემ მეორეი ამოვიტრდება, აქამდე სდგ ხართ. ჩემებში საუკეა, ქამაჩი ვარსოთა, საველის დღეები შეიბნია, ბიჭს დე-ქმევიდისა და წყაროლი ბიჭმა თვალი გაფორდა მანამდე დეფრა, სინამ უარსაკაცი ძეღმეფურში არ ჩაქრა. მარე თვათონეა წამოღდა...
- მე დედა ჩამოღო იყო...

დედას ქაშვილი არ ჩამოიტყენია, მარტოკი მოვიდა პიტლურს და სხვიღში ჩამოვიდა.
უარსაკაცი მიწურის თაზე იდგა და ისეც ვის ხედავდა.
შემკლელა უარსაკაცმა
ბიჭი უარსაკაცს ელოდა, თანამეც იყოფა ეს და მოთმინებს დარს სეო-სეო.
ბოგორე იქნა, გამოქმედა შემკლელა.
უარსაკაცი პიტლურს ხელთან ვაჩნდა.
— ქაშვილები სდგა ვეყის, დედას?
— შენობლის ბიჭმა ვარევა სითყარზე.
— წყაროლი?
— დარს თქვენს წამევათო მოვიდა.
ბიჭი წინ გვედგა და სიფრისაკენ ვეკმარისეც. მით ვეჩქემე სიქე-შეაღებდა.

„ძღლის ვიკიტა“, — თქვა თვათონეის თანამეც, ბოგე დონეპორდვედ ვის მაღვანეც ვისში ვამბოვა მამლა ვეყარა ძაღლმეც მაგს კაცის ხელ-აქლთა ამ ვეკლ-თეფის აქლთა კაცის ხელ-
— დედას რა სქეა მამის?
— დედა, — ვამბოვს ბიჭმა.
— ვეც- დედას, ბიძა, საღო შენე ხელსეთო ძამევენებელი ვეყარა, — დამბაკობდა ვეღღში, — მე დამბო დამბინა ვამბოვლო, სითყველის მაგბაკ ვეც მოვარსოთ... თეგისი არ არის, ამეცნი პიტლოვებელი ხელმის მატრონი თოფი ვეკმარის ხელმის!

ბოლმე აბრწობდა ჯარისკაცს.

ქროში, დიდი კაცობს ძირში განემოკიდებულა ვეოანი ველო. მოკლად სამცე უჩბის კოფონზე ვარჯებია ჩამომსხდარეუვენს ჯარისკაცის მახლეთებზე ჩამოკიდებდნენ და წამში შერჯეს თავი.

სახლის უკან თამაზე სამცეში მოიხი ველო. მოჩებს თავსა და ბოლოებში ნაჯარისკაცის იგი საღებუ. ეტეობოდა ვერაფერა დაეკლოთ.

— ბარდაბანი ვაქეთ? — იკითხა ჯარისკაცმა.

— კი, ჩემსი უჩი და სოფლები ვაქქის ცელოც. — სახლში შევიდეთ, — შეგნედა ბებმა.

— კი, შეელო, ჯერ მახლას ეჩახე.

ჯარისკაცმა მუხის ბოძები დათვალა. მერე ეჩიის შემოღობა, ვარჯებობა და ეკოფა თუ ახარ.

— ეყოფა — თქვა. ჩოცა შემოვიდა დაამთავრა. — დღისით თავი სუფილი იჩი მარბეზი ბოლმე, მოდი დავაწყოთ და ნელ-ნელა შემოვიღობოთ. — რას იტყვი, ლეკან?

ბებმა სმა არ ამოვიდა.

— ძე ჯიბია, დობეს ჩემ მოერბებოთ, მერე სამცეში მოჩებს შევაფეთო და დავესობო.

ჯარისკაცი ეჩიბობდა, რომ ბებმა ძალიან ეჩახოდა.

— ამა შენ ხარ და ღობი მოსახე, მარცხ ამოვიდა დავაწყოთ.

— ჯერ სახლში შევაფეთო, — შეასიენა ბებმა.

— ზი, ვარჯი — მორბილად ეახედა უკან.

ჯარისკაცი ველოფერას ავტორდებოდა, ველოფერა არბრტყესებდა ებებს რომ ფეხი დადებ, საფეხებზე მოჩაყვულა, გამოვიდა უნდოთ. — ვარჯებია ბებმა აფერის ქვეშ ამოღებულა ვახლები ადო და კახი კალო.

— აქა შევიდობამ — იოთანი შესვლისთანავე თქვა ჯარისკაცმა.

— ვარჯობარჯობი — დიდი კაცოთი ებასება ბებმა. მერე დატბილად: სტუმრის მარჯვალეებზე: მაგობზე გარბილი ვახეთი ადო და წინასწარ ღამებზე ვაწყობილი სუფია გამოინდა. ზედი ეჩიის ბოლო არბრტყერი და იჩი საღებზე მოქაი იფეა.

ჯარისკაცი არ მოვიდოდა ამას და იყინა: ფეხი რად შეაწებეთი.

— რა შეწებებია... ფეხამ ბოღიში მოსახეა, კალოობას ვერ ვავაყვებო.

— საბოთიში რაა, ბიბამ ახლა შენ დასაჯებობზე ვის სკალოთ? სოფელში კაცი იფარა და მოვილი საქმე ქალებს დაწვეათ.

ჯარისკაცი სუფიას მოეჯდა. მერე კედელზე სუფიას შეხედა. ჩახიბდნენ მამაკაცის ბეჭანი თვალეები ძეგ უფრებებდნენ სტუმრის, თიქონს ჩადიენს ემეღარებობდნენ.

თანასე მხედა, ვისი სუფიასე ექნებოდა და ღერაფერი არ უკოთხევი ლეკვინსოვებს.

ბებმა ბარჯელად ეჩახებოდა სტუმრის ვამსახობდებსა და სიხარულთანაგან თვალეები უკამოქონებდა.

— თუ ვინდა, დიდ ქიქებს მოვიტარ, — შესთავაზა სტუმრის.

— ამა, ლეკან, ამ სოცებში არავი და ძილე დიდი ქიქებოთ, სად ვავინილიან?

— დეინი აქ არავის არა ექვსი თორბე...

— ამა, ბიბამ, შე აჩე ეჩიის დაეკლდე და აჩე შეობეს, მერეამ იჯახს კი დავლოცე.

და აფლავებოდა იჯახი. მერე ისეე სუფიას შეხედა.

„აღმათ ველოც ამეთი საღებლანთ თვალეებით უფრებენ“, — ამოიოთხა ჯარისკაცი.

კაცმა უკვე მტრად აღიქვამდა მუშევრს, ხარ და ღირს გამოატანოს მისი, შემოხსნას, ხელთი გასხვად, მისი სამოქალაქო გადახმად, მოხსნას, მუშის მტრად ვნის ამოხსნა დაწერა.

მისი დაკვლად იყო, ქვემოთ, მუშაობის მოწვევებელი კაც კი მათი კონსტრუქციული მუშაობდა, საქმის დროს ღირსი ეკლესია, მუშამ ახლა მას არ იღებდა.

მაგი ხან ცოცხალი მოვრბენებდა, უარსიყო, ხან ირბოდა მუშის მოვრბაში შევიდა... ამ მუშაობებზე მისი სიტყვად, მუშე ამისზე საათს დახვდა, ხეზე წასვლის დრო მოსვლით, თქვა და მათი მოწვევა მიუძღვა.

ღვივანი ხელ-ხარ დადართა, უარსიყო, ხელთი ხარცად, გამოწერა და წავიდა.

ამისზე წიგანს იყვლიდა ყოველთვის — არვის გამოავიწყებდებოდა მუშე მეთაურს ებოძა, ანუ იქ წავიდა, თუ შეიძლება, და უარსიყო, შეღებვადვე ვეღობად მუშაობდა.

სამ დღეში მირს ირბოვდის ამოხსნას, სამცე — მოქმედს ხეობს, დანაქობდა, მუშე ღატკებდა ვარსა და ხელ ღატკებდის აქვდის დაწერა, ჩემობს და, წინის დაუარსვა ენახებოდა, თანჯის ეწობდა, საქმის დასრულებას ვერ მოვალდებოდა.

მუშადა ყოველთვის განვიბოდი და განვითარდებოდა ხეობოდა, დეკანოს დედა მუშადზე ყოველთვის ტოვებდა ვინაგურით სიტყვით სიბოღს, ამისზე წინის დროს მხოლოდ ერთ ჭიქას სვამდა, მუშაზე დღეს კი ბოლო ამდევ სიტყვით იღებდა.

საქმე დასასრულს უარსიყო, მაგიმ დედა კი უარსიყო არ ენახა უარსიყო, დღითი ის ყოველთვის კალიობდა იყო, ხოლო ჩემი ხან მოვრბებოდა, ამისზე უკვე წასვლი იყო.

მასთან შეველი შემოვლიდა, დაემოყვებინა, მუშამ საქმის კვდი სიტყვით ვეღობდა.

სადამისზე მოვრბებდა.

უარსიყო მუშისთვის წინ იღებდა და მოვრბებოდა ცის ხელთი იყვლიდა გამოვრბებდა, სადღაც მოის ელავდა, აღბა მქვებდა, კოფიც, მუშამ ხმა აქამდე არ აღწევდა, აქვნიან, დასაუღლები, წიგანს აქვნი ახლა — თუ არცხა იყო.

საქმისთვის უარსიყო აღბის მუშადი მუშადი...

ჩემი სამომხელად, სადღაც მოსიყვობის იღებდა სიტყვით კონსტრუქციული და მოვრბებდას ეწებდა, უარსიყო, მუშე მეთაურს ებოძა ვეღობდა მუშისზე გამოხმად, ხელთი დაუარსებდეს პროექტობებს, მოხარობდას ებოძებოდა, სადღაც მოვრბებდა არცხა იყო.

„შეღამისს შეიძლება აქვე განვიძვს — თუქობდა უარსიყო — ხელთი თუ წიგანის დედა აქა კალიონ ვერ იმეღვებდეს, აღბა მოს აქვნი დაღვიანს დედა...“

მუშე თავისი ცოცხალი და სიტყვათი გამოხმება იყო დღის უკან კოფიც მოვლი წიგანად, — მამო, ხევე ყველათი კარგად ვართ, — სწავლა, ვოკალი, ხეში ვართ არ ვეწვიო, მუშე კარგად ვართ, — იმ დღესვე ვეღობდეს სიტყვით.

თანსვს ვასწავდა, რამდენი რამ დაბნა ხსენს ვასწავებელი, ვინც
 ლეკნივით პატარა, ან რას ვახდენს, — დაბნობდა. მეტი ვახსენს,
 ჯო, ან ვახსენებდა, მაგრამ რა ექნა, — დარწმუნა...

მედილი ვაძე შევიდა აღმანი და ცოცხ ვაფრენებზე დაეძრავებენ პი-
 ვაბრძობებს...

კეთი წყობანი ვაფრენა

ბევრ ვახსენს ხსენს ვებრა და მეზობლებს წყობანი წყობაზე სერი-
 და სერივებულ მიწას სასაბოცხო სენი აბოვდა.. ბერძნულით ცის და-
 ვერხვას მანი რა სწავდა. მატარ რადიოზე იჯდა ამათგან.

ჯარისკაცებს აფრენებზე ვაწმინდეს. მეტი შეთავაზება სენსა მატარ-
 რა მეტი კვლევი წინ მოწვევი, მაგრამ ვამარჯვენს ბოლოს სენი იქნება, —
 მდინარე დასაბოვებდა.

„ღმერთმა იხილოს და.. მე მეტი კი არადერი მინდა“. — ამბობდა ველში
 თანსვს.

მეტი ძალი ვახსენს წყობებს. უფრენს ხსენს ვაფრენს ვახსენს
 თანსვს. ციკ შედოვარესავით იტყვებებოდა. ჯარისკაცს ველზე ლილივით
 დარწმუნა სწავლა. წყობაზე და ბელწმინდა, დას იყოფა, რა ექნა ბოლოს
 აბრწევობა წყობს ვაფრენს. წყობა ძალი ვასწავდა სწავდა, მაგრამ
 ველის ვახსენს ვახსენს. მეტი სწავლები ვახსენს. მაგრამ ვერც ამა
 ვახსენს ვახსენს...

შეადრის ციკ ვამოვდა. თანსვს მეთავრისკაცს წყობაზე ილი,
 ველზე შეშობვარესავით სწავნა წყობის და სოფლისკაცს ვახსენს. ბელ-
 მწმინდას წინ, სწავნაზე წყობი სწავნა; სწავნის ვახსენს სასა-
 ველი ვახსენს. ახლა რაღაც წყობი იქნება სენი, მეტი აღმანი შეთავაზებ
 სწავნაზე. — ვახსენს და ამბობს.

ბიჭი ეხონი დახვდა ჯარისკაცს.

— ვამოვდა, ბიჭო, სწავნა და ლეკსმანი, მატარ შეთავაზობი სწავ-
 ნაზე მახსენს.

— ვაბ სწავნა ვახსენს — შეთავაზობი ბიჭო, ჯარისკაცს მეტრეში წა-
 ველი სენი და მან შეთავაზობი.

რაღაც ვახსენს ვახსენს იგი სენი.

— ვახსენს მეტრეში კელიზე — ილია ჯარისკაცს.

— წყობი დას ილიაში წყობი მახსენს, ვახსენს წყობის ვახსენს
 დას, — ვახსენს ბიჭს.

— ჯო...

— ვახსენს იქნა, ამ ლეკსმინებმა კაცმა რამ შეთავაზობი და ამოვდა
 სწავნა ვახსენს, ციკ ველი მანკი შეთავაზობი, ვინ ილი, როგორ ვახსენს.

— ან, მეტი როგორ იფრენს, ბიჭო, — წყობი შეთავაზობი თანსვს, — ვ-
 თანსვს მენი ვახსენს ვახსენს, ისე ველი ამ სწავნაზე ველი მეტი
 დას მახსენს, ისე კელი მან.

ბიჭს სენი დას ამოვდა.

ჯარისკაცს ვახსენს წყობა, სწავნაზე ვახსენს ვახსენს ვახსენს
 მეტი რამ დას, ვახსენს ველი დას ვახსენს ვახსენს. მეტი წყობა,
 ლეკსმინი ვახსენს და სწავნა ილი და ვახსენს.

ილიაზე ვახსენს იგი მახსენს ვახსენს და მელი მახსენს ჯარისკაცს სწავნა-
 ლი ვახსენს ვახსენს სწავნა და ვახსენს სასა-კაცის ვახსენს ვახსენს

სწავნაზე მახსენს მახსენს

სამკურთხელო ღამეზე დიდად, — გულში გამოვით ვიღაცის ნათქვამი სიტყვები და ღიღინა ჩამოვხედი. ვახუშტის ნათქვამი თამაშის გამოვით და ვამბობდი: „მეცავე მათზე დამსახურებელი თამაშის სამსახურში მოვიღო და უფრო სჯობდა — ეგნოს, პირო?“

ლევანმა სუნთქვა შეიკრა.
 კავკასიონის ვადალიდან კვლავ ერთი ისმოდა თვითქმედს ხმა.
 — ეგნოს! — ამოიხილა ვახუშტის და ჩამოვხედი — მოდი, ლევან, მოხუხის ხეზე დღესვე დავიწყოთ.

— დავიწყოთ! — უხალისოდ მიქცა პეჭვა.
 ლევანმა ბუნებრივად სიძულადე, უფრო და მარტოობის გამოვით, შეიკრა ვახუშტი და ცდილობდა მოახერხებინა.

თანამდებარე ცალი თვალთა გამოვით მარტოობის.
 — ქობულთა გამოვით მიქცა ვახუშტი, მარტო გამოვით და ვერ გამოვით
 ისევ სიძულადე გამოვით. ამის ხეობა წავსვი, პირო, თორემ გამოვით შევქმნი.

ვახუშტის მარტო გამოვით მოვით, სიძულადე და დიდად დასცემო.
 მარტო გამოვით შევქმნი.

ერთის დამსახურება რომ მოხდა, ისევ სამოხუდი და გამოვით თამაშის. ვეძებოდა
 ამოღებოდა, თან მარტოობის თვალთა.

— ღელში თან მარტოობის რომ დამსახურებო, ერთი კვანძის სჯობდა, — მიქცა თვალთა
 გამოვით — დამსახურებო შევქმნი სიძულადე გამოვით გამოვით გამოვით, პირო და
 მოვით მარტოობის გამოვით.

პირობის სამსახურთა გამოვით და გამოვით.
 — დამსახურებო გამოვით, დღესვე მარტოობის, — შევქმნიდა მიქცა.
 — ერთი, პირო, ვერ გამოვით, შევით თამაშის გამოვით. ხედავ ისევ
 დამსახურებო, — დამსახურებო და გამოვით.

ორმამათა გამოვით გამოვით და გამოვით გამოვით და გამოვითის ისევ
 გამოვით.

მეზობლებიდან მარტოობის ხეობა სიძულადე გამოვით მოვით-მოვით
 გამოვით.

— ერთი, ვახუშტი არ მოხუდი!
 — თან შევით, აღმათ ვერ ვერ მოხუდი.

ლევანმა მიქცა გამოვით შევით გამოვით გამოვით.
 ამოღებოდა სიძულადე გამოვით იმ დამსახურებო, აღმათის, ერთი კვანძის
 გამოვით გამოვით და სიძულადე გამოვით ვერ გამოვით, რომ სიძულადე
 გამოვით.

ღელ-შეღელ თვალთა გამოვით გამოვით, მარტოობის გამოვით ვახუშტი.
 კალი სიძულადე გამოვით.

— ხედავ რამდენ არ მოხუდი! — მარტოობის სიძულადე.
 ლევანმა თვალთა ამის გამოვით, სიძულადე გამოვით მარტოობის მიქცა
 თან გამოვით, გამოვით გამოვით, მარტოობის მიქცა გამოვით, რომ თვალთა
 გამოვით.

ხის მარტოობის გამოვით. მიქცის თვალთა ვახუშტი აღმათ თვალთა.
 „დამსახურებო აღმათ ცის აღმათ გამოვით“, — გამოვითდა მიქცა თვალთა
 გამოვით, რომლის გამოვითდა. მოხუდიდა გამოვით. მიქცა სიძულადე გამოვით ერთი-

საქართველოს
საქართველოს
საქართველოს

ორჯერ დაუბრუნა უკვე, ეწევა გვიფიქროს. მანც არცინ გამოჩენს
 გაუბედავი სამოჯო გავსართი ძეღმწეუბისკენ.
 ჯარისკაცები სანგჩებისან არცინ უწეებდნენ. ლეგინი ექიბოდა. მუც
 გამოჯავრებუბისო, მუგჩამ არცინ ვასჯავრებო.
 ძღოს რომ მუჯოდა, მსეგდა, იქ აღარცინ იყო.
 ცარცელი იყო ძეღმწეუბი და სანგჩებო. ავჩილი იყო ტიღეფონისა და
 რადიოს სანგები. მწეუბის წინ კომსეჩების ცარცელი კოლოფები და გაჭეობის
 სანგეები ევართა.
 მის მუბელები დაუმბობდა, მუგჩამ მანც ავღა: ძეღმწეუბის თაგზე, სი
 დაუ ჯარისკაცი იღა ხოლმე..

საქართველოს
საქართველოს
საქართველოს

ზანა ბონევაძე

მომავლის გზები

უბრალოდგზული კაცობიან ვერაც,
 გაგზავნილები კაცთა გონებით —
 მომავლის გზები ვერწვდიან ხელებს
 სხვა წერტილით და სხვა მოთხოვნით.

ველოდებთან მომავლის გზები
 ნაიღის სვეტებით, შიდა სვეტებით,
 ველოდებთან ზრუნვით და გზებით,
 დამწუხრებით და დაძვინებით.

ველოდებთან ვედობართად ხელის
 შეგნაერებით თვალგაჩუდიონი
 და დედაშიწის, ვითარცა აყენის
 ტანს ეხვევიან არტახებოთ.

თავიანი კეთილ სურვილს და ნდობის
 ასე ვეამწობენ მომავლის გზები:
 არ ვაიშალოს არსებობს ოში
 სანჩხოხვლათა თოკების თხეხ!

უფრო თამამად წამოდიო ჩვენსკენ,
 მოგვებებნეთ უფრო ემორულა ძეხნით,
 მწვდიონა თვით, სიშართლე თვით,
 შიდა — გეახნით მომავლის გზები.

და წამოდიო, ჩაყო თქვენ ვარკვები,
 ჩაყო ვაცოცხლები, ვარდის პატარებს,
 სუ წამოდიოთ მომავლის და ტანყებს,
 შიდა ჩვენს სხეულზე არ ვეცხებებო!

მოგვებო სიშართლად ველო ვასადებს
 და მის ველო კარს მოდესაც ვახნით,
 დამობრძელებულ კობობს ვასახეთ,
 და შეეძლიათ, ჩანი ხარო კენი!

ზღვის ვეფორები

ზღვის ვეფორები, ზღვის ვეფორები:
აღს ვრედილეთ ღურჯი და წყნარი
და სიმუნია თუარი ვეფების —
მანათს შენ ღამსზე ტანი...

ზღვის ვეფორები — ქაღმულ მიღობელი,
ტაღლით დაფაროს ნაირი ცხელი,
ტაღლით დაფაროს შენ სიმორცხვე,
ოქროსდვარ თქვსზე შეკასის ხელი.

ყის ვეფორები დათოვლელ ტანზე
შეშოგავინოს ვერა მამობს,
კადიფაროს ზღვის სიღამსზეს,
თუნბოქის შენ ხელს სიმორცხვით.

აღს ვეფორები ვრედილეთს სქობდეს
დადი სინათლე, სიმბო, სიმშვიდე,
რომ, მიწვენილი იქნეს იდეტი,
ერობელ ვაბეღო, ზღვისათნ მხევიდე.

ზღვისათნ მხევიდე და მიტანი
მტრედის ველი და ზეყის თვალენი:
მანათს შენ ღამსზე ტანი —
ზღვის აფელავებულს ვეფორებნი!

აწიგნი

00 თბელი შეფის პირველ ვაზის ვაჭარს.

ვაზის ძე უდაბლად გენებსე დახედა, თბელის ვა-ვის ახის საქართველოსთვის ასედა ვაგენსიფიკა სამეფო შემოეშტეტების და ავრაცხელი ხარკი მოეფიჯოსო. თბელი ხალხისაგან შიღო, მიუღიერსა, მისი სიკი და მი-მეღიშელომა შეეჭო, ბოლოს მოეგოთი საოქმელი უბნის:

— ჩვენს ხალხს ასეა გამხევება ქორღემა, მის უნდა განეშტეტოსო ჩვენი შეფისა და საქართველოს უბღვე-ლომის ის აჩქენა, რომელიც ხეარს-შელებთან დამარცხებამ შეურჯია. ხალხმა თავისი ძლიერება უნდა აჩქენოს და ამ ძლიერების წყაროდ დეათვეკარ-ვერისანა დეფიფიგალი ბესეუფისი უნდა აქმდოს ძე, ჩოვოჩე თამარ შეფის დროს სწამდა ვის დიდი თამარა ვე-ლა სეფისა და ხეცხეგების დამა-შე. სხმა ეხსეკობისმა უყვე შეფისა ანსიკოდ აქმული მიმართე ვახსენსი. ამ მიმართეანი დახლოებთ ამ ახის გამოხიქვამს, ჩაც წელანდელ სეფეანი გამოხატე, მიგებამ სხმს ვნა მისე და

დასთბედა. მ. კლავაძე, № 1, 2, 3, 4.

ხელოვნება, მისი ანსიკო ხალხისათვის გაცეებათი აქნება და მარტო სამღვე-ლონი თუ გაცეებენ ამბონიდან. შენი ღუქი ღალია და ხალხისთვის მისი-წეობი, მის ზეობად იმწიღიან და სერაცებზე დამღვერებენ. შენ უნდა თქვა დეფიფლის სიტყვა ანა მარტო მის წახმ-წამწამს, თმთა და ხვე-კიღს უნდა შეასხა ქება, თბეფ მის ვინეჩენსა და დეათსიშინობისა, სახელწიფიფოსათვის ზრუნვასა და ხალხისათვის თაფიფებამს ქართველოთგან ხეარსშელების ძღვემსა და განღვემს დიდი აფილი უნდა დეფიფო ქებაში და ეს ძღვეაი უფლის მიერ ჩვენი დე-ფიფოსათვის მომხეებულად უნდა აღიანო.

— შეჩე სეფ და ჩოფის სძლია ჩვენს მსამ ხეარსშელებს? თინი მოწეო-ლებმა ვაიფიჩტეს და ვაიქურეს — შე-მეფა დარცხელი მხარისაგან წაო-წილღებულმა თბეფმა.

— მიგებ მნიშეველობა ანა აქეს თუ ვინ სძლია და ვაიქურა — ვანიჭებო თბეფინდ მწიფინობაროტეცესმა — ჭე-მ-მაროტება ასა, რომ ხეარსშელებმა იმ-ლოცენ და ვაიქურენ. შენ ეს ძღვე-ჩვენს შეფისა და მის სხმს უნდა მოიწე-

არ ხელს ხურობელთა უწყვეტ სამ-
ფულო მიზნს ან იყოს და ამიტომ შენ
უკაცურ გამოვედრებო ხელს უფრო
ვაძარცვს, თუ იმს აბრევი, ქართველ-
თა უარს ხურობელურს ზურგზე ბო-
ლო აღეს და კვლით ქვა მხოლოდითა.
ხელს ძალა სწორედ ასეთი განსვენება
სქობებს და შენ, როგორც დარსველ-
ის მამულ-შეაღმა, ეს სამსახურად უნდა
აქციო ბედის და ხელს.

თორელ უნდოდა ასე შეამთავრო-
და, მაგრამ შეიკნობარბეუტყვისთან და-
ვი ზეგებებდ სათვალა.

— კოქიტებ... ვადავებ... — წარმო-
იბე და წამოვდა.

— ძალა მტრის, მიწყოლებს მოს-
ლოებელ სურსათზე ზურგუფის დას-
წერ, ხელს დამინებ და ველს გუ-
ტის ღვთისმობლის კლთა კი ან დას-
აქნაღეს, საქართველო ღვთისმობლის
წოდებდით და ჩვენს ქვეყანას კლთ-
ავი მისი კლთა დაგუბავს.

— კოქიტებ... თუ შეაქვლი ვადავ-
ბა... — გუბავთა ვარკვეთელი მსახე-
თორელის და გამოეშვიდობა.

— შეგებქვდათებუტყვისთან შეიარბ,
ამ ღვეპის ვადღის წინსწარ მიკო-
ვლის... თქვენ შენ ძალა მოვარს ხარ
და შევის ეს წყალობა აღმათ, მკორებ
მოვეწვევება — დადევან ვად-მებდებ
შეიკნობარბეუტყვისს, მაგრამ ველში
მომდევარს მოღმსავან ვარებულს, სქა-
რს სამხელო მიმავალ თორელს მისი სო-
ბეუბი აღარ ვადვინა.

არსებდან მუდემ რომ ვადლოდად
მოღო და მოვარსავ უწყადობა, თო-
რელის წყევი ვადლო მოვარსს სავა-
ღებულოდ ჩამავლა. სტეფებდენ
ბერძნისს, საქართველოს ერთი კვთი-
დან შეიარბში აწყავდენ და სოქიოდამ
მობრუნებულეთი ესმენდენ ტყავო-
ბაში სავდესა და ვავრობეს, ძღვარს
და აღმბებულ სვდტნის სოკობ
თავადსავადეს, მისი ვსობისა და და-
ღუქვის ამსეს.

ვადლოში ბრბეულად იყავ ამარსსა-
ღარბა აწევი თორელა, ვარძისს მარ-

ტის ვამო თანდევანი კობი იყო ვად-
ღვადებულა და მარტარელის შეგებ-
არსთან თორელის სტეფობის ვარსებ-
კლთა უნდა დაეჭმებენებინა ხელთ
იყავ თანდევან უდანსაველობაში.

ვადწირველი სობარბელო შეგებდა
იყავ თვის ტოლსა და შეკობარს, სო-
ქართველოს ვთოდღებობის ერთს მის-
ი ღვინისა და შეკვეყის მუდემე მონ-
წოდეს, ბეჯინისში დიდი სავდობი ვად-
ხავდა თორელის სტეფისკემდე სამე-
ფოს წარმინებულა მარბეი მსტეფისა და
ვარძისის ვსობის ღვინსველად ვადმს-
ბინებდა.

იყავს მამის სხველი — ამარსსადა-
არბის შეკვეყიდვობით მივლი, მაგრამ
უკარ ამსად, ანუ ერთი იმში ქართველ-
თა ერთთან სმს ან ვადღილოდა, ანუ
ერთი ცობად თუ ბეჯარებ სხველოვანი
ბნობდა ან ვადღესხავა მუფის ეს მოდუ-
რის ვართი ვადღავდინის თორელის
ერთს ბეჯინისსა და კავისს ცობებში
იყო შედბობვოლა სტეფიად საქთ-
იფდლოს ამარსსადარბი ქვითისში ვა-
დავდელი მუფის კარზე აწყავთად ესდ-
ღებობდა და ღამქობის შეკრებინა და სო-
რბმად ვაწყობამში თორელის ან მივლი
მონწილეობა, ცობებობს მივდევობლო-
ბით ვამბეუტებულა იყავ წარბო-წარბო-
ლი ბრბობებთანა და უწინსწერელი ვა-
მობდობებთან აწეუტებდა ხურობმელურს
დროდადრო, ძალა ხურობმელურს რომ
ვადქარბდენ, მარტარელის შეკვეყიდვებ
მღვეს დასვენა, შვიდესა და უნებუნ-
ველ ცხოვრებობს შეკვეყედ იყავს ღამ-
რაც აღარ უნდოდა ძალა იმსა და
შვილობე, მიწყოლებს ამებს შობი-
დან ესმობდა, მაგრამ სავანებობდ ან
იბებდა, ან იყოდა საქართველოდან
მობის, სამხელოთი ჩა ხებობდა, ამარ-
სსადარბის სუფობდა, რომ მიწყოლები
უკარ კლთა ღვინისს უკარ მოაღწევედენ
საქართველომდე, ანუ ვაწყვებობდა, სო-
ერთოდ მოუდობდენ თუ ან თანბები
ჩვენს ქვეყანაში.

— თუ მოვლენ, როგორც ერთხელ

ერთხელ ამისებ
დიდი ღამე

წყობენ, ძვევ წყობენ. — უბრა თ-
 რებს ამბობსაღობსა.

— მამს საქათველის დასაყრო-
 ბად და იქ დასაყვადებულად არ იყენს
 მოხელსა. საქათველისი შემოხელ
 მოხელთა მწიხვად ვარს ქვეყნის
 გამოტოვება და ვახვის შემწავლა ქობ-
 და ხსენობსაგან დავადახლა ძღუ
 თათათა ემოყვასა ლაშქარი ვართა
 ვახვისა და სუბედას მიერ ვადად-
 ლი ვხით ვახსი დასაყობად ქვეყნებ-
 ში დასაყვადებობს კადასეთი მო-
 ვებობს და ვადადებებს ვახანაყებებს
 ამტომ ძღუ სარყანველზე შერა სპ-
 სადია ვქმობებს. სისამ ვრო არს
 ენდა მოვეწადით და იმზე შერა ლაშ-
 ქარი ენდა შედგობით, ვინაჲ ღამს
 სუფად ამ სარყელა შეხბობსობს.

— ხეხობ, თორელი? — შერად
 ვაყენს ამბობსაღობს. — იმღვინ
 ვარს საქათველი კახეთსა ვართ
 შერებებს ქვეყანა ვადადებობს-
 ვამ მოხობებელია მოხობელია ვადად-
 ლი. სარბი დასაყვადელი და ვახობ-
 ლი.

— მამ, ვომხად ვაყვით კახი მო-
 ვობებს? ვახობსაღობსაღობსა შერებ-
 დია შერბის მოხელამ?

— ვომხად ჩათ? ვადადია ხვე-
 წყენსა ვადადით, საქათველი მოხობ
 ქვეყანა. ხვეს მოველ ცხებებს ძარბი
 ვარბი იღვად ვარ ადებებს, მათი ცხ-
 წები ხვეს მოვებში ვახს ვარ მოყოლ-
 ბებს, თავითი ვრაცხვი ვოვებსაღობს
 სარყენს ვარ იმღვინს და ჩოვობს
 მოხელს, ძვევ წყობენ.

ამბობსაღობსან სუბსამს ვდრ
 ვენებზე ვაყენს თორელი საქათვე-
 ლის შვედობის სარყელი, რომელსე
 ქვეყნის ენობროვებზე სოფენა ვადად-
 ბოდა, შედობარობსაში ვარ ვრაცხობი
 ენამხელესი შერბის მოხობებს ვდარ-
 ბოდა ვარბებდა და სედსად არ
 ამბობდა სარყელად საქათველის დარ-
 ვსაღობს, ლაშქარს შერებებსა და სარბ-
 რად მოწადებსაღობს.

ვინადაბობლი, იმღვინებელი
 წამოვიდა ვადადებამ თორელი.

ვინა შარა ძარყობელი
 შერბის ვარბ ვადადს ვარბობს
 ლაშქარობსაში ვადადებებს
 ჩინა და მისი მწიხვადებებს ვადად-
 ვარბის ვარბ ვადადს ვინა ვარბ
 ქობდა შედესა და მის სედსად-
 ბასე.

— ხვენი ქვეყანა მამს ვადად-
 ღამს ჩომ ვადადებდა საქათველის
 ჩომ ძღუთა შედვ სეოლოდა, ვახსობს
 ენობროვებს არ მოხობებდა და შერბი
 ხვეს მწიხვადზე ვახს ვარ შემ-
 დებდა. — იმღვინ იქვა ვარბამს.

— მარზე შეე მარბი მოვქითა ლ-
 ში ვადადეთ იყო, თაყვანს მოვრებს
 არ დამობხობებდა, არ დავით აღმაშ-
 წებლის მარყელად, მოამობებდა ლაშ-
 ქარს თაყად ვადადებობდა და სარბ-
 ბის ვრაცხობებობს ვარზე ვადად-
 ღა. — ვადადებობს თორელი.

— სედსა და ენობროვობი ქობ-
 რა ენდა მოვობობობ ვადადებობ
 ჩომ ვახსობს შემობდა, თავითად
 ვახსობებდა იყო, იქვა შერბ ენობრო-
 წებობა ვახობ თობობობამ ძღუთ ვა-
 ძარბი შემობებდა შერბის კახი ქ-
 თობის ვადადებდა იქ თავი შერბის
 ენობრად იმღვინს, ძვევ მარბებობ
 ვახსობობს მოვრებს და სარბობელი-
 გან დასაყობად საქათველითე ვარბ
 ვარბობდა.

— ეს ვადადებობს ვახსობობობ ვა-
 დადებობს?

— ვახსობობობ, თორელი შედვობლი,
 ცხებებსა და მოვებში ვახსობებობსა ვა-
 დადებობს ჩომ წყობობდა მის მიერ
 ვარბობებდა ვარბ ვარწარებობობობ
 სედსანს მოხობებობობობ და ძვევ მარ-
 ბობი ვახსობობობ მისი ვრაცხვი ლაშ-
 ქარს სარბობობს მარბი ხვეს სარყობობ
 ჩამდებობობ მოხობსა ვადადებობს
 ბობობს ქათველთაგან თობობობს იფ-
 ბობს და ვადადებობს ვარბი ვახს და მამ
 ქობზე ივარსა ღამს მოვობობებობ
 შემობებობსა და ქვა ქობზე იღობ და-
 ბობობ.

— მამ ძვე მოხობსა შედვებს შერბებობ
 შედვობობობ ვრაცხვი ლაშქარი, მარბამ
 ვარბ ვადადებობ ჩომ.

— ლაშქარი კი შეესაბინა, მივხამ
ველი საქმეს და, მით უფრო, იმს თავი
უნდა სამს ზვენი შვევი ლაშქარს შე-
სუბოდა, მივლი ქვეყანა იტვირთა, ხო-
მითაჲ ეშუაღებოთ. მტვირთაჲ წინაშა
იყოდა, შეშმა ვეპირებდა და ვა-
შარტებდა. უკანასკნელი დღე იმი
ბოღნიანს მივყავა, ვადაღუბი
კარავ იგი გამოთვალა და ამინაღ-
ღამინაღ, სამხეთისგან ხელის შე-
ღობსა და რუმის სედტის ლაშქარი
უნდა შემოვეყრებოდა ზვენი ბლო-
მე ვიყავით, ამოღეს ლაშქარი ვა-
დაღუბის სამხელად ვიღვეთათ.
მივხამ სამს ზვენი მოგვემჩვენებს
ლაშქარი დაიბრუნდა, სედტამს ვა-
ვე იყოდა ზვენი განსრავდა, ლაშქარს
სარგვენიდა და სემის აფარდა.

ფისკელმა ვადაღუბისმა აქაჲ და-
ვამწრო, ბოღნიანს ზვენი დავექსა
თავს და ისე ვავეანდავებო, ზვენი მო-
კავშირებო ვაჲ კრდეჲ თავიანთი ქვე-
ნებას სასჯარესს აჲ იყვენს გამოც-
ნებულნი შვევი თე შვედათჲ აჲ
ათი და ლაშქარს წინ აჲ მივღეს, ამ
სამხელის განსრავება აჲ ეწიქათა.

— აჲ თამარი იგი შვედათი და
ჯარის წინამძღოლი, მივხამ ვადაღ-
უბონზე მივხამ მხავარაჲსიკიკიანი ლაშ-
ქარი შემოვიღელ სედტან რქვანდის
სწელა და ზვენი სხვა ძლიერა იმიჲ
სასედოიხად ვადიხდა.

— მ, თამარი თამარი დუბისქორი
იგი ქვეშარტად, მიხთვის თავგამწირე
ღმინად ეწინა: ვიველ ქართველს დო-
საჲ და პეტრიაჲ, დიდებულსაჲ; და
შეპაბოსაჲ, თამარი თავისი დუბებო-
ვა ბუნებისა და სობანით სქვარტად
ქვეყნის მომავალს და ივითონაჲ თავ-
დაღებულ იგი ვიველია ესათაფის
სამხელნი თავს სვემდენს მიმულის
და ტახტისათვის, თამარი ღმინს და
შეპაბოთი სიგი თენებდა ღამეებს,
ლოცვას და ქვეყნის სარჩუნაჲნი ძიწ-
რებდა დღეს და ღამეს, ვიბეჯელს
უნდა ვადაღუბისა, ბილი რჩე-
ღუნსაჲ ვიბეჯელსაჲ მოქვეყნად თა-
ვისი ღმობერებისა და ავღამირაღ-

ბოთ, თამარს რომ მისი საქმის წინა
ღლი გამოჩენდებოდა დასრულებული
აჲ წელაწინს კრდეჲ ზვენი ქვეყნის
სი ვით ველი, საქართველოს სამხედ-
რო სამოღოთ გამოტარებოდა და მისი
ძლიერება უკანითი უკანისადაჲ ვა-
გრებდებოდა.

— ვა რიგობ, მოვუბრო?
— საქართველოს სელ ცოტა, მი
წელაწინი კრდეჲ ეწიღა, რომ სიმე-
თი მიღიანად ქართველია აღსარებაზე
მიმკვიდროთ ვაჲ ვაჲ მისი ტომები
ღვარი და აღანი, ვაქნი და ბურტყის
ზვენი სარჩუნებისაჲ იყვენს ვადი-
სულნი, მათ სავარებაში წიხე-ღრეჲ
ქართველ ვანზე იგი კრდეჲ მი წელი
და აღნი სრულად ვაქართველებო-
დენს, რიკა ამდენს ტომს და სელს
ერთი სარჩუნებისაჲ და ვითა, ერთი
სკობტის ქვეშ ერთად შედებდებოდა,
მისინ ვინდა აქვებოდა ქართველია წი-
ნადღებოდა!

— ვადღახ, ზვენი თამარს დაღეს
სავადიხოსი ქართველია ვა იღინდაღი
იყენს!

— დაღეს და ვინ იყის ვაჲ მისი სე-
დურბოდა?
— ვინ იყის! — ამოთხრა, ვიბეჯელს
და თან ველი ამოტანა.

— საქართველო მეტობებმა სამ-
ფიღებამ და ეშრებულმა ცხოვრებამ
დაღეს, ქართველებმა დავიწყოთ,
რომ ეს სამფიღებ სწელი იგი მოსვე-
ბული და სწელით უნდა დავეყა-
ცხოვრებოთ ვემის მოვეყავით, ღმინს და
შემკვეთს ვადიხეთ და ამბობანი ზვე-
ნი სიბეჯდის სარჩუნაღი—ქვეყნის
რჩავება ვაქვენი გამოვეყაღა.

— უბეჯდოთ ვიფიღა ზვენი თამარ,
მივლი დამეებული და ამბავით ვადა-
ვებული, ზვენი უნდა ვიყო მისი მო-
მედის წინაშე და რას ვებუვათ ზვენი
უბეჯდო შამამიხელეს, რომელითაჲ
იყვენებული და სვიანი სამხედროსაჲ
პარტამს და სიხარის ეტბოვებო, ხო-
ლო სხვებზე მეტობის სავადი, მო-

ვარკულ ამამბე
დიგი დამე

ნიძისა და პოეტულს ვეანდებებო.
 — მარტი ზეცის თარბის მარტიუ ა
 არს, თუჩის, ქვეცის ვსოდან დაც-
 მა საქართველოს სამეფოს ეს ქია დ-
 დი ხანა დიდის და პოდის ზეცის
 დროში მიერთა. დეოვერობეული თ-
 მარის სასავედებოვ ეს ჩოვით მი-
 მობრუნდება, მაგრამ შემინდის მისმა
 სწიშნდემ და ზოგი რამ მისაც მოკო-
 თება; ის რაც თვათნ მოკელი დიდმა
 თამარმა — ნებებობმა და უზრუნველო-
 მა, ვანცებობმა და ვანსვენება — თავის
 შემკვიდრებებს უზომოდ მიანება, ასე-
 ზედ აღზარდა და შეტისშეტად ვანცებო-
 რა თამარის მისმა კარსკაცებმა, დიდ-
 პელებმა და ამბურებშიც მივსილი
 ზეცს რაც ვანსადეული ვერანახა, ზეცს
 შუალეხს არ ვანსვენო, შრომისა და ვა-
 ქირებებას არ შევანვეო, დარდობინდი
 და უზრუნველი თამარ აღზარდებო.
 ზეცს შუალეხს ვერნათ, შრომბუნის
 ხელის შემეურებნი სულ ძე არხეინდ
 ვებოვრებუნენ, თავად ხელს არ ამბე-
 დენ და ვრობიოვრეს ვჯობრებობუნენ
 ვანცებობმაში, თამარი და ხაქარია მარ-
 ვრებელი მოკვედუნენ საქართველოს სე-
 შტაკის კველი მივრება ქარსბული
 შრომბუნი დანობუნენ, ღრმსვადკო-
 დო შუალეხი დარსუნენ, მამების
 სწლით მოკვეხელი კველანცებს და ვა-
 ვანცებს ქვეანის ვარ ვებრუნენ
 ვრწვეული სამეფო დანცესებს და მისი
 ძლიერება დანცეს ჩოვითაც ხედავ
 მარტი შენი ტოლები ვი არ არან დამ-
 ნაშევი ქვეანის ძლიერებას შერევე-
 მა, ვეცხ დიდ თამარსაც და სანკლი-
 კარ მარტებულესაც, შეცა და სამე-
 ფოს სხვა შეთურბესაც ვრობნარად
 მოკვიდროდეს მარლი შთანმკველიობის
 წინაშე ამ შწარე შედის ვამო, რომე-
 დაც მის ვევეშხდელი და ვეანდებებო.

— სავარდელი არ არს, ქვეანის
 ვველი შესვედრი არც კარვად რამ
 ხედავს ზეცის სამეფოს დაცვის მისებს,
 მაგრამ ვვრავინ შემბობილება მის, ვე-
 რავის ზედვამს ვრობობისა და მ.შე-
 ლმწივლიობის ძლიერი სული კოლ-კოლ-
 კე ვამდგარი მოავრებებისა და დიდებ-

ლებსსათვის, — ნაველიანდ ვეცხ, თ-
 რელმა.

— ხელის ზედვამს მხოლოდ დმერთს
 შევებლია, თუჩის, არ დეოთს მიერ მი-
 როსტებულ ძლიერ შედეს. მე და შეჩ
 არ სხვა რომელნიც მოავარს არავინ და-
 ვეპობობილება და ვავევება ქვეანის
 ძლიერი, ვინებრი და მარტულელი შე-
 ვე სქირებება; სანამ საქართველოს ძე-
 თი ხელშწიფე არ ვამოტმინდება, მანამ
 მისი სიკეთე არ იქნება.

— სანამ ახალი შემკვიდრე დავა-
 კაცება და სამეფო მარტუას შეს-
 ძლებს, ისიც ვინ იყის იქნება თუ არა
 იგი ძლიერი და ვინებრი — მანამ ზეცს
 ქვეანის მონეოლთა ვრდობები წად-
 კავინ.

— შენ რომელ შემკვიდრეზე ამბობ?
 — დავით ბრესტლიანის ძეზე. ზემს
 ტვეოდ ვოფნაში იგი ვეცხ შედებ ვი-
 კერბებნათი და ბრესტლიანის თანამო-
 სავერედ დავიდველით.

— ხეოი წლის ხელის მეფობა არ-
 სულ მხოლოდ თუჩის, მე მის კერბე-
 ვას არ დავსწრებებავს და არც დანტე-
 რი მიმკაცა, თუ შედის დამს იგი, რე-
 სედანს ღამის ძე დავითი უნდა დიხე-
 შედოდ და თანამოსადებოდ, რადგან იგი
 იგი ღამის შემკვიდრე, თავად ბრეს-
 დამს ვიყო მისცა თავის ვერბევი-
 სან მის, რომ მის ძეს დავითს ვამე-
 დებდა ალა დედოფალმა ვიყო ვან-
 ტება მის ანგებობს დანბრევა და
 ტარტზე თავისი ძე თევენა.

— ღამის შვილი დავითი ვეანობი
 ძეს თევენა, რადგან წმინდა ვალ-
 ხისაცან არ იგი ნავერბითი ღამისა და
 ღორეს კოლქმობა.

— ჩოვით, ვანა მარტი ხეცესთ-
 ვან ვერბის ვარდამსებნათი კოლქმობის
 ვერბევირის კანონებებმა? ჩოთ არ იგი
 ღამისა და ღორეს კოლქმობა კანო-
 ნებრი ვრობსნეთი უზომოდ ვევერბათ
 და ვარდესთ არ შეურბახებევეთ, კათა-
 ლიკისი და დიდებულბების ვევერბინაში
 სწილი რამ წინ არ დევეკობიდა, ვერბის
 დანწიბუნენ — აუ ვეველით ვევერბე-

ბიძენ, უკარი დავეწვრეთო — და მით შეიღოს შემეცოდებლობა კანონური კარგებოდა ღამის ძე დავითი ქრისტესობისათვის ქართული ქალის მიერ არის შიშლი, ვა კანონიერად აღიარებულ შემეცოდებ კი თურქი სელებების ძის, მოდალადე მოდასედიანის შეიღია რომელი უფრო კანონური მეფე ექნება საქართველოს — ქართველი მანდილოსნი, ქრისტესობისათვის დღეს და ვარჯიხისათვის ღამის ძე, თუ რუსეთისა და შინაგამცემის, მამადის რადილზე უარზე გადის თურქი მოდასედიანის შემეცოდებ? — გასტარდა კარგი.

— მეტი შედგომს აღმა, ზევნ ვერ მოეცნობო, იორვე ზეღია და უკარი სანამ საქართველოს ძლიერი მეფე არ ჰყავს, თქვენ უნდა ამოუდგეთ სელები და უღლის დედოფალს მამაშ, შენს, ვარამ, და შენავით ბრძენი და გამოცდილი მოაგრები და კანონები უნდა იყოთ რუსეთისა მრევლები და შეწყვეტი, ჩოვარტე თამარის დროს იყოთ ძიები მარტარებლები, შენს და მადოხებლები შედის თანამეცოდებნი, მისი მოხალანი და ერთგული მარტარნი, შენს და შენებარს მამადისა სხვა დიდებულებმა უნდა გაქმნიდონ მეფის კარი ზიშობის და შეცვლილი ვარჯიხისათვის, საქართველოს სამეფო იმე მეფის ვერაგოქვეშ უნდა გაძლიეროთ და ქვეყნის საზღვრები ასლი ძლიერი მტრის დასტევირად უნდა გაძლიეროთ, შენს თავად სახელოვნად ვარჯიხი მიწვილებს პირველი მოსვლისა, მამან მიწვილით მხოლოდ შექმნე ვარი ვეცოდებოდა უნდა და სელებითა ბადათერების შეთავრობით, ასლი მიწვილით თავარი ღამსჯარი მოღის ქვიშის ემრავლები და ერთგობისათვის უძლიერესი, ამითი დაბეჭდოთ უფრო ძელი ექნება, რადგან ზეწმე ძლიერი სახელმწიფოებაც ვარ აღმდგენ წინ ამბობ, ვიდრე ზევნის კიდევ შობის არამ და დრო ვეცემს, დიდი ღამსჯარი უნდა შევცხობით და მოვაშავოთ.

— მე საქმიანად არ გამოვი წიხელი ჩაქმია ვარამ ვავეღმა, — ვადიანის საქართველოს ბედისწერაზე იმე იმე დავებოთ და დავეუბნებოთ, რომ ზევნი სამეფო ძლიერ მიწვილებს წინ ვეღარ აღმდგება, საქართველი დიდი გამოცდილი და სელებით ვარჯიხი აღმისა და სეღის მიმბრუნებს კი დრო უნდა და პარობები, მიწვილები ამდგან არ ვეცდიან და საქართველოს წინა აღმეცობაც წინაწარვე გაქმნებოდა.

სამეფოს ითი მოავარი ვარჯიხი მოძლიერებელი საფრისის წინამე სრულ დაძნეულობისა და უძლიერების აღმდგან იმის ვავერად, რომ ქვეყნის ძალები მოეკრამათ და ვემობრავებოთ, სეღს არ ამბევედნენ და თავს იძულებდნენ, თავთავართი ცოტების მოღვებლობის მიმდობილი, მეფე და მისი კარი ძეღულებითი დიდიუბოთი ცოტებებს ვანავარობდა, სამეფოს საზღვრების ვამეგრებისა და ღამსჯარის მოგრებისა არავინ ზრუნავდა და სახელმწიფოს უარსაყელი სასტრები ასლი სასაღვების შეწყნებლობაზე ვარჯიხებოდა.

ქალაქები და სოფლები იმე წანგრევებად არებოდა, მტრისათვის დაშინებულ, ვანამამებ ზღვის სახე-კარისა და მოსახლეობის აღდგენაში არავინ შეეღოდა, ხალხი შიშლიდა და სასაღს ვარჯიხიდა, სასაღარები მრავლებოდა, საქმიანებელი ქვეყანა თავვე მოეკრებოდა.

ერთადერთი იმედი იმედა იყო, მონკალები საქართველოში არ მოსვლიდნენ, თორღელმა კარავდ იყოდა ამ თავმოხატევათი იმედის ფანი, ვეცხამ რაკი სხვა სეფში აღმოსავით იყო, წიღარღლებულითი იმე ამ ხელს ვეცოდებოდა და ქვეყნის გადარჩენის ერთადერთი შესაძლებლობის იმეში სეღავდა, რომ ბადადის ხელი-ფასით და სხვა საძებულშით ქვეყნებოთ შევარჯიხებისათვის თათრებ-

ერთგულ ამბობე დიდი დამე

მა დაბრკოლებებიდან, საქართველოში მოსვლას შეაფერხებდნენ.

თორღეო ძალდახაში თავშეფარებულ შერდოს და სიფხვაროს ავიდა. მამულაბი ავიდა და საბოლოოდ იქ დასახლება გადაწყვიტა. თურქების ერთადერთი ვაჟი — შალვა უკვე წამოხდელიყო. ემწველა ბარჩევათდნელ დედა იყო, ცუკის სამფალო ძალი. სიფხვარის დაფიქრებელი შერდოს ნებას ავიდა გამოედიდა: პატარა შალვას თურქებს წამით მოეჭყვებოდა, რომ ცუკო უფროებდა და ვიღაც ვაჭარებოდა. ხასიათიდან დედის ჰაყვია თურქების ვაჟი — მთავი და შემსარავებელი ღმობაყრა, მაგრამ ძველად დამბობია.

თურქებისა თავისი დაბრუნელი სიციცხლის ერთადერთი გამართლებად პატარა შალვას აღზრდა დასახა. ზღვის ხაყვად და ველშიდგარებელ დიქვიწო წყაროს წყლის კოხებას და წყაროს რომ მოიტყობდნენ, მიწდობში ვაყვანდა. ცხენობისა და მოხტოთლობის, მწლის ქვევას და ფარის ფარებას ძაყვლიდა და ზღვრებზე მუჯად თავად უხაროდა, რომ მისი ვაჟი წიქნოაყ და სამამყო საქმეოაყ ერთხარად იყენდა ნქია და მოხვობებას.

— შალვას ემწავებეს, თავის დიდ ზიძის და სენხის — თავმოწონებელ ავიდა სიღმე თორღელი და ველში მართლა სულ იმს ნატობდა, შალვა ძალუტებელიყო ბოვანი, ძლიერი და კოხერი აღუხარდა, მისთვის სამშობლისა და უხის უახყარი სიყვარული ხაყნარა და მამულისათვის განათლებელი მოღვაჭე. მოვებობებელი მუბინა და ერთადელი მამური მოეშადებინა.

რბი თვე აბ იქნებოდა ვარდლი, შერკაცმა შვიცნობარებუტეცის ზარბო მოღვტანს თურქებს. აბიენი მამობრავად მოკოხბაყდა თორღელს, მუჯის კარზე ვეღარ ვხედაყო, თავი მოკყანატარო, სწარდა, და ზილის აღიქმულ

რესედანის ქებას ასენებდა. მოსმა სხამ უკვე გამოხატა, თვეი იამბიკონი, იქ ვეღარ მოეჭობინა იყარამ შენსათყ მოღობენლად ვეღობო.

მუჯის კარზე ავიდაც ვეღვახოლ თორღელს ამ ზარბოში კოღვე უფრო დენებში ვენება; სხამს ხაყნებას ავიდწინ დავეენს მღობქნებებსა და დარბეველვის სიყო, რომეღობაც ავიდობარბი წიღვათქმობდა აბ ვახნდათ, მადელი სხეულისა და ხარისხისყენ დიფინება მოიწვედნენ და სეღობებუტებას მობლოდ იმსათვის იყენებდნენ, რომ ქბობა და გამოხტენს მუტო მყოხობდათ, სიმფიქრე და კოხება მუტო მოეჭყვებო.

მაგრამ შვიცნობარებუტეცის ზარბოში ასე შეახყენს თორღელს, ამევენ ხანს კაღმობთვის სეღი რომ აბ მოკოხნა და ღეჭი აბ დავწარა.

საქართველოს თავდაბტყადარი უხეფურებში შეწებებელი, ქვევანის მესვეერთა უხეფევეღობით აღშფოთებულ თორღელი წარად დავდა.

ამღვენე დრო ვარდლი, რაც ღეჭი იდარ დავწარა — თორქის კაღმბეყარა კოღვე წარბს დამწარება ვაღობოდა, მართველი სტარქობების დამწარა მუტე კო ზვეღებობრად ღაღად ვამილა, ფარებას და ღეჭიოყ თავისით მოვიდა. დიდის ებნებობა და შიდაყრებში წყარდა თორღელი, იღობზე მუჯის კარის მუტე შეყვობოლ რესედანის ქებას კო არა — თავისი და ზილის ვეღობოქმის დიდი შინყარი ტყვილი და სიყოველობის სხეღობი შვიცხარება ვაღაქმობდა მუბინას პილაღობზე.

შალვა ძალუტებელს ქებას წარბა თორღელი.

ბოყველ თავეში მუბინა ძალუტებელის მოვებობებელ ენობობისა და უახყარი მამულიზეღობის ძამადა მოტებას ზარბობისა და შიქობის უანეღვის იმებში, ვახნისა და ხაჩევენის აფებში, შავი ზღვის შობეველი ხარბობისა და ვარცინამდის არახის დარბეჭყარში, ვეღვარ ძალუტებელის სიმბე და სხეღობი ბარჩევაყდა, მოხეიღებობარ ძლიერ

ამხაყ შალვა ასტურცელს იფეა ჩუ-
ლის უმარტოსად. ხილი დაწვევლილი
განისის სიმბოლოში იფა ერთადერთი
იგი ქათველ შთავითავს. რომელმაც
შეჩის სიმბავლეს არ სთავა, ხერბ-
ხელს სოფერითივეთ ზეჩი არ ძვე-
სა და თემსა ცხენს მოტელეს და სმა-
ლი ვადამი ვადებედა. თვის მს-
იანესთან ერთად ჰეჩოსნად და ვმო-
რელად ვადმელავდა მტერს ამის შემ-
დეა მიღობდა დეჩიკება რახი თანის
შესხისა, რომელთაც მამულისა და ტბ-
ტასათის უფრტავიველად დამფეს თ-
ვი განისის ქოფეხთან და თემსა
შეჩის სიმბავლით იძოვინეს, სავუ-
ნოდ ეფეოვსეკეს ქათველთა სიმამეკ
და სიმბოლოსათვის თაყვანწირეა. „ქ-
ვის“ ეს თაყვი განსაკუთრებთ ბღო-
რა იგი. აქ შერასანი შიმბოღეჩი მე-
ხებს შიმბოღეკ სერათებში და შეს-
ხეთის შესინწინავი ვაყაყებთ სხვეს
სტავდა. გილის ღრმს ტავილით და-
ტარობდა თაყოსინეს და წყველისა და
შეკვენებს ეფხავინდა ამ მოღალატეებს-
სა და შინავამეკებს. რომელთაც შე-
ხებს მიღვევლებლობითა და განწირ-
ვი სქათველის ბღოვრება განწირეს
და დამესეს.

„ქვის“ ეფანსკენდ თაყვში თორე-
ლი შალვის დაწვევებში და მისი მოკ-
ლის ამბავს ვადმოსკებდა. მის სიმბო-
ლის დიდებისათვის წამებულად. მამე-
ლისა და სჯილისათვის ტარჯედ მოწი-
მედ. სკედილითა სკედილის დამთრ-
ებედ ეჩოვინდ ვმოჩად. ეჩის დო-
ბად და სინესად „ქავებდა დამს-
რებელ შალვა ასტურცელის სხელით
შერასანი ქათველ ვაყაყებს სიმბელი
შეჩის, სქათველოსკენ დატბელ- შის.
ვადებს დამსვედრად ეფხე დავო-
მას, თათართა ურდოებისათვის ეჩის ვ-
დამადობად ამეცარებს მოწიროვებდა.
„ქვის“ სიმბოლოს დიდების სიმბო-
თავრებობდა.

ამდენიმე დღეს გამბრტვებოვიო
იგი თორელი ამდენი სხის სავიჭარლი
თაქმის სულმოღობქველად ვადატანს
ქალღრმს და ეფანსკენდი წარბილი

რომ დანვა, ისეთი შეება იყბის, ვით
ქის შარვლებად დიდი ტვაითი მოქმედის
„ქვის“ ამდენიმე ცალად ვადიწირა
ერთი შალვის იჯებს ვადეხავინ თორ-
ში, შეიჩე შალვის შამიდაშვილს ვანამ
ვაფელს—ვაგში, ერთი—სავლია კვტს
შინსტერტში; ითროდუ ცალი ზეჩიკენში
სადიო და თბილისის ეჩის ვადედა.

ქალქში შემოსული თორელი ქეჩე-
სა და მოედებს აყარებობდა.

დაქველი და სხანსხალი სახლები
შეკვედბინათ, ეჭა-ქ ასელი შენობე-
ბიუ წამიწევიო, ზოგან ქვლბქება და
სავიჭარობნი ვადმართათ. შენობილი
დაწარგბსამტრეველი სახლები და ს-
ხეჩარლი ვაწიო ქეჩები ქარველთ-
ვლითა სავიჭარის ხეჩელებსა და სო-
ჩოებს ეფჩი ჰევიდა.

მტერის პირს ეფატეოტენილი ს-
ხანობნი შორიდანვე თვალში ვეცა: რე-
სედანის ზველ სსასბლარზე ასლის
ეფილები წამომართოლიყო, უფაილად
ურემს ქე და კარი, აფერი და ფიკარი
შექმინდა ამ სსასბლარსკენ, უამბავი მე-
შა, კალატობი და დურგალი უფტაო-
ვიო დატევიდა შენობას.

ვაწიო ქეჩამი შეხედ თორელს ეფ-
ცელში შანათა ცხენი შეაფინა სავ-
ლისინში ქეჩა ენათ, თანს წყავდენეს
სახელისინს წინ წყერშიშეებული კ-
ოც იჯდა, ზონვტის ამხვეუნებდა და და-
ბალი დერბით ჩადავ სიმღერას მე-
ხენებდა. თორელში ვანე იქნო, ელი-
ნათლიო შატვარო.

შამიწე ცხენიდან სიმბედა, შიხალ-
მა, ვადიკოცა, ვანემ ზონვტის ვადს-
დო, ვატელ სკამზე მოწინა და თორელი
ვეჭრდიო მოეკვდა.

— ჩისა აქში ჩოვიჩა სხ, შეჩ-
ვი? — მოკოცა თერმინმა.

— ვეჩოვრობ, შიკაოჩეკ ვადილე-
ბელ სულს, — ამოობინა შატვარმა. —
ცოცხალი კაცი ესქმოდ ვერ ვადილებს,
ეს ჰატანა სახელისინი ვადმართავ, თანს

გჩავოდ ასაშად
დიდი დამე .

გზელ და ქერპელს ვაფთვებ. თვლით ვერ ვხედავ. მაგრამ ხელით ვგრძნობ და ისე ვაქაჩავ თათებს, თათქონ თვლით ვეცნობდე.

ვასემ ორივე ხელი გაწოდა, ვრბელი თათებს საოცარი სისწრაფით აათამაშა.

— ცაფი!— ვასძახს სახელონიბიყენ — ცაფი, ერთი, სურბებსა და ფიაღებს ნიშნუშები აქვს სტუმრის.

ცაფის სახელის მხედვებზე თორელი შეკრთა აქაჩობის თვლი მოყვლი. ვბრბობოდა, ვანე მოხვდა სტუმრის შეკრთობის, დამწამვეყნავით თავი დასარა და ოღნე ვასაყონდ წაღებურს:

— ცაფი ხეშს ქაღს ჭყია, თერმანს შეშს მუქზე ორითდე წლით უმეკონია. თათებთან ვაყონს დატრიალდა, ფიაღებსა და ლიტჩებსა, ველვარებას სურებსა და ანარფუშებს ვადმიოლი.

თორელი აღტაცებით დასურვებდა უსინაღლის სახელავს: სევაფსევა ფრინველისა და ცხოველის სახედ ვა მოყვანილი სურებსა და პიწიღებუნი, ჩუქერბიშებითა და ამორტვიფრებუნი ნახიტებით დამწვერებელი ფიაღებსა მართლავ ხელოვნების იშვიათი ნიშნუშები იყო.

— ოო მწვენიერბი სახელავაი! ქეშში ჩიტე მხატვრის ნამუშევარიან სარაქელი ვასე! — აღიბიდა თერმანს.

— შენც მოეწონა?! — ვეხარბა ვახეს. — წაღე, რომელავ უფრო მოეწონა! ცაფი, დარწვეანებს სურსა და შეღის ხერბის პიწიღა ვადიდე, სევაჩავ თვით მოეწონესა...

თორელმა სახეჭარზე უარი ვერ უთხრა. ქერპელი ვადაწყო და ისე ვახეს ვეყრდით ხამოჯდა.

— ხონვერბის დავებავ ვასწავლია ვასე.

— ოო ვენა, თერმანს არ მემღერებია, მაგრამ მუშაობით რომ დავიდებია, ველს დავებრბა და დიღის ვაყოლებ, ხონვერბზე სევაფან ლეშებს ვამღერებ...

— მარ მემგანავ მოდე სახეჭარი — ხეშს მხელი ლეში, ცაფის წაყონს და თე მოეწონოს, ხონვერბზეც დამღერებ.

თერმანი წამოდგა, ხელზე მუქებს ნახეს სახეჭარი ქერპელი საწყო. ხეჭარბი-დანვე თავისი „ქება“ ამოღო და ვახეს ვადასევა.

— შენი ლეში კარგი აქვება, ხონვერბელავ თვლით დამღერებია — ხელის ფათებით ხამობათვა ვასარებულმა ვასეშ. — თე პირე შევეწვეასევა ბრბა მემგანავებსავ მოყვებ, ხეშთან მხარავ მოვიბან.

— შენ იყო ვასე! შე მხლი წივარ, მალე მოვიანხებლებ და შეშს ცაფისთან ერთად მხლიფანსი უნდა ვასტუმრო! — უთხრა თორელმა და უსინაღლის ხელი მაგრად ხამობათვა.

— მადლობელი ვარ, თერმანს, მადლობელი, — თვალუბიდან ცრემლის წმენდით წაღებურს ვასეშ, ფეხზე წამოდგა და თორელს ემშველაველი ხელები მოხვია.

ვახებს მადწია თორელმა, აქამდე არ უფიქრია და მხლი, თავისი აქ მოხვლის მიზანს რომ ხავეყარბა შეყოყმანდა მუფისა და ვახობათვებრეფელის მიერ შემოყვანილი რღნუღანის ქებას ხაველად მუფისან მადწია მხლიცხელი-სა და ვახისთან დავებელი ვახესის ქება მოეწონდა, თანეც ამ ქებაში ქვერბის გამბრევე ხელისუფალია უბრებელობა იყო ვაყოებელი მუფისა და მის ვახობს ამ ქებით ვერ ამუხდა თორელი, პირაქით, ერთეც და მეორეც აღსაწ წაწვენი დარწებოდა და აქნებ უმადლესი ჩიბხეც დავმსაფრებნა.

ვაერ მწეანებში ხადღული მუფის სახელეც ვამოწნდა, უყარ ვახრებებსა ვყარ იყო, კარბაკეებო და მუფის მხატვრბი ხედებოღნენ, ვსაღებუბოღნენ და ეხს უთბობღნენ.

ოღბლად, მუფეც და მწეანობათვრეცის სასაღეში არ დავებღნენ, კარბ ფეხზე ავმღერებობ ამ დიღისთ, ვაფიქრბა ვახარებებულმა თორელმა, ქებას თითო ცალი მუფისა და მწეანობათვრეფელის ვადასეფებოვ დისტროვა და სასაღლიდან სწრაფად გამოვიდა.

თორღელი ისე მადღებდათ ჩოკობა დღისით ვანასა და ვენახს, ბაღსა და მღვდლის დასტრობებდა თავს უმბარლი მიწის მუშაყვით ბარსა და თან უბრძანა, წაღესა და ცელს იქნადა ცელქემ დაწვენილი თავს სურნელი და გადამხრებელი მიწის ამხვართ სამიგ ამბებდა ველში მოუცილებლად სანდაბულ ვარს ვუძნებდა სკოლარ უბეჭურებსა და სქვენი ჯარს იწვებდა.

ერთადერთი, რაც კიდევ უხადისებდა ველს წაღვა იყო, მიუ შარადაც კარგი მხრებობდა, თვალბანდი და ღონებია, შრომისმოყვარული და ჭკობინა სოფლის მიკებს თავი იყო წაღვა თავისზე უფროსებიც იყოლიო ჰყავდა ერთი რომ დავსა, მიველი სოფლის ძალგაზრდობა იქ განდებობდა და მისი ვადრისთვის თუნდაც აღიზნებელ წაღში ვადგაზრდობდა. თორღელსაც სხვა დასადგარი მსოფდა, მუე პატარა შაღვაზე ამისდობდა და დაცარილებულ სელს მის სმარტლით იყებდა. ქალქის მხურისა და კარს მოვლენათი ცხოვრებისგან გამოვარა თორღელი ერთადე ვლუქებში ტარალუბდა. მის ცხოვრებას აყარებდობდა და ჩოკობე შეჯტლი, მას ქორწინამიყ ამბობებდა. თავდაც ვლენ დავქვეანს თუქმინა, ამხაწვერია მიუშვა და ვარეკნობაზე ჰველუბურად აღარ ზრუნედა. საბოკეს იშუათად მსაყეტობდა, მიტამ სხვეებს, დღე სნს უსასუი ნაენობეზის გაოცება ასვენებდა. რომ წაღვაჯად იყო გაოთრებელი და მხრებიც აფზე მოხობდა ამენ ქორწინებლისა და განსაღვლეგამოვიღელ ვავაის ადრინდელი ჰეწი ვაქტობობდა, სკოტელის ვეში დაქარბობდა, თვითონ არავისთან მიდობდა სტუმრად და აქთაყ იშუათად ყოთხადენენ.

ვენახიდან მობრუნებულ თორღელს სიმღერის სნა მოესმა.

სოფლის ვხზე ფარა ვაქიმბელიყო ცხვარს ფარს ვსავადმოვედებელი მომპირა ნაგაზენი მოსდევდენ ვის ორ-

ვე მხარეს. იალადებდენ ბრუნელი ცხვართ ვხზე ზღაილი და ვაქიმბელი ვსანი იფეა შოღტის სევენინა და სტვენამ, მწვემების ვადამბობმა და მალღების ყვეამ სოფელი აფობაქა.

მუე ხავობდა მწვემებს სოფლის განსობის შექმრდენ დამოყებელი, შობი ვსით დადლიო ცხვართ მსურვალე მიწაზე დავარა ვხზე დამავართ მდევარი ვაფარტა და ზღაილი მოწვედა.

ცოტანის შემდეგ ტამ-ფანდუჩის სნა ვასმა და სოფლის ძალგაზრდობა ორღობებში გამოვედინა.

გაღწიოს ვხიში მწვემებს ქედამა ვავმართათ, ვაღლა აქით მომქობობდა. თორღელიც მათ მოსევა.

გაღწიოსთან ხელს აგადე-აგადეად შეკრებლიყო ერთგან ქედამის ვუკერდენ, მეორეგან წრედ დამდვარევენ და იმ წრედან ფანდუჩის მსაყენი და მომღერლის ვამოვიანა, ძლიერთ სნა იმობდა.

თორღელი ამოკენ წავიდა.

სნა თანდათან ძლიერებდობდა მწვემ სი მიუე ზარბანი სნით ვუღებდა.

თორღელს ნაენობა სიტყვები მოესმა, შეღვა და ვერა მოუვიდა:

იმ კ ო არა ზეადონ
დაყთა იყო სნისა
ვარსის ვლუქონ ვავთს
თან თან სენისა...

თავისი ღვექის ვაგონებაზე თორღელს ვრეოლამ დავარა, იმ მწვემებისცენ სენად წავიდა და შობამლო დავდა, რომ არ შევემნიათ და სიმღერა არ შექვედობო.

— მთავრ ვხრელი სეველი
ვარ, რომ მუ არ ზეადონ...

სამათაყა მუელა მომღერალმა და ფანდუჩის დარბა ვუფთა ამბობდენ სენადტყველი მიკებს ცრებლი მოდგომიდათ და თვალემა დამწითლებობდათ.

ერთეოლ ამამოც
დიდა დამე

წვევებს სამღვთა განგებო. მღვიო-
 და უცნობი წვეწმი თორელს უცნობ-
 ანელ „ქება“, ძალუბელისა და მესხი
 ვაყაყებს დიდებსა აღა-ღაგ სი-
 ტყვეს ცლიდა და თავისა ურთავდა.
 მეჩამ თურმანი ძლი ამს აღაქ აქვე-
 და ურთავდებს ეს ერთი ხანი მარტო-
 თმას და ვეღოსაგან დავწვებს ვა-
 ნაყვდა თორელი, ვაგინ მისი ვაბო-
 ზი და სანშობლობათეს თავდადება კ
 ან, ლექსი აღათავს ურთავა და
 ამოვიდა, მეჩამ ჩა უსაფრთხო ეო-
 დელა თურმანის ეჭვი მისი ლექსი
 ხაღნი ვაუბრდელიყო და ჩავი ამ შო-
 რელ მავსნაყ მავღწია, სოფანე ეს
 წვევამები ბრუნდებოვინ, აღნათ,
 ვაგ მავღ ქვეყანის მოღვებოდა. მამ
 ხარს არ დავაწყენა თავისი მერსანი,
 წველუბრზე მებო სეყავთლოთა და
 სანობითი მღვრებენ მის ლექსს და
 ქათველ ვაყაყებს ძალი ვაბობისა-
 ეს მოწიოდებენ

ძალუბელი ვახტ.
 სხელს ზეცებს მახტალი.
 აღავს ხე ვახტის ქათველი.
 აღათა მავთი ძალი
 ეს ზეცათა ვაბობისა
 ხელს აყ ვახტალი.

ჩანს თორელს ლექსი ამ შორეული
 მისი ძალუბენაყ მოწვევენია, მარად
 ხომ უფრო აღა ვაბრეცდებოდა, დი-
 დებულენა და ერთმითყებს წა-
 თბელი ამ ვაყინალი მანე ექნებოდათ,
 მეფის კარზე აღნათ ვაბობებელი
 თინ, თორემ აქამდე ვახტისეუ ზეც-
 ვახ შეყავებოდა, სხვა სანვე ზეცთი
 აქნებოდა თორელს ახე ვახტისის
 ზეცისმე აქვეყან, ახე სხვა ჩამ სე-
 ბობებს ვამო ვახტის დეშობი წვეწის
 და აღნათ, ჩახტის სანშობიეთა, მეჩამ
 თორელს სელ არ ამხებს ძლი მეფის
 უღონი ხელისეფლებს ჩახტე.

საღმა მისი მოწივება ვაყო და
 თბათა ქვეყნის შესევერთა უბრუნე-
 ლობს მიაღებელი და ვაგნობილია, მი-
 სანი მავწველია და თორელსეუ სხვა
 აღათა უნდა ჩა.

შემოდებოდა დავა მავღწია, თორე
 შემოვიდა და ვახტისეუ ვაგნობისეუ
 წიგნა თორელს სელ უნობი ვახტ
 მომბრეება შემობრეულიყო. სემ-
 თან ძალუბენამი უნდა ვაწყო მენ ქა-
 ლიშვილთან ერთადი და ძლი სწორედ
 შესავერთისი დრო იყო.

ვახტს დედის სიკვდილის შემდეგ მი-
 თი უმბრეობითი სანდ-კათისეუგან აღათა
 ვახტისელიყო ჩა.

ვახტს აღნათ ვახტისებოდა მშობ-
 ლიერი ძალუბანა, მეჩამ იქ აღათე
 ათავის ჰევიდა, აღათე სანდი მებრე-
 და ხბმა კაცო ვის უნდა მოღვებოდა.
 ვახტეშებს, სემთან კარე ხანი დავბო-
 ვებ და მშობელ კვებენი დავბრევენბო,
 ვაღმწავრბა თორელში კაცო ვახტისა
 და თან ცხენი და ურეში ვახტისა ვახტისა
 და ცავის ამოსევენადა.

სტეშებს სოფლის თავში ვავებენ
 თორელი ცავი მარტო იჯდა ვახტისე-
 ვახტ არ ხანდა, ტრიალით თვალდამო-
 ბელი ცავი ვავებობტა და თორელს
 შესტრიალა.

— მამ წაყვანეს იმი დედა წა-
 ვახტს.

— სავ წაყვანეს ვინ წაყვანა ქო-
 ლი.. ვაწყოვლი.— ვახტისებოდა თო-
 რელი ვეღამობედათ ვაყოვნის, მეჩამ
 ცავი არ მშეობებოდა და დროად
 უფრო უმბრებდა.

არავითე იყო მის წაყვანა მტრია-
 ლი ვაყოვნა, სემზე სანობე და ამბო
 ვამოსეობა.

— ამ იმი დღის წინ მამ სანდობ-
 სისთან იჯდა და მემსობითი ვაღლო
 აქვენებდა. — ხეყვებოდა ცავი. — ხელ-
 ში სანობერი ვებია და იმ ლექსს ვაბო-
 რბოდა იმდენ რომ ვაღბრევეო სე-
 ლენბრეად ზეერი ხარბი მებრეოდა
 სელგანბებლი უმბრენენ იქვე
 ლექსი ვაბოწყებელი და ვაბოწყებ-
 ლია, ცავის ვახ იჯებებენ და იბ-
 რითი ძალუბენენ მამ. უნდა სავ იყო
 სავ ანა ვახტისობისი სანა ვამობნდა
 თან ხეყვითი მოღვებენ იქ ჰევიდა.

ეს ახავს მოყვანა, მიწაზე წამოწო-
 ლული ზეჲ გადასვლა მამაქმს მი-
 ვარა და ხელოდან ხონვერის გამოტა-
 ცხა მოუნდობა. მამა დონეთა და
 ვერც აფვილად ვერ გამოსვლიდა. ვა-
 ჟიფილი მოხუცი ხონვერს საჭიდა,
 მან უვერითადა: ჩივირს შედევ, რომ
 ქვეყნისა და შედის აუფს სქვეყნოდ
 მღვრის, ხაღბი ეკლესიაში აღარ დადის.
 შენისთანა ხაღბსანებს უფლებს ვერს
 და არყენებთ. მამაქმს ვერც ვერც ვა-
 ვო, ვან აუო და რა უნდოდა.— ენა ხარ,
 დამკხსენ, თუ დმტარო ვწამს. მე ხეში
 დარდიუ შეოდნისო, უთხრა, მეგრამ
 ეპსკობისი არ მოეშუა ვანდა თუ არა
 ვე ხონვერია უნდა წავართვა, რომ ხა-
 ვოტებად ვაქეთოო დაესხენ მოკვამე-
 ნებ, ასეთს ჩან ამბობო, შევხვეწენ
 სომღერის ვერისმეფებლები, მეგრამ ვა-
 კოფებელი მოხუცი ხაღბის გამოსარ-
 ლებამ კიდევ უფრო გადაჩია, ხელები
 მოახშარა და ხონვერს ერთად საფრან-
 დენს. მამის მამაქმსაე ხელი გამოიღო
 და ის ხონვერია მოქწია, ეპსკობის
 თაგში მოხედა და ჩვედამხული ბრის
 დამცა უმბეღარა მამაქმს ბრის არა და
 ვერც ამის ხედავდა, სავ მოოტყამდა,
 არც ის იყოდა, ვის მოქწია ხონვერია.
 ხელები წამდოდ ეპსკობისს დაეჯეფ-
 ნენ მოსაბრუნებლად, ვილიუ ვამბო და
 შედის შებოსნება მოიყვანა. მამაქმს
 ვაქსალიანდა, მეგრამ ჩან ვაქვობდა
 ხაღბი შედურეს და წინ ვაიფეს. მე
 ტაროლო შედევით საყრბობლის ვა
 ჩამდგ. საყრბობლის დიდ ქიშკარში არ
 შეხრევეს, მამა იქ შედევს და ვარი მო-
 ხონვერეს, ხეში ხვეწნისა და მოქმის
 ვერა არავინ უფრო ვიოსთავი შეველი,
 უკან გამომდგო, არავინ გამოიოს და
 იმედიუ არავინ მომცა. მამაქმის ამა-
 სავს ხელოანეხმეე შევარა არბინეს,
 მეგრამ ვერაფერს ვახდენს. ხოლოს მეც
 თან წამოყვანეს და ეპსკობისს ვაქს-
 ლეო პატარების სახონვენლად. ეპსკო-
 პისი თაგშეხვედელი იქუა, წავადო-
 კრდოლო შედევდა, სიტყვაე არ ვა-
 იქმევირა, მახონვერეს უბრძანა, ვარყო
 გამოვდევით და მამთან აღარ შევეშვიო.
 ჩაღბს ვამბოლიო, გამოებრუნდით, ვარი

რომ მოვეხებრეს, კიდევ ვაქსალიანდა
 ეპსკობისს შედურა: დიდუკმა ამბობდა
 ვაღბობინებ ამ პირებებეს, მე მის ვა-
 ვინებ, შედურისა და ვარს ვინა ჩოვორ
 უნდაო. მარტო შედის ვა არა, სხვა შე-
 ხონვერევეს და შესტყობევენსაე დაე-
 ვარსინებ, ვეველს ციხეში ხავერა, ვარც
 ხაღბის გამოხვეწელისა და შედის შე-
 ნეხელი თორბელის ღვემს შედურის და
 ვერცელებსო.

თორბელი სამხილად აღმოვიდა, ეპს-
 კობის სამას თაგხედობაში მოხუცის
 ზვევლებზე ვაქსალიანდა შეტო და-
 ნისა და შედურს ვარის შემოწერბობის მო-
 ზესსაე მოსწვედა: მისი ღვემის ამბო და
 მინასისი ეკლემარბოდ აღმსილო თურ-
 მისის მტარებს, შედურსა და ვარის ვინ-
 ბად ვანემარბადე და ვარისა და ვერ-
 ვერბონსაე მის წინააღმდეგ აღმბეღებ-
 ლით, თუ ეს ამბო ვაერცელოდებოდა,
 თორბელს მარტო შედურს ვა არა, ხაღბის
 ჩინებაე თაგს დაატყუებოდა, მეგრამ
 თურბანი ახლა იმდენად თაგის თაგზე
 ჩივი დამტობდა—მისი მიზეხით უფა-
 ნამხელიოდ საყრბობილენი საგებებელი
 ვარც უნდა გამოეხსნა, ახლავ ვოველო
 დონე უნდა ექმარა და ვარც ციხედან ვა-
 მოევენა.

ცეოო შინ დამტოვია, თუთონ ცენს
 მოსატე და ამბოლისისცენ ვაქმნდა.

ქალქში ციხისთაგს მოიფეა, ციხის-
 თაგს დიდი პატაროი მოლო, მეგრამ
 ამბოენა რომ მოსმინა, ხელები ვამა-
 სავა, უმბეღელს ბრძანება არის და მე
 არა შეხობლია ჩაო.

სხვა გზა აღარ იყო, თორბელს ის უნ-
 და ვაევეოებინა, რაც ვეველოზე შეტად
 უმბეღდა და ვმარბებოდა: შედურს ვარც
 უნდა მისეულიო და მწიფობამარბებუ-
 ცისს შეხვეწნოდა, მწიფობამარბებუცისი
 სამა ეპსკობისზე შეტად იქნებოდა
 ვაბრბონებელი მისი დაეადების შედურ-
 ჩეღლებლობისა და „ქვის“ მინასისის
 გამო, მეგრამ სხვა არბევინა არ იყო და
 თორბელმა ცენს სასახლისცენ აფრინა.

ვარიოლ ამამოქ
 დიდი დამე

სასაღეში შეყვინობათუცუცას
 კართან ადევნიეს, შერე ის უბოძეს,
 ვაზარდებარეველას ვადიდებელი სიჭ
 შე აქვს და დღეს ვერ მოიკლას.
 გამბარებელი შეურაცხოვლი თორე
 ლი პარდათი შეფის პალატებისკენ გა
 ბარა.

დღეოდღის დაბარებულან კარამ ვა
 გული და აფაც ამხსნასალარი გამოე
 დენს, თორელი რომ დანსძეს, კარბ
 რეს, ერთმანეთი სოფარულით მოი
 კობეს და სვლესზე სპობსძესქ.

— ძალიან მომწონს, თუბამ, შენი
 „ქება“, შვერი ვიტირე სეში მამდაშვი
 ლის, სახელოვანი შაღვას დაღესურს
 ამანუხე — დამწი ვარამს და თვალ
 ხე მომეყარა ცხემლი მოწმინდა.

— შეუ გვლისეურთი წყარობე
 ძალციხელის ქება მოსაწონა, შვერამ
 წიგნს ძღე განმარტყვეს, ვთომ ვა
 დეგროთ ცხონებელი მამანებს, თა
 ნაგის საქყოღს კოცხედე — წარბო
 თქვა აფაც შარყარებმა და თორელს
 გამოძიდულად თვალთ თვალში ვიფარა.

— აბა, ვე რა სკადობისა! — წიფე
 დენს თორელს და თვეი დაბარა.

— აფერ, ვარამდე მოწმეა, მამანებო
 თავად კინადამ შეაქმა დაღატის შარყარ
 ბელი, თამანეი უბრალოთ მესხთა დაღეს
 ეპმა და ვარსისის შარყსში.

— მართალია, თუბამს, სეფს აველო
 ხი, შვეს და აფარე, იქ შოფეი აველა
 ქართველი, ვარსაზად უბრალოთიე
 ვართ და დამანავენიე მესხთა და
 ღესებსა და ვარსისის დაღესშია ვარე
 დან შეპობარტულმა შტრის ჯამეშებმა
 ვიფარეს აველაფერი, ვარსისის ბრო
 ლეი წიფეაფებინეს და ქვეფის ბოფარე
 ბეი დაფეამობინეს, — დამოწმა ვა
 რამმა.

— შე ბრალს აზვისი ვსდეს, სეში
 ლექსში შე შოლოფ შაღვას ვებობამს
 და მესხთა თაყვანწირებან ვეშღერე და
 ქართველობის ძალი შტრის დასარყე
 რად მოვეწოდე, სეში „ქებაში“ თუბამე
 თანსაზარად განმარტყვენ და ძალი
 ამანუხე ვარ იქ მოხველი.

ვაველმა და შარყარტულმა ერთიმეო
 რეს ვადარბეფს.

— შეფის პალატების შარყარე
 ლი ვანე ვარბელიშვილი ათევედაფეო
 ნიათ... — განსეგროთ თორტულმა

— ის რომ არა, ჯალაღდენმა რომ
 თვალთ დაბარა? — იკობს აფაგმა.

— სწორედ ამანუ მოგანსეგნებო, —
 დაუდისტერია თუბამსა და მოკლად
 მოსეფა ვანესა და სანა ვანსკობის
 ჩეუბის ამანუ.

— ირთვე მოვარბი სიცილით ვადარბენ
 და თორელი სიცილის გუნესამე სელ
 არ იყო, შვერამ მისეი ვადიდელი მოე
 რების გვლიანი სიცილი და ამანუ.

— სელი რომ არ ვაფეხობობინ
 სინეფეით იქ შეტერობამ? — იკობს
 აფაგმა, კოტა რომ დაწინარბდა.

— არა, შვერამ თვეი კო ვიღებთია —
 მოველი შეწინებებულმა თორელმა.

— ამომ თვეის ტყეში არ ვბეფა და
 აველკან ვნარბემ! — ნინოს მოკვებო
 იქვა ამხსნასალარმა.

— თაყვადე რადეც იამბიკო შევეო
 წიწებო იქ სიცილდეს, ექსი და ვიფე
 ბარბი სობეფებოთ არბ სავეს, ვნა მომ
 ტყდა მისი კობეო, — თქვა ვაველმა.

— შე ბოლომდე ვერც წიფეობე და
 მეგის დამბეპირებელი არ სობეფარე
 მოქმელი ვენ იქნებამ! — დაუმბრა აფაგმა.

— შენს ლექსს მოვლი საქართველი
 შვერის, მეგისას ვაღესამიეც არ ამანუ
 სენ და რიფორე იქ იამბიკოს კობებს
 იქნებს, თუბამე ხელთი წიფეოდან მომ
 რებმა — სიცილით თქვა ვაველმა.

— ხელთი ამანუე ამბობს, თუბამე
 ჯალაღდენმა ვერ აფადებინა სე
 ლო სარწმუნობეამანუ, სანა ვანსკობ
 არ სარწმუნოლად შევეპირებულან წიფე
 ლოცვას, თე იქ იამბიკოს კობებს არ
 მოეშეო, — დასძინა აფაგმა და მოეფე
 ბი ძღე სიცილით ვადარბუნდენს.

— შეფის იამბიკოს დასდე სელი არ
 მქეეს, მოვარბო, — ძღე მოკლემს თო
 რელი: — ვანსკობისმა უსწინალო შა
 ტერბი სასეგრობოღემს საყვებინა და
 ამით გამწარებელი მოვედი შეფის
 კარბე.

— შეფის მეგისთვის რიფორბ შეაწე
 სებში!

— ცხისთავმა მიიხრა, ემძლევი ბრძანებით დავსატყობხო, და მამ ვის შევსახო, შვიგნობათხუტუციის ზეშუ შემბიწყარლა.

— ივერ, შანშეს ვახოვიო, ჩემს პა-
ჩაშვილს — სმამღლა დამძია ივემს
და მათეც მომავალი შანშეს შესავ-
ბებლად წამოვყა.

ავადო და თორღელი შანშე მანდ-
ტრითხუტუციის შემოეხუარენ.

სლამისა და მოკათვის შებევე
კახიკობის სამს ამშავს მოუვეენ და
შანშეც ველამად იყრეს.

— ცხისთავის მიკრეჩ და ძლივე
კეშეკის, — ფოხია თორღელს მანდ-
ტრითხუტუცისა აქვე მავიდას მოუვლი
სახათი დამწერა და თურმამს ვადამცა.

— ამ სიქმეში შვიგნობათხუტუცი-
ისე იქნება მარტული, მეგრამ ხე ვე-
შინია, მეფეს მისი თანდამწერებით ვეამ-
ბობ, ვეჩივერისსანეც ბევრს იყრეს
და ვადლავეჩი ამით ვათავდება, —
დაამბედა თორღელი შანშემ.

თურმამს მადლობს ვადივხადა, ვე-
ლის თავისამად დავმშვიდობს და სი-
სამღოდან თათქის სობლით ვამო-
ვრია.

სოცა მის შემევე თურმამს და ვაქ
ძალდაბის ვსახე მავიოდენს.

თორღელის დამძარებით ვაქემ თბი-
ლისში თავისი სსველისნი ვაქვიდა
ძალდაბისი ნსახლარზე ძალი სსელი
დაფვა და ვრძელიშვილებს ბებნიდან
ივე ივედა ცსხვეჩი ბილი, ვავეჩსე-
ბულ ზღესა და სვენსახში ივე წა-
რვეჩის ვაქემ ვაბი და სეხილი, ივე
დაფვა ძალმა მის ვსოში და ივე
იველი მამღლა.

ვადიდა დრო, იზრებებოდა ხეხილი
იზრებობდენ და ამ სერებებოთ ტანს
იყრდენს სევევებოც, ცილი და შიდა
მადლი დეე ვრთავ ივენეს, ვრთავ სწი-
ლობდენს და თამბობდენს ვაქე ვერ ხე-
დავია, მეგრამ მათი ხის სულ ვრთავ ეს-
ბიდა და ვახნობდა, რომ მისი და თურ-
მამის შეკლება ივევე ვარევერენი ივე-
ნენ, როგორც ვრთ დროს ვაქე და ცილი.

ბამს ყანას და ბავ-ვესამს მი-
შობს ამ შეგბოლო, მეგრამ, ვერხობენ
მეორეც ძალიან დეეარდა ვაბი და ხე-
ხელი რომ სავოფს დანსამდა, ვაქე
ციკოს წამბღვარებდა და ბღესა და
ვენსს ჩამოველიდა ქალიშვილი მამო-
რაც ტობს დავწავდა, ბამს სავოფს
ხელის ვათეჩით დაველიდა, ვაქე
ვაბის მტევეის შეკლება ხელს და
დებობს პარაქისა და ვამბივალს შე-
ვერებებოდა.

მატრათობიდან ვარეკის შეკვეთი
ვაქე ტეველივ ვიფენს ვერ ერთავი-
ბიდა, სანჩას წაბებოდა ხელს და სი-
რას ბილის ხის დამეშვივებას მოკლი-
ხელი მადლი დეე ივედა და ხისავან
სეკადსებო სევენს თლიდა მისი მარე-
ვე ხელი სესაც ივე ამბობდებდა, რი-
გორც თობს, ხის ველებსა და ვაბეს-
საც ივეათი ისტეგობით ვანდავებოდა
და ხელოვნების სსმეველ ნამეშენს
ქქნობდა.

ვაბი ვამს ვარებებოდა კელი — ვა-
ლის დეე — დეს და ივე ვადიოდა დრო.

თორღელი სსმარველით ვეამბო-
ფსონობის წეკლებს ვაქე კი დარ
ცხოვრობდა, წეკსიფველს მართავდა,
ამბივებდა იყო, თავისი წილი ვს
ვადელით და ტეჩით ბილიმევე შეტრამს
ივე იყო თორღელი, იღობენ ამ ვამბე-
ვებით, რომ იველი კრევე ვამბოდა და
ამ ვსის სსმევენ დროს სსმარველებე ხე-
დავია.

ვარესა და თორღელის ბედა თათქის
ყრისახით იყო, მათი სავოცხლის სსბი-
რელი მამს დარბედდა, როცა სვე-
რელი დაველებით და სსმობლის ბე-
სეკრებსა დავებოდა ძალი მათი სავოცხ-
ლის ხე სსმარველის სავოფს დეს ამბა-
და და თემცა თორღელი მხეს კრევე
შეკვერებდა, ის მხე მის ხელს დარ
ძაბებდა მის სულშიაც ივევე მველი-
და, როგორც მამს იველებში და ალ-
სათ სულშიაც.

სეჩიარველის ძალი, მანამევე ამ-
ხელი ეხედავრებს ვილიდა, მისეველი-
თამბეველი ცხენებს დეხის ხმა და

ვრეველ ამამოც
დიდი დამე

ქიხეის თარეღის ვერს წყლებოდა და
ძალს ვარყავდა.

თარეღებს ურდოები სრდილოეთიდან
და სამხეთიდან ერთდროულად უბ-
ლოვდებოდნენ საქართველოს შვი-
ღრებლებსეთი.

ოქთათა ვაენსი ირანისა და აფარმა-
დაგანისცენ იათი დემანი გამოეზანსა
სიხმადონ სოისს მეთაურობით.

ჯიღრე სიხმადონი და მისი ღამქარი
ირანსა და აფარმადაგანს იხერობდა
ერთდროულად, სიხმადონს შემეცოდებებსა
და სიხმადონს დიდ კრებამზე — ვერულ-
ტარზე — რესვიოსსა და ვახაღვიოსს
დასურობდაც კადამეფა მანამდე უკვე
კოლგამდე მოღწეული სიხმადონს უფ-
როსი ვაენსი, კერის მუ და შემეცოდრე —
სათი ვაენსი ერთდროულად დამითა და
რესვიოსს შვესია.

საქართველოს სრდილოეთით კვე-
სიის ქაღს ვადაღმაც ხანძრებს ბოლი
ფარდა, დეშტა-ეპისადონსა და რესვიოსს
თუღარწილად ვადაღმაც კაცობა და-
ტარადდა ვადაღმაც იათი და აფი-
რიაქდა.

საქართველოს სამხეთით ძლიერა
მტრის გამოეზანსა ქართველებს მედამ
სრდილოეთისცენ იხევებოდნენ მამე-
რო ძალის გამოსავყანად. ახლა ვახა-
ღვიოსს თაენის გამოეკვბი აფარმა, თაენ
იფენს სამხელი მტრის პირისპირ და
საქართველოს დამხარებელსათვის ვადა
სტეხლოვამ სიხმადონს სისხლიანი ღვდო
სათი ვაენსი უბახმამათი ღამქარი მოე-
და რესვიოსს ამ ურდოზე ღამქარს მონ-
კოლია უღლოვრესი და უნამოვრესი
სარდალა, ცალთადა სეხეფაა მეთ-
ლოლი ქალაქისა და ზღვრეებს დამე-
და, სიღს ვადაღმაც და აფიოკებდა.

ცაღსებლი მოიქმს და წყველა-ტარდ-
ვა ქალაქის ტარბილი და მამეკვბის
წარკობს ერთდროულად აღწევა და ს-
ქართველობაც სრდილოეთიდან და სამ-
სრეთიდან.

რაც სრდილოეთიდან დამხმარე ღამქ-
არის გამოეკვბი აფარმა მეთაურობით და
საქართველობაც გამოეცოდებულ ს-
ქართველობაც მნიშვნელოვანი ძალის

შეკრებს აფარმა სრდილოეთი საქართვე-
ლოს სამეფო გამოეცოდელი სრდილობისა

თარეღებს ირანსა და აფარმადაგანს
ცოხეები შემეცოდრეს ვადაღმაც ზღვრე და
სიხმადონს მამეკვბის გამოეცოდრეს, წინა-
მეცოდრებს ამირბილებდნენ და ვადა-
ღმაც, სეხით დამირბილებდნენ ამ-
სრდილებდნენ და მათაც ვადაღმაც, მათ ვა-
დაღმაც მეთაურობისს ვერც წინა-
მეცოდრება შეელოდა ვერც მირბილებსა,
ერთდროულად სიხმადონს მოქირდა და მეთ-
არედაც წინა-მეცოდრება უნამოვრესის
და აფარმა, რომ სიხმადონს მათაც ით-
კვბოდნენ, მირბილებს ვერც სიხმადონს
და ქიხეისს ამირბილებდნენ და
სიხმადონს არცევენდნენ.

მოდიოდა დაეკვადრე ცხენებზე ამ-
სრდილებული ვაენსი და შვილი კირი, მონ-
კოლია ცხენებზე ამეცოდრებულა სიხ-
მადონს სიხმადონს.

ამ ვარდევალ სიხმადონს შიში და
სამხელი მამეკვბი მოეცოდრება წინ.

ვამე ვერ სეხეფაა მეთაურობისს ვამ-
კვბოდრე სიხმადონს სამხელიებს სი-
სრდილებობა და უნამოვლი ვადაღმაც და-
კვბებდა მეთაურობა და მეთაურობა.

— სეხით თაენი ვარდევალს, თარბისს, —
ვარდევალ სიხმადონს მათე მეთაურობისს
ზედ თარბისს ვამე, — მათაც სიხ-
მადონს ვარდევალს და სეხით თაენი ქიხეისს
წიღოდა, მეთაურობისს მათე რა ვადაღმაც, მათ-
ლებს რა ვამეკვბისს!

— მათეკვბისს უნდა ვაენსიწილი, ვა-
სიხმადონს და თაენსეთარბისს თე კოლგე სიხ-
მადონს და რა და ვადაღმაც ვართ
თე ვადაღმაც, — ამირბილებდა თარბ-
ისს, სეხით თეკვბისს გამოეკვბი და მათე
იხედას შემეცოდრე ბრძის სიხმადონს
და გამოეცოდრებოდა.

მინეკვბისს თარბისს თეკვბის, სეხით
და ვადაღმაც თარბისს, სარდალა
თეკვბის და მათეკვბისს ვამეკვბისს
მინეკვბისს ერთდროულად მინეკვბისს
ვამეკვბისს სეხით თეკვბისს და მათე
სარდალა აფარმა და ვადაღმაც მათე-
კვბისს.

ვიღაც მიტყველები დაიყვან და მტერს პატივად გავსახავს. სიბრძნის ახლებს თავებობამ გაიხელა. ქალაქი აღა შემოაჩვენა და ღირსად უჩივრება მიუყვანა. სასტიკი პატივით ქმნიდა ახლიც დაცვა. მონკოლებმა ქალაქი დაიკავეს და მოსახლეობა ელ-მობლად გაილატეს კვალიწმენი და ახალი სახლისა და ახალი ეკლესიისაგან თაქმის აღარაფერი დარჩა.

ჩვენთან დღევანდელმა საქართველოს საზღვრებთან მონკოლებს გამოხეცის-თანავე დასტოვა თბილისი და მტერს ვატი ძველ ქუთაისს გადავიდა. შედეგ და მისმა ხელისუფლებამ სრულიად საქართველოს ღაშპის მოკრებს და მტერთან შებრძოლება ვერ შესძლეს. სამეფოს უღაფესი წაწილი მტერს ამასხად დატო-ვეს და თავად ღაშპისმეფის შეეფარ-ნენ.

შემონებულმა და დამხვეულმა ჩვეუ-დანმა თბილისის ციხისათვის პატივებს დაუფლო, თუ მტერი დამარცხდებოდა, თბილისი გადაეწევა. ჩათა ხე-რამხელთა მსგავსად მონკოლებსაც არ დაეპყრო იგი და თავიანთი საფეოდა-ლი გაესხათ.

თათებმა ღირის ემეგრეს ციხეს მოაღწეს. შემონებულმა ღირის პატ-რონმა, შაშვი მარტყელმა მტერს და-ვეფრა ვერც იმ გახდია ცოლმეოლიანად ზღვად გამოხინა და ციხის დაცვა თავის სიამბის მოსწერა. ღირის ციხე მალე დიფსა უბოლოდა. შაშვი მარტყელთ-უბრუნეს მტერს ვერსად გაუმეგრდა და აღარსცენ ვაქცია.

ღირის აკლესიის და ვაძარცვის რომ მოაჩვენა, მონკოლებმა დამარცხს დაეცნენ. თბილისის ციხისათვის მტერს პატი-ვებს აღაძრულა. დამარცხს დაეცნისთან-ავე თბილისი დაცულა და გადაეწევა. მტერმა ვერ საშვილდე აღიო. მერე თბილისისცენ გამოეპროვა და გადაეწე-ვარა სტატო უბრძოლველად დაი-ქვარა.

მონკოლებმა, ჩავი ქართველთა ერთი-ანი და ძლიერი წინააღმდეგობა არსად შეხვდით. ერთდროულად შეესივნენ სა-ქართველოს სხვადასხვა კუთხეს. ქარ-

თველები დაქაქილად. ვარსკვლავ-გან დამოტყვევებულად ცდილობდნენ მტერს გამეულებას და მონკოლებმა საქმეს უაფეთლებდნენ. ქვეყნის მეთაუ-რები, მოაყვები და ერთდროულდრო-ვები თავიანთი თავის გადახეცნაზე-სრუნდებდნენ. იმის მიყვარად, რომ მონ-კოლებს ღირსეულად დავედროდნენ და ხელისათვის ემბრობის მიყვარად ეწე-ნებნით, მტერს მოსაძლეობისთანავე აღტყობდნენ. მიუხედავად იმისა, რომ მონკო-ბოძენ და თავიანთი საყარეო ქვეყანის უსაძტრონიოდ სტოვებდნენ. უსაძტროდ დახეცნილი ხელის თავგანწირვით იბრ-ძოდა, მტერს მღიჯი და მრავალჯერო-ვანი მტერთან ვერაფერს აქვობდა. უწე-ლიოდ იღობებოდა.

თავად საქართველოს ამირსპასალარი, რომელიც მთელი სამეფოს ღაშქარს უნდა ვაძლიოდა მტერს შესამშვლად, კენის მიუფად ციხეში წაიყვანა. აყვის ანკარაშით, მონკოლები აღარსცენბე-რად მალე უნდა გაელოდნენ საქართვე-ლის და მოაფარს იმედი ქმნიდა, რომ მტერები მიუღებოდა კენის ციხის ასაღებად დაიხსნას არ დაეოქნებოდ-ნენ.

საქართველოს სხვა მოაფართაგან გან-სხვავებით აყვამ მარც კეყაყობა ვა-მოიხინა, თავისი სასტატორო არ მოატო-ია. პატივით მიწვევებულ ხელს სი-თავეში ჩაუდგა და მათთან ერთად მიუდ-გომელ ციხეში მტერს გამეულება ვა-ხედა. მონკოლებმა კენის ციხის გატე-მოკცეს არ დაეცურდნენ, სიმაგრეს ზღუ-დე შემოაჩვენეს, მეტობოქვენს ესა შე-რყრეს და წავალი მოეწვეოდნენ.

ამისობში მონკოლებმა ახლიც თი-ღეს და აყვი დაიწმენდა, რომ პატი-ვლის ვაფხედებას ამბი აღარ ქმნიდა. მონკოლთა სიამს სიბრძნის მიყე-ქვლა ვაფხედა, მონკოლებმა შეეფარ-ლა და უწეულობის პატი ითხოვა.

მონკოლთა სიამს საქართველოს ამირსპასალარის დამარცხლებით დიდად ვაძარცა აყვის მტკიცე ფიცი მისცა რომ არას აწეხდა.

ფიცს მინდობილი აყვი მონკოლთა სარდალს ვახლა.

ხორბალინა ქართველი მოყარს წყრი-
ლი, გამსკვლევი თვალთვალში ვაე-
ყარა და შეშლშეკრულმა კეთხა:

— შენა ხარ ქართველი ამბისმას-
ღაი ავაგი?

— მე ახლავარ — მიუყო ავაგი.

— შერე რატომ მამინეე არ შეატელ
როცა შენა ქვეანის საზურგებს მოვა-
დავი?

— სანამ შობს ავაგი, სამგლობელის
მამსება გასაყვდა. ახლა როცა ამ
მობრძნდა, მოყარა მე ვარ და გვა-
ხელი თუ მიტოცხვებს, შიდა ვარ მივა-
ლი ქონება შემოეწირო და ვროველაფ
გმასაფრო, თუ არა და აღარფულფი-
ნება შენს — მიუყო მოყარმა და სო-
ლის წინაშე კვეთი დაიღრავა.

— საუკეთა: ქმეკითან რომ მივე-
დი, არ მიბეგვ, ზღუბილზე შემო-
დავ და ახლა შევებებოი. — თვალის
ქუდვით თვა: ხორბალინა და ავაგს
დაეფილა უბრძანა.

ავაგი მიწვოლითაგან სიყვდილს ვლი-
თა ვაუჯობდა სისამტყის ზაყვლიფ
მიწვადება და ღმობიყარება რომ ვა-
მოჩინეს.

მიწვოლები სხვების სამგალოთიფ
ავაგს პატევით მოყებრენ. მის სასტ-
არისი ცხვებს ალუა მიხსნეს, მიწ-
ვლები დაუბრძენეს და სარკის ძღვევა
გადაეწვეობტეს. დამობრძნებულ მო-
ყარს მონაც ზილიმფე არ ენდნენ და
ცხვებში თავანთი შეკობიფნება მი-
ვანეს.

მიწვოლები ზელახლა ანებეფდნენ
ათხებდნენ და მარყეფდნენ სუარს-
მელთა წაყვლის შემდეგ ცოტათი მი-
შენებულ ქვეანას. სუარსმებლთა სისხ-
ტიფ მათთან შედარებით გასამსენმე-
ლიც არ იყო. ესენი არც ზელ ზაღ-
ლებს ამბალუბდნენ, არც დაერდიმულ
მოხეყება ორხელ ქალებს შეყვლებს
ფატრადნენ და სუოფს წაღშიფე ვა-
ხოზდნენ.

გამტვლი და მიყის შედარებულა
ქვეანის მოყარები ზღისის ვალოფენ
მესურასა და შექირავების ვილირტოე-
ლი შესუარებდნენ და შევლი რომ

არაფრით შეეძლოთ, სსოწარაფე
ეპლეოდნენ.

ავაგი დროს მიწვოლებთან ავაგი ამბი-
სამსაღარის დამხვება და მისი სამგლო-
ბელის დამშვილება ქვეანის ვადარხ-
ნის ვროდეფი გზად დასასეს დანარჩენ-
ში მოყარებში.

ავაგი მამსე მიწვობრძობეფებსა და
შეშეფე ვარამ ვაველა, ავაგის შე-
შეფიბილობით, მიწვოლითაგან ეფენებლი-
ბის ფიცი მოღვს და მათ სოხებს
ვახლენ. მათაც მამსე სარკის ძღვე-
და სრული მობრძილება იფიხეს, თა-
ვანთი ცხვებში მიწვოლითაგან რამსები
საყვენებინეს და მოხობის ფასად მწე-
ღობა და თაფრეფე მამულეხი იფიფეს.

სახელთაგან მარტრძელთა შობიბიფ-
ლებს სხვებშიც მამსეს და ქართლი
და კახეთი დაწინახდა.

როცოც კი მიწვოლებს მიწვლისა
და სამზარელო ვეღარს მის ვაერტვლი
თითქმის მივლი აღმოსაყვლითი საქარო-
ველი აყარა, დარბითა და ექონელი
შობს წაყვლა და სარჩაღაყად ვახი-
ენა არ შეეძლოთ, ოსინი თაყსაფე შა-
რეში ვახებდნენ გამოქვამებულესა და
მეღვიყებს მივლილ მიყისა და ვიღვეებს
აფარებდნენ თაყს. ეფრო შეძლე-
ბელები ღობიბრეფადიკენ ვარბიფდნენ,
სარბოსამაფებულს ტოვებდნენ და შო-
ლოფ მარტრძეფილობა მიქონდათ თან.
ქართლ-მეგრეთის რეფე ვაწრო გზა
უბრძნობია და სარბიფებით ვაფრო.
ქვეითი და ცხენისანი ვრობიფობრეში
თინა. ეწენსოეოფ ვამტვლი გზა დრო-
დაფრო აყარვსოდა, ვავეალ სუობებსში
ვრობიფობრის ვარება, გამოყარებელი
ვაყარა, ცხენების ქიხეინი და ზაფეფ-
ბის ვეფისამებლები ვრობი იფეფა ვველი
სქარობდა ვრობიფობრეს სელს ეწილი-
ფენ, ეწენსოეობით მივეფარ გზა სელ
ამზობდა და ებოლეფაფებს ღამეების
თაყს უბეფიფიფათ ეფიღბებხლის ვაწ-
რობებში.

ვარკოდ ამამიფე
დაფი დაწე

თარგლის თავს ამდენი უსვდებობა დატრიალდა, მიზეზი უნდა მოსვლა ერთი ანა შეგი პირად ვინაი შეამჩნებდა მას თავისი წილი წიგნისიველი მოქმედება მანდა და სიველიზე ფიქრი სულ არ აქვსებდა, მაგრამ ამ ქვეყანისთან კიდევ აკავშირებდა ერთადერთი ძეგლი და სისხრელი — შვილი.

თარგელს შალვას ვახივებდა უნდა ეხებინა და თავის შვილიან ერთად სავსაი ცოცხი და უსინათლო ვახივ უნდა კავშირისა. თუკინამა დროზე შეკრა ხარკი და ვინაი ეს უბოლავლანთი ვახივებობდა, ქვეყანაში ადვილად შესძლი ვახივდა.

შეფხვს კახი სავსე იყო უბოლავლანთი ბევრს ნათესავი და ახლობელი პეტრონობდა, მაგრამ უფრო შვიტი შეფხვის შემდეგ იყო, და თავშესაფარის და შვილიანე შეფხვისან ელიდა.

დამწველი შეფხვს ხელისუფლება ქვეყნის აწიწილ საქმეებს თავს ძვიდაც ვერ ახიბებდნენ, უბოლავლანთის და სიხუნასა და დამსახურების დროზე ვერ აჩივებდნენ და ქვეყანის სისხლე დასხველ მისკის უფრო ჰყავდა ვინაი საქმეი კახის.

თარგელს სიველი ვახივდა შეფხვის კახის წარდგომასა და დამსახურების იტოვისა. სიველი უბოლავლანთი ვახივებდა მარტველ შავასს — ცოტა დადიანს ვახივებდა სიველის უფრო-შობილებსა რანდამა თავის ჭველ თანამებრძოლსა და კახის შვილსა. ველ-წარდგულ შესთავაზა თავშესაფარი და პეტრონობა თარგელსეც სხვა ახივებინა არ ქონდა, ცოტას მინდოდა და თავისი უბოლავლანთი სამეჭვებლოში ვახივდა.

დამსახურება საქართველოდან შემართებდნენ ამდენი მოდობდა ვინამ ვახივლის სამხედროებლო, ქართლი და კახეთ-სახეთი მტრისაგან უწყალოდ იძულებობდა, იხივებობდა, საღვთობებობდა.

შობილოდ შესესებო იდნენ ვინა კიდევ ვახივებდა და ივანე ციხისუფრობის შეთავაზობით ხელს არ იძუებდნენ შვილს ერთადერთსა და უბოლავლო მტრის წინააღმდეგობაზე, სახეყარა საქართვე-

ლი მიწისთან სწორებობდა და ხალხი უწყალოდ იძულებობდა. ამდენი თარგელის ნათესავებს — შესესეს კიდევ შეჩვენებდათ ძველი ვახივლი სული, მინდნაზე მტრის წინააღმდეგ აღმდგა ივანენ და უფროსწიხით, წინასწარ გამწარულ ბრძოლაში ხამხედობდნენ.

თარგელს შავას შობის, ველხედობა-ახივით ვახივს ადარ შევილო, თავისი ნათესავების სისხლი და მამულნივინობის ვახივებობდა ციხელი ვახივ-ველზე მამობივინს თავისი სიხუნ-ბი შევივებო, მისათვის თავგანწირული მებრძოლი ვახივების რანდამა შეკახის უბოლავლანთი ვახივდა და ივანე ციხისუფრობის შეთავაზობით მებრძოლ შესესეს შევივებოდა.

კახის ციხის დაცვას და ავად ამონასადარის დამობივინება პარველი შობი იყო ქართველითი უბივით წინააღმდეგობაში, დამსახურებ, ერთადერთისაგან დამობივინებულ ბრძოლას ნათესავი არ მოქონდა, მიზეზი უნდა არცთუ ბევრად საქართველს ციხეებში ვახივებულ ქართველებს, ხანებობდა ივანე ქვეყანადნენ და სამობილოდ ხეობით არ ხალხი ამობივინებდნენ.

თარგელი სიველი, მიზეზი უნდა ველ-წარდგომითი ვახივობით ივანე ივანენ მოხელესა საქართველოში, ძინი მტკაველ-მტკაველ ასებობდნენ ქვეყანას, ივანე ციხეებში თავისი ვახის ივანებდნენ, მოსახლეობას ხარკს აჩივებდნენ და მართვა-კამეუობის ძვირ წესებს ამოჩივებდნენ, რომლებსაც შვიტ ხარკებელსა და გამობივინს მოხეტიადა მით თაკანი პეტრონობის დასეზობილ ქვეყანებში ძვირ ჰყავდა სიველებსზე ივანებდნენ, ეტობივინდა ივანეს წასვლის, დასეზობილს მართებებსა და ხელისან ვახივების არ ამობივინენ, პიტოქო, ვეფხვან ამას ამობივინენ, რომ შობი პეტრონობა სიველით იყო და ცხოვრებისათვის ამას ვახივობაზე აწივებდნენ.

თარგელი სიველითი ვახივ შეფხვის მებრძოლს უბივობდა, მაგრამ არ უნდობდა თანამებრძობებს შობის ვახი-

სა და უამბოდის თვლას ჩაგვსა, თავად ვეღარც თავგანწირვით ამბობ და და ვეღვას ძვე ამწვევება, თათქის მტკიცედ დავაჩვენებელი ვიფიციონს მტერზე გამარჯვებაში.

მინილენა მარჯახელენის სამკვიდროს დასერობის რომ შობნენ, ამისის ღოჩესა და კენის ციხეებს აღუა მიბნენს, მივლი ღაშქარო მესხეთისკენ დასაჩეს და კარდო ციხისგვარელის სასტრონის შევსავენს.

მკარჯახელენს მესხებს ამოღენა ღაშქარის პირისპირ იბის ღონე აქმინდით და ამიტომ მივბისკენ დაწინეს თათქება ქვეყანის მიღებენ და ციხისგვარელის თავმედობით გამარჯებულენს ამისელი სარსელენა და ატრიალეს ხელთ განუყოფივად იფუჯებოდა, თავისთივე ნებთ ტყვედ ჩაგვარდულენსაც იქვე ღონებენს კლდეენსა და გამოქვაბულენს შებნისულენსაც ცეცხლს უქანებენს.

სისხლის ღაღვენბა წამოედინა და მესხეთის ციხისკენს დაძვრა.

ციხისგვარელი დარწმუნდა, რომ წინაღობენის ვაწევას სამსხისათვის უღებდურების მებო არა მოქმინდა ჩასხე, მიუჩებეს მკაცრად, მისაც ჩვედინს მივლის ნებაროვა გამოითხოვა და თორელი ვაჭენსა იფი ამარსასაღობთან, ჩათა მიწვილ სონებთან შვეა მგომლობს ვაქრას და უქნებლობის ფიცი მივლი.

იფი თორელიც თან წარბარა ველაქნის ტბისთან მისივე მდვარ სობმლინ სონის ვახლა და დასერობილი საქართველოს მიუგროთკან ვეღვარც ვუძებლობათვის უქნებლობის პირი თხოვა.

სობმლინ სონის მესხებს დამორჩილებო ვახარა, იფი საქართველოს სიკეთეზე ზრუნვისათვის შუაქო. მუჩე მინცილუჩი წყარო, დამორჩილებული უქნებლობის ფიცი მიწვი წინდა იქრო მიუტანისა, სმუჯერ წყაროში ვაფილი და ის წყალი შუგვა. მუჩე მდვიანი ამბობისა, ჩათა ციხისგვარელის წინაღობევე მებაროდ ზღადა სონისათვის პირისენბა ვაეგზუნა.

— უღებო იფი ამის, დღილს იყენს, — მოსხენს სობმლინს სონის დაფიქრება და წარბენს შუაქო — მამ სინელი მდვიანი მიმეგარავთ — პირის სობმლინს.

— მიბმისნო, მე იფითონ დავწერა, — შუამდია სონის ამგენისს უბნოდ მდვიანსა თორელს.

სობმლინი ვანაციფიქრა ქათველი მიუგროს მღვებლის პირით მინცილუჩის ვაფინებამ, თვლი კიდევ უფრო მიქებდა და თორელს ვაოცებულსა ქათას:

— სავდებო ხარ!
— ქათველი ვახლავარ, დიფებელი სონო.

— მუჩე მინცილუჩი სავდინ იფი — კარაღდინის ტყვე ვიფი ამის წვილადს, იქ ვარო მინცილო ტყვე იფი და ამის მამწვილა.

— სტუდი! — შუაქო შუგელი სობმლინს. — მინცილუჩი ტყვედ არ ვახლენბან. — სობმლინის იფიციეც ექვის თვლით მიმედა, სავველი და თორელის ამხლად მიუგვო: — თუ მიწვილით ვენსა და წყის მუცინიქო ხარ, ისეც უნდა იყოფი, ჩვენს პირისენბას არამოდეს ეწვიო და ვიფილით მღვმარბობლენს პირით ვაფიციეში სობმუ. ჩვენს მღვმარბობლენს თავს მიუცილვენ და მტერს ტყვედ არ დანებებთან, ამიტომ დიფებელი სონისს პირისენბა მამ მტერს არამოდეს ხელი არ ჩუგარუნა.

თორელს მიბმისლად დასახა თვი და ვაფიციელებელ სონის აღბრახერი უთხრა.

უქანდამორჩენებულენს ჩემოდ მიფიციენს სობმლინის მღვმარბობლი უვე მესხეთისკენ მიქმინდა ქათველითა უქანსაქველი წინაღობენობა შეწვებილი იფი და თორვე — იფიციე და თორელიც ძლი ამხე დიქობდა. ზუნებოთ მშვიდობისა იფი მიწვი-

ვარკოდ ამხიდა დიდი დამე

და დამოხმალდა მონკოლებს და სხვა
 მოყრებმაც მან ვაყველია მოჩილებს
 ეს თათრებსაც. ამით ქვეყანა დამ-
 შავიდა, უწაილო ძაღბა შესწავა და
 ხელსა ცოტა სული მოთქვა იყოფა
 აფგმა, რომ ხელს ამ სკეოსათვის
 ლოკება, მეტამ ასე ესმოდა მო-
 ვარს, რიგობს მოკებდნენ თავრდუ-
 ლებისათვის თავამოღებულა ვაყვე-
 ლს. ვმოხონსა და თავგანწირვის მე-
 ლობს სკელად დიდი მარტყელს
 შემკობდემ მტარს წინაშე შინ
 ელონობა ვერცხა, მტარზე სმბობლ-
 ველად წიღილის მეფეხად, ამბას-
 სლანი ქვეზე მონკოლთა ვლდის და-
 სდგმულად ვავეილეთ, დასაყობ-
 დენ უმყოფილინი ეს სემს მოქმ-
 მოქმს აფგის უძრამდე აღწავდა და
 ქვეყნის დამწარებლისათვის ვდწრდ-
 ედ მარტყნად მოყარს ვდწმ შინ
 უწავებდა მისე და მკელი ასტანი
 აქმობდა მისი მეფობარეობა, მარტო
 რომ დაჩვენდეთი მონკოლებს მო-
 ჩილებმა მეტამ რაჟი მის ესა სხვა
 მოყრებზე დადგენს ქვეყნისა და მე-
 ფის წინაშე დანაშაული უმუხებელსა-
 და და სინდისს ქმენსა უმელსა-
 და მოჩილებს ესზე ვაძმობულ
 ვველია მოყარს სომოცნებთ ვდგებო-
 და შეამდგომლად მონკოლებთან, მთ
 ნამოცს ამბობდებო და ამით თავს
 სკეოელსაც იფორლებლობით ასმე-
 თებდა.

— არცაჲ მოქცე ცობსეჯარდელ, —
 დაარღვია სინემე აფგმა — არცაჲ
 მოქცე, რომ ვაძნით მძობილზე სული
 აღო და მონკოლებს დამოხმალდა.

— სხვა რა ესა ქონდა ცობსეჯ-
 არდს, — იხეობთ იქა თარბელმა, —
 სხვა რად ესა ქონდა, მარტო ერთი
 მუქა შესებთ თათრთა მოდენს დამ-
 ქარს მარც ვერ ვაქმელავებოდა
 დღეს თუ არა, ხელ სრულად კანად-
 ვერტყდნენ მონკოლებს, ხელს ტო-
 აღ-ებხილოდ იქლებობდა, კანარჯ-
 ბის იქვე აღმასდ იყო.

— მე სხვაზე აფრე მოხედი მძობ-
 ლის უმუხობის, უმელევი მტარს
 დამოხმალესა დამბონს კ არ ამბს.

სმბობდა ვინე არცაჲვარც ვაყვე-
 ლებმა, იფორლებლობას ვმბობს და
 კველს შედლით ვჯახესსკეოსსამე-
 ვლი ცოცხე რომ ვარცაჲ, წინაღმე-
 ვობის ვაწვეამ მით დარაგა ხელისა
 და ქვეყნის ვაძარჩენისათვის მოჩი-
 ლებს ვარცა სხვა ესა აღარ იყო.

— ერთი ესა იყო, მოყარო, და ვვე-
 ლანი რომ ამ ესას დაეფეობოდით, მე-
 რა ვერ დაეფეობებოდა.

— რომელ ესაზე ამბობ?

— შეგარებულა ძალით მძობილზე
 მოყარსენს, სკეოთველის ვველია მო-
 ვარი რომ შეგარებულეთ, ქველზე-
 რად ერთიანი დამბობი გამოვეყვანა და
 მტარს ერთი სარდლის მეთაურობით
 დაეხვედრიდით, აღმათ, ასე არ და-
 ვეშობებოდა.

— მონკოლებთან მანე ვერაფერს
 ვაქმეობდით, თუბამს რომ სეფად
 თათრებმა სვეზე დიდი და ძლიერი
 სამეფოება დამოცეს, თავად უმეფ-
 რესი ვაღალადინეც დამბეს და სვენ
 ამ ვაღალადინს რომ ვერა დაეყველით
 რა, მის დამბობლეს რა ვერხმდით.

— სვენი მოქმეებმა ამით კ არ და-
 დებება, მოყარო, თუ ბოლოს რა
 აქმობდა, სვენი თობის ამის სისქის
 მოსობდენ, თუ რა ვაყვეთი ქვეყნის
 ვადასარჩენად და მტარისაგან დამცე-
 ვად, სვენ სვენი ცდა არ უნდა დაეყ-
 ელი, მტარს დასახვედრად მოელი ქვე-
 ყანა ვერზე უნდა დაეყვარებინა და
 ვაყვეთრად ვეპბობოდა თუ ვაყმარ-
 ვებდით, რომ არცაჲ, მეტამ თუ და-
 მარტყებდობით, სხელთანად დაქმარ-
 სებდობით და მომელის წინაშე მო-
 ჩილური წარესდებდობით, რადგან სვე-
 ნი ვალი მარტული ვეწმებოდა სმ-
 შობლის დამცეფად და ვადასარჩენად
 ვველია ღონე სკეოთ და სმბობი ვე-
 წმებოდა.

— რაჟი ვანებობსეც ვაქმეობდნი
 ვუფეთ და ამით წინაღმეფობისაგან
 მანე არა გამოეფოდა რა, რაჟი მო-
 ლა რა სკეონს, თუჩამს ხელს მარც
 მოჩის უწაილოდ ძაღბისა და იხე-
 ბის, ცოცხლებს მანე დატბობ.

— ზევს კი დაეხმით ცოცხლები, მთავრო, მაგრამ ზევს შეიძლება რას ვატოვებო, მონის ეფელსა და ჩუბნის სირაქლებს...

— ავიწი წამოწილდა, თავი ხაღუნა და მსმის ცოცა არ იყოს სიბრახეშეხარებლმა იქვე:

— შენც სვეტხვით სეკი, თუჩმან, ქაბუცხად და ველფიცხად. სადაც ძალი ახა სქრის, იქ ვინცხს უნდა ვაპტრევირო. ზევს ხაღუნს კარგად ეოქვამს: ჩაბრეკას ხევილი სეკიშიო.

— ზევს ხაღუნს ძაღვ ეოქვამს, მთავრო, სეკიში სიკოცხლესა სიზრახისა სიკვილილი სახელოვანო.

— ავიწი ადრის იქვე: ჩა, იბრევი სეღმდენს ვროხმისა მერე იცე მხარეხტელმა აღო თავი, შორს ვახტედა და დიხად წარბოხიქვა:

— მოხვალა ვერევენს, ჩომელი ვხა სეკიშიდა დღესდღეობით მე ხეში ვხა შეჩვენსა უხჯილესად. დეჭრითა იყოს, ამ ვხამ ხეში თავის ვადსარჩენად არ დაფეკოხვარ, საქათველოის ხინისა და ვრის კადარჩენისთვის სრუნეამ დამევენს მოჩილუბის ვხაზე, თუჩმან, თორემ მე ივანე თამაგის შევილი ვარ და სხვაზე კარგად ვიცი თავის ეფელებისა და ჭედიფხტელისის დანა.

ანტოქილიან ჩამოსულ უკანასკნელ ქარაგმს სიძვის მწიგნობართი ვაბაროც ჩამოსეოლოდა.

მონეოლებს მოხელის შეშლევ იჭრესალიშის, ანტოქიის, ათონისა და ჰეტი რაწიონის ქართულ ვრებთან თიქმის ვაწვედარაფი აღმოსავლეთი საქათველოის ვავშირა, საქათვიო ვხეხი ჩამედარაფი, მონეოლებს შერი ზღვისკენ ვაცვლას ვაწწარაფიდან და მალე საქათველოის სრულად მოაწვედებდნენ სამხეთ-დასავლეთის ვანათლებულ ქვესენს.

— ავიწი სიბრახეში იჭრესალიშისა და ანტოქიის, ათონისა და ჰეტროწიონის ამქმის ვავებამ, იქავი ფილოსოფოსთა და უფლისმეტყველთა ხაღუნის შებეკობისა და ვაქნობის დიდი მნიშვნელო-

ბა ქონდა ვავლა ქართულ მწიგნობართა და მწიგნობრისათვის.

— ავილი კვებმა დროზე შეიბეთი სიძვის ვაჭრის ჩამოსვლა, სხვაზე ავიწი მთავრისა და ძალი ხერჯინის წიგნებით სეცხ მოქონდა ვიროზე ამბერძენულ კვებს თან თავისი ვაწვეტელი მოჩინალი მოსდევდა და მოსატრახევენ ვროხა შესმებული პრუნეებოდა. სქარობდა ვროხი სული ქონდა, ჩოდის ვახსნიდა ხერჯინს, წინაწარ ტუბებოდა ამ ქეთონის წიგნების დერეკელთა და კოხვაზე დათუნებული დამევენს ვახელო.

— მოსატრახედიან შორს აღარ იყვენს ვხად შირტი მოხვალა მოხვალა შემოვეყარათ.

— ქეთთად მოვიოდა მოხვალა, მათის იწვედა და ვახსილიშის მახეხარა სავარბეთი ივალეს ამბოქია ივადებდა.

— ხერჯინს ჩომ ვახსწიოდა, სახეზე ღობილი ვადევიდა და ახდაც ძლივს შესამსწვე ივალეს სულ მოწვერა დეფარვა წინ ვადეფეკა ვროხისას და აღვირწი სული უტავა ვროხი შევიდა.

— ახა, ახლავე ჩამოსედა მე ვიროდან — უბრახსა მოხეოლურად და აღვირის მერე ვაწწარა სეკილიამ ვერ ვახეო მოხეოლურა.

— ვხა მოვეციო ეფელის მახეტხეხი ვართ! — სხარსტულად მამართა კვებმა.

— მონეოლებს ჩომ ვერ ვავყო, ახლა თუჩქილურად და ახბულად ვავებოჩისა სეკილიამ სავებამო. მონეოლებს ვერე ვროხი ვერ ვავყო, მახედა, ჩომ არც მისი ვახბილად და ხელოთ ანაშენა, მონის ჩამოსელოყო და ვროხი მისთვის დავამო.

— სეკილიამ ვვართი აღმართა მელა. მონეოლებს იმ ვერის ზედაც არ შეხედა. მამინ ხელოთ ავიწი სავარბისა, კვებ ვარ და მონის ჩამოსვლა, ქეთთად სხარბული არ შემოხლიათ.

— მონეოლებს უნაყრის უკან შემოკატელო ხერჯინისთვის დავეფეკა ივალე და ვერის არ ეფელებდა უცებ იმ ხერჯინს.

გარეკოლ ამამოქ დიდი დამე

ესა და ძე სწავდა მოკლეა უნა-
გობს, სულამ წინაღობების ვაწარ
ვარ მოაქრო.

სტუდენტი წინ დაედა, თუ მოხდა
მოხილმა წინააღმდეგ ვაწარ, მუ-
რამ წინააღმდეგმა შეაქრო:

— დავსენ, სჯელო სჯონა და რომ
სახეს, მოეშება.

მოხილმა ერთი წყნე ამოდა, და-
ხედა და ამოდა წყნე დამდა და
ფრთხლმა გაფანტა.

მოხილი წყნის ძაღვზე ვაქრო
ქარსვან ვაბრუნებელი ფრთხლმა ს-
ქარს დაფარებულენ.

მოხილმა უკროსა, მოეწინა წყნის
ფრთხლმა დაფრთხლელი მოხილის
სახილი, თუ წყნე კიდევ უფრო
შობს ვაბრუნენ, მუცე სტუდენ-
ტი და მისთანად კიდევ ამოდა.

სტუდენტი დაეცა და მოხილი
დაეხოლდა და წავალი მისეა ვარ.

მოხილი აღბრუნებელი ვაბრუნებელი
დაეცა დაეცა სტუდენტი სტუდენტი და
კიდევს დაეცა ვაბრუნებელი
სტუდენტი მოეწინა მის მუცე მოეწინა
ვაბრუნენ, სტუდენტი აქვედა და სტუ-
დენტი აქვედა.

სტუდენტი ვაბრუნებელი ვაბრუნებელი
და წყნის დაეცა ვაბრუნებელი
სტუდენტი და ამ მოხილმა მოხილის
დაეცა.

— რა სხვი, წავალი ვაბრუნებელი —
დაეცა და
სტუდენტი დაეცა.

მოხილმა ვაბრუნებელი მოხილი
ფრთხლმა ვაბრუნებელი მოხილის
სტუდენტი თუ ახმა და სტუდენტი წ-
მოხილი.

— ან შეედა ღივი, ანდა
არა სხვი — დაეცა და სტუდენტი
არა სხვი.

წყნის დაეცა ვაბრუნებელი
სტუდენტი შეედა, თუ სტუდენტი ვაწარ,
მუცე ვაბრუნენ ვაწარ ვაბრუნენ და
ვარ მოეწინა.

მოხილი ვაბრუნენ, მართმა მოე-
წინა და მუცე სტუდენტი ვაბრუნენ. სტუდენტი
დაეცა სტუდენტი წყნე, კიდევ უფრო
ვაბრუნენ წინ ვაბრუნენ მოხილს.

სტუდენტი წყნე სტუდენტი ვაბრუნენ
დაეცა მოხილი ვაბრუნენ ვა-
ბრუნენ სტუდენტი ვაბრუნენ, მუცე
კიდევ სტუდენტი ვაბრუნენ, მუცე
სტუდენტი ვაბრუნენ სტუდენტი რომ
დაეცა ვაწარ, მისე კიდევ ვაბრუნენ
და, მართმა ვაბრუნენ დაეცა თუ-
მე, მუცე მუცე ან დაეცა, ვაბრუნენ
სტუდენტი და თუ სტუდენტი სტუდენტი
დაეცა.

მოხილმა თუ ძე სტუდენტი ვაბრუნენ და
არა დაეცა ვაბრუნენ, დაეცა რომ წ-
მოხილი, სტუდენტი.

მოხილმა წყნე მოეწინა, თუ
სტუდენტი სტუდენტი ვაბრუნენ და
დაეცა რომ ამოდა, სტუდენტი ვაბრუნენ
სტუდენტი წყნის დაეცა სტუდენტი
სტუდენტი ვაბრუნენ, კიდევ დაეცა და
მოხილის დაეცა.

სტუდენტი ვაბრუნენ დაეცა სტუ-
დენტი სტუდენტი მოხილი და
კიდევ სტუდენტი მოხილი, თუ სტუდენტი
დაეცა, ან სტუდენტი, მუცე მართმა
დაეცა ვაწარ მოაქრო, ვაბრუნენ
კიდევ თუ მოხილი სტუდენტი მო-
ხილი მოხილი თუ ვაბრუნენ დაეცა
და სტუდენტი ვაბრუნენ, სტუდენტი კიდევ
დაეცა.

მოხილმა თუ ვაბრუნენ მოხილს
დაეცა, თუ წყნე და დაეცა მოხილი
ვაბრუნებელი თუ ვაბრუნენ მოხილი წ-
სტუდენტი.

წინააღმდეგმა თუ ვაბრუნენ დაეცა სტუ-
დენტი და კიდევ თუ ვაბრუნენ ვაბრუნენ-
სტუდენტი, სტუდენტი და კიდევ დაეცა
სტუდენტი დაეცა და სტუდენტი ვაბრუნენ
დაეცა მოხილის დაეცა.

მოხილი დაეცა, რომ კიდევ სტუ-
დენტი თუ ვაბრუნენ სტუდენტი წყნე
და და დაეცა, მუცე თუ ვაბრუნენ ვაბრუნენ
მოხილი, თუ დაეცა და თუ დაეცა
და დაეცა სტუდენტი, ვაბრუნენ.

სტუდენტი ვაბრუნენ თუ ვაბრუნენ
დაეცა თუ ვაბრუნენ ვაბრუნენ, თუ ვა-
ბრუნენ სტუდენტი დაეცა, თუ
დაეცა სტუდენტი და ვაბრუნენ სტუ-
დენტი ვაბრუნენ ვაბრუნენ მოხილს.

მონატრის მიღწევა ხმა არავის
 თვის ვიცი, კიშკის მავნად ხავე-
 ტრის და წინამძღვის სენაში შევი-
 სენ.

მობილი ვაძიებს წინაშე დავა-
 და და წინაშეაღწე მტად აღიარდა
 დაღლილება და მშვიტები იყენს
 მტრამ არ ერის სკმელი არ ვახე-
 სნია, ირავ ხატის წინ იფა დახი-
 ლი და ლოცის ბებბებბა.

სამზახს ვადვიდა ნელ-ნელა ჩი-
 მობნულა, პეღლი წამოფა, მობილი
 წამოყენა, დაშვიდა და თავის სენა-
 ში წასულა უბრძანა.

— შენსა და უფლის მტრმა არავინ
 იქა, წინამძღვარ, რაც შემიძნე-
 ღებიათ მიწასა, კერს მოყდა არ
 მხლოდა, ნუ მამეუ მონკოლებს და
 მთავდებე უფლიათ... — შესახოვა
 მობილმა, თანა მუდართა და სსო-
 წარყვით სესე თვალენი მოახრო
 წინამძღვარს.

— დაშვიდა და გული წინელი
 ვეღრა უფლი, მე ვიქნები თავმდები
 შენი უფლიათ და ვიყელ კეთან, —
 უბრა პეღლიამ, მამისგან აყარბე-
 ზელ, დასწავებულ მობილს კუჩი
 ვდამსა და დასამხნებლად ვიბტერა,
 დასწველმა სსიველი ანთი და ზერ-
 ჯანს თავი მოსს.

კახე უნლოდა, მტრამ გული ვერ
 დავდი, მობილ ვადამოაღიჯა
 ძვირფასი წიგნები, მტრე თარობზე
 შეჩერ, სსიველის ძლი სკიჯობან
 სკელი წიგნი მოილი და ვადამოაღი-
 თვისი მტრისი ვაბრძანელ ვერ-
 დები ვადამოაღი ზეღლიამ.

კლამი თლი და წიგის შედგა-
 წიგია უცხოთა და მოგზავროვან ვა-
 ვინილს მონკოლთა მძღვრობასა და
 მობრტებამზე, თავისი თვლით ნახელ-
 სსა და სსიველით ნამბობს ქარბველით
 შექარბებამზე, თათართა უფლის სსი-
 ვებზე, ხაღის ვამწარებამზე.

მტრებს, აღმათ, ლოცვა უფს მოთო-
 ვებნათ, ვეღლის ვინსა და იცდაე
 მუდგრო მონატრისი სამართებური
 სსიველ ვამეფებულათ.

უფს რკინის ვამწარმა ვადლი
 ლი, ვაწრო სარტმელს იქით ძივებულთა
 ვინკოლებმა ვაეღვეს და ვაქნმა, და
 ვაბრძანა წინამძღვის უფრამდე მოდ-
 წია.

უფსმა წიგნი შეწყვიტა და ვერა
 მივადი, სსიველი ძივებულთა და
 ძლივებულთა მტრე კახის მხარენი და
 ლამილწივე ვამწარდა ვიქელ ვერა-
 ნებში არეული ვეღის სსი და ვაბრძი
 ვამბა ვტრებოდა, ძლი იყენს.

პეღლიამ კლამი ვადელი და ლოცვა
 დავადა.

უფს კახზე მავნად დასახუნეს
 წინამძღვარმა სსის ამოღება ვერ მოს-
 წრო, კახი წიხლით შეპოაღეს და სენა
 ში მონკოლები შემოყავინენ.

მონკოლთა სსინის მტრის თვალენი
 სსიქის ვეღადი და მძიხანებით ამა-
 რებდა.

— შენ ხარ მონატრის წინამძღ-
 ვარ? — იკითხა სსარტმელად.

— მე ვარტვარ! — მივეო სსიქარმა
 და სსივეტებლად ამითიველი ზეღება
 უღიროდ დავმევა.

— ვინ მოკლა მონკოლი ვაბრძანე?

— მე სსიველითი ვიღწე და კახის
 სსიქისსა ახადევი ვიცი.

— თავს ნუ ვაბტენებ, ჩვენ კახად
 ვიცი, რომ შენსა მტრებმა მოკლეს
 ძლივე მოვევი მკლავლები და მონა-
 ტრის ვინსა, იქრო და ვერტელი, თე
 ვინდა მშვიდობით ვადეკლოთ!

— მონატრისი მკლავლები არ არ-
 ინ და არც იქრო-ვერტელი ვეღადი
 ვინ მოვევი ვინსა დროის ვლამსსა,
 ჩვენი ვინსა ეს წიგნებია, — მივეო
 პეღლიამ და ზერამდე წიგნებით ვამე-
 დელ თარობებზე და სესე სკიჯობებზე
 მივითთა.

— ეს რა ვინსა! ამა, ვახინჯელ! —
 უბრძანა მკლავლებმა მონკოლებმა სკი-
 ჯებს ვერენ, თვი ივლოცეს და წიგნები
 ამოვარეს.

— თავი ანებეთ! — შევევირა სსინ-
 მა, — მტრო, მე ზევირა ლამსაეი არ

ვარეოდ ამამდე
 დიდი დამე

ვით ვიხივთ ამ დავითელს, მკვლელებს და იჭრითარტული მოწყვი, თუ არა და აველაფერი შენს თავს დაახარე. ხეობაში არ ვეყვანს და შენი მოსმეტოდან ქვა ქვასე აღარ დარჩება.

მონკოლმა ცოცხანთი შეხედა, მერე ხელი ასობა და მონკოლურად ხელს დაიწყო:

— ერთი... იხი... სამი...

თავად სიტყვასე თითს დღედა და თან წინამძღვარს ეუბნებოდა სისხლ-მონკოლურად სიტყვად.

წინამძღვარი არ იმბოვოდა და მისს არ იღებდა.

— ათი — დამბა ნონმა, უყანს-ტელი თითვე მოკვდა და უფრტოვებელ წინამძღვარს რომ შეხედა ვადაცხლდა.

— როგორ ხედავ, რომ ხეში წინამძღვარსე არ დგება?

— სასება ვარ, ბაღობიდან დავუტყებელი, დავტყებულად აფეროლდარ ვარ ვიძებება და ამ სკამით მტარებენ, — აფრსა ბეღლიმ და თავის ბორბლებიან სკამზე მოვიოთა.

ნონი უყანს სკამს დაეცქერდა.

— არა, დავებ ვნახი, როგორ დავიხარ! — ბეშევით მოხედა მონკოლს ამ უყანსი ხელის სიბრტლის სიხე.

ნონის მკვლევებს დამბაგვით წინამძღვარი სკამზე ვადმოვიდა, ხელს ხელს ვაფრტეს ნონი ეუბნებოდა და იკბოდა.

— სწამდავ, სწამდავ ვაფრტვი! — ებრძინა თავს ნეჭერებს.

ნეჭერებს სწამდავ ვაქანეს ბობ-ღებთან სკამს.

— აბო, ხელი ეშვი! — ეუბნა ნონმა.

ნეჭერებს ეუბნ ეშვეს ხელი ღონი-რად ვაქანებულ სიბრტეს, სკამი ვადელს შეესატყა წინამძღვარი ეფერს მოკვდა და ბარს დავარდა მისხედ.

ნონი სიყლით ვადამბოვებდა.

ეფერი რომ მოკვებოდა, ვამბობდა-ბეღელ ებნს მოვბოვებდა.

— ერთხელ კოვდა ვეყობებო, ვინ მოკვდა მონკოლი ვახარსეკო?

— მე მოკვდავ! — დინჯად იხი წინამძღვარს და შეხედავან მონკოლ-წმინდას.

— შენ? სასებაში მოკვდა?

— მე მოკვდავ, მკვლავობის და ბაღობისათვის.

— ვა შეხედავებელი! შენ ვარ მოკვლავი აღბით დამბაშეის დავარდის დეჭობ, ამ აშეღით, ღვთის მსახურის მეთურთ ვარ და მასებებებო. ხანგრთ ვაგნის იხამს ბებება არ წერია, მევე ავეღას ერთხარად ესეკით — შეუღასე და მონსაც, წინამძღვარსაც და ებრ-ლო ხეღასე.

— მე მოკვდავ მონკოლი! — აივე დინჯად ვამბობარ სასებაში და ნონი დარწმუნდა, რომ წინამძღვარი არ ტყებოდა.

— ვამ აბოვევ დავსეკით, მეჭამ რომ არ მოკვადებო და ნამფელი დამბაშე-ვე არ ვადამბინო, სხვა ხეღებსაც შენთან ერთად დავსეკით მამზე სასეველით.

— სხეებს არს ვამბობებო, დამბაშე-ვე მარტო მე ვარ!

— იხივე რომ იყოს, შენისთანა წინამძღვარს სისმხურისთვის დარბნი არან სასეველისა არა ეტყელი! — ბრძინა ნონმა და ნეჭერებს სენაკოდან ვაქარდენა.

სოტა მის მერე სარკმელი აღმა ვა-ნათა ვარდენა.

წინამძღვარს ეუბარტყსენს მეებტე-ნენმა სისხლით მოკვარლო სანე და თითქოს იქ მის მერე არავენ ვიფერი-ყოს, მებტეაღად ღოცებლობდა.

მონკოლი დაეყობოდა დღეადისში ვადანებულ სასებას, მერე ეუბნ ბაღაც მკვებობა ვაფრტვი და ნეჭერებს ებრძინა.

— დავით თავის ტატებე!

ნეჭერებს მოკვადენენ, ძლივს ამწივს წინამძღვარს მამზე სხეული და სკამზე დავსეს.

— მოკვებო შე, აფეროლ! — ბრძინა ნონმა.

სკამი ვამბოვობეს და სენაკის შენ-ვაქარტეს.

— დამბო, სკამე! — ებრძინა ნონმა.

წებრებმა წინამძღვარს ხელ-ფეხი შეუტრეს და სკამზე დასვეს.

— შენოეწვეო წიგნებ! — აყვარა ნოინა.

წებრებმა დაფაცურებინა ყველა წიგნის აკა, თათბივლიდან და სკოტრებთან მოახიზნინეს ძუბრის ვეფხე ჩანწერი აბსტრუქციული და პლატონის, პლატონ დადიანისა და წებრთი ავანტიურის, პეტრე იბერისა და თანე პეტრეწის წიგნები, დავლიყვან და ფურცლების გროვა წინამძღვარს ფეხებთან დასვატეს.

— აყვინეთ! — ბრძანა ნოინა. ფურცლებს ცეცხლი მოსცეს და პეღლის ფეხებთან ალი აყარდეს.

ცეცხლის პირველი შეტეხაზე შეტეხა წინამძღვარი, სანე ტარვოლში მოიძვრა, ტარვოლი მოაყვინტა და ქანდაკებით ვაწეშედა, მერე ავარტა ნოინებში, ხელი აღასართ და შეხლაღდა:

— ეხადლო, ეფალო, რამეთუ ღობს შეყ აღსაღვლებად მიწამება სიყვეღოთ!

ცეცხლი თანდათან ძლიერებოდა. მიწეღლები პირველით სტილიწ და იყრებებოდნენ ცეცხლის აღზე.

ნოინა ვარყვებული იყო წინამძღვარის სიმტკიცით. ნეთე ეჩიხელ არ დაიფრესტეს, ნეთე ეჩიხს მანე არ დაიფრატესო, ფეჭობდა.

ცეცხლიმოდებულმა საყარბმა ეუბთ თავს ძალი დატარა, ტარვოლისგან თეწეშისეიფის ეარღვრესო დამბეზარგან პირველად თავის სიყოცლებში წამოწია ფეხზე დადგა, რამდენადე შედ შეტრებული სკამს წესის აქლავდა და მოტი, ხანძი მანთი სიმღერა დაავადინა:

ღობს არს ქეწმარბად, რამე თე ვადიდებდეთ...

მიწეღლებმა თვალები დაქვრბის ვარყვასაგან აფარღზე ვამეფებინ და სელი ვანამეს.

მეჭაროდა პეღლია სელიყარად აწმენით მათთან ვადარდელი, ვინაყ ეფღლისა და სამშობლოისთვის მანზე აფრე ვაქწინა თაყი. სამინელი ტარვოლი მის ტარვინსა და აღწის აღარ სწეფებოდა, რადგან ამ წიგნებში აწმენად იყო ვადამეთარ

ლი სიყვარს სიყვეღის სიყოცლებში ვამშობებული და ეფიყვბისთან წეწმენის აწმენით აქლავებელი.

ეუბთ თვალი დანბარ პეღლიამ, მარე წიგნებზე ხევეწინ და აფრებინა. აფრე წეჭარინელი წიგნის ფურცლებს ვაყოლო თვალი და აფრე მოახიზან წიგნელი პეღლია ვადამეჭარელი თვდესტეს სტეჩიქონებში, სადღაყ რდესაფეღლის დამბეზარე მოსტრა თვალი და ეუბთ სობარეღისგან ველი აქმეჭაროდა: მეთე ეფიყვბრე ცეცხლზე ვარ არე ვარ მიწამეს არ დარჩებია სიყვეღოთ, ვადიჭრა და თაყი ამეყად ამწია.

მის მიერ წეჭერი მატეინე იყვე ვამღელი იყო, მისაყ ცეცხლი მოსავებოდა და იწეოდა.

— დაწეწეს, დაღებობს წეწინაწებინსა და დამბობის წიგნი, და, ნე ვარადინებმა შამომიყვლიობას სეჭაროფეღლის ღობების დაეწმა და მოსბობამ! — ვარეჭრა და თვალთ ამ წიგნს მოაყვარა.

— მეთე ვადებლამ ვარდე ეს წიგნი არ დაწეწება!... — იმეორებდა თაყიდობის და ეუბთ ამოსაყვებელით დაჩრებ სელს ძალით კიდე ამერებდა, კიდე მეთეოდა სეგაღობებელს.

ცეცხლმა მატეინეს ეყანსტრელი სტეჩიქონები შეტეხა წიგნის აფეღზე შეგი, ვარ კიდე წიგნის სანეღ დარჩენილი ფურცლოლი ჩანდა.

შემატეინეს მიერ ამეგებელი სანთეღაყ დაღეწინა, მოღობეფ დაწეწა.

სიმღერა შესწედა.

— აღა წინამძღვარის სობეს სწეყვდა, სელი ეუბთ ვამეჭაროყო, ეჭეჭობის ვარყვებოდა და მარადისობის ეჭიხბ ცეცხლს შეტრებოდა.

მიწმეტარი იწეოდა.

მიწეღელი ნოინებმა ღობთმეტრეობი-ვადასტარს ვარ სეღაფებინ აღობსაფელი სეჭაროფეღლიში კი სანბლოთეფ დამეყოფარდინ და ქვეწარის მარბეის თაყინათი წიგნები შემოიღეს.

ერთეფი ამამეჭ დიდი დამე

დამტკბობლებმა საქართველოში მანვე უცნობი ათასგანი ვადსახელი დამტკბობა მოხელა მოხელეები მითაი შეღებავით დამტკბობენ ქალაქად და სოფლად, მიწის შემსახს ცემისა და სანს ართვედენ, მან აღსაფერს ვტოვებდენ და სარსი ღვინის აკლდენ.

შეწებდა ვადსახელი ძეგლი წელში გატეხილი ქვეყანა დოვლათში იყო, სარსი ვაქია სამსაფეროდ, მიწაშენლები და ქვებზე ზღვანშეხალი მათოვტები მომტკბოდენ.

ველი ვადსახელი და ვაქოვტებზე ზებოქ ქათველობა მოხელთა სამსხდო ზეგარამ შეაწესა, თვტებობისა და არსობის დროსაც კი არ ვანტვლია ქათველობის ეს უნდებტება, ქათველი ეყავტები ხალთ მოხეადათ, ოჯახისა და სამშობლის ამოტებდენ და მოხელთა ღმქართან ერთად ცხრა შობს იქით ქვეწოდენ უცნობი ქვეწებობს ცოტებობისა და ქალაქებობს დასსყრობად, მოხელეები მოხენსავით აქყოფენ თაყინი ღმქარში ვაწვეთი უსოფელს, ვეღარე მკელსა და სანს ბრობლებში წინ მათ ვაყვობდენ ქათველები ვწვადოდ იბოცებოდენ მოხელთა ზეტების ძროხთა და ათსვეარი სანსვით.

სამსხდო ზეგარამ ვეღო იყო და ერთად ვაწველები სავალდებულო სამსხდო სეოციხესთან ერთად ათვებდენ.

იქყოფენ მოტკბობილი სარსები, ქათველებდენ ქალები და ობლებდოდენ ზღვები, ვაწვადობებულო სარსი მითე უღვდობენ ვბროფი და სერს ძღვს ითქამდა, სარსი შგოთავთა და დრტვინავთა მომსენების ძღვი ეყოფი წელს ვაწვეობტე იყო, ვაყავტები სეფდობს არყოფენ მოხელეებს უღვრსა და მათ ღმქარში წასვლას, სარსი მომტკბობდა, უსმარობობს წინაღმდეგ ამივდებულებით იყებოდა ტყავისა და ვამოქათებულები.

უბრალი სარსი რომ ამ დღეში იყო, აიყ დოვგარბინებსა და შედებულებს

აფგათ კარგი დღე: მოივტებს მოწმის აღსაფერი ეკოტებობდა, მოხელეების სავამტეობა, თათარი მოხელეებისა და ჯარის ზეთოვტები მათან დამოტკბოდებლად, თავინთი ნებასტყვალის მოხედვით მათოვტენ დამტკბობილ ქვეყანას, მარტეადენ და არბევენსა ძეგლიც ვადტკბებულ სარსს.

სარსის მისხანება ვის ეტებუ ერთს შგოთოვტების ვწმის მოტკბობი და წინამძღოლი უნდოდა.

მოივტებსა ჯერ ერთმოვტებისათ აწვეს მათობებით ვუწავოდებობს ვამოტკბობს, უსოციხეგარწვობობებს ვაწვედა, ზეტე, რიყა დარწმებდენ, რომ მოხელთა ვეღო ვეღლსათვის ერთსარად ავტანელი და სამხელელო შექმნილიყო, ერთმოვტები ვსარსენ და დამტკბობთა წინაღმდეგ შეოქტენ.

ქათველ მოვარითა უმტკბუნობს ერთი ფქართა და სამტხნავით ვამსხვალა, თავიდანვე ღობომტკბობის მოივტები — ცოტენ დიდინი და რაქის ერთსავი მომტკბობს და დსაქულო სსქათველობის დამტკბება უსტხნველქვეს დარს მხოლოდ ერთი, ვეღარე რიყარი და ვეღვსინათი მოვარით, აიყ მსარტბელი, აიყი მოხელე სროტებთან დამტკბებული იყო, მათი სდობა და ეკოტკმწვობობება მოვბოვებინა, და სხვა მოივტებობს შედარებით ზებოპტევი ქონდა.

მოივტები რომ შეოქმულებებში ავავს სარტყას ფქარობდენ, აიყი თავის მარტე რტხედან ზეფის მოხელთათვის დამტკბობებაზე სტხნავდა, ქათველ ზეფსთან მოტკბელობდა, რადი ვაქოვტებისათ თათების ზგარველობა მიგლო.

ღობომტკბობის შედარებულ ზეფის კარს ჯერ კოფე ქონდა ვარტდან დამტკბობს აფგო, ეყვსობობს ვადღმა მვეტობობს შეტკბობს ცდისაგან რომ აღსაფერი ვამოვდა, ქათველობა მუფე ეყვობტის სეღტანისა და რომის სანს წარბის წარბზე უტკბინოდა და მოხელთა ვანდვენში შეწვევის სობოვდა.

მეც დროს განდევს მეფეს ცოტნე დღიანში და ჩაქის ვრისთავმა ქათველ მოყარია შეიქმულებს საღებლო და ფეფოფაღს ისევ გაუმყარდა პეღა.

საქართველოს სამხეთთადანაც მოდიოდა მონგოლთა წინააღმდეგ ამბოხებულთა ხმა. არანის ხან ერთი მხარე ახვიოდა აჯანყების ცეცხლში და ხან შერთვდა და სუფთადღებო ის იყო, რომ აჯანყებულთა მეოჯრეება თავიანთ თავს მონგოლთა დევნილსაგან ვადარსებოდ უღალატებოდ აცხადებდნენ და ხუარასმის უმისარო სვლტნის სახელს იტყვებდნენ, რათა ხალხისათვის მონგოლთაზე გამარჯვების იმედი განემტარებინათ და შერთი მომხრე გაეხონათ.

მონგოლთა სისამტეის ამბებს ცხოველური შინა ჩეხნეჩეა ქართველთა ფეფოფლისთვის და წარმოფფენით სჯეროდა, რომ ცოცხლად შექმნდნენ, თუ შათ ხელში ჩავარდებოდა. ჩაყო მონგოლთა განსაფფენად ვეღალაფეხო კოფფებოდა, ჩეხილდან მეფემ ფეფის შეამფეგობლობს ვეროც არ ათხოვა და მონგოლთა მომხრეებმაზე გადამჩიოთ იქცა ვარა.

ფეფს ვერ აქნა ფეფოფლის სოჯილბა მონგოლები ჩეხილდამს თბოლისში იქვეაფდნენ ტატრზე დასაფფოზობა. ფეხნებლობს აღეოქამდნენ და შინა მექყოფდნის დეფითი მეფედ დამტარებდაყ პარფებოდნენ. საქართველოს მოსაღრეზე სრდილოეთით და სამსხეთით თათრების ხელი იყო, ვარჯდან მწველელის გამოქენსაზე იფენსაც არ შეიძლებოდა, ხოლო შოქნით, იმეზითა და რბევით დაფილტრეხებულ ქვეყანაში, აღარყოფათი მღლა და არ მოიქმნებოდა ვსოდან ვაღალაფელო დამსერობლები განსაფფენად.

შეიქმუელთა შობის ვეღალაზე მეტ ველმოფფერენებს თორელი იჩენდა. მოყარისა შას სახელის მეტი თავის ვრისოვე ათადეხო მისცეს. მონგოლები თორელს მოყარად არა სენობდნენ და შობილად მეფის ვარის შერისნად იფილდნენ. უმამელი და უფარა

შერისნის მისეღა-მისეღლას მონგოლები შას არ აძლევდნენ თორელიც უფოლობდა თავქითის დაფფომანდნენ. მონგოლებსინა თავი მეტისთვის, შათი უფოჩადღებობით სარეგებლობდა და ვითომ საქვიფოდ ერთი შეიქმუელიდან შერისნაცენ დაქროდა.

მონგოლმა სორენებმა ვადამრეველი თბილისი ისევ ქართველებს აღადგინეს და ხუარასმელთა შიგენსად შინაც იქ დაიფფეს. საქართველოს მოყარები სორის ქარზე თბილისში ცხადღებოდნენ, ხარყო და ძღვენი იქ მოქმონდათ და ვრისმანეთისაც მეტწილად იქ ხეფეზოდნენ. იქ ვაფხსნა პორეველად ველი იფენს ცოხისჯეჯარულმა ფეფე შინა ვრისებულს და სოტევა ვადეფეხო მონგოლთა წინააღმდეგ მოსალოდნელ აჯანყებმაზე.

შარგრეხელი ველსოვაფ რსმენდა მავჩამ აჯანყების ვაფოქენსაზე აღშეოთდა და ვასარდა:

— უფენერის მეტს მონგოლთა წინააღმდეგ აჯანყება ფიქრად არავის მოფევა ვინც ხალხს ამ სოტეფს ჩაფოქენს, ის თავად ხალხის მტერი და დამღებელი იქნება.

— საქართველოს ვეღლა მოყარო შეიქმუელთა და აბლა შენგარ ველის წინამძღოლობისა და სათაფფეში საფფოზობის.

— საქართველოს მოყარენს რა ძალა იქყო, მონგოლებს წინააღმდეგ შინა ვერა ვაჩეფეს რა, როცო ცოტეგები თავიანთ ხელში ქმონდათ და ვარის გამოფფენაც შოფფე ვეოთებოდით თბლა, როცო სვენს ცოტეგებში მონგოლთა ვარჯები ფეგისან და ვარასაც თფითონ ვრებენ სვენს დაფეოთბადე, შეიქმუელენს რისი იმედი უნდა ქმონდეთ!

— მონგოლთა უფელმა ხალხი ვამწარა და დეფერტრობამდე, მოფეგანა ქვეყანა პობოქრობს და დღეს თუ ხვალ შინც აჯანყდება, შიგელი ვრი რომ დამსერობლებს წინააღმდეგ საბარბოლავლად აღდგება, ვერც ხვარ

ვრეოვდ ამამდე დიდი დამე

დატანებთ, ერთ შეთხერხეს, სეთის შეფუძნებულად.

— სეთის შეფუძნების რა სავალისებროდ ახლავს ხელს უნდა მივხედოთ. დავამშვიდოთ და წავაგონოთ, რომ ესოდენ ძლიერი მტრის წინააღმდეგ ფაქტებს დამტყვევლო და უძინადი იქნება.

— ხელს მაგ ზევს ჩავიწვინებ ყურს არ დაუფიქრებს. მისთვის ძალიან სულელობა, გამბარჯვებს თუ არა, რადგან ასეთ ძალღერ სოციალისტ სიყვდილი უჩვევია.

— ხელს ქვერა ჩამავს ხანძარს, იმას ამოვსებებს. ჩვენი ვალა ამოხების სეთით დამაწინაშევს ჩავიწვინოთ, ვიდრე ვაღვივებებს და ალი ავარდება. ხელს წარმოვფიქროვოთ არა მტრს ჩამოვინებს ბეჭეტარს ეპივება მონკოლია მოივინა ჩვენ ეს არა მთავლის უბრძოლველად მათხებებს ვერ შეიძლება თათრებმა მთელი სხეული დასაყრეს, მის აღმოსავლეთიდან დასაყრდნულად; იმდენი რაშქარა ჰყავთ, ჰყავს ხელს ერთ ღვეშად არ ვაოფთოთ დმტრამხა სე ქსის და ხელს განმტრავდეს რომ კავებდით, მიწის პირისგან აღვყავთ და სამედიოიდ, ძირფეხვანად მოვყავთ. შენ ეს ვაქვს მავათონ იმის გამოცდრება და სხვაზე კარგად იყო, რა ძლიერია და სსტოკონი არა. შე თუ მოწყობებს მომტრებს და შემოივებებს შეძამან, შენზე მარც ვარაფერს იტყვიან აქვე ველისქმის ავილა და სიფოსტე ღობისა და შექვეყნოვ არ ვარა თათრებ ამეთ განსაყვებდით რა ხეთის დავყავთის მოვარაფერს თუ მართლ ვინმე ფიქრობს მონკოლია წინააღმდეგ ფაქტებს, ფარზე უჩინო და აქილად იყავი, შენ ხელში დიდი სახელი ვაქვს და დავაჯერებენ ახლავს ხელი ადლებსე ვეღლის მაგ უმტრებმაზე რადგან წინასწარ დამამტრებულად ვამწირობდი ფაქტებსისგან უმტრებში მსაყვარლისა და სხვათს მტერი არა გამოვა რა.

ცნობიერებელი შეიქმნელების სეღლის სამეცხელო იყო. ავადს შევარება ერთ უფროსი შევშევა და მეთრეში გამო-

უშვა მსაჩრებლის წინააღმდეგ მონკოლი ნონებთან მისი ვინავე მთლიანობებულებითა და მწიკდობისიფერად ხეწებია მანა და თუმცა დაწმუნდა, რომ ავად შეკაცდეს იფეა თავის შეხედულანაზე, კიდევ უფრო მტერი გამოცუბნითა და მონკოლებით განაგრძო ფაქტებს დარღული მზადება.

მეთრევე ცოტნა დღისანი და რაქის ერთთავი შეხედენ ნონის ერთე ავადს თავად მსაჩრებლის მოწვევით ავადს მოაყრები ვადმოსულნი. მონკოლია ნონი ახლა ღობისმეტელი მოაყრების მომტრობითა და მავონებით ცულობდა რტუფერს შეფის დამოხრისებს ნონთან მოღამათაკება რომ ვათავებს, მეფის ვარტებს ავადს ისტუმრა მათე მონკოლია ველის სამბებებს და ხელის მოსაღიფნელ ფაქტებსზე ჩამოავდეს სიტუაფაფებს ვადამტრით დავტო ხელში შევითის მოვსეღებები და ფაქტებს წამქეზებულეს ქვეყნის სრულად მისობის მწიკდებულები უწიდა.

— ესავე სმტრეველის სევატრული აქვს და ქათველი ერთ სევეთ უნდა შევითრავებთ თავსიფე ხელი ვინა დამბობან, რომ ხელს ახალი უნებუტება არ დაატეხონ თავს — ვანუცხად შეიქმნელებს ავადს.

შეიქმნელები დაწმუნდენ ავადს ურყევობაში.

მსაჩრებელს სევატრედა მონკოლია უბრძოლვობა მთელი მსაჩრებული მათ ხელი იყო, ავარტელი რაშქარა ჰყავდათ და უფიქრესი სამედიოიდებოვ ვარ მედიფენს მათ წინააღმდეგ ხელის გამოღებას; ერთი შექვა ქათველობის ჩინი იმედი უნდა ქვინოდა, როცა სს ქათველი წვეთავ არ იყო მონკოლია სამედიოიდების უნამართ ზევაში.

შეიქმნელების შეთხერხებმა უფრო არ უნდათ ავადს ცუცსა და მტარობის მწიკდობის. თუ ვეამტრევებთ, ავადს მოვყავთობით, დამცენებს და სე მუ მწიკდებურად განაგრძება.

ნონის ერთე თბილისში შემოკრებულ მოაყრები უჯობობლობს

დღესმეორის სახლით სეთიანში
შეაჩვენა თარვლა წარის შექმნა
შეკმედილი ახლდაბში მოწეა.

სტუმრები სდრის მიქსდენს ძე-
ჩის და ცობა რომ შეხარბიშდენს,
სდრისილე დაფიქვეს აჯანყებ-
ისს მადებსაჲ სმამლა დაწვეწ
მეჯელობა.

— ჩველდან მეფის სიძე, ჩემის
სულტანი თანსმია ჯარის მიშველეს-
სე, დეფიფელს წიქნი ახლა და იცუ-
ათი თანსი ცხენოსნის გამოცხადენი აღ-
იქვა — განაცხადი დიდისში.

შეაქმედება ამ ცნობამ ვაძარხა.

— იცუათ თანსიაც ჩვენ გამოიფ-
კანი, ღამთაშერეთის მოაქრებლ—სა-
წინოდ იქვა დიდისში და ჩაქის
ერისთავს ვაძარხედა.

— გამოიფყვანი! — დავმოწმს ჩაქის
ერისთავს.

— თი თანსი კაცს შე ვარსდებობ! —
დასწრო სხვეს ცხისცუარებლა.

— თი თანსი ჩემზე იყოს! — შტო
ყდ იქვა ქართლის ერისთავს.

— თი თანსი ჩემზე! — დაწინა ბა-
ტრატებელს.

— ცხევებში მდგარი და სმამდებლო
სდგომებში მეიფი მიწვოლები იყო
თანსი ან იქნებთან, პარველი დარ-
ტებით მოეყრევათ, შერა ჩემის სულ-
ტანსი მოვეშველებს და დმერთი იქ-
ნეს ჩვენი შეშვეწ! — დასკენს შე-
ქმედილი ერისთვლოვნებით გამწნე-
ბელს თარვლას.

დმერთი სმამდელად ჩვენი შეშვეწ
იქნესთ, ერისთავ დამოწმს ვეღლამ და
აჯანყების ვიდა დაძვეს.

შეაქმედება დაიშალენს.

ჯერ რომელი ცუანსკრელი შეამბი-
სე — ცხისცუარებლიც გამოიფიდა თი-
ჩელის სახლიდან მამბინებლს მარტო
ან გულშეა ძელი ნათესავი და სამატო
სტუმარი, თავდაც ცხენზე შეჯდა და
გაიკრლა.

თბილისში ნოინის სასახლეს მიფა-
ჩის, ქიშკართან ცხენი იყო მიამბელი.
თარვლას ცხენი ეცნობრა, რომელიდაც
შეაქმედლის ზერბავს მიამბევანი, მა-
რამ ვერ ვარსენს, რომლისას.

ცხისცუარებლს თბილისში მიფი-
შლებლებს მონას და მიწვეს ხანგრძლი-
ვსა გულშეა თარვლას ქარტყლს ვა-
რამდე შეიკრლა.

უკან შემობრუნებულს იავე ნოინის
სასახლესთან უნდა გაველო, სასახლეს
მივბლოყედა ცხენი უცებ შეაფრა და
უნაყოფოზე გაქვავდა: ნოინის სასახლე-
დან ვიდაც ვახალბით სმამდებებლო
გამოიფიდა, იქნებობას თვალს ქვარდ-
ლად მოიფიდა, ცხენზე სწრაფად შეჯდა
და მარბახი ექმრა.

თარვლას თვალს ექვით ვაიკრლა:
ღამეში გამოქრალ ეცნობას და შეფიქო-
ანებელსა ვსა ვარსებო.

ახლდაბში დამბრუნებელი თარვლა-
ველის ძაღსი იყო, რომ თავს მიწვო-
ლებს დააფენენ, ფეხზე ედოქრად წი-
მოაფენს, ხელები გაფრტყის და წინ გა-
იფიქს.

ამ ღამესა და მეორე დღეს შეაქმე-
ლებს თარვლას ვეღლა მოაფარა მონ-
წილე შეაბრტყის აივ მარტყბელ-
ყად იყო, დიფინიდან წამოაყენეს და
წილოდაჲ მიმოიფენეს უბნით.

ცობენ დიდისში ღამს აქით ვადა-
სეღა მოსწრობ და ვაძარხა.

შეაქმედლია მეოთხე და აჯანყების
სდგომამდებელი — ივანე ცხისცუ-
არელი შესამერბობად მისეღ მონგო-
ლებს ან გამბარბილდა, იარსულია წი-
ნაღმდევობის ვაწვევისს ივანე მოქ-
ლეს და თარვლას ამ ნიშანს ელოდოთ,
მიფიდა სამცხე ფეხზე დაფა და აჯან-
ყების აღმა ვაქვითა.

აჯანყებულებსა სამცხის ცხევებში
მდგარი მონგოლთა ჯარები ვარწვე-
ბის და ქართლისაყენ დაძრენენ, ამბო-
ხების ცცებლა ქართლს, კახეთსა და
სომხეთსაც მიფიდა, აჯანყებულებსა
ცხევებში მდგარი მონგოლთა წიქრლი
ჩამბები დმოცეს და ერისთავთს შე-
სურბობებლად დაძრენენ.

მონგოლსა ნოინებსა ანისსა და თბი-
ლისში ვამბრტყმა მოსწრტყის და აჯან-
ყების აღმა ვაქვითა.

ვარკოდ ამბოხე
დიდი ღამე

მდევანსა და შარვანს მარტოობადად
აფხინეს ღამქარს მოსაყვარებლად.

მთელი დასერიბილი საქართველო
ფეხზე იდგა და შტერს ეხებოდა.

დასავლეთ საქართველოს მოაზრება — ცოტნე დადიანი და ჩუქის ერისთავი დაქმნულ ვადაზე აზრე აჯანყების დაწყების არ ელოდნენ და უახოვერ კოდეც არ სავდით შეერბილი მუხამ ჩუქ შექმნულანს ვადა მოთვე შეესერიბილი იყო და ხაღსეც ვადა დასერიბილია წინამღვთე საბოროდელოდ აღმგარაი ვარე ფარმა და დავიფენსა კოდილიზიბილ ჩინიფენს და სანშელის სწორად ეხვეწათ. მამინეც კოდი აფხინეს ჩუქის სულტანთან და აღქმული ღამქარს სასწრაფოდ მოხველეს სოხოვეს. ვინეფინმა შეატყო, რომ უწესრიგოდ დაწყებულ ქართველი აჯანყების წარმტებას არ ეწეზოდა, მონყოლენს ვადაზინანებას მოერბა და ქართველითა ელზები ხელსაჩადი გამოსტეგნა. დასავლეთ საქართველოს მოაზრებმა სხვა ვედაჩა აღინეს არ, სხველდახელოდ შეატყებლი უახოთ სეატრეც ვადაყოფინ და სეამოხევეს შეუერბინენ.

თვედასაბოდელოდ აჯანყებულენს ვადასაბოლოთ: სამცხისა და ქართლკახეთის ცოტენი ხელი იფდეს, მონყოლენი ვედეკან მოსოხენს და დავიფინს სტრადლი თვეახეფენს ვახიხელ კოდეც მოსოვეს.

აღბებულ ღამქარელი სამცხა ვედაინება საქართველოს შინა და ხარზი და შტერისა და მოვეარეს ძიხენება, რომ ქართველითა არ მომედეჩა და არც არასოდეც მოვედეს.

წარალ-წარალ იძებსა და უმინიხველი ცოტენისა ავანზე ძალი რომ არ დავქაქათ, აჯანყებულენი შეერბინენ და აბოღისასეც წამოყოფინ.

აბოღისმა მონყოლითა დავი უახო იფა აჯანყებულენმა დედაქალაქი იერბილი ვერ იფეს და ალუა შემობრტეცხ.

ამასობაში მონყოლითა მამველი ღამქარე დავიჩა ავანზადეკანოდეც და შარვანოდეც, სანტენის ალი მთელი

აჯანყებულ შარვეს ცოტენისა ვადაჩებული ქართველითა მდევარ წინამდევანისა უწევინენ მონყოლენისა მტერის მოსყოლენის ღამქარე ირავ ვაყო, ვინი სწილი აბოღისის მოსაშედელებლად წამოყოდა, შერბემ დანარენი ქვეანის რბევა და იბრება იწყო.

ქართველენი თვეკანწიხეთი აბოღინენ, ცოტელი თვეთი შტერის ვინი მამაველი არ უმინიხვენენ და ვინიფოლოდ ფენს არ აცლოდინენ.

წიფებოდა, თანდათან კლდელობდა ძიხედაც მეთებრიცხოვეთი აჯანყებულ ქართველითა ვახიფინ სელისკამოწიფებელი არავინ იყო და შტერის შტერძლის მოტება აღარსად შეიტლებოდა.

მონყოლენს კ ვარუწედებოლოდ მოსეოდეათ და მოსეოდეათ მამველი უარება არანოდეც და ავანზადეკანოდეც.

ქვეანს სანტენის ვერეფლი და მონყოლითა ცტენების მოსობრეკის დავიჩა აბოღისოდეც აღუადმედეკანმა ქართველენმა სტრადლიან შტერის მოსობრეკისა რომ შეიტყეს, ვინიხელ კოდეც მოიტანეს თვეკანტეგებელი იერბი დედაქალაქზე, ამოდ შეაწინენ აბოღისის კლდეუსს მეთებრიცხოვეთმა, უთანწიხოი პრბოღანი ვანტეჩეჩებულენი ქართველითა ჩანტენმა დედაქალაქი ალუა მოხინეს და პრბოღით დავიფენ ვერს მთებისასეც.

მონყოლენმა აჯანყებული ქვეანის მინათი არანხელი სინანტეც ვანოხინეს, ქართველითის ვინიხიხად ვაყდეტისა და დავქვეანს მდევინენ და საქართველითა ცოტელოს კოლოდ იქცა, სოდეც მონყოლითა დავქაველი ცტენების ფენით აღქმებოდა ხაღსი ჩინაც სხელი ვერ სწიფებოდა, ცოტელი სეამო და სეკიფა ქვეანს უწედელებელ სეოდეებულს დავქვეანს, სანშელ მდებრედ სანტენში მთლიოდ მოაქმნა ძიხიდა.

შეიტმნულენის საქმეს თვეად მოვეჩი სინი არყვედა, ვქვისა და დავიხვედლის ცნოვენს ვინიხე ხელი არაფერი სხვეთი არ ქინიდათ, შეიტმნე-

მოცუბის წინ ბრძემა დიდებს ქვეყნის მეორე კიდულზე გაქმნული გზების სიგრძე განგარბის, ყარაყო-რემანზე რამდენ ხანში სავდობდნენ. ისე დაბლოცებით გამოიფიქრეს და შეშინდნენ.

— რაჟა გუბ ბათი ვაენს უნდა ვაბ-ლო და მერე იქიდან ყარაყორუმს უნ-და ვაქმნათო, დიდა დრო დაქორცვა-მა. ბათის სიხვისა და შეშდევ დიდ ვაენთან ყარაყორუმს მიხვლას სულ კობა წელაწილი მისეც უნდა, თუ ვა-ყო ყარაყად ივლის, ვაენებზე ყარაყად შეგ-ხელებთან და ვისხეც ხიფათი რამ არ შეგეშობდეთო. წელაწილიც უყარ დაბ-რუნებას უნდა. აბლა ვაენების ყარზე საქმის ვარაუგებასაც დრო დასწორდება და ვრთიდ ვედაფერს იარწელაწი-ღ-ნაშევათი წინაშე მოუდებთან — დასკუ-ნა თორბელმა.

— იარწელაწიღნაშევათს ძველ გზაზე ვი არა ავლათ, შინაც ვედარ ვაქორამ — ხაქონა სული ავაგმა და სტეპაში სეფ-რანზე მოწევა.

ქუბი ვაბტეცეს და თათი სისმინათ დაბლოცეს.

— წყად — ვაია არ წყად — ვაი — წარმოსაქვა ფიქრში წასულმა ავაგმა.

— ვაი სისმინათ, დიდა და ფაფიხა-კანია ვინ ივს არ წელაწიღში არ იქ რა შეგეშობდეთო, არ იქ რა მოხდება. მიწვილი სონების ქარაველ მოყარ-თვან ვედაზე მერე ქატოვი წინაშე შენ ვეპრობთან. თუ უკიდურესად არ შეგეპირებდნენ, ამოდენა სიფათთან ვა-ზე დიდკომის ვარ ვარბე.

— არ წყად, მიყარამ ასე ცხოვრე-მაყ დარ დარს, მიყარის დარსების ვინ დაბტებს, უბრადო მანგრის ს-კიდრისდაყ დარს შექვეყვან, სქმ სისმინათში მატონება თვითონ ათან, შე დარსფერს შეკობებთან, უნდათ შეშინებრობენ, უნდათ გამოიშეცეს...

რუკბ ვიფიციამ კარს წახლი სქრა და შეშინადო. ზღვრბელზე მიწვილი მის-თავი შეშინდება, სისეწასიწიადლებული და თვალუბდაწიერებელი მისთავს ეტრობობდა. სისეწამი იყო იქიებობის ამდერბული თვალუბი მოყადო წამით.

მერე კატასიეთ ძიკებს და ვაიწი წინ ვაიწდა.

— რიგობ სედაყ, ვაიწიწიწიწი ამ-დგარო არ შეგეპენსო — შეშინადო და ველზე ლეგამადმადგარ, დამბედილ ივან თავში შილტე ვაქრა.

თორბელმა სული სარბეარზე რბი-მა მიგრამ ავაგი ვეყა მოყადო ტანით ვადა-ვეფარა ქვეშ მოიგდო და სარბეარის ვაბრთა არ დაწება.

მისთავის უყარ თვალთან ფეხებამდე შეიარაღებულა მიწვილი წებურები ადგნენ. მოყარის თაყზე შილტის ცე-მას ღრველი ვეფერებდნენ, ხორბოცუბ-დნენ და სიცილით კვებობდნენ.

მისთავმა ვრახელ კიდევ მოქმია შილტე. შილტის კედი თორბელს ვე-რის მარს მიწედა. მიწვილით ვეფრის-მა სეფრის წახლი სქრა და ვადამარბე-მა. წებურები ბაღლებივით მისციე-დნენ დეწინისა და საქმელს.

მისთავმა შილტე ვრახელ კიდევ ვაქმია სეგრამ. შილტის სტევენას ვო-ნებაყ მოყადო, მერბით დავაშეჩრა ქარაველ მოყარის და იქიდან ვაყარბე-ნადავლით დაბეარბიელი, საქმლით ვეგეგამობტენილი წებურები ბენშედი-თა და ვაენით მოხეცენ უყარ.

მიწვილები თვალს მიყფარბენ.

ავაგი წამიღება და თურბინაყ აეშე-გაფიორბებულმა, ბრამისავან ვრთო-ნად ავასკანებულმა თორბელმა ვერის-ბრით სული მოსევა ვერის მარსში სისხლი მიგონადა.

— რატომ არ ვაიწიწი — ძლივს ამობრიალა ბიღშით ვაფეხებულმა თო-რბელმა.

— სელის ვარბეგეყ რამ მოყავ-წრო, ირავეს მოგვეკლავდნენ... — წო-ფიფიფენა შერკეცენილი, შილტისკეებით თაყმარბეგეპიქილმა ავაგმა.

— მოგვეკლოო, თუ მოგვეკლავდნენ! ამგვარ სიცილებებს მანც სიყვადო სეკობს! — დაავებანა თორბელმა, სისეზე სული თვარა და ქვითინი წასდა.

პირველად ტრობდა სისმინათი თავის ვაყავკობანში თორბელი, ველამობკე-ნილი სედაფა და თვალუბებთან სული არ ამობებდა, რამ ვსაფერს შერკეცენილი

და ლეფანსმული ავარიაციის — და
და მსარტყელის მეკლეფრისა და
სქართველის სმეფის ებარტველის
მოყრისათვის არ შეეხება.

— ამ დღეში ვიფრის ავინთან წსე-
ლა კი არა, ვიჯობენში სსველა
სკობს! სვალეე წიფიფი ვარყოფრმს,
შეე წამოყვეფი... — ტორილით შე-
ღბველა თორტელმა.

— წიფიფი, თუ ვარე ვარდის
წიფი... — ქმნით ამოჩერებულა
მამისა და ვიჯობენთან ცრემლგამ-
რღმა ავამს.

მინკოლთაგან ავავის უმსვლითი
შეტრსტყოფის ამითი მიფელმა ქვეა-
სამ ვიფი ლეფანსმული, ებომიფ
ღამკორტებული მოყრის შინიდან აფარ
ვამიფიფი, ვარეშეფმთან შეტყვეფრის
ავარტობიფა, შინიფრტებს თვალს ვარ ებ-
წორტება და სსღმა სსვეტილი ვრო-
თიფიფი თორტელა.

ზღას ვიე ვიჯობენა თამის ვა-
რყოფრმს ვამტყარტების დამტტრის
შეღიფიფი და თორტელთან ვროთე ქე-
თარისსკენ ვიჯობითა, რათა რტსეღან
მეფრისათვის ავინთან წსეღლის ვარეშე-
ვბრღელა ვტკობებინა და დეფიფრის
ღიფიფიფი მიფი.

ქეთარსში სეშად, მკორე ამლით
ვარეფიფი ავავი დეფიფრის წინაშე
თვალცრემლიანი დავში და შეღბიფ-
ღა!

— ბრძენი ხარ, ვვარეფინისანო, რომ
ვღღბიფი და შეღბიფი მინკოლენს არ
დამორბიღდი ვლავიფი არ მიფიფი
მითი ცბიფრტებისა და ლქმს, სიფიფი
არ სსველი შენი სიკოტსეღ და მიფი
სქართველის იმეფი. შესკოფი ვარ
შენს წინაშე, რამეთუ ვიწვეფი დეღა-
ქალაქში ტარტსეღ დისავფიფიფი და
მინკოლენთან შესარეგებლად. არ მი-
ტყარა ვფრთ მათი სიონებს სტტვეის
არე მათ დამორტებს, ვიფრე დიფი ვა-
ვინისაგან არ ვქმნეფი დეგებლობის ფი-
ცი და შეწყნარტების დამტტრის.

— დღე ავინთან წსეღლის ვარ შე-
ღბიფი, ავავ შეშინა მათი მინდიფის...

— შენ სე, მარტყელის შენ რე
ვარ ვარეშეფმთ ვვარე ავინთან
ვარეშეფმთ ვრდის წსეღი, მათი
შენიფის და მიფი სქართველისა-
თვის ვამოყარითიფი მინკოლთა მარტ-
ყელის წიფიფი.

— რას ამბობ, ავავ? ვარყოფრმს
წსეღი რიფიფი იფიქრე? — შე-
ღბიფიფი.

— სეფრთ ვიფიქრე, სეღწიფიფი ვა-
ფიქრე და სსობლიფიფი ვს ვარეშეფმ-
თამთა დეფიფრღელთან ვროთე წიფიფი
ურდის, ვვარ სსიფი ავამს ვვამლი, სი-
ლი შეშეფიფი ვველა მინკოლთა ეტყენ-
ეს მარტყელს, სინკობს მეკლეფრს,
დღე ავამს.

— რიფიფი ვამწიფა თავი თამთა დე-
ფიფრღელმა, არ შენ რიფიფი მობრღელ სი-
კოტსეღ? — შეღბიფი ავავს ცრემ-
ღამწიფიფიფი დეფიფრღელმა.

— ამი სიკოტსეღს მინკე სიფიფი-
ლი სკობს, დეფიფრღელი — აღმობიფა
ავამს.

— ქეშინიფიფი, ავავ დმარტთა სიწი-
ფი, დღე და დღე სიფიფიფი მარტყელი
ვარ, სეღ ამს ვვავრტებს დეფიფრღელ
ქალწიფიფი, წამოყვეფრის სემს სეღარ დე-
ფიფრღელთან... — დეფიფრღელს რეფი ცრემლი
მოყრისა და სსი ავავსკალდა. — ვროთი
სსობრტენაფი მარტყებს, თორტე ამბიფი
დეფიფის ავავს დეფიფრღელი და თავს რ-
ლით მოვიტყვეფი: სემი დეფიფი ვვარ
კოფიფი უმსკოფი და შეე რომ თავი მი-
ფიფი, სსიფიფი ებარტრონოფიფი დარტება.
მარტყე კოფიფი მინკე მიფიფიფი ვავან-
ჯიფი სეღი ვიფრე დეფიფის სიფი-
წიფიფიფიფი და სიფიფიფი სქართვე-
ლის ტარტსეღ მის დამსმს მოყვეწიფი-
ბიფი.

— დმარტთა დიფი დღე მიფიფი,
სეღწიფიფი შენდა ხარ ქართველთა იმე-
ფი და შენს ვარ რიფიფი ვამწიფიფი და-
სობღებულაფი!

დეფიფრღელს ვამი ავავის სიტყეფი
ცრემლი მოწმინდა და შეღბიფი ვარსნი.
მარტყელს თვალთ დეღამი ვიფიფიფი

ვარყოფრღ ამამიფი
დიფი დამე

არსებამს და ავად იმ თვალთა ემს-
ჯერ გვექნის სიკაცლის ხეობისა და
ქაღობის გუშქარული კნების კარს კ-
რავ მოქნდა.

— ადრ შექმნილი მოხელოთ თავ-
დასხმის შიშით მოგშენი მალე, ავად
სეტყ ერთი კრავ ვაღიხებოდე დაწე-
ნარებულ ცხოვრებას, თბილისს საზე-
სა და აქებობის ცქერით გაღიობის
ზოფ ვაენი ველს ველზე შეგზავნის,
აქამოსაც წავადიდი, მაგრამ ვერ ვხუ-
დავ, ასე შეიქნა, შერცხევენს იმ მკამ-
რებზე და ჭოფაკებებით დამღვრევენ
მოხელოება, არსათა მოაგრებებს მავ-
ლოთთ ვიყო, ჩა ძნელი მისაზღონავ
ახან.

— შენი თავი დმეჩამა ნე საევერს
ხელში მე პარტუტყვებს დმეჩამა ნე
ქენს და შენი შედრაცხოვდა მოელი
საქათველოს შეკარება აქნებოდა, ხელ-
შეიფევა კრავ ხანს კრავ გაღებელი შე-
პარტყვებს, სეანეთს მოგში მივევლია
და იქ თათრება ვერ მოეწივლებიათ. ამ-
სობაში, თე დმეჩამა მიწინამძღერა და
ხელი წაბმარათა, მე ვაგარაებ ვა-
ენის ვარზე შენი ტახტისა და ხევი სე-
შეფოს საქმეს, ირთავ ვაენისაგან უცნე-
ბლობისა და შეწვალვებს იარღვის მო-
ვრტან, თბილისის ტახტზე დამბრძნე-
ში და აქებთა ნორენბი უბატონოდ მის
ვაკემს ველს ვაგვობვავენ.

— ჩავი ქათველოთ შეფოს და ვე-
ლა ნათესავთათვის თავის დაღება ვა-
დავწვევართა, ამის შემოვედრებ, ავად
მოხელოთა ვაენისაგან ხეში ძის დავო-
თის შეფეფ ცნობის დაბტერი გამო-
თხოვ.

— ან ვაენის წავლობს, ქათველო-
ბის შეწინარებას, შენი და შენი შეკე-
დრის უცნებლობისა და ხელშეიფობის
ხანსების მოვრტან, დედიფალო, ან იმ
დავბრძნელები და მამის შეწელობით მო-
მხსენეთ, ვითარცა ხეში შეფოს და
ხელისათვის ვაწიროვდა.—იქე ველ-
ამივებულმა ავად და დედიფლის
კაღობსგან მიწია სამბრვეად.

დედიფალი დაამერავ ვადავებია და
ცნებლი დავსველა სიყრმიდან თამშე-
ზადელ მარტრებელ ველმტარდი.

ავადისა და თურქისის ვასაქობის
საქათველოს ვავლა მოავარი მოქნდა.
ავალს ჩხედილი ძვენი და სხვა
მოქონდა, მარტი ნათესავნი და მო-
ხდილნი კი არა, მოელი სოფლები ვა-
მოსელოვო, საცნობი და უცნობი ველ-
ში შევიღის ცემთა და ხელმარობით
მოქვევებოდათ, უმრავლესობას წარმოფ-
ვენა არა ქონდა, სათ და ჩა ვხით მი-
ფოფენს საქათველოს შეფის პარტული
ვაზირი და ვარხისის ვაზირი მერსანი,
ვაგონლოთა და ვეშანით ხელებოდნენ,
რომ ქვეყნისათვის თავის დასაღებად
შეგზავნებოდნენ სადღაც, დავსრეღუ-
ბელ სიმორტში, და რომ ამ გზით წასე-
ლი კი ვაგვინათ, მაგრამ მოხელი ავა-
რავენ უნახეთ.

თათის მართლა საქიოში იბტე-
რებდნენ, პარტებს სობოვდნენ, თე ჩამ
წივენივებნათ, ვაგვოდნენ და ველ-
ამიბედათნი კოცოდნენ.

ზარათა და მოთქმით, თავში ცემთა
და პარის ხოვეთი ვაბოვებოდნენ „მო-
ესავლეუთისკენ“ მიმავალ მოავრებს.

გარტელ, იფემლავით მოკულ ვარზე
ვაქმის ქათვანი.

თარგამისის ნათესავ-მოამომავლოთ-
ათის მამბრე უცნობი და ვეალი ვხით
ვათავირობმოსკენ მიფიოდნენ პარტული
ქათველები.

ქვეყანა იცვ დედა და შვილი იმ
ცნებოდა მოხელოთა ცნებების ქი-
ური და თქათობებთი ვერით და ვერით
შებ ხაღს ვარავადი ჩიღს ვერით და
ვერით შიღს ასობდა.

იმ ცნებების დამედალ ფლობე-
ქვეშ თქათობდა ახალ-ახალი ქალაქები
და სოფლები, წავარტები და ვაგვად-
ბი, მიწა ვრტროდა კი ვამლოთა და
მტერით მველვებოდა.

ზათი ვაენის ლაშქარსი ცალფელა
სეზღდარს შეთავრობით არცეთი და-
პარო, ჩამანი, ვლავიბარი და კრავ
ნანგრევებად აქყო, ვაენსადით მოსპო,
უცნებობის ველებზე ვაქროდა, მალე
ხეხი დაღუწია და ხელთაშეა ზევის სა-
პარამზე შევიდა.

სულ ძლიერ იყო ვენა და ვენეცია —
 ვენის ემბოღოები და ემბეკეობე-
 სი ქალები.

მონგოლთა სისხტოცისა და ეტლვე-
 ლობის შინს იამბისის სანასობებთან
 ბრატანობის ვენებულსამდე მიეღწეა-
 ვენის ძქვობა და ცხატებდა სხვისა
 ზეზე სანგბოღო სანას სანადის შეს-
 დგომიდა ხოლო ისეთი შატველი ქა-
 ლეებოც კი რაგობიყო იყო სიერხნეჩი-
 კი და ღებეკო მონგოლთა თავდამბის
 ძლიერ მომადლის სანგებ ავლოდენს
 ზღავეებს ამტყებდენ და ძველი იმის
 თავსიეს ატყებდენ.

თათების შინთ იგელისში ერთხანს
 დიდ სველეთთან ვებრობოც კი შეწყვეტა
 და დანარჩენ ვენობისთან მოხელა-
 მოხელა შეხვდა.

წველი სანგბისა და მისი სისხლი-
 სი შეღო-შვილის შათი ვენის სახელი
 ვენისის ვველი ხელის იყოდა და მათ
 ვარშეში თამდვარ დავეკრებულ ამ-
 ბენისა და ზღამებს ჰვეებოდენ.

ძლიერ იყო სულ ძლიერ ვენა და ვენე-
 ცია მონგოლთა ცხენების ქიხენის ში-
 რველი ეპო რამისა და პარხისეც სწვე-
 ბობა და ვენისა სანგებულის შილი-
 დანში ირბობდა.

მაგრამ ვველზე ძლიერი ქარიშხლი-
 სიდან აღჩრდი ტაღისეც შილის და
 ბილის ძალი ვეცა სესტებმა და
 ცხრება ამოფენა პიბოლმა და ესამ
 სისხლისეც დაეღრა და მოქისეც აღ-
 დისეც დამსიმებელი მონგოლთა ეტ-
 ლველი ლაშქარი ვიელისამტანი მონ-
 გოლური ცხენებოც ვაბდენ და შათი
 ვენის ზეზე ვენისა და ვენეციის მის-
 ვლველებთან შეპამბტენს ეყან თავის
 შეგებობა.

ამისთანაში მონგოლები საქართველოს
 სანახეთათეც არ იმბდენ ვეღვალდა-
 რებოლნი ირანის დანებობა თითქმის
 მიყოფებნათ და ერთ დროს ეტლი-
 რესი პარხნის სანახეჩეებს მისდგო-
 მოდენ.

იკონის სეღტანი ეხარბისარა ლაშ-
 ქარი დანევეროდა თათებს რესეღან
 ზეფის ასე სიეს მონგოლებზე ვამარ-
 ხვება წინასწარ ეტრეველეთაოდოდა

მახინდა თერზე პანკში ქიფობდა და
 თან წამოყვანილი იქნა ფრანგულნი
 თა და ცხოველებით ერთობიბნენ
 გოლები მოვლოდენელად დამსობდენ
 თავს სანგბო იმში დავმარტებნათ და
 მისი ერთევი ლაშქარი ვენავეგებ-
 ბისათ სეღტანი ვაქცევათ ძლიერ ვა-
 დარჩენილიყო. მონგოლებს აერთაველ
 აღებში სხვა ეთვალეც სიმღობესთან
 ერთად ვაქცედნის იქნა ფრანგულნი
 და შვეცებოც დარჩენიდათ და სიყის
 ზეფის ვატაციის კარზე შეღბოლეთ
 სეღტანის ცოლ-შვილსა და სანგებო-
 ზე ზებო თერზე ეს დანასეთი აქო-
 ხებდა.

ველზე მონგოლოვანი საქართვე-
 ლისთვის ის იყო, რომ ირანე მინ-
 დან ქართველობა იმბობდა ვაქცედ-
 ნის ლაშქრის სარდალი აგბო შერვა-
 შიძე იყო ხოლო სეღტანის სანახეჩ-
 რი შიოც ქართველ შეგებობიყებენ
 შირის შიღვა მადურებლის ძე ვარა-
 დავლაც იმბობდა.

პაზე სიანის ლაშქარში მონგოლთაყან
 დანებობილი საქართველოს შეგებობა
 წინასწარილობდა ვარამ ვეველის ვა-
 ველებისა და სხვა ქართველ მთავართა
 შეთავრობით.

საქართველისათვის მონგოლთა და-
 მარტებმა და ვაქცედნის ვამარტეებს
 უნდა ეთფილიყო სანახეჩელი. მაგრამ
 საქართველოს ეკლესიებში პაზე სიანის
 ვამარტეებს შესთხოვდენ ეფაღს
 რადგან მისი დამარტებმა სავეათე-
 სი ქართველი ვაქციების დაღუბ-
 ვა ეთვალევი ბეზუნისა და ქალის და-
 იობლებმა და დაქვარეებს აქნებოდა სი-
 ვანის იმში ირანე მინდან ერთევი
 ამოწედა მონგოლებში ქართველებსა
 და სხვა დანებობილი ხალხების შიღუ-
 ბი შეყოლიტენ ერთმეორებს, თავად
 ეთიღესი დავლა აეფეს სული და კოდეც
 ერთი სანგბო დამობობილეს. ამ ძლიერ
 იმში ვამარტელად დაკვებულთა შირის
 დარდან შერეაშიძე და დარდაველ ში-
 ვის ძეც იყენ.

ერთეულ ამამდე
 დიდი დამე

ამებრძან ქართველებს თავანთი
ვერსზე სწინელი შტრების დროის
ქვეშ ენდა ებრძოლა; მათი დიდების-
თვის სსსელი ენდა ვეფათი და მათი
ვამღებებისათვის თავი ენდა ეცე-
რათ.

ყარვეთებში
მონკოლთა ენარმნათი სსველწი-
ფის სტატკო!

მონკოლთა დაყრობილი ენეკლავი
ქვეყნის მთელი სსმდებრე, იქრო და
ეჩრტელ, განი და დსკველითა ათვე-
ლი წლების განმეღობანში აქეთ მიეფი-
ნეს ეწვეად ნეკლავი.

დაყრობილი შიგლის სსკვთესი
იბტატებს, კლტობებს და დერგლებს,
იქრომველებს და შტატებს; აქ სი-
მოტყეთი მღვეამობილ მონკოლებს.

ყარვეთებში ენდა აღარ ჰყავს მონ-
კოლურ ქალქი, დროებით დამეშველ
სწინაგაფეჟ ძაკვეთი იურტების რყებს
მონკოლთა სტატკოში სწინა ქვეყნის
და ფართი მიეფენეს, მკვდრი შერო-
ბების და მსრტების განქონლა. ყოფი-
სტობების დსაღ სსვეტებზე მდებარ
მონმანსტეგს იქრო და განმეღობის
თავსაებრე აქეთ, მანამ, ეტობით
ჯერჯერობით არე სელოენების დსი
იყარ, არე ემეოენება აწუბებს. ეს ენდა
მოტენეს ვეღღარ თვალში ეყავს მს-
ხველს, მონკოლი მოყრების ყოველ-
დღობი სოჯახი ყოფილიყ, ეყენს მს-
ღელ კარზე და იყოთ სტატკოს ე-
თადმწიწობსაზე. ვეღღარ განობსე-
ნად მიეჩილი სსმდებრე სეკობის, ზომი-
ერება და სინტეფე არსად არის, სტე-
ვი შილოდ სსმრბეღებს და თვალსმო-
ეჭვლობის დსაგეზია.

ყარვეთებში ძალე მძობილითა სეკეს
სდრე ემსრება ენა და ენა ენამსეგობი
არეღრა ქვეყნში ვეღღა რეჯელისა და
ეროენების ხელს ტობილებს და ვეღღა
ხელის ენსე-ღმის სუდბარე და ყოფილი
ბუბი და ანდოელი მოყრება, მერტენი
და სომების ეკტება, ფრანგე მსობი-
რება და ტობებელი ბუღის მსობრება,
თანელი ნესტობიანები და არამე მს-
მდინების ჯვეთ-ჯვეთად დსარებან

და გამეღელ-გამოვეღელითა ვეღღა-
ბის მარტი თავანთი ეროენებზე ტი-
სეველით ენ არა, თვარსებრე სსვეთა
და წესობე მსებობენ.

სტატკოში სტობების დღეს.

მონკოლთა დედაქალაქისათვის ეცეს
აღსაფეზია, არე დსაღულოს ჩანდთა
ტობობები, არე აღმოსავლეთის სტე-
მების, არე ეტობული სინტეფის ე-
დო-დერესობანი და არე ამებრე მიეჩქე-
ბის ეცნებობანი.

ამებრე მონკოლთა ენმართი სსმე-
ლობელით ეწუნესი მარმსებლის, ვე-
ღემე ეყენის ტატზე ძაკვა იღვესაწი-
ელი დედაქალაქმა სტატკო ჯერ ე-
ნდა ამებრელი აღდემში მონკოლ
ჯარსობი, ზემი და შეკვეთა ერტელ-
ბი ქვეყნში სეკეფეზი თანებე დე-
ობიენ.

გნის ირევე მსარეს ჯარის სწილები
დგანს, ემწრო თვალებან, სსევეთოდ
მონკოლებს შობის ეფეზიდაფეფი
მსარეს მინს შეევეტებანი და შეტებე,
ქეჩა და მწიფური ჯარისკაცები, მონ-
კოლთა ლაქქარი ძეგთი ჩივდეს არის
თავის შემაღვეწლობით, ჩოკობსე
იღვეათიოდ წლის წინათ სუფე ს-
თავში სინკობ-ფეზი, ამ ლაქქარში ძალე
მეოთხტებს შობისღა სქარბობენ მონ-
კოლები, თორემ ჯარისკაცების ემრე-
ღესობის დსაყრობილ ხელთიყან ვეწე-
ბლანი შე-დგენენ.

ჯვეთად დგანს ქართველები და სი-
მების ჯარისკაცები და მსადებლა ლსე
ბეობენ. ენდა ენობი დანარბენებს სე-
ლით ანწინა.

— სანსლეის ვეგე, თე ქართველ-
ბი არ არან — წამობბი და წიწ წამო-
ქობა.

ვეღღანი ქვერის ნამარსევენ დამბ-
ნენ.

მტრანი ქართველთა მოყრები მიღ-
იღენ, ვეღღზე იქროს მიყეები ეკდით
და გამეღელ-გამოვეღელითა გნის ენობ-
ობენ.

— ქართველები არან სსმეველიად
სევენები არან — აღტევეთი აღმობ-
დათ ჯარისკაცებს.

— მომჯალი, თუ ავად მარტყელი არა, ივანე თამაგის შვილი — შესძინა ბოჯელებს სომეხსა და პირდაპირ მომჯალი მოაყრებს მომეტყება.

— ისინი არიან, ქართველი მოაყრები, ავად მარტყელი და თურქან თურელი გემან მოიხრა ზეგნებურმა ვაქარმა მათი ამ უფესა — დაუდარტყრა ანელმა ჯარისკაცმა.

— ამ ჩახლვის არიან ზეგნი მოაყრები — გაიფიქრა მესამემ.

— აბლა ვეღო ქვეყნის მუდგები და მოაყრები ვაენის კარზე არიან, დიდ უფეს სარბივეს თავისითი სამეფოებისა და მამულების პატრონად დამტყავებს.

— იქნებ ზეგნი იჯახების რამე იყოფენ, შვიდი წელია სახლმა აღარა ვამოცა რა.

— აბლა ამ მაგათ რა ველოცებთ, ითი წელია თურქზე წამოსული არიან, ვერ მათი ვაენის კარზე უფიქრან, მერე ექვსი თვის წინათ ვარაუარულს სამიფლწევით — ჩადგარცხა იმედი მოაყრების ამის მყოფზე ანელმა ჯარისკაცმა.

— მეფეთა? ველზე იქროს პაყები სკოლით, ვტობა, ვაენის წეალობა ეყვ მთლიათ და ამეზრდიან ენა მინილი აქეთ მის აღმოსავლიდან დამეღამებე.

— ზეტაეი მაგათ — ამოიხრა ქათველმა ჯარისკაცმა.

— ეს ზემეტყახი მომჯალი ვინა მოსევენათ!

— ვა შიღუნ ნოინია, ვაენის აბლა ნათესაეი, ქართველია უმარტყელს მოაყრას თაყისი სიფსეთა და სიფარბადლით ამ ზომამზე მოტებულეს გვიქ ვაენი, რომ მისთან დამოყვრება მოსერტყებია, ავად თამაგისათვის ვაენი შიღუნ ნოინის ქალი მადეცა ცოლად, — განმარტა იდე ანელმა ჯარისკაცმა.

მოაყრები მოახლოვდნენ, ქართველ-სომეხი დამარჯის ვაეონებზე გამოცოცხლდნენ, ჯარისკაცებისკენ პირდაპირ წამოვიდნენ.

— ჩადგარცხი ხარო, პეტეო? — ქართველ სკოთს ავამს და სელი სამოსამთვეად ვაწეოდა.

— ხანებთან ვახლავათ, — ქართველადვე უბასება შეგებეს სომეხმა.

— მე ვარტყემისიფიდან ვახლტყამა, გარეჯის მხრიდან, — წოდებულენა ბუღასეთი გამოშობიარღმა სქელკისრიაანს გოლიათმა.

— მე ანისიდანა ვარ!

— მე კოდეე არტანელი!

— მე კანბიდან ვახლავათ!

ავათ და თურქანი ვეღლს სათითოდ არამეყვდნენ სელს.

— რა ხარო, ავა ხარო?

— ამ დამატყვე მომჯოღუღეთო? — იკრახა არტანელმა ჯარისკაცმა.

ავამს იქით-აქით მამოხედია, სომარჯენ ვეშემენო.

— მომჯოღია ჯარსი, — განმარტა კოტეი ავამს.

— სეთი წელი იქნება, რაც წამომეყვანეს — მადეცა არტანელმა.

— მე ავარ მესოდეე წელია ამ წეაღლებს ვემარტყება, — თთებზე მამოჯელითა იქეა ხანებელმა.

— როდის იქნება ზეგნი საშველი, შინ როდის უნდა ვაყვიწვიან!

— ერთი იდე არ მომჯალი, საქართველოს ღრუბელი ველსა ვნახო.

— ამითენ ცოცხალი კაცი ვერ წევი მაყრამ მეფეთას მარც მუღარტყებოდეე ზემს ქვეყანაში დამარტყა.

იბეჩათა და მეგრდში მჯილის ცყით ვადომიზღეს ველისსადები თვალებზე ცრემლმომდგარმა ვაყვავებმა.

— ძალიან ვიქითო, მიქებო? ავად ვებურტობიან ვინა? — მხადანლა იკოთს თარებელმა.

— ვეკობის ჩომელია, ვოველ წამს სიფფილს ვარტრობო: იმში წინ მაყვარტყებთან და მტერს პარტველადვე სენ ვაწეაბებან, ქალაქებს ზეგნი მძლიო იღებენ, მაყრამ უმარტყეი აღადიდან დრამის წინას არ ვეიომიბენ.

— აღაფს ვინა ზეგის, ერთ სამბოჯე არ ვეწელობიან, სულ ემეათი ვეაყებრენ.

გარკოლ ამამოძე დიდი დამე

— სულ ამბობს და დაღაბი ეღან-
ღებო.

— სა ღებოა, ერთი მართლა ავ-
ჯანვლებიღო და მაგათი იტვი ამო-
ღოვეს!

— რას ამბობ, ანუ ვაგვი-
ნობ — შევეჩხათ ანუ?

— არა და შეტის მომხსენი აღარ შე-
ცდილა!

— ვაგვი ვაგვიღო!

— სიტყ, რა ღებოა ჩვენი ქვეყანა
საქართველოსი არა იყოთ რა? — იყო-
თხა ვოთხეწმინდელმა ვოლოთმა.

— საქართველოსი რა ვეცოდინება,
თხი წილს წინათ წამოვედო. თხი
წილმა ისე სულა ვოთხა ვრძელ ვნას
და ვიხის კახე წყალბაში, სულენ
შეიბოა. — ამოთხიხა თრძელმა.

— აღბო, უარ მაღვ დამტრუნე-
ბოა. — შენატრა მოაგებებს ბედს კახ-
ელმა ვარსკაცმა.

— მაღვ, თრ-სამ ღებო, — ღამილით
თხე ივანე. — არ კახა, რაც ენით
უაქმელი ვაქრჩევა ვადავებო!

— წამოღო, ხელხი, მხვ რას შე-
ხრდო! — გამოისხა წამწარელმა ში-
ღენ სოხმა და მოაგებო ამტრუნენ.

— კახელ იყოთ, ვევაყებო, ვა-
მეტრო.

— ჭეოთ მოქცეოთ, თუ ეტხალოდ
არ წავოთ. — დათრავს ქათველმა
მოაგებმა შეიღებთაოთ, ვადავებენ
და თუღრტეშლითხი გამოეშვიდობენ.
დაჩხინ-ღები ბელსაწმინდარნი ვამე-
რბებენ მოხელთ და ცხელთ დამ-
ღელი სანოსტოვოთ.

— ვამეტროთ! ერთი იმევენ ივ-
ნეო სვენ ღებო! — გამოისხა რიშელ-
დაყამ და სოქმასი ველოთოთ მოხვდა
ბელში თრძელს.

დამსრებულნი, ვენესაწამდარნი
წამოჭრენენ შიღენ სოხს.

სოხნი კახე ხელთხე იყო, ღამქმის
ფრინებზე ეთოვებდა, ვახუნას და
ღებინების შეაგებო სიღაღრტების ე-
ნობისა და სეპროთი სექვესს უამბობ-
და. შეაგებო სანაყოლო ამბებს ფრ-
თოთა, მამუნელესაც აქონებდა და თ-
ვითაც ბელთანვე მსხერებდა.

ტრად მინდობზე ვაგვიწე,
საკანკებოლ ვამართლოთ, მადგობნი
მოხელო დიდებულნი წამოქმენ-
ღევენ და ცხენოსანი შეჯახობისა
ვამეტრენ.

ვარსკაცები, ეტხალო მოღაშტეებს
მინდობზე იხებენ ეტხამბარ წიღ.

შიღენ სოხსა და მის სტეშებს ში-
რდისვე მოევენენ, წინ წავრდენ
და სანატო ადგოლებზე დავებს ერთ
წამს ვეულამ მოაგენ იხებენ პარო, მო-
ხერდენ და მოვლს იმევენ შეტრებლ-
ბაში ხერხელი იბდა.

მინდობზე ბერით ვატრდა და მა-
ვერებლბაში ისევ ცხენოსნებს მოაგებენ
შეხა, მღვ ცხენოსნებს ბერით თ-
მაში დაამტრულს მათ შეშვევ მოვდარ-
ზე მოსტები გამოვრდენ, ისხს
ტოტრენს იხებობა და ცხენზე ვდო-
მის ხერხესაც ახვევენ.

მოსტობის სავოთხა მოხვეა მინ-
დობზე შეღები და კარბლელი ვერ-
შეეს იმ დამტრულ ცოველენს ეტხა-
მბარო ბერატეოსი მოვტრეს და ველო-
ნი ფენზე წამოშაღენ.

ტამსიყვითა და აღლი აღარ-ს და
ხელით ახვენენ მაღლიდან შეტრებლ-
თო წამოღო, ფრთხელაშლოდ ფრინ-
ველებს, სანოსტენ თუთს ვადამატე-
სად გამოქვეულ შეღებსა და კარბლ-
ლებს სანსელი ხმა ვეპრობენენ
უარავ, მინდობსენ ამტრუნებდენ და
იმ არწიყებსზე მებოე ეტოქვედენ
ბელს.

ენეო ცოველებს სინბილი დიდ-
ხას არ ვაგებლებულა, ბერატებმა
კლამქმნი მოქტოეს, ივე ვადღაჯეს
და სინბლ რომ დავწიფენ, ეთოლოთ
შევერებულა კოვავ ერთხელ ერთი კ-
ოთოთ წამოღა ფენზე და ხერწვერს
ვღასეთი აღწმენებულა მამეტრდა არ-
წიყთა კლამქმსვეშ მოვარბულა, ვარ
კოვავ ცოცხალ იხებენენ.

თრძელი ვაოცებულა ეთრბებო-
როვით სტეშებოვენ მოხელოება ვა-
ღელოლ შეღებსა და კარბლელაზე შე-
მოხედარო სინბლიმსველ ბერატებებს
ცხროთ, როვით შეტრებლებოთ აღ-
ქმნებულაბი აფენებდენ თუღლ ემ-

წი უცხოელებს სიძლის ჯენას და სკლას ღაფას. ამ ბეჭეუბებზეთ თავ კატაწმობკარბლებულას თვალყ მოსადიხე ფრინველებზეთ დასძლე-
 ძებოდათ და მათს შემეღვარე თ-
 რელს გაყვოლა ეს ხელთ უცვლკვა-
 რი შვეტობს ჩასაღწად შუად იყო.
 თვითონც ხაყვარად შუეს ჯავდა და
 აღტონებისა თუ გახედების ფრის სი-
 ღიხისყვან არაფრით განიხვიდა.

სადგომსაც დასრულდა და ახლა ქი-
 დანმა გამოძრაო მიწას მხედობნი წი-
 მოაშლენკ, ქიდაობისთვის საკმარისი
 ვაწრო წყე შეკრეს და ისევ ძიხს დე-
 ვარსენ.

ყურ მოწყობებს გამოიფინენ.
 წყეში ირი მოწყობი შემოსაჯმაჯ-
 და მოკლე ფეხებთა და ესწორმასწორო
 ნაბოჯებთ. თითოეული შავყანი სტე-
 დანსხე დეშანდან იყო და მიშინვე
 ყველამ თავი ჩარდახისყენ ისრენა, სი-
 დაყ ამ დეშინებს უფროსი სიანებს
 ისდენენ.

კარგა ხანს იბღარბენეს, ერთი-
 ნეის ვერაფერი დაყურეს, ურც წაქ-
 ციეს ერთიერთე, ვერც ღამში ქიდა-
 იობთ დატყეს მადურებელი.

მოკიდდეების დეშინების სიანებს
 აელი სიქმეს, მადურებელმაც მოს-
 წერნდათ უხალისო ძიკლევის ცქარა და
 უში მამლებზეთ ერთიერთეზე აქო-
 რილი ფაღვენები გაშვედეს.

შეორე წავლის გამოხელახეყ ვე-
 ღამ ისევ ჩარდახისყენ შიბრენს ყელი
 მაგრამ ახლა სტე დეშინების უფროსებს
 მისწერებოდნენ, სიანები აყროდნენ და
 ერთმანეთს სისძლევის უფებდნენ.

ტანმოძიბობა მოწყობს მოწინაღუ-
 დეყ დიღბანს არ აწეაღა, მოულოდნე-
 ლად შარზე წამოიფიო და ითივე ზე-
 ქით ძიხს გამოლა ატედა ერთი ვიყანი
 ზეზენი, ვეოხლი, სტყენა და ღრიალი.
 გამოჩვეებელი ვარისყვის დეშინს
 სიანი ფეხზე წამოტეა, სტეზე შეტად
 ღრიალებდა სისხრედისყვან და დამარ-
 ცებელის პეტრის შარზე მაგრად
 ურტყამდა ხელს.

ვიყანი დაყმარა მინდობზე ახალი
 წავილი შემოვიდა.

მოწყობის პირების უსამშობო
 იხანელი დაფეა დასრულელი, მადურის
 კნობები შავად ეშხინყდა მწყეტე ში-
 გოლსაც კარგად ჩახხმული ტანი ქი-
 და, მაგრამ იხანელ ვოლითონ შედ-
 რებით ემწევილით გამოიფერებოდა.

ურაცხევი მადურებლის შესძილითა
 და ვიყანით გამწეყებელი მოწყობი
 მომარდაძიხის ზეშეყარბობას არ შეყ-
 პეა, მიშინვე ეყა და შეყყანყდარა, იხი-
 ნელში წამობობეა, მაგრამ ისევ მალე
 აღდგენა წინამწირობა ეს საყმარ იყო.
 რომ იმდენი მადურებელი ფეხზე წამომ-
 დგარიყო და სტყენითა და ღრიალით,
 შეშტებისა და მათარბების ქვეით ჩარ-
 დახის ამ შარისყენ მობრტებელიყო,
 სადაყ ვიყნის კარზე წამოსული იხანე-
 ლი სულტნები და თამაყები ისდენენ.
 ამდენი გამწეყებელი თვალის მოჩერე-
 მისა და ღრიალს ცოტა არ იყოს შეე-
 შინდნენ ვოლითონ მოკიდდეის თანამე-
 მბულენი, ფერი დაყარყეს თავი ჩაღ-
 ნეს და საფრახის შილოფინში ვარსენ.

მოწყობი მოკიდდეე ხჯარობდა, მოწი-
 ნაღმდაძეს აწებოდა, ეყამ ირთავი
 და ეყამვე უსტებებოდა, იხანელი
 ხანტობდა, მარწყდამისყ თვის არ
 იფებდა, ხელმოყავებელ მოწინაღ-
 მდაძეს არ ზღვავიდა წამოყდაყ არ
 იმებებდა და იოლადაყ უშეყებს.

ეყარად მოწყობდა შეტზე ჩახიქი
 და მალეღან წამოღებელი ზეშეყარბი
 ღეამიყით გამოლა.

ვაფეონარი ვიყანი იფედა ქიღები
 და მათარბები ცაში ისროლეს, მოედან-
 ზე ვადაყვიდნენ და გამოჩვეებელი
 ერთხანს ამურთაყეს, ერთმანეთში არე-
 ელი ვეოხლი, სტყენა და ტაში დიფ-
 ხანს არ დამსყარაღა შეშტებისა და მთ-
 არბებს ისევ აწყედნენ ჩარდახში შედ-
 რა იხანელი თამაყებისა და სულტნე-
 მისყენ, მაგრამ ეს ეყამ გამბარებელი
 ხელის შექარა აღარ იყო და წამოფი-
 ლის კეთილშობილი თანამემბულენი
 ურცხეად იღრქებოდნენ, ვარსებულ-
 ნი, რომ მოწყობდა, ჩახხედა შილოფ

კარგიოდ ამამიძე
 დიდი დამე

თავმოყვარობის გამოტყობის ფასად გადახმენ.

ბრწყინი რომ ძარბ კანკალი, თორღელს დამოღლი მოხედა აყავს და ქართულად გადაუღვასარყო.

— ხელდაუ დაწევა ვე კამხენ!

— ბაღის კარგადე მოქედი — მოქეფინა დამარტებულს აყავმა.

— რას ამბობ, მოვარო! — აღმოვით და თორღელი და აყავს ბრწყინსავე ვაფორებულს მოხედა, — ვეყავე მისნ იქნებოდა, ვე მოხედალი მამხენს რომ ძარბ დავხეციქმინა და ამ ვახეღუბული შეუცხმისათვის სარბი ზეჩაბი ზეჩარა.

ხალხი ისე დაეტრა და დაწენარდა ახალი წყვილი შემოვიდა.

მოხედალის სარბისძი თურქი მოქედა-
30 იფა-

ისევე აფიქრებენ და ისე ხარბამხეცნ აბრუნენ სარბი იქ თურქი სეღურენი და ზეღაქები მოქებენს თყალით და ძლია მოიყენ მამხარბე შეშტენი და მარბახებუ შექარბი.

თურქი ფაღავანს კადეც ვეჭრო ცოტა ვარი დაქარბდა, მოხედალის თხოვდეს სარბის ვაფხეგრდა, მავრამ მოძირდაბარე ზეჭრო აფარ იქედა, მოვეჭრებზე მოივდი და მოვღოვინებულ თყალითვე ვეყავა მოქის ბეჭებოთ. მოვეჭრებულთ სისარბელსა და აფტაცებს სარბეარი აფარ ქეიბდა. წიღარბებზე ვეჭრო ვე-
რამქმინებულ აფადა ღრიალთ, სეფენე, ტამილა და ვეჭობოლთ.

თურქი სეღურენი და ზეღაქები თავსაღუნებულნი, ვეჭრქმინებულნი ისტენენ და ცოც იფღღნი იქნებებოდენენ. რამ-
ფენიხე თანის მოვეჭრებული ვრანბითად ვინდაყარბული ღრიალებდა, ვე-
სებს ამარბუნებდა, სეფენდა და ვახეჭობოდა ამ წიღარბი ვედა მოვხარბოვით იყო, ვრანბითად აფტენებულთ, ვრენბე-
დამხეღუნებულთ და ვინდავის უნარბი მო-
ღუნებულთ.

შეღუნ სოხის ვეჭრეით შეღარბი შე-
რე სოხის რადეც ვაფიქრებულთ, მერე
თავისი შეღუნული ძარბითა იმით და
უბრბანა:

— იქ რამე უწინარბობა არ მოხედას.

ბრწყინი წიღი და სეზი ღეჭმით
ბას აფა შემოარბედა.

ძარბითა წიღი და სოხისმამხეცნ-
არ სეღურენითვე განახრბეს.

ცოტამის შემდეგ მოვღუნე წარბედა,
აყავს თყალით ამბინა და ვარბე ვაფე-
და, აყავს აფეღელზე სოხისმამხეცნ, მო-
ხინა და თურბანის ვეჭრეით მო-
თავსდა.

ფიქრსან არ დაეტრა ვეჭრის წამლები
ყავრის და აფრბარბი. ხალხი მოძოქ-
ჩამდა და ღელავდა. რიგობე იქნა,
მოვღინა ისე ვათავისებულენ და წი-
ღი იყო წყვილი ვაფიქრბა.

იხი მოხედალის სარბისძი ქართული
და სოხის ვაღაყენები დაფიქრენ.

თორღელს იყენ ის ვარბეჭქმინებულთ
და ხანხელი ვარბეჭყავები, რომეღოთ
აქი მოხედალი შეგებდენ და ვახეჭო-
სენ.

ისევე აფიქრენ ვახეც, ისე ტავსაყოთ
აფიქრბათა შეშტენი და მარბახებუ, და
ქართული მოვარბი მოხედა, რომ იმ
წიღის ვედა ბას მოხეჭრებოდა და ზე-
ქარბე მოხეცენ იყო მომხარბული.

— დაღუნებოთ, თუ არ წიქრენენ! —
ვაფიქრებულთა უცნობის ზეჩარბი თურ-
ბანს.

— რას ამბობ ღმეჩამბ ქნას, რომ
ვამხარბეცნ და ამ ვავიჯობებულთ შე-
ცების ვაფარი ამოვეჭარბომ — ვახლის
ღრქმით იქნა თორღელსა და სეფავ
იქნა ვაღაყენებუ სეღი სტავებს ვრამ-
ხეცის ხანხელი შეგებუთ ვაღაყენით
და ვარბეჭქმინებულთ ვოლბათი ვე-
ღლით ქეღამბდენენ. მოძირდაბარბეცნ
მავრად აფიქრებდენ სეღის და მარბევეც
უბრბეცობდენენ. მოხედალებს უმინებ-
ხელი იფადა იქ შეიჭრის ვარი კავ-
ეთი ფახეც ვეჭრებდენ და ღრიალებ-
დენენ. ქართულითა და სოხის ვოველ
ფანზე ბრბინსავეც ვინებოდენენ და
თავისი თანამეჭმეღუნებს მოხედალი-
რად უეჭობოდენენ.

— მოქედი!
— წიღი მოხეცე!
— მოვღუნე!

ამოღენა შეძახილით წარამხეცებულთ
მოხედალი ვაღაყენები თავს არ იხედა-
ვით.

დნენ, წყებს ვადგვიოდნენ და ატბა-
ლულ უტყობისაყ მიმართავენ, მაგ-
რამ მანყ ახაფერი გამოუღოდათ, მი-
წინაღმდეგნი ასკრად სჯობნიდნენ
და სდაყ იყო, წაქცევდნენ გვერდით
ზედათი ზერი წამოღეს, თერმას ზელი
მოქოდა და ვადგულასაყა

— წაყდეთ, აქ კრბე არა მოხდება
არა.

თორელი მოქიდავეებს მონებსელი-
ვით მიმტყებოდა, სხვაზე ღრახფერზე
ფქობდა და ზერის ზელი ისე მოიშო-
რა, მისი ნაქოში არე ვაფოდა.

ორჯერ მოიყვო კოთხეწმინდელმა
მიწინაღმდეგ ზერზე, დასე კოფეც
მაგრამ ორჯე ზეჭე ვერ დადებინა და
მიმობდასთე სწრაფადვე წამოუტტა.

ხატეხელმა ამდენჯერამე წამოსი-
ქა მიწვილი ფაღავანი, დიდლა ვასა
ვით და ასეა წამო-წამზე ქანცაწვე-
ტალი მიწინაღმდეგე თეთორვე დამ-
ვებოდა, იღონე ამ თავებდამსწელ
ტრადს ვადარებოდა, მაყერებლები
ზედათენ მიწვილი ფაღავენის წა-
დენას, სრახი ცეტელს ვაფებდათ,
გელზე სჯებოდნენ და გწავებრზე
იყო ამ ზეწეა, რომელიც იდნავ კოფეც
კავებდათ ქედობაში ასკრას ხარფე-
საყან.

თორელი ზედაყა მიწვილითა ვატე-
ლებს და მაქვევით უტბოდა, დიდი
ნინს ვამველობაში მიწვილითა წინაღ-
მდეგ გელში დავხოყელმა კერბმა და
ბოღმა, უამბაყ დამკოყებინა და ზე-
რაცხეოფრ ზედაყად გელში ხანუფე-
ბელმა სამეოერის მიხლეს წყერებელმა
ერბასმად იფფოქა და ფრას ვამბლა.

მასკენ შრასსანვე შორად, ვაბორო-
ტებულ მიწვილებს ვამოწვევად უფ-
რებდა და თავი ისე ამყად ეჭობა, თთ-
ქის ვენსებოდა; ასეა მანყ ხომ ვებრა
თქვენს კერბსო.

კოთხეწმინდელმა უცებ მაღლა თ-
ტყა მიწინაღმდეგე, კორულზე წამო-
იღო და წამით ვამვეებულ სამხრე-
ბურ სანებში მიწვილი ორჯე ზეჭით
მიწის დამტეოქა.

სამიწელი დემილი ერთ წამს ვატე-
ტელდა, ზერზე უცებ, თთქის გამოერტ-

ნერო, თთავებმა ერთად ამბოავდნენ, ვე-
გალივით წამოიჭრნენ, აფეცელსამსწე-
დნენ და ის იყო მიედნისკენ დამბრენ
ქედობის წასაღყავად, რომ ზეორე
მიწვილიც ძირს ვამბლარათა, წაქცე-
ვლას კერ კოფეც გელზე აფენენ მიწ-
ლებით ორჯენი, ქაბოველიყა და სომე-
სიყ, თემეა ქედობის ტვესავით ამბ-
ლა და ქაბოშაღოვით ორთეგ შრით
მათკენ წამოყვდა, ფაღავენები თთქის
ტტებოზენენ ვამბრჯეკებით, ვანგებს არ
დგებოდნენ, რომ მათ ფეჭტეკეშ დიდბას
ფოფილევენენ კარბსებულნი ორბი, ვის
კერბისაყ ამდენ ხანს გელში აფარებ-
დნენ ფარულად.

თორელმა ერთი აფტაცებით შესასბა,
მაგრამ მოქიდავეებისკენ წარეში ვად-
შეებული ვამვეცებულა მიწვილები
რომ დარბა, სმალზე ზელი იტყვი და
ვადასატობდენ წამოიწია... და ვველა-
ფერი ფქობის ესწრაფესად დატრო-
ილდა.

მიწვილები ვამბრჯეკებულას ვენენ
და თორელსაყ უცებ თუალო დავლამდა,
თავში რაღაც მბბე მოხვედა და ძირს
ფეცა.

მიედნის ცხენოსანი კერბი შემოერტეა
მიდენ სო-სის მეთაფრობით.

— ეყენის სანელით ვბბრბანებთ, დამ-
მაღელი — ზეფროდნენ მიედნის ცხე-
ნისნებში და მათბასის ცებით ცელიობ-
დნენ სკეიდით წარბოსან ზეარტელ
ზედაბობის დამლას.

თეთორ მიედნი ამდენნივე ტტრე-
ვლის თამსლებით ხარდბაში აჭრა და
ვერობოთა და ზეჭარბით მიწვი-მიწვი-
მიწვილები, რომლებიც ძირს დავე-
შულ თორელს ვადხოყებით სვემბდენ
წაბლებს.

ორჯორე იყო, შემოეცოდნენ ვამვეცე-
ბელი, სანეშეშელი მიწვილები
მსხერბლს, ერთბანად დათეოქელი,
თავგატებელი, სისხლსა და მტვერში
ამოსკრელი თორელი ორბმა კყემა ზე-
რავით ადლი და მიედნის იფრტისკენ
ვაქებან.

ერთკოდ ამამიზე
დიდი დამე

ის ჩვენსოდა ერთიმ ვეღა სტაჟიანი
გველი და აღარაფერი აწებებდა.

— ფეხი ხარ, თერმან, და ველის
მყოლი, შინ ვეჭვარება და ბოლოს ჩა
მოყვია, იმას კი არ ანჯარაშიმ — ღამი-
ლით ესავეფერია ფეხმა. — მაგ ვე-
ლის მყოლიმამ კანდამ დაყელმა ამ
ღღეს რომ შამა გოვანისთვის დავეჯე-
რებინა და ჰოდაობა მოვეტოყებინა, ამ
უბედურებამ გადარჩებოდით და ახლა
კარგა ხნის წახლად ვაქვებოდით.

— გელმა არა სქმა, ფაც აღარღზე
მიმაქვია და არ ამიშვა, ამ უბედურელი
ვაყავების ცხროთ ვერ გავებნი, თე-
ლი ვერ მოქმედავობა.

— ძინაც ველის ავიღამ დაღვსა
ჩა ბეჭმევები რომ წახლადოვენენ ამ
თუჯი და ირანელი გამეჩენებოთ,
თავსაც კოცხლად გადარჩენდენ და
ამით არც ქვეყანა დაქვედობა.

— ვერც ნუ ამბობ, ფაც კაცს ერ-
თხელ რომ მოეცემა მთელი სოცოცლის
სანატრელოს ძარღვების შემოსვენა-
ბელს ჩოყის სერაჯე და გვერდს ჩო-
გორ ავეღოს?! განა სოცოცლები იმდ
ღამს, რომ ასეთი სანტრის ძარღვებზე
ერა თქვამ შეიძლება ასე წელი ვეო-
ფეს და მიხვოლებს ისეთი წიგნი და
შეიძარცხებოდა ქვეყნად ვერაფერ მოვე-
ნოს, ჩოყისაც ამ ჩვენმა მოქოდავეებმა
აწინეს მიხვოლებს თუი ქვეყნის ბე-
ტონებზე მაშინათ, დანარჩენ ხალხებს
შას მიხვებ გაჩენილებად თელიამ და
ვერ წახმოუდვენიათ, ვანებამ შანზე არ
ხელი აღმაჩოს, ამ სიტყვის შემბრუნება
კავებდოს. რაე წინაღობევეობას ვერა-
ფერ ესაფეს, თუი ღვთის სწორებზე
მოქვით, ვამარტაქვებდენ და ისე ვეო-
ყოჩებდენი დაღამ, ეს ქველად აღარ
მაშინათ, ღვდამაქა — ქალამანდ, ამ-
ტომ ღარდა, მარტო ამ ირთი ვედაყის
სოცოცლებად კი არა, ჩვენ ხალხების
სოცოცლებადეც გამარჯვების ას ვით
წამს, ჩოყა ჩვენი მოქოდავეები წახლ-
ად მოხვოლებს ველზე ფეხს აქვარდენენ
და გამარჯვებულნი ზეადან დასეო-
რებდენ ამყად.

— არ ვედავები, თერმან, აღმათ,
ღამანი სანტაობა იყო და ველსაც

მოვეტებოდა, მაგრამ ამ უბედურელმა
კოცხლად დაუჯადო და კარგად მოვე-
და და კანდამ შენც ზედ მიხვებოდა.

— ამ წიგნს რომ მოვეკვდაროვეი,
სანსურთი არაფერი წამეკვებოდა, იმდ-
ნად ბედნიერი და ამყი ვედაყი ასე შე-
კონა, ამ ჩვენი ფილანების ფაქტევე კ
არ იყვენენ ვარბამბელი ძღველი მი-
კოცხლები. — მთელი ქართველი და სომეხი
ხალხის, მათგან დასურბობლი ვეღა
ერის ფაქტევე მოცემულად და დამდამ-
ლებელად წახმოუდვენენ ამ წიგნს ეს
ვეღობი ხალხი და, მართალი ვიბნობა, ამ
ბედნიერების განცდის შემდეგ იქვე
რომ მოვეკვდაროვეი, სიყვადლი ღმ-
ნად მომეჩვენებოდა.

— გელის ავიღა, სიღამანისთვის
თავგანწირვა ქართველს კოდეც ვახო-
ბათ, თერმან, მაგრამ ქვეყნის მეოად-
რად მოწოდებულ შრბენი სიფაცე და
ველის ავიღა არ შეგეგერიოთ, შენ დავა
მარტოუდენ კახის ეზნაწველი მკონას-
აღარა ხარ, ქვეყნის ბედის და შენი
ხალხის მომავალზე მარტოველი მოღე-
ვე ხარ და განსჯაც სიყვადითი ემარ-
თებს.

— კეთი, ფაც, მაგრამ, რაც უნდა
კოცხ ვედაფა, ამ ირანელი ბეჭმეხა-
ვის ქვეყნს შანც ვერ ვეამართლებ,
მიხვოლს რომ ხაქოთი დაქვე და
ამით თუი ვედაობინა, შენ, აღმათ,
იმითი ქვეყა ეფერი მოქვინა, ჩვენც
სამ დავეწმებით მიხვოლებს და ეომ-
რად დაეპობხილდით.

ფაც ველზე შერადე მოხედა თერ-
მანის სიტყვამ და წახმოუდობა.

— შენ ისევე ღელ ამრზე ვედაბარ
სამ შენი თვადით დაწმუნდით, რომ
ერაყევი მიხვოლებს ვამკლავება
ერთმეტი ქართველისას არ შენაძლება,
სამხალხისას ღამქარი ღროებთი კოდე-
ვაც რომ შევეწებებინა, სამლოოდ
სამ შანც ვერას ვეჭვებოდით, მარტო-
ლოყოფდან ხათი მოვედავებოდა და
სამხელოდან მიხე, არ ცოცხლს შე-

გრიგოლ ანაშიძე
დიდი დამე

დაცინებოდიო და ვეც კიდევ აღვიკო-
ლიყავით მიწის პარისაგან.

— მართალია, აღმა, იყრე იქნებო-
და, მაგრამ ნაზრას მონღრ სიციცხლეს
მე ამ ჩვენი ფალავნებოვით სახელოვან
სიციცილი შერხევა.

— ნაზრას სიციცხლეს სახელოვანი
სიციცილი სეკობს, მაგრამ სიციცილი
თავის და შივილი ერის გაწირვა
სხვადასხვა საქმეა. ხეც ჩვენი თავის
გაწირვის უფლებას არ გვაქვს ვიველ-
თავს და შივილი ერის გაწირვის სეხ
ვინ მოვეცი, თურქმან ჩოცი ერის ბედი
წადება. ველს არ უნდა ასევე და ერთი
წულის სამოყვანისთვის შივილი ერის
აქმით და მიმავალი სამწორზე არ უნდა
შევიდო: იგი და კარგი დანავი უნდა
აქონ-დაქონო, ცივილ უნდა იანჯირო-
პო და უკეთესი უნდა გამოიხირო. ჩო-
კოჩე ხანს, განეხებს მართალი ასე სურ-
და ღმერთმა მოწყობეს მისეა ძლევა
ბევრ ჩვენზე უფრო ძლიერსა და ში-
ვილიციციან ხელზე. ძლია ჩვენი ვა-
ლია, ველს არ ავივით და ეს დავნდო-
ბელი ბებრი არ გავადირობოთ, თორემ
შენ თავივ ნახე, შივილიციციან შივილი
ერის მოსობდაც ასევე ავივილია, ჩო-
კოჩე ერთი კაცისა თავი უნდა შევიხი-
ლოთ, თურქმან, უკეთესი მიმავლისათვის
და არ მიმავალი ჩვენზე უნდა მოვიცი
ჩვენს ხელს.

— მართალი ხარ, ავად ვინება მეც
შენს სამწორზე მართს, მაგრამ ველი
მანც სევა, ველი მანც არ დანებდა
და ვერ კიდევ ძველბურად მამდ-
არხს!

მის შემდეგ, ჩაც თორელს მოახვდა,
მამა ვიციანსთან სურბარი მოსთვის ვერ
ლა წამალზე უფრო სარეო ვახდა
დასწრებულად ამზობინებდა მამის
განაოლებელ ველს მისი სამზობლო
ქილაქებს — მერევეთისა და მამის ამ-
ბეის. აქიერი მოავიარებისა და ხეცბ-
ვეთის, ცივიტეორტინოლ მთებზე წამო-
მართული ტარებისა და ცივი-დასამ-
ხებს ამბებს რომ მოვიტობიბდა, თო-
რელს ვერან, საქართველოს მთებისა და
სეობების ტარებისა და სისახლეებს

ამბებს ვისმენო, ქვეყნის შივილიცი-
ცილი მოსული, ამდენხანს ვინადასწრებ-
ლურ მოწყობებში ტრიალით თავმო-
ხეხვული მამის ელიცი განაოლებელ
ადამიანებთან სურბარს იგი დანატრ-
ბული და არა მარტო იტალიის ამბებს
მოვიტობიბდა ქართველ მთავრებს, მთ-
ვანაც სამოყვანებით ამბებდა საქართვე-
ლოს სიტუტრის ქებასა და ქართველი
ხელის ემართულ თავდადისათვის.

მამა ვიციანს წმიდა ფრანსისკოს მე-
ციციანისა და თანამებძობლი იგი და დო-
დი ვატეციებით ქვეყნობდა მამული სის-
წილითამოქმედის ვასალიცი ცივიცი-
პის ზღაბრულ ამბებს.

ენაბრევი დიდეკებისა და შივილი-
ცილი ფრანცე ქალის სურბარი ეპო
ფრანსისკო თავხეხვლალებული მოხე-
მარი და შივილიციციანი იგი თურქმ, შე-
ლებული და უსწრეველი ქანტეო ჩან-
დის სახელზე იცქებობდა, მაგრამ, ვე-
ლასათვის მოვილიციცილად, იმმა ვამე-
ხეხვების წინ თავისი ბრწყინვალე ს-
მოვილი ერთი დიდაც ჩანდის ვატეცილი
ძობებში შერე, ის იგი, ავად გამბდათ
ფრანსისკო და სიციციანს უფალი ვამო-
ციხვებდა. ამ დღიდან ფრანსისკოს ხე-
ლი ავდა ცივიციციანს წინანდელ წესზე
და მართალია და წმიდათა ერის შეს-
ფიციბია, სიმღობრე შევიჯახებდა და
სიღირსზე შევიჯახებდა.

— ფრანსისკოს ავივიდან ენობი-
პროვანსელი სახალო შივილიციციანს, ტრე-
ბიფრტების შესანიშნავი სიმღერებია. ამ
ღეკებით მოვიციციცილებმა წმიდანსა
თავდაც ბევრი ბრწყინვალე ღეკია და
სევილიციცილი შივილიციციანი, რომელიც დღეს
შივილიციციანი განაოლებული ვერანა მღერის
სასიცილით.

— ერთი ღეკია მანც მოახხი ამ
სახალო შივილიციციანს, მამა ვიციანი, —
შეხეხეწეწე თორელი და ვეც ხანში შევი-
ლი, მამის კარზე ამიღებულე ფრან-
ციციანელი ბერი თათქის ვამბდავით:
თავდადისებულე და თავდადავებ-
ლი მოვივი მისი მსაყისა და დარჩებო-
სათვის შევიჯახებულ სიმღერას, მღა-
ლი წინს უღამაშესი ქალასადმი
ვივილიციციანი ჩანდებს თავდაწირე-

ლი სივრცობისა და თავებისსკების სი-
ვალობელს.

— რა ღამში ენა, მამო გოვანი—
იღბაყბით შესახა თორღობა.—სამო-
თხის ზიტების ვალობსათო იტბობს
სამხენელს ეგ ღამეში.

— მაგამ ჩვენი ენა კოდე უფრო
ტყობლობიანია, შვილო, იტალიური
ენა ელამზენი და უფთობლობიანეთია
ველა იმ ენათგან, რომელზედაც იფა-
ჩისეს დაუღამარაქნია იღვსმე.

— მთხათი ჩამე, მამო გოვანი,
იქვეს ენაზე, წამდა ფრანსესკოს ერთი
სავალობელი მანე მთხათი,—შევედ-
რა, თორღობა.

— დიდება შენდა, უფალო, ჩემ
ფებს — მოვარისა და ვარკელაყებისა-
თვის შენ შექმენ ძანი და ფახი ცა-
ზე, საოღონი და ღამინი!

დიდება შენდა, უფალო, ჩემი მშე-
სათეს — ქარისა და სერისათვის,
ღრებლისა და სინემსათვის და ვა-
ველგათი ამინფისათვის, რომლებითაც
შენ აღობრინებ ვოველა სედღა-
მელთა სიყოქლეს!

დიდება შენდა, უფალო, ჩვენი ფის-
თვის — წყლისათვის, ჩამოთე იგი არს
სარკებელი ჩვენი, უქენათი, ზეორფანი
და წინდა!

დიდება შენდა, უფალო, ჩვენი მისა-
თვის — ცეცხლისათვის! ჩამოთე ცეცხ-
ლის შექმით ანათებ დამეებს, იგი ღამი-
ნია და მხარებს თვალთა კეთისთა შმაგ
და ურღველო იგი!

დიდება შენდა, უფალო, ჩვენი ფეფ-
სათვის — ფედამონათვის, რომელიც
ავზიდაეს ჩვენ და ვვარჩენს და აღმო-
ცენებს ვოველა საოღონთა, ვევიღთა
ფერად-ფერადთა და ბაღსათა!..

უცხო ენის შესიკით მოჯადოებელი
თორღელი ღობლით შეპყრებდა იმთა-
ნი სმით შევლობელ ზერს, მამა
გოვანიმ სავალობელი იტალიურად
მოთავა და ზერე ზერანელად თარგმნა
სიტყვა-სიტყვით.

თორღელი ვადართოებელი თვალუ-
ბით მიჩერებოდა, ზერს უჭირდა სწრა-
ფად თარგმნა, სისვლდამგლოდ სკიპრო
სიტყვის ბოგნა, თორღელი გეშინო

ზედებოდა იმ სიტყვას და შეკრებულ
ზერს აწოდებდა.

— დიდება შენდა, უფალო, მოვ-
არისა და ვარკელაყებისათვის, ქარისა
და სერისათვის, ღრებლისა და სინემს-
ათვის! — რა კარგად უთქვამს, მამო
გოვანი, იქვეს წინდამს, მოვარე და
ვარკელაყები ფები ყოფილან მისი, ქა-
რი და ღრებელი — მშემს რა უბნალო
და ამბულებულია სამადლობელი სი-
ნემისა და წყლისათვის, ცეცხლისა და
საოღონისათვის, ფერად-ფერად ვევიღ-
თა და ბაღსათვის!

— ვევიღებუნი და ზიტები იყენენ ღა-
რის-ღატაყბითან ერთად ფრანსესკოს
სივრცობისა და ზრუნვის უმოავრესნი
სავანი. მონატრებში ვევიღნარებს
მზრებდა და თვისი ხელთი ჩწვიფთა,
ხილი ზიტები ამდენად შეჩვეულნი იყ-
ნენ სეტათი ფრანსესკოს აღურსს, რომ
მარტზე უბნალოდ ამბებოდნენ და მი-
სი ხელდენ ზერებოდნენ ხილზე
ხილით სავსე ქუჩებში.. სეტაც, თუ კ-
დეგ შეღობისება იმ ქუჩებში ვევიღ —
ამოთხის ზერსა.

— აღბაო, ჩწმენამ, ქარსტეს სკე-
ლის ქადაყების სერკობა წამოიყვანა
იმ სმითიდან, თორემ შენს თვისი-
ფაღსა და ეგნიმ სავარჯელ ღამს სმ-
მობლის როგორ დატოვებდა, მამო
გოვანი!

— ქარსტეს სკეღლის ქადაყები ვერ
კოდე სამხერად ვეღურ მინგოღებს
შორის მხელია, თერმან. სარწმუნოება
და ილი ქარსტეს სარწმუნოება, მოენ-
სა და ვალობსაზე დასარბებელი ვეღ-
მეცი ადამანუნისათვის ჩოღია მიგო-
ნილი, ქარსტეს სარწმუნოების თესლო
ვერჯერობით მინგოღ მილაშჭეთა
შორის ვერ მხოვეს შესაფერის ნადაეს
აღმოსაყენებლად, ჩადგან ვერ კოდე
არ გამბდარა სისხლით მათი ხარბი თვა-
ლი და არ ფამცხარაუა ვეღო ბორო-
ტებით.

— მინგოღები ვერ კოდე შეღება-
რთან და ჩვენში ასე ამბობენ, შეღის

კრავილ ამამიძე
დიდი დამე

თავზე საბარება რომ იყოთო, ის მარცხ ტერსენ გარწვესო.

— ზემართავ ვერა, თერმან, და მე ამ დასაქარავში მხვევბის მოსაქცევად როგორ წამოვადიდო მერამ სამშობლოს წინაშე მოვადუბის ადამიანის ვადღებულესათა შირის ენადლესია და მეც მარტო სეღის საქმეებდასთვის რომ არ ვარ ამ დასაქცევი მოსული. შენ თვითონ მხვევბოდი.

— მხვევდი, მამო ჯოვანი, მხვევდი და ვიცო, რაც ამფროთებს წმინდა მამა და მთელ ვერობს. მოსვოლებს მათე ვაენის მეთავრობით ვერობის დიდი ნაწილი დამხერს, მოთბრეს და მერე მოვლოდნელად ვაჩვენე შენოქცერს. აბრა იქვეს მუფავებსა და ქარბეს ამ ქვევბოთ მოვადულეს. აღმათ, ამის შეტყობის სეხით, რა სამხედრო ძალა მოსოლებათ მოსვოლებს და ამარებენ თე არა ვერობის წინააღმდეგ მხელ ვალა-შქერებს, — თორელში გამოქცეულად მხედდა, ჯოვანომ მხერა აბრდა და დამლოთ თქვა:

— მუგათი განმხმავის ვაეებს დიდი რაეევა არ უნდა თერმან. მოსვოლები მამადლა ამბობენ, რომ მოველი ქვევანი მათ გუთოვით და ვაედა ხელის მათ უნდა დავმოხმელოს. რიგარც იყო, გუთოქ ვაენმა მამის სამსახეო წერალო მადონსა და არ რას წერს ქარბთანო მეთავრის ეს ბარბაროსი, — მამა ჯოვანომ ვაენის დასქევილი წერალო ამოდი და წაყოთს: „აღლოთ ღვთისათა, ყოველი ქვევანი, მის აღმოსავლადან დაწვებული და მის დასავლით დასრულებული, ზეენ ვაელოთერს, აბრა იქვეს წმინდა ველით უნდა აღარხოთ: იქვეს მოსარევი ვიქცებოთ და მოვლს ზეენ ქარბებს მოვარბოშვეთო! — შენ თვითონ წამოვრევი იქვეს მუფავებს ვაელანს ვაელებოვ მუბლეოთ და სამსახეო და მოსოლებს გამოვავთსადეო“. — ჯოვანომ წერალო დაეცა და შეინახა. — ამის შემდეგ რაც ეწერება აღმათ, მხვევბის: მექარა სამხელო და ღანდესა უშვერა.

— სეგი აღმარელებენ მოსვოლები დარბადს და მარბოლა მთელ ქვევანს

დასვერობენ, მის აღმოსავლადან დასავლადეო!

— ეს უფლოს მეტმა მხვევბოქცემს შეალო, ჩვენი ვალოა ვილოოთ და ქარბთანებს მავაგროთ, რა სამხელო მხერაე ვმექრება განადგურებოთ, თე მხელს დროზე არ ვადესავენ და შეერთებული ძალით წინ არ აღუდგებან ვაეღერ მოსვოლებს...

საქართველოს სახელებს მკითხეო-ცხოვანი ქარბანი მოადგა, ნათესაეთაგან გამოვლოვილ-გამოტარებულესი, თითქმის დავაწვებულნი ბრუნდებოდნენ სამშობლოში.

თამყვარბომხვევბული, დამტვერბანე-ბული მოალბლასებდა ცხენს ნადრე-ვად მომტოენებული ავაც მხარტკელი, ფორტკეობოთ და სიფათო სავსე დარსრულებული გზისაგან განქმებული ავაცი ქსავოფელი ბრუნდებოდა. თემცა ზევაო დამცობებს და შეურატკეოფა წეალებს და გარენის დღის წყველა გომოველო, მარცე მოსოთერს მუდღწო: ვაენებს ქარბელოთა მუფინათერს წეალობის იარბოვი ვბობებნათ, ავაცირ უფლებებოე ვენოთ, მისი დიდი მამის შემეფორფე დამტკოეებნათ, მამის მხევახედ ათბავის სხეული და საქარბელოს ებრბელებსი მოვრბის სარეო მუენიქებნათ.

იქით მომავალი მრავალრიცხოვანი აბრა აბლდათ, დატვერბოული აქლემები და ჯორბეფებული მუედიოდათ.

აქეთობას ამ აბრაოდან თთავებზე სომოსოეულეოე აღარ მოსეეებოდათ და თან სეღის ვარდა აღარა მოსქონდათ რა.

დამდნარბოვი, დარეველოეო ამოღენა გზაზე ავაცირ დიდი აბრაეცა და ავრატკელი სომედირეც.

სეველებსისაგან საბოლოოდ ვანე-ეერბელი თორბელი გზაზე მოლად დავარდნალოეო და აბრა ტარბრევენით მოსეეედათ შვილიარტე.

მის არე იქით წაყოლოა რამეს მოენის იმედი და არე აქით მოსეეებო-და რამე.

— თავად უომრად კარბ კარულს, თუ ვი მონის უღელში ვაგვავოფრენს და მის სულსაც ზვეს ვუბოფენს ზვეს სად ვი- ვაფთი მამან, მონკოლუნს რომ ზვეს ქვეყანას უომრად აბარებდით?!

— თავად მამიაც ბატონებსი იყენენ და ახლაც ცხენით დამბრუნებთან... — ხზლით შეხედა თავსადღუნულ, გაფითრებულ ფაფს უარსიყავს, ძროხას თაფი მიეშეა და წინ გაავლო.

ფაფს თავიუღებლად მისეა ვნა. უარსიყავსმას ძროხას შოღტი კადამ- კრეს და სიბაღლით დაფიქვენენ წინ წა- სვლ მონკოლუნს. მიხამდუნენ და თან რადიკას სისხლდა რამარკობდუნენ. ვრ- თო სიცილით მიხედეს ცხენზე დამტარ- რაყებულ, მიბებულ ფაფს და სიბილს ეფრთი ემატეს.

ვხის შერაც ნაბრბიდან მუხობღუნსმა იხედუნეს და ქეროვას ვნო ველმუშატ- კერხებით გაეკო.

ფაფი ვაჯღაზე სიღოს მიჰყავა წინ მიმავალ თავის თანამგზავრებს. ზურგში ვრბობდა დარბველი ვნოდან ხზლითა და დაცოხით შირალი ფაფუნებს ზეულეტას. მიღიოდა რეგდობხებული და ველმოყვრული.

თორელი ტატერეყნიდან უცქერდა ქეროვას იჯახის დარბველს თავსადღუნულ ფაფს რომ ვაღსწირობდა, ტატერეყნიდან ვაღმორწია და იხვითი თქვა:

— ველი მიმიყავა ამ სიცილითობის ნახვამ, ამ ბიჭების ნათქვამს ხომ სულ მოწმამდა...

— სელარ იტყვი, თურმანს დანა რომ დამტარა, წყვით სისხლი არ გამოიშვია, რაფითი ხზლით ვაეცქერდუნენ, თაქის შირალი ზვენი ბრალი ფაფს მიველი ზვენი ქვეყანის უბედურებს...

— ზვენი ბრალია, ფაფ! შირალს ამბობდუნენ და შენც ამბობ დამუნჯელი. მათი შირალი ზვენი ერთს დღეაინფელო და მიმავალი ერთად ვაფებდა ბრალს და ვაბუნარებდა...

ფაფს უნდოდა რადიკ ვიქვა, მაგრამ თორელს რომ შეხედა ვნა სავფარდა: თურმანს სამეზე მიწისფერი ველო და მხედილი ცრემლები დანადგებით სიბის- დოდა.

ნახევარი დღის სავალზე წყვით ვნა- რუნების მხარობელი დაწინაღობდა მს- დამონანს მიუყრებმაყ მიბღწიქი უმბ- ლის.

საქაოფან მონკოლუნსავით შესაყმ- რიოდუნენ ფაფსა და თურმანს თავისიან- ბი; დიდმანს გამოტრეხებულუბის ცოც- სლად დამრუნენსა არ სეცხიოდათ, ვხევიოდენჩი ახელოფდუნენ, კოცნიოდუნენ და სელის მოიქმას არ ფელიოდუნენ, კ- თხეას კობხეზე აფრიოდუნენ.

რყოჩე კი ცოცა სელს მიამარუნებ- დუნენ, საქაროფელის ამხეშს კობხელომ- დუნენ და ვაოცებთი იფებდუნენ მათს არ- კოფენსა მიმდგას.

რუნებდან შეფეს ერთი წლის წინათ თავისი შემკვიდრებ ვარაყოფრემს ვაფ- ზუნა იხედაც ზედამწიარებულ დედო- ფალს შეკლის ამის უცნობლობის ვაფ- რი ვერ იფებანა და მიუვლილიყო, დავით რუნებდანის მისა დარაფერი რამოდა, საქაროფელი უმეფოდ დარჩენილიყო და მიწვილუნს თავისი ვაროფელი შეფ- რიყეები აღუზევებინათ.

ქვეყანის ამხეშს წყვლით მოვით- რიობდუნენ თორელს, მაგრამ მისი იჯახი- სის არაფინ არაფერს ეფენებოდა, სიტყ- ვას ზამზე უფებდუნენ და ბარდასიარ მ- სულს კურბობდუნენ.

შეშფოთებულმა თურმანმა თბილის- ში დარჩენა და შესვენება აღარ იხდომა, ფაფს არ დარეყარა ცხენზე შეხედა და ვფრეს ზეობის შესევა.

სოფელში შესულს არემარც ესტავფე- რია იხეხილ, თაქმის ვადამუნებულ ზე- ხელის პაღს დომე შემოსელოდა; ვე- ნანსში მალთი მიამხებდა, მოველული ვაზი მირს ვარობმედილიყო, ზედ საქონე- ლი დამობტებდა და თქერაფდა.

ველი ველში მოვხვარია, სახლამდე ვერ მივადგინო, შეეშინდა და ვანეს ვხის რომ ვაღსწირობდა, ცხენიდან სიბიოდა.

ხის ქვეშ ვრბულ სეამზე იჯდა ვაჭე, სიმივალ მისს ვფოცებოდა იტყვობოდა, თელეშდა.

თურმანს ცხენი კიშვართან გამოამა და ვნოში შევიდა, ფეხისსამაზე ბამამ თავი ადლო, მიუყრდა.

— რომელი ხარ? — აკანა და პანტონის მიღობინაში გაღვარა.

თერმანი შევახლოვდა და მოეხევა.

— თერმანი ვარ, ვაჟე... თერმანი... კუთხით ამბობდა თარღელი, უსანათლოს ეხვეოდა და ჰყოცნდა.

— თერმანი?... თერმან თარღელი? — ხელის ფათურით წამოაწია ვაჟე.

— ჰო, მე ვარ... დავბრუნდი, ვაჟე... — ცოცხალი დაბრუნდით... ჩვენ კი აღარ გვეყოფს ცოცხალი, ზეპაყო... — ეხვეოდა და გულანთვებულად ზებუნებდა ვაჟე.

სკამზე ჩამოსდგნენ.

— თქვენ რაყოფდა ხართ, დეათს მიღობთ, ხომ ვეღლისი ცოცხლები დამხედით? —

— ვეღლისი? ჰო... მე ცოცხალი ვარ, დედა ხანა სიყველიში მიმხივლა, აღარც სიყველს ვენდივარ, თერმან... — ცუდი ხომ არცაა, ვაჟე, ხომ არ გაათხოვ?

— ცუდი საღა ზეპეს, თერმანი ის რომ ზეპეებს, სიყველი სანატრელი ზეპეობდა!

— სად არის, რა მოეფიდა ცუდის?

— უბედურებმა შენ საიდან გეცოდინებს... შარშან დავკარგე მე ზედმეცხა და მისი დამკარგავი კიდევ ცოცხალი ვარ... — ვაჟემ სული მოთქვა და ხელქნით განაგრძო. — ცუდი უფი დეპონებულა იყო, მე რას ეხედავდი, მაგრამ სხვები ამბობდნენ, ძალიან დამწვენიდა, მაგრამანა ვაგო ერთი აღარსად არისო. ზეგრი კარგი ვაყო ვარდობდა, ზეძღებუღვი და სხეღისინი, მაგრამ გათხოვებამე ცოც უნარს ამბობდა, ჩემს უსანათლო მამას ჩემს ზეტი არავინა ზეპეს და მე ინს ვერ მოვატოვებო. თერმე შენს შიღვის და ცუდის ერთმეორე ჰეგარეზით და იმეტიმ არავის მიმეცებოდა.

ვაჟემ ამოიხრა, წამით ვაიტრუნა, თარღელი რას იტყვისო. თერმანსი არაფერი თქვა და ისევ განაგრძო ბრძანე.

— შარშან აწევი გამოვლად მიმევიღ ნიონს მოეკარავს თვალთ, მოსწონებია იმ უღმერთის და თავისი ნიქტრები გამოუღებენია მოსატრელებლად, საღამო ხანს, ცუდი რომ კომეარში ზეპოვოდა, უნარ

მიმევიღებოც მომევენენ, თერმე შენსი ვოფიღან ჩასაფრებულნი, სასტრევიღი მოვიღა არ ავალეს, ზეპეს და ცუდზე მოვიფიდა ცუდის კოვლმა და ჩემსი ღრიალში სოფელი გააყრტა, მაგრამ ვაგრე მშველელი მოვიფიდა, ქალი ვაიტრეცე, ცოცხანის ზერე შიღვი გამოინა და შინ არ ვოფიღოვო და ვერაფერი ვაგეო, ჩემი უბედურება რომ ზეიტყო, ჩამეღინივ კეგეყო თვალთა და ცუდებით ცუდის გამოუფიდა. შიღვისზე დამწვევიან თარღებს, თავს მოვლოდნელად დამხმან, ზოგი დავხოცაო, ზოგიც გამეღვლა, იმ დღიდან ცუდი აღარსად ჩანს, ერთი ამბობენ ტავში იმეღობო, სხვებს ისე წამოსდგო, მიმევიღმა გამეკაცებლებმა მვერეებთან ხელნათრულ პრეილაში მომეღებო.

თარღელს მვერდისფერი დედა, თარღის ძარღვეში სისხლი ვეფიანო, ზეღები ვაღეფიდა და ეხეიღლიმ თრანა, შიღვის ამბის კითხვა უნდოდა, მაგრამ ინს ზეპით, ვათე ცუდი რაზე მითხრო, ენს დავჩე ვერ ვაგედა.

ვაჟემ ცოტი წაიტრია და ისევ ვაწევიტელ ამავს დავბუნენდა:

— შიღვი იმ დღიდან შინ ვეღას დაბრუნდებოდა, თავის ამბანებთან ერთად ტავში ვაგედა და ძლიერ იქ ამიღებს, თერმე თარღების ძარღვობითი ზეწეუბებულა, ამბობებულა კართოვლები შიღვისთან ვარბთან ტავში, მისი შეთავაზობითი ზეგის თავს ეტმან, ხელის ნარტყეს სტეფებენ და ეღებენ, საღვი მოატელებენ.

ვაჟემ დაასრულა, ერთმანს სდებდნენ, ზერე თარღელმა აღიო თავი და მისმედ იქვა:

— რას მოეკიტანს თითო-ორიღა მიმევიღის აგრე მოცეა, დამევიღობლებს უფრო ვასტელებს და ხელის უფრო ზეტილ ამეოცებენ.

— ეგ მართალია, ჩვენი სოფელი თარღები დასბივის, ვეტი ექო, ტავთ ვო სეღებს ინახეილო... შენი სხეღ-კარგი... — ვადასწევს, არა!

კარგიღ ამამივ
დიდი დამე

ვინმე ახვეჯი ეძახებო, თავი ხელ-
სა და თირკელი მისვდა, რომ მისი სახე-
ჯარი მართლა ვადაეწყოთ.

— წავიდეთ, სასამხლო მარცხ ვა-
ხლო, — იქნა თირკელმა, ფეხზე წამო-
ვა და ვაძვას წამოფეხიმი უშველა.

წინ წელი სამოჯიო მიუბრუნდა თურ-
მანი, ვის უჩხვავდა დამოჯავებელი ვო-
ხის კაცებით მიმავალ ვახს.

— მამ ვადაწყვეს ხეში სახე-ჯარი,
ახა.. ვასავეჯიო ახადეგია, მიწვოლები
ყო და დავწვობლები ახან, მე მათი
ხისათი კარგად ვაყ: თუ ვამარხდენს,
მოდელ საქართველოს ვადაწყვეცენ, ქარ-
თველებს სელაფთიანად ამოყლებენ
და იქ სვეებს დასახლებენ.

— ვა შევძლებელია, თურმან, მადელ
ერს როგორ ვაყლებენ?

— შევძლებელია მათთვის ახადეგიათ
დამართან არ აყებენ ხსტებს და კაც-
თან, კანონთან და სამართალთან.. თით-
ქმის მოვლა დედამიწის ზურგა და-
პერიბილი აქვთ და უამრავ ხვეწზე დი-
და და მრავალფეროვან ხალხებს
სატონობენ. იმოდენა ძალა აქვთ, რომ
მოხდებოდნენ, ერთი სულს შეხებოთ
ავადებობენ ხვენ მავათვის ზევაში.
წევით ვართ, ხვეწი არც არცებობა
უღობო ახადეგად, არც მოსობა. ერთი
წლის სავალზე ვაქიმულია მავათი სამ-
ფლობელი, ხვენ იქ რაც უნდა ვადაფ-
ხებოთ, მათ ძლიერებენ ვერს დავა-
ლებით ამბობ, ვინაც ხვეწი ერს სიყვ-
არელი აქვს და მის მიმავალზე ფე-
ჩობს, ძელა წინდაფედებუბა მართებს.
თათქებს ხაღობიანება და ვახლებს
ახა დობს, თავისიფედებას ვერ მოვა-
ტანს. შეიძლება ძვეთი ძლიერი და
ფედებერი მტრის ვახლებს საქართვე-
ლოს სამფედამოდ ვაქობა მოსვეც.

— მამ რა ქმნას ვაქმარებებულმა ხე-
ლმა ვედლებელი დავაჩიფობს, ვასამართ-
ლობას არ ეხებოლოს?!

— მავათთან მართლობით ვერ არა ვა-
მბოვა რა, უნდა მოვედამინოთ და თავი
შევიანებოთ.

— რაღა დღობიერს უნდა შევიანებოთ
თავი, ამ როდემოდ უნდა ვიამინებოთ?

— ევეთის დრომდე, ვინც ხელ-
სა ვახელ დრომდე.

— მერე ვა ევეთის დრო როდის
დავგება, თურმან?

— დავგებამ ვერს მავრამ მარცხ და-
ვგებას მიწვოლებს იმოდენას მოსვეწს
ხელი, იმოდენა მარცხ-წავალი დამბერეს.
რომ ვერ ვაქმარებებთან, მიწვობს შე-
კვლადებებს ერთმანეთში შედელი აქვთ.
იმოდენა სავადების ვაყოფანზე საბოლო-
ოდ ერთმანეთის აქმარებან და დავაჩე-
ვანს დღეს თუ არა, ხვალ ერთმანეთზე
აღსდებებან. მამინ დამკარობილი ხელ-
სებოც ავანდელებან და მიწვოლია
უღვალს მოამბობებენ. ა, ამ დროობის
უნდა შევიანებოთ თავი, ვახ, და მამინ
უნდა დავაჩიფათ მტრს, როცა ხვეწი ხე-
ლი სამფედულად ვაქმობს.

— მე კი მვიწია, ვა დრო ახსობდეს
დღარ დავგება; როგორც ხვენ დათხილ
თვალეებში სამფედარი წვედობაი არ ვა-
ფანებება ადარსობდეს, ისე საქართვე-
ლოზე ვაქმარებელი თუდი თამე დარ
ვათვლებდა.

— ვათვლებს, ვახ, ვაერთადეს,
რომ ვათვლებდა..

— ვათვლებელი ვაქობდა და ხვეწს
თვალეწინ დავამბო ვინ იყოს, საქართვე-
ლოს კიდევ უწერია თუ არა ცისკარის
ვახსნა?! აქვს მართლა ერთხელ იმსე-
ბა ერთობისადაც ცისკარი და თუ მამინ
ვერს მოამწრო სავადისი ძლიერებისა და
ევეთიფების დამკვლადებდა, მერე ის ცის-
კარი აღარსობდეს დღარ ვახსნება.

— საქართველო ევეთი ვახ, კი-
ფედ შევრევი ვახსნება მისი ცისკარი.

— დმერხში ქმნას, თურმან, მავრამ
ხვენ კი ვედარ მოვესწარებოთ.

— ხვენ, აღმათ, ვერა ხვენ ქარ-
ველია მოდებმს ვედლაზე უხედებოთ თა-
ობა ვართ, რომელიც საქართველოს
ვედლაზე დიდ მარცხინვალეხმასადაც მოვს-
წრო და ვედლაზე დიდ უხედებობასადაც.
ხვენ სესტნი და უღობინი აღმოვეწვდით
დავეუცვა და მოამბობებლობისათვის ვა-
დავეუცვა საქართველოს თავისუფლება
და ძლიერება. მავრამ მოღობს მეც ამ
ძრზე დავაქვო, რომ ვეველაფერი, ხვე-
ნი ნებადა და მოქმედებდაც, ვახვებთა-

გან არის განსაზღვრული ვანცებამ შეს-
ცა მარცოლესს მიუღს ქვეანსზე ვა-
მარჯვება და ექაც, ლეენსიაც ისე მოაწი-
ყო, რომ მათ წინააღმდეგ სტატა, უნე-
ბისყოფი თაობა გამოიყენას. ვანცებამ,
პედისწერამ დამსო საქართველოს ძლი-
ერება, ისევე ის პედისწერა აღადგენს
ძალა, ძლიერ საქართველოს. იმ საქარ-
თველოს ლეენზე ძლიერი შეიღუბი ვაო-
ლესი. ლეენ უბრუნველობით მიღუენ-
პედისს ვიყავით, ძინი გამოიყენებინაგან
გამოწრობილენი, განსაუფულობისგან ვა-
კავებულნი იქნებამს.

— მამ კოდეე დამბადება დავით აღ-
მაშენებელი?

— დამბადება, ვანც, კოდეე დამბა-
დებამ.

— ვარ, რომ ლეენ ვედარ მოვეწერე-
ბით მე ლეენი თავი დიდი ხანს მიყვარით
მეონია, თურმამ. ხანდამან ვეფქობ და
ვარწმუნებები, რომ ლეენი საყოცხლე მ-
შინ ვაოყვდა, როცა თვალთ დამბარაგს
და მეუ დამბინებუეს, როცა თბილისი
პირველად დამწვა და ჩესტუდინის ძალა
პლატეზის ეროსად ლეენი მხატვრობად
დამოწროლა.

— ლეენი საყოცხლე იქ ვაოყვდა,
ვანც, ვინც შეტანისსაც, ლეენი თაო-
ბის სხვა სადგოფისი შეიღუბისსაც... მას
შეუბნევა, როგორც იმ პარწინებულ სხას-
ლის აღდგენა აღარ მოხერხდა, ლეენი სა-
ყოცხლის ეშის მიბრუნებუად აღარ იქ-
ნა... ლეენ კი აღარ ვეცხოვრობო, ვეყოც-
ლობით მიღობ, ვანც; ლელი არ ამო-
ვეყვლია, თორცმ ლეენებოდა ვართ, ჩად-
გან საყოცხლის სხასებელი მიტავით
ვავეფრენია და სამუდამოდ დავგარე-
ვია. შენ ბრამ ხარ და ვარს წავდობი
ვატარეს, მე თვალბილული ვარ და ლე-
ენისსაც ირველუე სიმწვლედა დიდი დამს
უღერი სიმწვლე...

თურმამს სთებდა და უღებ მსა ხუ-
წედა: ღიბებობრველ ვსოში დამწვა-
რი სანლის ვფილესი შევად ძინსხალი-
ვო. კვლესს შეენათ ნაცრის ვარს, იდ-
გა ესოში ვედაღებრი ვეცხლიათ და
კვამლით იყო ვარჯველი— ესაყოც-
ხლი ლეენის; და ვატრუნებელი მალახი,
უღებ სტრობეა შევარს თურმამს, პავრის

აღარ ვყო და სული შეეცხია. მერე
ველში ჩადავამ მივარად დამბინებამ
დაცხსა და თვალთ დამბინებულა ვანც
თურმამს თორელოს დამბარბუება და ღო-
ნეზი ლელი შეაშველა.

წამით ვედაღებრი ირწვიოდა და
ტორტმანებდა, მერე ნელ-ნელა თვალის
ხრწვეალბის დელი და შეტბ მოხერხენ-
და; ლელ-ღებში დავლელი ცოვი ვრე-
ტელი თამდათან ქრებოდა და მის მ-
ვატრად მიუღს სხველში ვამბარბუებელი,
დამბინებოდა სანის ვეფრებობდა.

— მეონი მოვედით! — იქცა ვანცმ და
ვეფრეზის ვეცენით იქავრობა მოსინჯა.

— მოვედით... — ღლეს ამოიქცა
თურმამსაც თავს ძალა დამბინა და ნა-
პოვი ვაღვია.

მიფიოდენენ ვართ ბრამ იყო, თვალ-
დაბინებელი, მეორე შეეფყვლი, მივარამ
თვალ-გამოწმებრებელი, ვაფრისსგან
ვატრებებელი და შექმდაყარებელი.

ესანაოლის ვინი ბბილ საყანს მიხე-
და ვართებელ კოდეე მოსინჯა.

— ნაცარი! — იყახს ბრამ.

— ნაცარი... — მიუგო თვალბილულ-
მა.

— სამოცხებელი... — იქცა ვანცმ.

— სამოცხებელი... — დავითამს თურ-
მამი, ესანაოლის ლელი მოსოდა, ღიბ-
ზე ჩამოსვა და თვითონაც ჩამოვედა.
ერთხანს ასე ისტდენენ თავმალენე-
ლები.

ქამდაყოფი ვენწმრველად იყდა ბრამ
და ჩადიეს დავინებოთ უღებრდა თა-
ვის ვონებამს. თვალბილულიე ჩადიეს
მიწებრებობდა, მივარამ თვალბიწველა-
ნებელი ვერავერის ლედავდა, ისევე ქვა-
სავით ვაღწმრველად იყდა ცოვი და
უფრისობებელი.

ირველუე ვერებოდა და ნაცარი იყო.
ნახანბრალი ვენწმებოთ დამბარბუე-
ბულნი ისტდენენ წელში მოსობილი ვანც
და თურმამი. თამ-წვერის თვითად დამ-

ვარყოფ დამამც
დიდი დამც

ფენიდათ და სწრაჲ ჰადარჲ დასამზა-
ჩებულ კენჭსზე წიხრილი ფერფ-
ლითი ვარცხლისფრად ებრწყინებდათ.

— ამას წინათ შაღუამ შემატეობინა
ამ დღეებში სემი ბიჭებში მოვალ და
სასლის შენებს დაეწვებო, — მხადას-
ლა თქვა ვაჟემ, თითქოს ემინოდა სა-
სნძხალის იფუნელი შეუფროებსა არ
დაერღვია. შაღუას მხენებმაზე თორელი
იფუნე შეიბრა.

— ასე უთქვამს, მამასემს სახლი ამუ-
ნებელი უნდა დაეხვედროო, — დაუბო-
ტა ნათქვამს ვაჟემ და ჩაბველა.

თორელი ხმას არ იღებდა.

ვაჟეს ვერს შორებელი სიმღერის ხმა
მოქწვდა.

— გესმის, თერმან? — გამოცოცხლ-
და ესრათლო.

თერმანს ესმოდა და აღარც ესმოდა.
ერთიანად მოდრეხებულს ვარშორებს
უნდოდა და ვერ იმჩიოდა.

ქაზე ცხენოსნები გამოჩნდნენ, წინ
შაღუა მოეძლიდათ ვაშლილი თეთრი
დროშით. ვეჯრდით ცაგო მოდიოდა,
ქარი მანდილს ეფრიალებდა და თმას
უნწყნივდა.

— ცხენის ფეხის ხმა მესმის, ნამდვი-
ლად შაღუამ! — აფორიკება ესრათ-
ლო, — დროშას თუ ხედავ, თერმან,
თეთრ დროშას? შაღუას და მის მუამბო-
ხეებს იმათ ცნობენ, თეთრი დროშა მო-
უბრელი თერმე.

— ვხედავ, ვაჩი, და ვაღარც ვხედავ...
უფთო დამბედა, ბინდი წივება...

— ვერ აღჩე არ არი დადამბედა? —
გაუკეთრდა ვაჟეს. — შე ვერ კოფეც დღე
მეონია, მეჩვენება, თითქო მზე მათ
ბონს იფუნე...

თორელი ვარშობდა, რომ სწრაჲ
თანდათან ენახებოდა, ვარშობო-
ნე სადღაც ვარშობდა და თვალს ძალი
ესაღებოდა. იმ დროშის ღანგი და
თვალში ჩამოწოლილი ბინდი ერთიანო-
ბაში აიხია, დროშა შეტორებმანდა, შე-
ქანდა...

შეჩე თვალში ეკანასკნელი სხეიცი
ვაქრა და თორელში ერთი ვარშობდა
ამოსუნთქვა ხრიალოთ.

— ამბობენ, შაღუას დროშა ვორცას-
ლიანი თეთრი დროშა არის და დამეშაიცი
ანათებსო, — აღტაცებით თქვა ვაჟემ.

თორელი დღედა.

— იმ დროშის ნათელი ვამდგანტავს
ღამის სიმწვლეო, ამბობენ, თერმან,
და ნეტავ როდის იქნება?

სიმღერა და ცხენების ფეხის ხმა მო-
ძლიოდა.

— აღსდგე, ნე ვარსაქს, ქარბველო,
ხელში აიფე ფარშხალი...

თეთრი დროშის რხევით მოფეცუნებ-
დნენ ტყეფაცოელი შეამბობებები.

— ახლა შანცი ხომ ხედავ, თერმან,
იმ ნათელ დროშას, მეონია, სულ ძალი
აიხიან...

თერმანს ხმას არ იღებდა. მამას ეჭვს
ვაქრა, გალღუტისა და სმენად იჭეა.

— თერმან! არ გესმის? თერმან, სა-
და ხარ? — მამადლა იკითხა ბრამს და
ხმაში შემწვრობებს შეეძტო.

თორელი არც შეჩებებდა.

— წასვლა... ამანაც დამტოვია...

წამებრჩეული ვაჟემ, მეგრამ თორელი
არსადაც არ იყო წასვლი, იქვე იჯდა
გაუკეთრებული, სიმუდამოდ სმენადამწე-
ლი და თვალდაბრებული.

მარეა კახიძე

შხაპერო ძალი სვამიწი

„ვერცხლის თბილზე შიქო,
ჩამ ღვინო ყვევებოდე
დაფარო მწა წილად
შახვედი შუარეზობდე“

სუამიწე წიქეძე

ენ დეკამია იაჩი,
ენ დეკთილზე შინდილი,
ცხენდიცენ ენ შიიჩი
შენი სხდის წინ ამ დილით.
შე, შე, ქალი, სუამიწე!
ვუღწე გინთა
სხე ჩამ შე,
შინ იქით, ყველა ვეპსოვის
ველი ცხრეკლითი შინზე,
ღვექის აქვსზე სედიჩი,
შეოსანი, დაბადებოდე,
სეტევი, შინი ტეპილი ხმა,
ვეღწე ქვიდ დეკადებინა!
ვერე ხომ შინ გასძლი უშეწოდ,
დარდში სევიდეა ზიჩად,
დღეჩამა ამ ველით უშეველის
ჩა ველით შიშიიჩა,
შე, შე, ქალი, სუამიწე,
სივეარედის არ ცხენშეში,
ველით ტეპიო ჩინზე
ღურეჩის ნავეტრეში,
დედეშ დოდიანი შახვეში,
და გზეშ ანუდიო ვახვერეშ,
ვერში ვეკეს შინი სიტყვეში
ვაფრადი, რივირე სეღურე,
შე, შე, ქალი, სუამიწე!
ვუღწე გინთა სხე ჩამ შე.

სადაც კი
კვამლი იყო შიდადო,
მე ვიყავ მუდამ
მისი მყვარი,
და ახლა რაღა
დასამალა,
მე შენი სხელი
მიწოდნა გაღიაღ,
და როგორც
კლამებს
არაფის სტერში,
შენსავე ვიღებო და
მიმხატოა.
...სადაც კი ქერი
იყო შიდადო,
მე ვიყავ მუდამ
მისი მყვარი.

მართებოდა, ყველაზე მაღალი ხანდა პეპონს ზემს ვარდა კოვავ ცხრ -
შეიღო ჰეფეა დღესაც თეთრეული ზეენანი დარწმუნებულა თქმს ზემს
სხეაზე უფრო მეტად ის უფროდა

მამა, პეპონს შეუღლა, ბუნდოვნად მასსოცია ჩოყობაზე პეპონ ყველა მამონს.
მამას ვარდა ყველაფერს დროს, მე უცხო - დავაყვარებულა ვაოფილეთა და თა-
ვის უფროდ შეშნებდა ვარზე გდომა მამა თერამე თან წელს სიღნაღში პეპონ-
ობდა, ზეენს წელსწინაში რამდენიმე თვეს ვატარებდით მასთან იქვე შევიწი-
ვლა ვარზე ვართო. მამონდელი ზემი იტენმა ვოფილა. შეიღოდა საყდართი
სახედარი. მაგჩამ ზემს იტენებს განხორცილება არ ვწერა ცხობებული მამა-
ჩემს სიღნაღში ნახოვთა ვარზე შევაშა, თან შეეშნებოდა: აქეთი სახედარი
რა სახედარია, შენ თელავში უნდა ნახო შეყვები არიან, მაღლები, გელზე
ვარსკვლავი ახატათ, თი იმს ვოფილო. მე ვარგად ვინაობებდი მის დამორებას.
ახლა თელავში დავწევებო ტრიალს, თხოვნას, პეტრობას, მამონ მამა სადმე
მომიხებნოდა ზოცინას და მორცხობდა: ამა ამსზე თაფიოყვარე ვყო შეჯგუფებ?
ეს რა ვართა, თი, ნახვ, სიღნაღში მაგალით და ასეთ თეთრ ვარს ვოფილი, რომ
ვარსკვლავებს ეთამაშებოდეს, თან გელზე ვუგაო ვხატოსო. ახლაც ვკვირ
თყვამში ვართ სურათი ამ სურათზე გამოუცველი თვალა ვერაფერს დანახავს,
პეპონცემა თი არწმუნებოდა, ეს რა სახელია, სადაც ვერსოირობდით, ვარც ქრთა,
სახედარზე შენა ზიხართო...

ბუნდოვნად მასსოცია ვარსებლ თელავში დღეს კალთაში ვეჯავთ და წერა-
ლად ჩაბევილ თემს მივარტნიოდა. ცრემლები მომდოდა, ეხებულენებელი თი
ვარზე წელს ამოვიდა ზეენი ნათესავი ქალი, ეხმოდ მეფედა მაგიდას, შერე
ჩადაკის მოვილა დარწყო. მამამ ვარეთის კოხვას თვი მოახება, დღემ საყარ-
ცხელი შემატოცა თამამი და მიბრუნდა. მე სწრაფად დავეშვი კიბეზე, მაგჩამ
არაფერს გამოძვევებდა. ცოტა ხანი ვარბინე ვროში, ჩატკობლაც უცებ მოწვეწინდა,
თან ვარწინე ასეთი უფერაღლებობა, აველი აფანზე და სკანზე ავტვარი. დღეს
გაფიარებელი იყო, მამას თი ვარეთი გვარდზე მიეგდო, შეშფოთებელი სახით
ესმენდა ნათესავს.

- მამ მართალია? - შეეკოთხა მამა.
- ზო, დედა, ახლა ვარცე. - ესასება სტემაჩამ.
- ვარცეში რა არაფერია?
- აღმათ დღეს იქნება.

შეუ ამბულდა უფროსების საგმაჩამ, ვარცეში ვარინდელი. შერე დღემ
მეტლებზე დამსოცა და ვარცენა დამთავრა.

- მამ დარწყო... - დარაღვია სიმენე მამამ.
- დარწყო, დარწყო... - ნათესავს თაზე წარელი ხელი და ვარცისთან
განდა უარბოდა.

- მე სულ დავიბენი, უცებ ამხანაგების ხმს მომესმა.
- ვარცე, ვარცე!
- ჩქარა, ჩქარა!

- მე დამანაყვასავით შეეხედე უფროსებს და მიუბებს ვარცემთან:
- რა ვინდეთ?
- ჩქარა, იმიბანა ვოთამოთ!
- შენი ხმალი წამოიღე!
- მშვილდ-ასარო!
- ფარო!
- რათა, ვერ ხომ სადამი არ არის? - გამოეკარდა მე, საყრთოდ იმიბა-
ნას სადამოთობთ ეთამაშობდით.

- რას ამბობ? ჩქარა, იმიბა, ნამდვილი იმიბ!

საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკის კოლექცია

თქმაზე შეტანი ამოვარდა უფროსების დანახვებზე კოტა შეტარა.
ბელო შტაია

— ადვ, ბიჭო, მამაქმი ომში მიდის, ჩვენც წავიდეთ.

— სად?

— ვერმანელები თავს დაგვესხნენ.

ფედაქემს ბერას ოცზე ბელო ვადაქვია და შინ ვაბრტემა.

— ბერას, ბიჭო, ბერას! — ომშია შეზომელი ქალის ხმა.

— ბედაქო? შავთაყ გავტარა... — ნათესავს სათვალე ვაფეთა და ოცე ვაფეთისი გახვდა.

კოტა ხის შემდეგ მამამ პეჯაი წაიყუა, ჩინთა ოღო და ნათესავ ქალთან ერთად ქალაქის მოედრისაყენ ვაწვია.

ვაფთიდა დრო.

იმ დღის შემდეგ ვედეკან, ვოველთვის ხალხი ომზე ღამახეობდა. ჩვენი სახბბლოი იარაღიც გამოიყვარა. შეტარსმა ტყუამფრქვევი ვაფეთა, ვასომ — ქვეშები, ნოდარსი — თვამფრინავი; ხალის ბოლოში შეტანი მოვარწვევით. შვეთ ოცვან ვარსკვლავები და სვასტრეები გამოქვერით. ვოველთვე ვარსბბლოი „ჩვენები“ და „ვერმანელები“. იყო განწმენვებბლო ომი.

მამა ვარსი არ წარვეყართ, სამკოვრთოდ ორთვე მამა ვაწვოეს თბბლისი. დან თვლავში დართა მოელი ნათესაბმა ბეზბახენს ვაფთა ვაქოყვებდა. ვედეკან ომშია მისი ხმა ხან ჰყავდა, ხან სვლილს აწმავებდა. სვდამოშით ბეზბ ომისნარ აწმავს ვეფებბოდა, თან ქვრქველს ჩეცხებდა.

მეფთიდა დრო.

მერე თბბლისში ვაგმოყვდით. მე წათვლა შეტარდა და დივი სიყბით ვაწვქტი. ბეზბ სამოვრდა, თვალეზი ნამტბრალევი ქვინდა, მუჭამ არაფერს ომწვევდა, ოცე მოყვებბოდა ზედაბებს. უწვევლო რაღაცე ხეზბობა ჩვენსას, ხალხი ბეზბ ჩელოთ დავბოდა, მამა აღბასვდ ჩანდა მესამე დღეს ქვითანი ვაფთგონე. ბეზბ უმბბოდ ვაფთდა მუთყე ომამში. მერე კბე აჭბრალდა ხალხით ვაფთსო ჩვენი სახლი. მე სიყბებ ამწია მუთყე დღეს ქვბასე აფსო ხალხით.

ჩემს საწოლთან ფედა იჯდა.

— ქვბო, — ბეზბ ხბით დავესბს ფედაქემს.

— რა, ნათელა?

— მბბიც ვაწვეწბით მავშეს.

— რად უნდა ქალო, სიყბე აქტი.

— არა უქბბბ რა, ვაწვეწბით, ვარბბლები და ჩვეზე აქბები ნაწვეწბი.

ფედას თვალზე ცრემლი მოაფედა მერე ბელო ოფტარა და მუთყე ომამში ვაფთდა. მამსოფს, ფედამ სახამში ვამწვია.

— ძელო შენ პატარა აღბა ხარ, — მბბბბა ჩეზბბელი.

მე შემწინებელი ვედაქრებბდი.

— ვედა, მამსმენი ვარდაიყვარა, დღეს ვასაფლავებბი, აფტა, იქ ძვეწბა.

მან ბელოში ამოყვანა, ომბებში ხალხი იფედა თვალეზი ამბტრეღდა. მერე კვბბბში მამსმენს დავარსებე. ჩემბბან ბეზბ მოყვრდა და სიყბისაყენ ვარბბრებბბლო შეზბლზე მყოფია. მერე ოცე დამწვინეს. ამ დამეს სიყბებ კოვევ უფრო ამწია. მუთყე დღეს სახლი დავარბრეღდა. შობლოდ ბეზბ იჯდა. ჩემბბან და ცრემბბნარევი ხბით მოყვებბოდა „აფბბბარაღბს“.

ბოცე მოყვბბი, დამსტებბბლო ბოცი ვაფედი მუთყე ომამში. მუთყდამთან სტრებბები ოსბწენს. ვიღაც ბამ შეზბლზეზე დამბბევა და მკობბა:

— ბიჭო, ვამსოფს მამსმენი?

მე ჩამოყოყედი და ჩემს საწოლისაყენ ვაფთქევი თვალწინ მეფეა ბეჭბი ხალხი, ხს კვბი და შივ უმბბბბბოდ მწოლბარე მამა. მუთყე ომამში კო

მეც ამხედრდნენ პასაჟის საყდრს და ძმოდა სამოსხმელი ღვინის
შედიოდა ღრო.

როცა იმა დამაყრდა, ხეც თბილისში გადმოყვდით.

გამარჯვების ამსუი ოთახის კუთხეში ვაყვირე, შეზობელს დანჯარა
ჩაეღებტრე და დამაყვს. გამარჯვებამ შეც მისნა, გამარჯვებულ ვაყვირე
ეზოში ბურთის სათამაშოდ. შეზობელმა ვაფამაღული ბურთი ვაფამაღული
სამცხეაი მომწიოდა და მთხრა: თუ ვინდა ერთი დანჯარა კიდევ ჩამტეხეთ.

ვადიოდა წილები.

ბებო ჩამართობთ ხეყნთან იყო ქალქში. ზეზობელში ხეყნ ჩაედიოდი
შეზობთან.

ბებოს ჩამოსვლა შიგლი დღესამწადელი იყო ხეყნთვის, მისი მოხეცი მის-
თვის და სერითოდ შიგლი ნათესაობისათვის.

შე უზობოდ ვამაყობდა, რომ ბებო ვოყველთვის ხეყნთან ცხოვრობდა.

ერთხელ ქვანში ხეყნ ბასმავლის ამხანაგ, ვოყვირებთან ერთად მოყვდიოდი.
ხეყნ დეყნს, ბებო მოყვრებდა და ვაყვირდიოდა: როცა ოთახში შეეყდი, თავს
დამნამყვესათ ვეყნობდა.

ბებომ ერთი დამიტატანა და მეჩე თაყვ ხელი ვადამისვა და თავისი ვა-
თხოვების ამსაყ მომხეყა:

ამობდა: უწიო ვოყვი და შიგლის პასაჟენმა ჩოყორს წამყვესათ.

შედიოდა ღრო.

ვეყოვობდა უზრუნველად. შრათალია, მზობად ვოყვი კუთხეში, ხეყრ-
ჯერ შეეყვიოდა მამაყვლებლისაყნ კეფში, ვამტეხობდი, ერთი-ორჯერ ვა-
ჩაეყვი დამობრეს, მეჭამ შინე უზობოდ ხედნობი ვოყვი. ვოყვი, რომ
შეყვი ვეყვი, მამა და ბებო, ჩამილები. მოხეყდაყვი ამისა, რომ ხეყრჯერ
შეეყვიდნენ, დედა ვამარჯვების ღროს ხეყნ შრატეს იყვრდნენ.

ბებო უფროსი იყო ვეყვლსე — ჩა თქმა უნდა, მეჩე ვეყვი და მამა იყენენ,
ბოლოს მე. მე ვეყოვობდით ძალიან დიჭხანს, თითქმის შიგლი საყვეყნ-
ხეყნ ვამარჯვობი ახადობი იყველებოდა. კეთანში ორჯერ ვეყვი ამარჯვდნეს
სკოლაში, ორ კეთანში ერთხელ მამს, ჩადეყნ ვეყვი არ შეეყვიოდა სეყვის.

ხელი შეშობობრა ხეყნ კლასში ვოყვირებზე ლასარყო. ვერ უფროსების
სოყვარულზე იყო ხეყრდელი, მეჩე შეზობელ სეყვეყნებზე, და ბოლოს ხეყნ
საყეთარ ვოყვირებზე აყვამარჯვდით. ჩამდენიმე ბიჭი ხეყნ კლასიდან შინათ-
კეთანს ვოყვი ვოყვირებთან ერთად ვადიოდა კინობი, უმტეხებობა კი ვოყველდღე
ქალთა სკოლისთან იყო დარქობილი. მე ახადენ მომწინდა მამს; სოყველში
შეეყვირე, ქალებთან ამხანაგობა ბიჭის სეყვე არ ახადი, და ხეყნ მოყვარებლო-
ბით ძალიან ვამაყობდა.

ერთხელ დამადების დღეზე დამიტატეყს სამი ქიქი საყმართი იყო, რომ
კახე შეეყოვარდობდა, მეჩე დამწყო ფლორტის ოთახში. ვოყვი ბეყნთან და
წიოთდებობდა. ვერც ერთი ვერ ვამადეყვი ვაყვეყნსაყნ ამოკითხული. ოთახში
ხეყნს სამი წილი უფროსმა ბიჭმა დამწყო. მის თავი ლადიდ ვქობა. ვოყვირ-
ბთან მის ოთახში მყვეთს ვედში ვეყვი შენატროდა. ხელ-ხელი ხეყნ ვაყვამარ-
დით, ოთახში უფრო სკოლისთან ხეყნობდა. მე შინე არ ვამამარჯვობდი. ღვინო
კიდევ უფრო მოხეყდა. მამს ვაყვეყვი ერთი უფროყდეს, „დეყოზე“ შეეყვირდა.
ქეყრა: „შე თქვენ უყვირე მომწინებართ“, ახლა უნდა მომეყვირებინა, ვას-
თვის ვამეყვირე. დიჭხანს ვაყვირებზე სმოყვირებდა. ბოლოს ბურთის ვეყვირზე
ხეყნომ დამს ვოყვის დეყვი ვადიოდა. ის მამს არ აყვირდა, შიგლიდ ლოყვი
ქიქიდა ამოყვირებელი და უფროყდეს ქიქენდა. ბეტარა თოყვირე.

— დეყო, — ჩიღეს წიოთდობდღე და ვეყვირებზე, ამოყვირებდა ვადეყ-
ვირე. ვოყვისამ ვადიო ამარჯვა, მეჩე ბებო დამწყო დე-

ქონს. მე დასწევლი ვიქნები და ვეუერებდი. ვერ გავიარა, მერე განიღვრა და ეტყვი ცრემლით აფხვო. ეს აღმათ დასასტლისაჲ შე: ჩნია და თავზე დაეყვინა.

— რა მოგვიბა გენაცვალე? —

აქამდე თუ კიდევ თავს იკავებდა ვივინა, ახლა აქეთონდა, თავისი საქციელისა შერატყა ტირილს უფრო უნტა.

— მევიდისთან, ჩქარა, მეკედისთან — აქცა დასასტლისა.

მე ჩქარა დამეფიქნა მომზადი ანაჲ. ამის შემდეგ გოგონებთან ანანაკობას უფრო ვეუერებოდი. გაკეთილუნებს შემდეგ ქრონი ან ჩამბელაჲ ზღუთ ფეხებურის ეთამაშობდი. ქროდან მგებით მოეყვადი დედას. გაკეთილუნს დღით, სკოლაში წასვლის წინ ესწავლობდი. ზემო ჩემ ამხებში დიდ მონაწილუნობას აღებდა, მზარად შეამდგამლობდა ხოლმე დედისთან, რომ სსკველი შეეშრებუქებინა.

ზივთოდა დრო.

მე ვიხსენებოდი, იოჯანში ეს ველოფერი ჩველებერად რბებოდა.

ერთი გოგო მომეჭინა, მეცამ მამამ სანადიროდ წამეყვანა და ეცუბ დამავიწვდა მისი ანებობა. ამის შემდეგ სულ თოფს ეწმენდოდა, აფრთხის რეკას ესწავლობდა და ვიან დამემდეგ ვითბებლობდა წიყნებს.

დრო ეს მივიოდა.

მარველ ღიწლეს ამის სსკრეკე მარქანით ვიბარსაჲდი, მერე სამბარებელი ებმარე.

დავამთავრე სკოლა შევედი უმაღლესში. დამეყო ახალი ცხოვრება დოლით გასული მან ვიან ებრუნებოდი მამსოეს. მარველ კერსზე შევი მაღალ-ველანო ფესსაყმელი, ვიწრო შავი შარვალი და ვიბეებთან თეთრი ხალათი შევედი. ნაზდის ქვედი მებურა და ათი ძალიან მომეჩინდა თავი.

ახლა ეცუბ ისე მზარად აღარ მყოციუნდნენ სთესაყები. მონაგრებნათვის თათქის უცხო ვახდო. ისინი ისეგე მიეშესავით მიეძოვებდნენ. მე ეს ვევიცოცხდი დამეწვავ სსა მოველი დეუ ისმოდა: „ამბო, გეშინ ამხენი ახაჲ დე-ლოგ, ამხენი დედა, ამხენი დეანი“ ცოტას ვითბებლობდი. სეფრანზე ეს ზეერს ვლამარაობდი: ლექსებზე, მოთხრობებზე. იოჯანი ვანერვიულდა დედასი და ზემოს დედასი სსმდებრი აღარა მქონდა. მე ეს ისეგე ცოტას ვითბებლობდი. ზეერს ვლამარაობდი და ზეერს ესვამდი. მან ვიან დამე ებრუნებებოდი.

მარველი ვერსი ისე ვავიდა ვერე ეს გავიდა.

გამბრაცა მარხონისა, ლერმოიტოვმა, გამბრაცა ვეა-ფსიველამ, გამბრაცა მარაოესკამ, ესენისა. დამეებს ვათენებდი „აღუდა ვეოელაღის“ ვითბებლობდა. ნადეინეცზე თავატოვებელი ვითბებლობდა „ახილდ მარხოლს“, ესწავლობდა მარხონის მაროგრაფის. ამ დროს ვეგრებენი მარაოესკას ძალი მიღუშედი და მღვდრი მარაოესკა თვალწინ შევდა ახოვარი, მზარბეებანი, მიველი თავით ვეღლანზე მაღალი. მოსი, დამალი, მივეთის სხით ამბობდა ლექსებს. ვითბებლობდა მარაოესკას ლექსს ესენის თვამეველულობანზე. ვითბებლობდი თეთი ესენისა.

«Marian, tu non Mianan».

ვეტიბერობდი თათქის ბერანში. ნადეინეცზე სსმდებელი სხით ვიბეობ რებდი.

— და აღიამზე იოჯის დექსთან ცხის რბარს, შევეთი ახლა, მიმეა შევეარსი თავი დავუღმობ.

ვიბრებელ ევრონოდ მიფრადს მომეგონდა, რომ მარხონისა თათქის თავი

საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკის ფონდის მხარდაჭერით

„მის სურვილი მოკლე თეატრის მოკლე თეატრისა და მისი კრება“.

ქვის დავალები ხელი და ღვეთი სხეში შევიდა. ცოტა გამოფხვნილი „მისი მოკლე თეატრი“ მისი მუხი ვარ, მუხი ვარ, — ეფექტობდა, — ჩინი მუხი მუხის წერა კი არა კონტრასტით შემოდიდა.

ის იყო ხანის ქვის დავალები. რომ ღვეთში არღანდაყარებულა მოხეცი კრება შემოვიდა.

- აქეთ, მარჯვნივ
- აქეთ, კარგად
- მოდი, ჩამოვეყქ
- დავაობი, ხევი რი კრება

მარჯვნივ შემოვიდა, ღვეთის კრებაში არღან ტრიალდა „მკვეთი ახლი“ — ეფექტობდა ველში.

კრები გამოვიდა. მკვეთი მისი პირველი სხეებისაგან დაშლასებდა. მარჯვნივ მოვიდოდა. ღვეთი წყალში ხევიანი ცოტა გამოფხვნილი, ეფექტობდა მოკლე მდინარესთან და წყალში ხელი შევიდა. ჩოკა ფელმზე მარჯვნივ წყალში შესაძინდა. მერე წამდო. ერთ-ორჯერ ხელი გაიქნე და კრებობი დავაობდა.

ჩოკა ვინს მოვიდა, სწორში ვიქეტი ახლი არღან იყო. მერე მოხიდან კრების ხელხელაში მისი ახლიდა. „ნორ თე მის, ხათბელია, რადი“. კრებობი კრების ველიშებელი სხე გამოხდა. უკებ კრების მდინარე თა ავალაფერი მოხეციდა.

მისი შემდეგ ღვეთი კრებასანი აღი დაშლავდა. სანამ იგი კრება, მისი ხანი მოკლე ხელზე თავთან დედა, მის ხეში სეველიდა. დედა თავის ხელხელის ამხეხ მოკვეთბოდა, ხეში ისევე ქველ ცხოვრებაზე შეღამარავებოდა. ორჯერ ხანი რად მამობობდნენ თავიანთი ვათობებისა, შეღამების შეტენისა და სხვა ოჯახურ ამხეხს. მათი მონაყოლი დარბაზი შექარებდა, სეველიზე აღი ეფექტობდა.

მხატობდა, რომ შევიდა დედა, მისი და ხეში; მხატობდა, რომ მისი ხეში ისევე შეღამდნენ; მათთვის დარბაზი ეს სეველებზე. ორჯერ მისიველი ხეში მისი მხეობი ხომ სეველები შეღამით იყო ხეში.

კრები ხეში სეველი მობი იყო. სეველებზე მხეობდა.

ღვეთის აღი ეფექტობდა კრებასი ხათბელ მდინარეში. მერე ისევე და ვიქე ღვეთის ხეში. ისევე დავაობდა ოჯახი. მუხი კი კრება ხათბელ კრება, შევიდა დედა, მისი ხეში. რა დროს ეფექტობდა ვიქეტი იყო. ერთხელ ოჯახში სეველიზე მომივიდა ხელში.

- კრება — ვიქეტი ხეში, რომელსაც დედამ რადივი აჩინა — ახლი უკებ მერე კრების ამოხეხს
- ზო — ვიქეტი მუხი და ვიქეტი შემოვიდა.
- ხე ხეამ ამხეხს, ხეში
- მოვიდა დედა მისი არა ხეში
- თქვი, რამისი სეველი

მომივიდათ კრება მობიდან.

— ხათბელზე შეღამდებოდა — ვიქეტი ხეში.

მუხი ვიქეტი მობიდან, არღან მოვიდა, მერე ამ თემაზე ოჯახში არღანდეს ვიქეტი ღვეთი და შეღამდებოდა კრება.

- ზო, ზო, მობიდან, — ვიქეტი ხეში.

— არა, ბებო, — ვამბობდი მეც, — შევეჩვენებდი კი არა...
 არ ვამბობს ცოლი შეჩვენებს...
 — რას ამბობ, მამაშენმა რომ შეჩვენო, რა ცუდი ქალი — ბებო...
 ძალი მოწინა ტუტები მოკეცი და ხელს შეხედე დაწყო.
 — მამა რა ვიცი, მე კი არასოდეს შეეჩვენო.
 — რატომ?
 — არ მინდა მე მინდა ჩემთვის ვიქნებო.
 ამ დროს ზარი დატყდა. ოთახში მას ვაობდა შემოვიდა, ძალი ამბობს
 მოიტანა ამ თემზე ღამათა შეწვდა მე კი უფრო ზრუადა გათქმობდა
 ცოლი არ შეშინდა.
 დრო კი მივიღე, ძალი უფრო სწინელი სსწინადით შეიბე კუჩს ვამბობდა.
 მსმობდა
 სამი დღე გათქმობდა წყობა, პირველ მასს გამოვიტანა დღით პირი
 ვამბობდა და ვაბოი იყო, შეადგინათვი ქალკმა ჩამოტანა უამბობდა ხალხი
 არის ქვეყნში. აღდგინდა მის დაღლილი დატუტუნდა. ბებო შეხატავდა
 დანაღვად, მაგრამ არ წავიდა წელაწინში სსწინად, აღდგინდა, დღე-მამისა
 და ბებოს ვამბობდა მის ვიყავი ხოლმე, ვარშემო ხალხი კი ქვეყნობდა დე-
 დან კობეზე დატუტებდა ჩვენი სდა აყავი, სდალი გაწვიო, სეფრანზე ვიბო
 კუჩის წინ კახეთთან ჩამოტანა დროს იფა, უფროსი მის ვიყავი, მხო-
 ლოდ ბებო იყო წამელი თელავში, სეფრანზე მის დეცემა იყო: როგორა ხარო,
 მე კარგად ვარო. — ვატყობინებდა რადიოში მოსკოვიდან იყო გატუტება
 რამდენი მარში, ღამებზე, შესატყუნი დატუტობი აღდგინდა აღწარდა.
 სდალი ბიკოლი და მამა მოვიდნენ დაღამდა და დატუტებში იმამის
 სტინელი შემოტანა, ზარი დატყდა ჩემი ამბობდა მამ იმამის უბრძანა
 თაველი შემოკატანა დედა თაველი დამაღა მეტე სამივე ოთახში ვამბობდა.
 ზარმა სამჯერ ხეფიზე დატყა.
 — ხეყნები არიან, — თქვა დედა.
 „მეყნებს“ ზემო სართულზე შეხატება სთესავებს ვამბობდა, იქვე ცხო-
 ბობდა ბებოს მის ვაობდა, ოთახში აღდგინებული სათესავი შემოვიდა:
 — ვაობდას შეყნებდა ვამბობდა, — თქვა მამ.
 დედა და მამა სწინადე ავიდნენ მიღდა მე მის დატუტობი, ცოტი მის შემ-
 დედა დედა ატობებდა დატუტუნდა და თქვა:
 — მამ ვაობდა აღარ არის.
 დედა ჩემთან მოვიდა, მამკრა და ატობდა მეც ცხოველი მოვიტანა.
 სსწინადე ვამბობდა დეცემა ბებოსთან.
 იმ დამეს თათქმის არ მიბინა, ძალიან ვამბობდა ბებოს მის სსწინად.
 ჩემს ცხოვრებაში რადეც ძალი შემოტანა, მის ძალიან ამფობობა მე-
 ტე დედას ბებოს დატუტობა, ბებო იფოთა სსწინადმა, მაგრამ ცხოველი ჩვენი
 არ დატუტუნდა.
 დეკრანელი, ბებო კახეთში წავიდა
 გამოკვებისთვის ვამბობდა, ვეამ დამეზე ვამბობდა.
 დრო მივიღე, გამოკვების ჩემსაზე, ის ვამბობდა თელავში ვამბობდა.
 ბებო შემოვიდნათვის იქვე თელავში დარჩა, ჩვენ წამოვიდით მეტე
 ბებომ თავისებრად, კობეზე, მხოტველი ხელი ჩამოტანა ხელი გამოკვებ-
 ხენს სათესავში, მჭობი თვობდაც უბნა ჩამოტულიყო, უფროსი მოვიტყუა
 უფროსი ჩამოტულან ხან დეცემა, ხან ტუტეფობით ვამბობინებდა ხოლმე.
 სდალიზე მთელი სათესობა ვამბობდა.

საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკა

ამ დამეს ვეიან დამებინა, აქლა ჰემსწვეთთ ვიყავი ვარაუბებულნი წაყოფე ზეღში მისი ამბებუთ და ზღვა და ვეიანობაზე ვარაუბლობდა ვლილი ადრე ვიღაცამ დარევა გამოიხელება, მეგრამ კარბ ვალებს დამესწამა, ვიან ვა მოეპირინა, დედამ საღათი მოიბერა.

— ვაღვარე, აღმათ ზემო რეკეს — თქვა და კარბსცნ წაიჭა.

— ბიღვოშიც კარბსცნ თუღვაღარ, — მომესმა მესობლის ხმა, მერე დედამ კარბ ვაღვრა.

— ავფვოთ, ავფვოთ, აღმათ ზემო სამიღის, — სამანი ვაღვარებე, ზეღები ვაღვარე წამოვტეა მამ ზელა იუეამდა ვაევირეთ, რივობ კალი სამარბეღლის კარბ. მე ვიკინიღი, მერბი რადიობი ვადმოსცემბენენ რადეკ სამსკოლის. იობამბა ზელა შეზოვიდა დედა ხმას არ იღებდა თუღლები სავეე მქონდა ცრემლით.

— ზემო... — დარწყო მან და აჭირდა.

მე სავეე მომედობიკა, საწილითან მივევარდი, თიგზე სამანი ვაღვარებე, ზევიღან ბაღში დავიღვარე და ავჭირონიღა. აქემო, ზემო, მესობიღა მერე მომეტენა, რომ ამ ზემთან მოვიდა და მომბაღურსა. აქლა ვუყუე ხმამღლა ვღრბაღლები: აქემო მოკვდამ ზემო მოკვდამ ზემო, ზემომ ზემო აღარ არბი! მერე დავმწვადიღი მომკონდა თუღვა, კიბეზე ამავალი ზემო, წელში მობრაღი, ტრეტბმოკვებულა. მოვიდა ზემთან, ვვრბიღი მომბიჯდა და ვრბინებულღან მომარტენიღა მომბამსა. აქლა მესტყუებოღა, რომ ვიღაცას ტრემბავღი შეზღვევ სარეკის რეკსევიდა და აღვრბეღ დე მონეს ლემს ამბობდა. აქემო, ზემო, ზემო აღარ არბი, — გამოღვა და ისევ აჭირბოღ.

მესობიღა დეღის ხმა ვვრბინობღი, რომ იობანი მამღობღებთი ვაევისო არ უნდა მებტობა, ზემო სხვანთან არბოღეს ტობობღა, მეგრამ მე ხიმ ზემო არ ვიყავი, თიგ ვერ ვიკეებღი. აქლა აღარ მრეტყენიღა და ვღრბაღლები მოეღლა ხმით არავის უღვღა ზემო კარბეზბა ვეღღას ცრემლი მომბიღიღა, კვირონიგბენენ, ხმამღლა ტობობღენენ.

მეროც დღეს სამოსავენეს, იობი დღე ამბობსში ვიკოღვოთ და კობი დღეს დავტრბიღელი.

საღამოს საფსავ-მოვევარენი მის შესანღობსარს სემბენენ.

დაკრბაღებს შემზღვე მოეღლა ვრბი დავეღობღით საფღავეზე, დეღას შიგბი იეღა ძალიან იყო დარბტებულა და აღმარბზე ძლიეს ამავღა ხობღე. დიღხანს ვრბებოღით იქ. დედა ვაევიღებს რეკედა. მე სამბით ვემწობიღა, მერე ვიკვქი უმბიღ თუღღინ სულ ზემოს სავეე მუღღა, გამბსენებღიღა მისი ვარბარბობა და ცრემლი მომბადებოღა.

ავიღეღა საფღავეზე სობრღელი კამბღღა. აქლა ვემეტყსად მან ვიკვქით. მე კარბო აღარ დავეღობი, სიკე შეეწვევრე, საღობღე ზემად ვიყავით დედა, მამა და მე. მამღიღა უღრბი საღობღე მებტამბი, რეკე მობღდა ვაევიღობრბეღი ზემოს სტრბათებს და ვერ წარბიმიგბენიღა, რომ აღარ იყო. ამე შეგონა, ისევ თუღღებში ცხოვრობღა, სულ გამოვიღებდ, ამბანავებს სამბეკე აღარ მინღღღა.

სახღში დავრბიღით დედა, მამა და მე. ვერბ ზენღიენად, მერე ამქარად შემოკტბა მემს ვინებამბი, რომ უღრბოსი თაობიღან ვრბი უღვე აღარ იყო. აქლა კარბად ვვრბინობღი: სიკვებულს მე თეიბონ მივევამღოღე ვრბი საღვებტრბით. დამე აღარ მებინა. ვერბ ზემოს ვარბადეკაღლებამ და აქლა ამ დიქრბა სულ შემობღეღა სულღა ვიყავით ვამბობრბებღი: დავრბიღით დედა, მამა, და მე. ზემო მოკვდა, აქლა დედა, მამა, მერე მეც. უღრბი საღობღე სახღში, ვვრბავის ვეზობრბეღი მემს ვინებამბ, რეკე მინღღიღა ვიკოღი ამეღად თუ ვამბე ვიკვებღა, რადღან მე თეიბონიკე არ მესობიღა კარბად. მან მრეტყენიღა, უზომიღე ვეგობს-

გრძნობით მიჰყურებენ მარჯვენა ხელზე მარცხენა ხელს ნაცნობადობის
დამწევილობებისას ნაძალადევათ ბენდენ კბილეს.

— მომკითხე დედა — უკვე შობიდან ასობოდა მათი ხმა.

მეფარღვიო ჩავიარე ქვლა მამოცნებდა, რომ ზემს გემოზე ვიყავი გ-
ზიწეობილა ნაღებს ერთ წყაროთ მამოვიდებდა.

ვედღეან კრავას მალევე შეჩას ვეჩინობდი ამ სეღამის თოქმის დამ-
ვიწედა ბები.

მეორე დღეს ისე დავინახე კრავა.

— ვაჟა ზემს ამხანავი გადმოვიდა ზეზობლად, კავე? — მობრა დედა.

— ვინა? —

— სეკო ანდრონიკაშვილი.

მე წამოვიწედი.

— სეკომ და მე ერთად დავამთავრეთ ქეთასში ბეღურა საწეველ-
ხელი მიქელაძის ქალი. მავს ქმრა ანდრონიკაშვილი ნოდარ ადრევე და-
ღეს.

— რომელი? ზეენს პირდაპირ რა ვიცოდა, დედასთ? — ვკითხე მე.

— სო, შევეჩვიე ბავშვა ლეოლა სულ დედას ჰავს რა კი ვიციო.
თუ შეკოფენს შვილი ზევედა.

მე კიდევ უფრო გაფიქოლდი, მეჩე მიქას ხელი დავადე და წელს მოს-
ტანად გავდი.

ვაიფი მესამე კერსი ვადავედი მეოთხეზე.

ახლა ზეენი ოჯახი გარზარდა. მე ცოლად შევირთე ზემზე ოთხი წლით
უმცროსი, დედამებს მეგობრის ქალიშვილი ანდრონიკაშვილი კრავა.

ახლა სახლში ვიყავით კრავა, დედა, მამა და მე.

დრო ძველებურად გადიოდა. ზქრა ბავშვი შევეყმინა პეტრას ემეტი
დავარქვით. ეს სახელი ზემი დიდი ხნის ოცნება იყო, ძლივს ავირთულე.

ახლა სახლში ვიყავით ემეტი, კრავა, დედა, მამა და მე. ბავშვმა ფეტი
აიფედა ვნა ამოიფედა და დედაჩემს ბებო დაუძახა ზეენე შევეჩვიე ბებოს და-
ძახებდა „ბებო“ და „ბებო“ ასობოდა მოელა დღე სახლში, ბებოც არ ისეცნებდა
ჩვესავდა კრავადა შეაღმევილს ამეებს უვეებოდა, ზეენ ვეაბეებდა ზემს
ცოლს. — მას ახლა ზემი ხაზით ვველა კრავას ემეტი. — თავს ვველებოდა
მეც ძალიან შევეჩვიე ბებოს დამძახებას. ხშირად ვიფიქრებდი ზემს სამევილ
ბებოს, მეჩამ ადარ ვეარდობდი. ზეენს ოჯახში ისე სამი თარბა იყო.

ახლა მე ოჯახის კაცი ვარ. მეავს დედა, მამა, ცოლი კრავა და სამი წლის
ვაი ემეტი.

დილით სამსახურში მივედივარ, სადილობისას ებრუნებები „ბებო“ თავს
დავვარბილენს. მე უბოშოდ მამოვიცნეს, რომ დედას „ბებოს“ ვეძახი. ემეტი
ხან რისი ვიფედა უნდა, ხან რისი — ვველაზე ხშირად ვეღობისეფს ამეცნეს.
მამამებს პირფედა: ემეტილად ვიყავი, იღონე ვეჩი ობოილანსზე ვეჩი დავ-
ღები, ხოლო სამოელანსი რა ვეკეციის სეჭეაო. დამე ვველასი ბავშვის აღურა-
ში ვიძინებდი. ბავშვი კი ტარბილს თუ სიცილში ამეღეცნეს თავის ნიჭს. ზეენ —
დედა, მამა, ზემი ცოლი კრავა და მე — უბოშოდ ემეტიობთ პეტრას ემეტიო.

ზეენს ოჯახში ისე სამი თარბა, მე ახლა ზედწევი კაცი ვარ.

გიორგი ვაშლიანი

ქართული ხანაწერი

იმ დროს ქართულში გატანილი ტომთა სასოფლად გამოვიყენებოდა დღეს მანკით დატყვევებული სურათით მომზადებული ვიდეო.

დავინახე თანამართლის ქართული, დავინახე სურათი ჩვეულებრივად და ახალი და შევხვდი დამკვეთს ხანაწერს.

ამ საქმეს მთელი ველისგან მოვიყვანე. ზოგი დავიწყო აქ-იქ შეშლული და ჩოგოც ხდება ხოლმე, მაგრამ ზემოთს უფლებას ვაძლევდი, შემდგომად აღმდგინა დავინახე სურათები. მასტონი მათი ატორების, სხვა ვინ არ შეიძლება.

სულ მოკლე დროში მხარე შეიძინა „ქართული პოეზიის ანთოლოგია“, რომლის შექმნას სულ შეეწყო ზემოთს დამკვეთს ხანაწერს.

ჯერ ყველა და ხანაწერზე ჩვენი თანამდებარე ქართველი პოეტების სახელი და ვერა: ვალენტინი ტანია, სიმონი ხოლოანი, ალიო პარტიკულია, ვიოლეტი ლეონიძე, ალექსანდრე ვინაშვილი, ირაკლი ამაშიძე, გრიგოლ ამაშიძე და თბილისის ველის დანი, რომელთაც უკვე მოხვედრია მქონდათ პოეტის სახელი ზემოთს შევხვდი და „ამოცემულ“

ანთოლოგიას დანი რომ ვერასოდეს იხილავდნენ, ამაში ვეწყო არ შეიძლება, მაგრამ მე მარცხი ყველა და პოეტები ამათს მისცემით დავალაგე. — ამაშიც ირაკლი, ამაშიც გრიგოლ, იხილეთ მარცხი და ა. შ.

ამ ანთოლოგიას თანდართი ვეცხვები, ჩვეულებრივ მე ვაძლავდი, კოლექტიური გამოშვებით.

„ქართული პოეზიის ანთოლოგია“ მთლიან ერთ ვეცხვმსახურად „ამოცემულ“ ისე დავატარებდი ამ წიგნს, ჩოგოც ჩვეულებრივ სურათები — ვეცხვ სურათებისა. მთლიან წიგნიდან ვეცხვთავად ქართველ ტანიათს დამკვეთს, თანამდებარე ვეცხვინე, მაგრამ ვეცხვთავად ჩვეულებრივ ზემოთს წიგნიდან მოვიყვანე და.

განმეუბნა ჩვენი მანკით „ლიტერატურული სადამკვეთი“ და ესამოცემულად ვეცხვინე შეშვდა მარცხი ესამოცემულად ვეცხვინე და კაცო ზემოთს სურათები რომ არ შეეცხვინებინა სურათები და მასმინეს პოლიტიკულად, განმეუბნა და მარცხი ვეცხვინე მოვამწიხი და ანთოლოგია შევამატე ერთ უკანონოდ ტანია ვინა, რომელიც ქართველებს დავი მოვეცხვინე იყო.

* ვეცხვინე ის. კაცოც, № 2, 3, 4.

შეველიძენ და მანც არ ვშვებოდი
 ლექსების კითხვას, რას მოხმდნენ? მა-
 მომარბთვედნენ წიგნი? ხემა მესხერე-
 პაში ხომ ვეღარ წამლობდნენ იმ ლექ-
 სებს, რომლებიც ხემათად ვიყოდი.

შევერეკრ ივრატკამებულვარ მარგვრ
 მოლოდინში, შეგრამ მე მონც კანცა-
 კრობიდი ხემა სკქმც და არც ტვევები
 მეშვებოდნენ, ლექსების წკყოხვას
 მხოვდნენ.

როდესაც ამოლოცოდან ხემა მანც-
 ნელეს მარმა გვოცვის „თან“ წა-
 ვეუოხვ, იცოი ტამი დაცხეს რომ
 მივლს მანკში ხმა ვეგრად, თოქოს
 იმი დამთავრებულვოს და მქვხანვ
 ტამიც ამს გამოცქვიოს. ვეღარ მოცა-
 ხერხეი ვეგრანტვოცეი, პოლოცე-
 დები დავეფდნენ თვხე, მანკის ეფ-
 რისი ვგრანელი კომენდანტი მოვეც-
 ნეს და ვეკოხეს მხეხი ხემა სისხ-
 ხარული ვეგრისა. ვეღარ შევარდი სხე
 რამე მქოქე, ამოლოცეი ხელში მე-
 ქორა და მოვასხენ სიმართლე, გამო-
 მართეი ამოლოცეი, არც ვეფეშელი,
 ვეხესთან მოშედი და ხელხე ვარე-
 და, თოქოს ეწმინდურ რამეს შევთო,
 თეოთონ პოლოცეუდესმეც კი დეუდს-
 ტერეს, რომ ტამი ლექსის წკყოხემ ვა-
 მოციქეი, კომენდანტმა აღმაი იფეშე,
 ვეცესთან მქვს სკქმე, მარგეი ახენს
 და წკოდა პოლოცეუდები იცე ხემა-
 თან დარჩენ ცოტე ხამ; როცოტეც კი
 წკოდნენ, დეფეშტენი და მკორე
 დეშერს ვროხე აღარ შეგვარებო-
 ვარა.

„ქართული პოეზიის ამოლოცეი“ დი-
 დად დავეშმარა ეფერი მწიწკელოცეი
 სკქმსათვის როცოტეც კი ლექსებერს
 ვმოციქედი, დეცმდებოდი კოთმეც
 ამოლოცეის სკყოხვად და ვთო-

მარბედი, ტვევობიდან ირცედი ქა-
 ვეღარა თეი.

„ქართული პოეზიის მწიწკელოცეი“,
 ვარდა ამის, რომ ხემა დარული შეკ-
 რებებისა და ხემა სკქმსანობის დიდი
 ხელისშეწეობი ვარდა, ტვეე ქართუ-
 ლეს პერის მავერობის ვეწკედი, შ-
 შილს და სელოერ ტეოლოდეს ვეფე-
 წკედი ვეამსხვედელი ვეკედეიანებდა
 შეგრამ ეფერი ძოცერად ვეფეფარებდა
 მარად სევერედი სმშობლის.

ქეოდიტე ვეამსობს, — წერს ვან-
 ვეც რესი თეის „ემილი“, — „ღო-
 დედედამა, ეუოღერეი მწიწკელოცეი შე-
 წიხებულესმა, სევედამეი თამსობსა და
 ვასართობების გამოცოხნეს იწვეს, რათა
 მოშედი დეეწკეობიდაი და მივლი-
 დეე იც ვეფიოდა, ქამა არც კი ვეც-
 დებოდი“...

ხემათის „ქართული პოეზიის ამო-
 ლოცეი“ არ იყო მხოლოდ ვასართობი,
 იგი ეფერი მერტი იყო, სმშეულოდ ვე-
 ეწკედი სელოცრსა და სორევიდი ტეო-
 ცოდეს, ქართული პოეცების ლექსებს
 სმშობლინი კეფეფედი.

ვერმანაში წასეღობის ამოლოცეი
 ვერ კოდეე თან მქონდა, — პოლოცე-
 ში სმშობათვეს ვერმანელებმა, „ამო-
 ლოცეი მიღარ“ მიწოდეს იმ ხელსმერ
 წიგნი რადეც ლოცეები ექნეს სმშე-
 ტერებო, — თქვეს სეოლოთ მარგეს
 შევენელმა ვანდედებმა და ვადეცხეს
 ვიხ სეგოთი ეფეში, რომელშიაც ტვე-
 ებსათვის სმშობაშევიდი მარადი სე-
 ვები ვროვებოდა დამწევეად დამე-
 სანა, შეგრამ რა მქენა, რამეს ვევე-
 ნებდი თე?

ამ ამის მოწმე ქართულეები ქე-
 რანდელეხეიდი შემომესხენენ, მარგე-
 შედნენ და ხემა ამოლოცეის ვეოდი
 სტევიი იმეხებდნენ.

საკრებულო სტეოცეა

გეოცის სარევიო რედე ვერმანაში
 წასეღობის ვამი, მკორე ვამოსეღობსა
 ვარდა ტვევები აღარ ვასედედი მან-
 კედან სმშეშოდ, ატელოცრის ვევერს
 არღვედი მანკის მხმე დეშერს.

როცოტეც ვეფეეი, კედეე ვამოცესტე-
 ლეხელოცეი ვერმანელების მატრობი-
 სეგარ წოცელი რბიე წინ მოიწკედა.
 ქართულ შეხიდეფობის სესხთან
 დეე ვასართობს ვეფელოთ მავეფელო-

ში ვგმადლობთ ცოც ქარს, ეახარის სარქველი და იყო უცებ გაჩედიან ქართული სიმღერა შემოგვესმე. აველანი სმენად ვიქცეთო, კაცო იფიქრებდა: აველა სუკუფესო ქართული მომღერალი აქ მოსულა და მღერისო.

მღეროდნენ ქართველები, მაგრამ არა ის, როგორც სქესთაველითი მომღებრია, არა ჩაღაც სგანაჩად, უფრო მელღარად და უფრო სვედანიად.

მისიდა დაქანასა მომღერლები. წამოვიყარდი, კარდინ შეველა დროს წამართმევდა, სარქველზე აქტრა სარქველთან მდგარმა ბიჭებმა ხელი მომსველეს და დახასპში ვაღავეში ჩემად კოტეში მოვიუდეთ და სმენად კომბო.

ქართველი სიმღერა სამგვილად გამოსახობიარს ჰყავდა. ბევრი მოყვანი ამ დღეს აღმათ ტყანსაქველად მღეროდა ბოღმა და წაღველი, სხახრული და სხანაველი, ზედმეტრება და უმეტეტრება ერთად ამხედრდნენ ზემს გულში და შემოიკეს ველი ვაემიყრე და ვათოვე მომღერლებს გაემეორებინათ სიმღერა, გათამბდნენ, მისს აფიქეს, ვაყავარად დაეღვედნეს უტანსაქველად „დასიღან“ იმღერეს: „სჯობს სიკოცხლესა სმასასა სიკვედას სმელოყანო“.

სიმღერის შემდეგ ზოგჯერ ვადავედით მოვიმარტვედ ჩემი „გამოკვეტილი“ ანთოლოგია, წაყვითებე ლექსები, სამღვლო უფრობი მოყამდნე.

იმევე სდამითი ერთმა ქართველმა ახალგაზრდა იფიკეტრმა მისოვა: თუ ვხებრა, ერთ ლექსს წაყვითებეთო, სხახრული შევქედი მის ახოვნას მოენახეი შესაფერისი აფიკლო, დავსტედიო, მოვემსადე მისსამენად და ვაფიკლო ჩემი ლექსი „იბრღეაი ვიფედის კომეზე“ არ წამოკითხე!! ეს ლექსი გამოკვეთდა ჩემს იმში წასვლამდე, ამ ახალგაზრდა იფიკეტრს ამოვიტრა ვაქეთოდან და თან წამოვიღი ფიკიტზე, რომ დარწმუნდა, ამ ლექსის აფიკო, მე ვიყავი, ვადამეტეი და მყოცო.

ზელთაყვარებულნი დიდხანს აღარ დამკრძნებულათო, აღარც შეიძლებოდა ვეზენად ჩებება. ვერმანებლები ვეღარ იტყვიან, დნენ წაიღეო ამისა აფიკმეს, გამოვეთბოვეთ ჩვენი სამშობლოს მიწა-წყალს აფიკიტვეთ ვერმანეთი წასახველადო წაიღეო ამისა შეგეტრებულად მოდიოდა, ამოვიტეფდებდა დროებით დასტობილ ტყარანს.

გამოხვინას ძაღლებს ვეფამ წამოვეყარა ზეზე, ვანგანით გამოვეფენეს სანკოდან, დავკონებულ ტყვეებს ვერმანული ქოფავები ვაყვებოდნენ ვარეთ, აფიკმოფენეს, რომელიც სარქელი არ შეგებლით, იმევე სარქედნენ, თვითველ აფიკმოფესა თუ დამტობლს ძაღლებს სროვა ფლავიდა, ვერ კრბავი, უფრო ვაფიკიტებულნი რომლებს იყენენ—თიფესა თუ თახფესა ქოფავები, ძაღლებსა და დამტობტრს შინით მანკეი სულ ჩამფენიზე წუთში დავიკავა, მწკრივებდა მოწონმა კოფევი არ იყო დამოვიტრებელი, წასახველი ბრძანება რომ ვასკეს თათქის სობილით ვაფიკმარეთო, ჩქარა, ჩქარა, ვაფიკოდნენ ჩვენი გამოვლი დამოიტება. აღარ მამწებებდა ზედმეტი ტყარითი, აღარ მამბებებდა „მანვა მანადო“, „კოსფეხი მარადო“ და „ფიკიტველი ზოგჯერ ანთოლოგია“. ვაი, რომ უფრო მისე იყო, ვეველიფრბისვან რომ ვაღველი ვიყავი.

ვსმის სსმებლ-სამქველს არ ვაფიკვედნენ ჩაღაც ვამოხვინავით ვსმევი არ ჩასკე ვთოლი ტყარბელები მოვეყაროფებდნენ, იმით ვამოვიფიკდებოდიო, კოფევი ვარეთ, რომ აღარ მამწებებდა კბოლის ტყველი, ამ დამით თათქი ველს მოყმინო, რომ ჩქარა უნდა ეფიკიტებულავითო, მოვემსადე, აველაფერი წესიყრად მოვირევე, სანბოტი ვამოვიკე, მანადი მანკეში დავეტოვე.

არა თქმა უნდა, ღამეს ვიფედოფეს და ცოც ქვეშ ვაოყენებდიო სოღზე, კოფევი ჩვენი ზედი, რომ მოემეტრმა თოყლი ვერ არ მოსულეთო, მანკე ვაფიკმანად

ვაოტევი ქვეთარადე
ვაოტევიკეთის მანკეწებება

მევენდნენ და მანც არ ვეშვებოდი
 ლექსებს კითხვას, რას მისამდინენ? სა-
 მომართმევდნენ წიგნს? ხემა მესიერე-
 ხაში ხომ ვეღარ წაშლიდნენ ამ ლექ-
 სებს, რომლებიც ზესხად ვიყოდი.

სეკრეტარ ივანაკაშვილუარ მარტყას
 პოლოდიწა, მაგამ მე მანც განვა-
 ყობობდი ხემა სქმეს და არც ტყვეები
 მეშვებოდნენ, ლექსებს წყობხვას
 მობოდნენ.

როგოხაც ანობლოგიოდან ხემა მან-
 ნელუხს მობა ველოდიანს „ონი“ წა-
 ვეუობხე, ისეო ტამი დაცხეს, რომ
 მთელს მანკაში ხმა ვეაბოდი, თობქოს
 ომი დამობყებულეოხს და მქვხაბე
 ტამიც ამს გამოეწყოხს. ვეღარ მთეა
 ხეჩხეოთ ვეფინტეულეოხეოთ, პოლოცი-
 ლები დევედნენ თიხე, მანკის უფ-
 რისი ვერმანელი კომენდანტი მოეყა-
 ნეს და ვეობხეს მთეხე სეენი სისხე-
 ხარული ვიერხსა. ვეღარ შევხელი სხე
 რამე შეიქეა, ანობლოგიეა ხელმა მე-
 კობა და მოეახხენე სმობარე. ვამო-
 მობოთე ანობლოგიეა, არც ვადეშლია,
 ფახესთან მობივდი და ხელზე დარე-
 და, თობქოს ეწმინდერ რამეს შეეობო.
 თეობონ პოლოცილენსაც კი დეფდს-
 ტერეს, რომ ტამი ლექსის წყობხეამ ვე-
 მოწეოთ კომენდანტმა აღბოთ იფიქრა
 ვეფესთან მაქეს სქმერო. მობებო ახენს
 და წეოდი პოლოცილენი ისეე ხეან-
 თან დარჩნენ ცოტე ხანს რიგობე კი
 წეოდნენ, დეოფინტეოთ და მეობზე
 დეფდის ეობად აღარ შეეკრებოლ-
 ეობო.

„ქობოელი პოეზიის ანობლოგიეო“ დე-
 დად დევედნობრა ეფრო მსმინელოდიანი
 სქმისსეოხის რიგობე კი ლექსებერს
 ეშობენდიოთ, დეფხეფეობდიოთ ეობობე
 ანობლოგიერს სეკობხეად და ეობო-

მობობდიოთ, ტყვეობიდან რიგობე და
 ვედეწეოთ თეო.

„ქობოელი პოეზიის ანობლოგიეო“,
 ვახედი ამისა, რომ ხეენი დარული შე-
 რებებოსა და ხეენი სქმისანობის დიდი
 ხელისშეწეობი ვახედი, ტყვე ქობოე-
 ლებს სურის მარეობის ვეწევედი, შამ-
 შილხა და სელოერ ტეოეოლენს ვეო-
 წეებოდი ვეამხევეებოდი ვეცევედინებოდი,
 მაგამ ეფრო ძლოერად ვევეებოებოდი
 მარად სეეეახელ სანობდის.

ქობოდიტე ვეამსობს, — წერს ეან-
 ცეე რეოთ თეებს „ეშილში“, — „ლო-
 დედელებმა, ეუიფერესი მამსილით შე-
 წიხებულეებმა, სეხადსხეა თამსიხსა და
 ვასობობებებს გამოეობხება იწეეს, რათა
 მამსილი დეეწეებობდეთ და მთელი
 დედე ისე ვადიოდი, ტამი არც კი ეობ-
 დეობიოდიო“...

ხეენიეის „ქობოელი პოეზიის ანობ-
 ლოგიეო“ არ იყო მობოლოდ ვახახობი,
 იყო ეფრო მებო იყო, სამდელოად ვე-
 ვწეებოდი სელოერხსა და სობრეულ ტეო-
 ვილენს, ქობოელი პოეტებს ლექსებს
 სანობილიში ვადევედებოთ.

ვერმანაში წახელის ანობლოგიეა
 ეურ კოდეე თან შეობედი, — პოლოცი-
 ლეი მობო“ მიწეოფეს, ამ ხელსაწერს
 წიგნში რადეე ლოციეები ექნება სანეფ-
 ტერეობო, — იქვეს სეოკლით მანკეს
 მევანელმა ვანდალენსა და ვადეუობხეს
 ეობ სეოთოთ ეეუაში, რომელშიაც ტყვე-
 ებისსეოხის სამობობეველი მობადი სე-
 ეებო ეროფებობოდი დასაწეად, დამე-
 ნანა, მაგამ რა შექნა, რამეს ვეეებო-
 ნებოდი თე?

ამ ამის მოწმე ქობოელები პე-
 რისეფულეობეოთ შემობესეენენ, მარევე-
 შედნენ და ხემა ანობლოგიეას ვეობი
 სიტყეოთ მხენიებდნენ.

კობოელი სეფობა

ელოეის ხარეოთ რედე ვერმანაში
 წახელის ეამი, მობე ვამობელოთ
 ვახედი ტყვეები აღარ ვეცევედით მარ-
 კობან სიმეშობე, აბტობრობ ვეფენი
 ორდევედი სანკის მობე დეფილს.

რიგობე ვეეეეოთ, ეეეე ვამობესტე-
 ლებობლოთ ვერმანელებს პეტრობო-
 სეან წიხელი ამისა წინ მოეწევედი.
 ეობხელ შეობეფობის სესხთან
 დეეს ვახარბის ეეეელოთ მოეეეეეო-

ში ვეძებოდით ცეც ქანს ვარძის
სარგული და იგი უცებ გაჩვენა ქარ-
თული სიმღერა შემოყვანა ვეღარი
სმენად ვიქცეთ. კარ თქუბებდა ვა-
ლა სუცხოვის ქათველი მიმღერად
ეჲ მოსულა და მღერის.

მღერობენ ქათველები, მერამ არა
არც, რაგორც სქათველინი მიმსმე-
ნია არა, რაღაც სქანარად, უფრო
შეუღვარად და უფრო ხვედრად.

მიწვდის ვაყენსა მიმღერლები. წი-
მოყვარდი კარად შევლა ფრის წი-
მარსვედა სარგულზე აქტი სარ-
გულიან მღერის მიქცნა ხელი მი-
მსმულს და დასმარნი ვადაყვით,
ჩემად ვაქცნა მოვიდეთ და სმენად
ვიმართ.

პირველი სიმღერა სამველად გამო-
სახივარს ჰქვდა მგერი მოყენი იმ
დღის აღმა ვერსკენად მგერობა
მოღმა და ხალხი სხარდნი და სი-
ნარული შევიტრება და უბედობებს
კრთად ამბობდნენ ჩემს ველში და
შემოკრს ველი ვაყენარე და კობრე
მიმღერლებს ვაყვითრებნათ სიმღერა
ვათამბდნენ სმს თქვის ვაყაუტობ
დავადვენს ვერსკენად „დასიღან“
იღერეს: „სკობს სიკოცელსა ნარბა-
სა სიკვედი სხველვანი“.

სიმღერის შემდეგ მოეხატე ვადაყ-
დით. მოყენარევე ჩემი „გამოცემელი“
ამოლოვია, წყაუთზე ლექსები სმ-
დელი ფერისი მოყენარე.

ამვე სუამობი კრამს ქათველმა
ახალგაზრდა იფიქრმა მოხოვა: თუ
ესუბრთ, ეთი ლექსს წყვილთხვით. სი-
ნარდლი შევხედი მს თხოვნს მოყენ-
არე შესაყარისი აფილი, დავსხვილი,
მოვემზადე მისამსენად და ვაყოლი:
ჩემს ლექსი „მტლარი ვაფელს კომე-
ზე“ არ წამოყთას! ეს ლექსი გამო-
ქვეყნდა ჩემს იმში წასულამდე. იმ ახლ-
გაზრდა იფიქრის ამოყენა განხილდან
და თან წამოვლი ფრინველ, რომ და-
წინდა, იმ ლექსის ფერისი შე ვიქცე
ვადაყვით და მყოცე.

მელოცეკრეცემა დიხანს აღმა და
კრხინლუჯით, აღარე შეიძლებოდა ვე
სრება ვერსმსელები ველის ვეღარე
უნენ წაყელი ამბოს ფერსმეს. გამო-
ვეთხოვე ჩვენი სამშობლის მიწა-
წყარს. ფერსაყე ვერსმსაში წას-
ველად, წაყელი ამბა შევიტრებოდა
მოლოვია, ამოცემელები: ფიქ-
რით დამტრბოლ ვერარს.

ვაძებნისას ძაღლებს ვეფემ წამო-
ვეყარა ზეზე ვანგამით გამოვედნენ
მანკადან ვაყენებულ ტყვეებს ვერ-
მარული ჰოფაყები ერეკებოდნენ ვარეთ,
ვადაყვითვეს, რომელიც სარდელი არ
შეეტილი, აქვე სერებდნენ თუთვიდ
ვადაყვითეს თუ დაჭირეს ძაღლებს
სრთვა ფლავი. ვერ ვრძნია, უფრო
ვაფერებულნი რომელი იყენ—თ-
ფეს თუ ითხვეს ჰოფაყები. ძაღლებს
სა და დამტრებრს შინთ მანკი ხელ
რამდენიმე წუთში დაყვარა. მერით
ვამ მოწყობა კიდევ არ იყო დამტრე-
ბელი, წასავლელი ბრძანება რომ ვარ-
ყეს თითქმის სარბილი ვაყვმართე.
სქარა, სქარა, ვაძამობდნენ ზვენი ვარ-
ული ფაშობებში. აღარ მიწუხებდა
ზედმეტი ტყარია, აღარ მამბობდა „მ-
ვა სანადი“, „ცისფერი მარალი“ და
„ფრანგული მოეხის ამოლოვია“. ვარ,
რომ უფრო მამბე იყო, ვეღარფერსებენ
რომ ვაყლოლი ვიქცე.

გზაში სისმულ-საქმულს არ ვაძალე-
დნენ. რაღაც ვამოყენილი გზაზე არ რა-
საც ვყოლი ვერსკენდესი მოყვარ-
ებდნენ იმთ ვესყოფილდებოდით.
კიდევ კარგი, რომ აღარ მიწუხებდა კი-
ლის ტყვილი. იმ დამთ თითქი ველს
მოეხარა, რომ სქარა უნდა ვერსკენდ-
ლავითი მოვემზადე, ვეღარფერი წი-
სეზად მოვიტრე, საბოტრი ვამოყენ,
სანადი მანკში დავტოვე.

არ თქმს უნდა, დამეს ვაყვლოვის დი-
ცის ქვეშ ვათხვებოდი სიღმე. კიდევ
ჩვენი ზედი, რომ სოქმნებში თოვლი
ვერ არ მოსულყო. მარც ვერსკენად

კობრე ქეთარად
ვარბხაყის მანკეჩრება

სელააგრაჟიდან სულ სობილით მოგვარაგებოდნენ ამ დღეს აღარ იყო მოსალოდნელი რომ დაეფეწოდა შეუწყებლად ჰინ მოხელე წიფელი აქნა და დასტოვებით 50 კლომეტრის გარდას შემდეგ აღარ ვეძებოდნენ ვერაზსა. მეგრამ ჩა, სობილით რომ აღარ შევევლი?

აღარ შევევლი სობილი, შევფიხი ახადვით, შევფიხიხადვით და ვეძებ-ლოვევებოდი დანაშნულ ადვარს.

ღიღი ტანჯვით მოვალწით კახატრ-სკამზე, აღარ მასტოვს კახადე, კახატრისკა დამა თუ სოფელი ზოგერთ-მოსთვის კახატრისკა დასავენებულ ადვარად ადამიკა ზოგერთმოსთვის კო სანუდამო განსაფენებლად მოვლამ-დე იმდენი მანძილი ვაეიარეთ, რომ ყო-ველგვარ ძალს აღემატებოდა. ვადარ-წნენ შილიოდ ასინი, რომელიც ღიღი ფიხიკერი გამოვლია და ახვე დროს ღიღი ნებისყოფა ქონდა.

კინიდან ჩვენი გამოვლი ვერმან-ღებსიკ დადვალდნენ, კახატრისკა სანი დღე დავსვენეთ.

საჩილი ტავთებისა მოვხვდით უბარ-მარა ფარდულში, სიდაყ ავარტებელი თამბაქო ვაქდა განსაზიხიდა. შე-ფიხიხიხი და ჩამოვლე თამბაქოს ფარ-ღებსი, არც შეტრს დავშლია და არც მოვევარტეს. ვეველამ მეგობი მოიხარაყა ვეწიოდი ვახეთის ქალაქში შეტყვევ-ლ თამბაქოს, შიგერ გულზე მასჩი მასე-

ღიღი შევევლია და თავებზე მეწილი და ჩიდაყ ახველი კავთიხერტისაბე-თვალწინ ტრიალებდა და სიდაყ შე-ტყვევებოდა დასავენაყად.

შესამე დღეს ცოტა ვევი ვავსდით. შიგელი აბლიმასლი სოფლებსი მესი-ტებლები მოხელეაყენენ და ტავთების-თვის სკმშელი მოვტანათ. ვერმანუღებს-საყ ვაუბსანიხლდნენ, თუალები ვე-წილიდა სობილიხსაყან, იყოდნენ, რომ შიგო ვანთავრსიფლებსი ვამო დეგებოდა. კივეთს განთავრსიფლები ჩვენთან შე-ტყვევს.

კახატრისკიდან სოფლებში ჩვე-დით — ეს ჩვენი უკანასკნელი მანაყო იყო უტრანში. ვსაში, ჩოგორც ახ-არხოვლ ვიქვა, ახუთათი სკმშელი არ ვეწილოდა სოფლებსი მანაყო ვართი დიდი მდვათი ცხენი შემოაღვს ვერ-მანუღებსი სიღბთ განსაზიხიდაც, შე-მოაღვს და ვაქცენენ, ვინაიდან სვირის ვერტებსი ვოველითის შიგინდან სვირისა შიგერი ტავთები არც დავსიხერენ მდვარ-ცხენსა, ჩოგორც კილები მურის ვახს. არც შე ვეწიარაყარ ველხელდ-არაყო-ლი, მეგრამ ახადვით არ მეტყო ვერ-მანუღებსი კინისუტრის იღებდნენ და იყინოდნენ.

სოფლებიდან პილიონებზე ვავლით ვერმანიაში ჩვედით.

ვითრე ქვეთარაყ
კარისკაციის მანაწერტები

ვაჩხლები იქნა

Քան հազարն քա խեղճն
քննեն յայն, սրբաբուն,
հանձնի՛մ հանձնի՛մ
— այն նա զայն,
չտեսնե՛մ սեպուցին,
այսինչ կառ հարսն —
վանս ո՛ր վանուցի
տեսնուցնե՛ր զնկուսն ոչին,
նեղինս յ նեղեցուց
Նեղուցինք Քանն սրբաբուն,
Քոջ քանոցս կան նա,
զանն քա սրբուս հեղին,
այն հազարն զխեղճունս,
այն հեղա հազարն —
չտեսնի՛մ չտեսնի՛մ
Քո ժաման Քանոցս հանի՛մ

չտեսնի՛մ, կան նեղ —
— չտեսնի՛մ չտեսնի՛մ
Նեղուցուն, նեղուցն,
չտեսնե՛մ հաս զնին
չտեսնե՛մ, հո՛ր նեղուցն ես,
հեղուցն նա յնքն,
չտեսնե՛մ, հո՛ր զնորս
չտեսնե՛մ զնորս արարուս,
կան կան Նեղուցուն,
կան զայն չտեսնե՛մ,
հարսն յնայն Քանուցն
ք զայնու զայնու
ք զայնու Քանն յո՛ր
չտեսնե՛մ կառ սո,
չտեսնե՛մ զայնու,
հեղուցն զնորս,
հեղուցն կան յն,
կանոցս զայնուս,
կառ սոս զնորս,
զանուս զանուս —

քա մեզս վանուցս
տեսնու, Նեղուցս Քանն,
տեսնու քա խեղճուն,
չտեսնի՛մ խեղճուն

— քա սրբուս յայնուս մեզս,
կառ ուր չտեսնու,
չտեսնե՛մ կառ զնորս
նա յնա քա խեղճ
ո՛ր չտեսնու խեղճ յո՛ր,
հարսն քա զայնուս,
նա խեղճն չտեսնի՛մ,
մեզս յնուս մեզս յնուցն
ոչտեսնուցնու կանս յն,
նա զայնուս յ չտեսնե՛մ,
քա զնորս հեղուցն հեղուցն,
քա զայնուս հեղուցն հեղուցն,
քա մեզս կառ հեղուցն,
քա ինքուցս զայն հեղուցն,

չտեսնե՛մ զայնուս հեղուցն,
չտեսնե՛մ կառ չտեսնու,
վանս, հարսն հեղուցն,
նա, հարսն չտեսնու,
չտեսնու չտեսնու կան,
չտեսնե՛մ կառ սրբուս,
սրբուս չտեսնու,
սրբուս չտեսնու
քա խեղճուս հեղուցն
նա զայնուս զանուցն,
քա կա յո՛ր չտեսնու
քա չտեսնե՛մ կա չտեսնու
— չտեսնու յո՛ր չտեսնու
քա խեղճուս զայնուս,
չտեսնու չտեսնու,
չտեսնու չտեսնու,
չտեսնու չտեսնու

չտեսնի՛մ չտեսնի՛մ
կառ ոչ չտեսնու,
հո՛ր յո՛ր զայնուս հեղուցն
հարսն հարսն զանուցն,
նա զայնուս զանուցն
չտեսնի՛մ կա ուր,
չտեսնու հո՛ր նեղուս Քանն,
հեղուցն զայնուս զայնուս,
նա յայն հեղուցն,
չտեսնու չտեսնու,
չտեսնու հարսն հարսն
քա ինքուցս հեղուցն
չտեսնու չտեսնու

հարսն ու նա հեղուցն,
նա չտեսնուս նա հարսն
վանուցս
հարսն — քա զայնու,
չտեսնու քա խեղճու,
Նեղուցունս քա ինքուցս,
Նեղուցս քա զայնու,
չտեսնուս յնուցն,
չտեսնու յո՛ր կառուցն,
տեսնու կանս Քանն,
նեղուցն կառ նա յո՛ր,
զայնուս նա զանուց
քա զայնուս յո՛ր կառուցն

չտեսնու չտեսնու չտեսնու
քա չտեսնուս հեղուցունս,
Նեղուցս հարսն սրբուս,
չտեսնու հո՛ր քա չտեսնու —
չտեսնուս հարսն զայնուս
հեղուցն զայնուս

չտեսնու չտեսնու
չտեսնու զայնուս քա չտեսնու,
հարսն չտեսնուս Նեղուցունս
չտեսնուս չտեսնուս հեղուցն

**შენიშვნები ახალგაზრდა პარტიისთვის
მომხრობებზე**

თანამედროვე ქართული პარტიის ძლიერ ფორმას შეადგენს ახალგაზრდა პარტიისთვის შემოქმედება.

მან დიდი ხანია დაიწყო მუშაობა კომპარტიის უფლებებზე. როდესაც დიქტატორულ პრესაში პარტიულად დაიბეჭდა გერმან რევოლუციონერების მოთხოვნები, მათ შორის შემადგენელი ელემენტები დასარტყიანი ახალგაზრდა ქართველი პარტიისთვის მათ მოტანილ ერთგვიანობაზე, მათ უნებებს, რომ გერმან რევოლუციონერებთან ერთად დაიბეჭდეს თანაობა პარტიული მოთხოვნები არხელ სულავერში, შერან ველიოზოვიში, თანამხატვრობაში, გერმან ვეველიშვილში, ერთობ ახლადდაიბნა და სხვებში. მათგან ვეველიშვილში სემიარბათის უფრო იყო დიქტატორული სტილიზმი და ერთგვიანობა „მარცხისში“. თანამხატვრობაში არც მკითხველს, არც საკუთარ თავს სისხლადებს, კარგი გემოვნების, ცხოვრების ძირდად და, რაც არა საკლებს საკუთარში, ფარულად შეეცდებიან და და წყურვილი გემოვნად და მკან ზოგიერთი ახალგაზრდა პარტიისთვის პარტიულ მოთხოვნებში მის შემდეგ, გერმანია, ზოგი მან შეეცადა.

შეგრძობა, მისი ისტორია მუდამ აყვარებოდა და განხილვებოდა თანამხატვრობაში, თუ რა სხვათა მქონდა მის წარმოდგენილი საკუთარი დანიშნულება. დიდაც, როცა შეგრძობის გე-

გეგმავდებოდა სიშუაღებების სარტყები და მარცხი მან ვაგარბოვდა და გამდობრდა, დიქტატორისთვის ვეველიშვილზე ძვირფასი მოხატობადა კვლავ რჩება რეალიზმი, — თანამედროვე პარტიულად-ტყვის დონეზე ჩამოვლილებული მთელმადვედობა, პარტიის სიმართლე („კრიტიკულობა“), სულიერი სიმართლე და სიღრმე ახალგაზრდა შეგრძობის ასეთ მოვლობებს სიმართლედ და ნათელი მხროვნება, როგორც სიტყვის გამოყვლიდა და განსწავლულ ისტატებს. ამ მარცხ, ახალგაზრდა ქართველი პარტიისთვის და პოეტების შემოქმედების უფრო აკლია მხატვრული მხროვნების შეცდობა, სხვადა შესაქვდილება ასეთია, რომ მხატვრული გულწრფელობა და სიმართლე შევედობა საკუთარ წარმადებაში და წმინტებული კაცის ტონით, სიღრმე სულიერი კვლავობილებების და სიღრმის წარმოსახვა — დიქტატორული ფენიზიზმი და ერთგვიანობა სტილიზაციით. უფრო სხვადა კი პარტიული მოსაქვდილება იღებს სიმართლას დასკვნის სახეს ზოგი ახალგაზრდა ქართველი შეგრძობა ვაგრძობს ველწრფედ მხატვრობას, წმინდა შემოქმედების დამოკიდებულების თავის პროფესიონალიზმი „მ ვარტობის“ გამო, რომ მის თითქმის ეჭვი ვარტება საკუთარ სულიერ „მარცხს“ და შენაარსში ზოგიერთი მათგანს მათშია, რომ ველწრფელობა ნიღბის ახლად მის სუ-

ლოც მარცხს. და ეს ხედავს მამის, როცა მწერლობაში ყველაზე მოაყარა სწორედ სწორდღედა. მის ფორმებს ადგენენ, მის იდეალებს აღმაშენის ბოლოზე ცნობიერ, ასე არაკომპლექს სიღრმეებში, მარჯულში, აღმაშენის ინტონირ-საზოგადოებრივ ურთიერთობაში ამიტომ ზოგი ახალგაზრდა ქართველი ლიტერატორის შემოქმედებითა პრაქტიკა ეფუძვლება ზედაც ასეთ ფორმებზე.

ვეტიქრობი, ახალგაზრდა მწერალია ერთ ნაწილს სწორი წარმოდგენა ახსენებს სიღრმისათვის ესთეტიკურ კანონებზე, ხშირად სიღრმისაზე ეძებენ იქ სადაც მისი ბოცა შეუძლებელია მისი განმარტებით ნადირობენ უმნიშვნელო "ღამის" ფრაგმენტზე, ეპოეოტრად წყვეტენ ასეთ პირობებს, რომელიც მოქმედების კანონობისთვის ზუსტ მნიშვნის დოცრის მოთხოვნა. მათთვის დამაბნეო, პოეტურია" ყველაფე ის, რაც ეპოეოტრ-რომანტიკულ" პლანში დგას ან დორიკული ბუნებისაა. მაგრამ თუ შევეცხოთ შეტყუებით დარცხულებს, აღმოჩნდება, რომ ზოგი ახალგაზრდა მწერალი ამაზე ნაკლებად ზრუნავს ეს ერთ-ერთი ყველაზე მძიმე პრადღესაა პროზაიკოსისათვის.

მატის აქვს ერთი სტატია, რომლის სათაურია "სიზუსტე ანაა სიმართლე". თუ ამ სათაურს დავამოტებთ ტექსტს, ის ძალზე ნებისმიერად და უზვეულოდ მოგვეტყუებს: მაგრამ მატის ამ აზრის დამტყუება სურდა, რომ ნათესი ხელოცნება "სიბუნება ანა ბუნებაში საბოცნი ფორმების ზუსტად, ახლოებურია გადმოცემით და ანა ფაქტად შექმნილ წერაღმანთა დავტოვებით, ანაზე უფრო ამ დრმა ეტანისადაც, რომელიც თუ ხელოცნება ეტანის ამოტყუელ ისიცებს, წარმართავს რა მსგეწ მოედ თავის ურადღესს და აღწევს მის აზრს". ასე რომ, სიზუსტეც არის და სიზუსტეც მატერული სიმართლე შემოქმედებით სიზუსტეცაა. მატერულ სიმართლეს თავისი ზუსტი საზღვრები აქვს, რომელიც ფრ იტანს დარღვევის ვერაფერის შედეგობის ან საყენისადმი არასაღიბტურ, ვაღს დამოკიდებულა-

მის ამიტომ პროზაული ნაწარმოებში წერა მოლოდ ეპოეოტრ ასტეკტზე წინაა და ეპოეოტრად პროზებსა — ნათესა თან: ასეთი მეოდი, უმეტეს შემთხვევაში, ვერაჩვენებს კონტროლის ეტანისა და მისი, როცა რაც დამოდი უმნიშვნელო..."

ზედ ზოგადად ვამხედველი, ამიტომ ახლა ვცინდა ვიყო რაც შეიძლება კონკრეტული და ზოგადი ცოცხალი მავადობით საიდეოები ზეცა წერაღმან შესავალი ნაწილის აზრი ზეცა წერაღმან თავის ხასიათით "შენიშვნებს" წარმოადგენს, ეს კი მის სიზუსტს, რომ მწერლები, რომელიც ნაწარმოებებსაც გატყუებდათ, სერაიზულ ურადღესს იმსახურებენ სწორედ ასეთი ვეცხებთან საიდეო ძალად, რომელზეც საინტერესოა შეველობს და აზრთა ვაცვლა-ვაბოცვლა.

როცა ასე ლიტერატურულ პრესაში გამოტყუება ახლო სიღრმეების პრაქტიკული მოთხოვნა "ტადღებსა სიმართლეს მისწრაფებან", ქართულმა კრიტიკამ საყენით სიმართლიანად შეაფასა ეს ნაწარმოები, როცა რაც მატერულად საინტერესო ფაქტი აღმოჩნულია იყო ანა მატრი მატერულ-ფორმალური მოღწევისი ანაზე ის დრმა მოამხედველი კაცობიყვარე ტენდენცია, რაც მოთხოვნაში ვარცვევით იეტანისოვია და მის ვედაზე ძლიერ მარტეს წარმოადგენდა. ამისთანავე, სიმართლიანად მოთხოვნილი იყო იმაზეც რომ აეტარი ამ მოთხოვნის ხსოვი ვედაიზონდა ვანტერებულ მორადღური შეველობის ნიშნში. აღიწინა, რომ ნაწარმოების ძირითადი თემატური მოთხოვნა ამტრაქტულ სვეტონია შესრულებული, რაც მის საყენით ლიტერატურულ დარცხებს სიბოლს აყენებს ეს ვანსაკეობით ხაზგასმული იყო, რადგან მატესა ტენდენცია იეტარის უმნიშვნელო მატერული ზრდის კონკრეტულ სერსექტეივან და აზრებდა მის

ვერამ ვანკავა
შენიშვნები ახალგაზრდა პროზაიკოსთა მოთხოვნებზე

კონკრეტული მატერიალის კვშიარტ
გზას.

ამხელ სულაკაურის პირველ მოთხო-
ვნას მიჰყვება დამატებითი მოთხოვნები.
როგორცაა სავსათი სურათი ახლა, როცა
ამხელ სულაკაური ითხოვს პატარა კრებუ-
ლის ავტორთან უნდა ითქვას, რომ ავ-
ტორი თავის მათხმისათვის ვრადუნით
შემოტრიალდა ამ ერთ-ერთი ამსებოთი
პრობლემის გადაწყვეტისას, რომელზეც
ჩვენ ახლახან შევეჩვიეთ; თუ „ტალღე-
ბას“ ავტორი თავის იდეურ-მატერიალ
სამსოვერის განვრცობადად ამოთარებდა
და სწავლებდა, ახლა ჩვენ მიწმენი ვართ
ამისა, რომ „კაბის“, „უკეთო ვაცო-
ნებებს“, „ბუღის დამარცხებს“, „ხი-
დის“ ან „ძველი ამსიკის“ გამოტყვერების
შეშედეგს. ეს შიშველი ემსიარების ამას-
სახარბიელი ხარბოვებში მოცევა და მატე-
რიალი მიკნებების სასაცდლოდ ცხოვრე-
ბის სურათებთან შექანიერებად გადმო-
ღებულა. იდნაც ტრამსფორმირებული,
სტატეური ვარბოფებსა ასკრნას.

შეკალითისათვის ექმარება ვასულ
წელს ერთხელ „სოსკარში“ გამოტყვერ-
ბული მოთხოვნა „ძველი ამსიკი“, რი-
შელაც შეიძლება ითქვას, შეტად ცო-
ცხლად იკითხეს და თავისებურა ღირბი-
შითაა აღბეჭდილი. შეგრამ პირველივე
კითხვა, რომელაც ამ მოთხოვნის ვაც-
სონის შეშედეგს დაეცემა, ასეთი იფი-
რისთვისაა ეს მოთხოვნა დაწერალი, ან-
და რა მატერიალ მიკნებს ემსიარება
ას? ამ რიტორიკულ კითხვაც შეიძლება
ღვირის ამოწურავთ მასების ვაცება. რას
წარბოადვენს ეს ნაწარბოება? არის ის
მოთხოვნა-აღსარება უფროოდ ვარ-
დაცული შიკარბა ემბის წინაშე, რი-
შელაც მოთხოვნა ვაღვრება, თუ მო-
თხოვნა-შიიღება. სადაც ვაცობებული უნ-
და იყოს შიკარბა პერსონაგის (რომელაც
მატერიალი თვადსახარბით, რიკორტე
ამის ავტორიც ვრამბის, „შიკარბა“ სულ
არაა), ზეკანის სიყვადლის კარბმდე მიმ-
ვენი ჯაღათებნი. ვერც ერთ ამ გამო-
ცანის ბოლომდე ვარ ვაცობრევეთ, თუც
მოთხოვნის მატერიალი მასალით დიფ-
კულთობადებთ. ნაწარბოებში ამბობ-

რავი კარბა ნამოთყვადისებული ვაწარ-
სტულთობილია.

„ძველი ამსიკი“ რეკალიტრუბად არაა
ვასხილი, თუ შიში, რომელსაც შიკარბ
ემბარში იწვევადვენ დუქსტაგებლად მო-
სული უცხო პარება, როგორ შეტად
ვაცობადებრებსა ეს აღმასანი ეს ფაქტი
თავისთავად, ამრობრულად ნაცვლისმშე-
კის ასევე ბუნდოვანი და გამოუცნობი
რბება ვუთის ახლა ზეკანის მომხლებული დე-
დამარბს მატერიალი სხვები. ავტორის თი-
თქმის ავრწვეება, რომ როცა ის მოთხო-
ვნის დიდი კითხვის წინაშე ამოთარებას,
ერთვეთი მასების შიკარბ უნდა ივუღოს-
სხვებოფებს ამ პერსონაგთა ვინაობისა და
რამბის გამო. ავტორი არ ცდილობს
შეკარბოდ, შიტავირებსებლად და რეკალი-
ტრუბად დამატების შიკარბ მატერიალი პი-
როვნება, შიკარბ სოციალური ბუნება, შეტ-
მის ერთი დამოთარებული აღმასიარბი
სახარბი შიკარბ. წმინდა ღირბიკულ ბღამ-
ში შეტრულვებული მოთხოვნა წარბოად-
ვენს არ იძლევა არც ამ ღრმა სულიერ
ღრამბზე. რასაც, ავტორის დეკლარაცი-
ული რეპარკებისა თუ შინაშეხების მი-
ხვევით, ავტალი ჭრნია ზეკანის ცხოვ-
რებაში. მოთხოვნა თიითის ავრებს
გარკვეულ ფაქტილოგიურ და სოცია-
ლურ პრობლემებს, შეგრამ მატერია-
ლად ეს გამოთარყვადებული არაა და ამი-
ტომ, საბოლოოდ, ერთგან მიწმენილი.
შეიძლება შიკარბ ვეცევაქტრა, რომ ავტორის არ
ვეთ გამოშედაობა და ამიტომ ამბია რეკ-
ალიტრუბ ტალიის ნაცვლად თავისი
სამსოვერბის შიილოდ ამარბები მოცევა.
შეგრამ ეს შიილად ასე არაა, ამ შეშახ-
ვევაში ყვად ვეცინდა მოთეგონით რბევა-
საცვადებრა მატებისა, რომელაც ხელოვ-
ნებაში ასე შეკარბად ასხვევება სიხამდ-
ვალადან ახლის შეკობებულ მატერებს
იმოთგან, ვანც ღრმა ვარბოყადების ან-
ფრს და ამტვარად იქრება ბოლოურის
არამბი.

2. სულაკაური, უდავოდ, ვერღინბა
ნამხველ, ცხოვრებისებულ ფაქტებს. შიკარბ
მოთხოვნის ემბრებს ზეკთი პროტოტი-
პები, რამბი შიილთის ნაცნობი აღმასიარ-
ბია; შეგრამ ხელოვნების ფაქტის შესაქ-
მნელად ასეთი ემბრიალური შეკობა არ

ქრია „ძველი ამბავი“ გენპროცის შესავალ ნაწილში ლიტერატურისადაც ეს უტორიანული დამოკიდებულება თითქმის ყნადად აგრძნობა. ავტორს არ შეუღლის ცნობილი ლიტერატურული მისტიფიკაციის ხერხი. „დადი ხნის შემდეგ ვიკონეს, ზეკან... — წერს ავტორი, — ზეგრეკერ გამსვენებისარ, ხელ მინდოდა შენზე რაღაც დამეწერა, მაგრამ დროს ვერ გამოუღობდი. შენს გამო ხშირად ვწერდი, დროს კი მაინც ვერ გამოუღობდი. თრთადე სტრატონი რომ დამეწერა შენზე არამოდეს შეგპარევივარ, იღვსზე დავეწერ-მეოქი. მაშინ ამხე ვერც კი ვიოცნებებდი. შერზე მიკარცავდა დრო-დადრო მისვენებას შენი დღეილი. შენი უოქმელი სიტყვა და ამიტომ მინდოდა სხვემისთვისაც მიმეხსრო შენი ამბავი“. ამ შესავალ ნაწილში მწერალი თითქმის გუდასდებულად აყვავებს, რომ მას უნდოდა „რაღაც დავეწერა“ ზეკანზე, რომლის გარკვევა, ეხორად ვაპრება თუ მადია-ნობაში მამოყალიბება, ჩოვორც ვხე-დადი, მას არ მოუხვეწია.

ა. სულაყორი ნაკლებად ცდილობს, რომ მოთხრობის დაწერამდე შეამოწმოს ერთი გარკვეული იდეოლოგიის მიხედვით, კონკრეტული თემატური ჩანაღებრა და წერის პროცესში ხორცი შეახსნას მას. რა უნდოს ხელს ავტორს ამის დაძლევაში? ზეკანი ამბავი, უმარველეს ყოვლისა ის, რომ მას, რ-ვორც სოველიანტს, ვერ მღვენია ამ შეადდეისათვის, რომე-ღაც განეწმებულ დოქტრინორობასა და ნატურალისტურ მატერიალს შორის მდებარეობს. თუკი მადეკარდა მწერალი თავის პირველ მოთხრობებში — „ტალღები ნაპირსაცენ მიმწრავლვან“ ან „წყალდიდობაში“ ამსტრაქტული მორალის სფეროვხედან ვერ გამოდის, სოლო დროს შექმნილ ნაწარმოებებში ის ფაქტოგრაფიისა და სინამდვილის დავე-როტობულად ასახვის ხერხებს ვერ სყიდ-ღებს. მას ვერ მატერულად ვერ დაუ-ღვეია თუ ათოვისება ის რთული მატე-რული მეთოდი, რასაც მატერული ვა-სოვადებს ეწოდებს და რაც სწორედ არ ხსენებულ სტაღს შუა უნდა ვეძიოთ. ვამოკიდებულები ამროცების ასახვში

ავტორსაცნ მოთხროვის შერა, მამოყ-ლიბებულ მოვლემდედელისა, მამოყ-საც ვოველი მოვდენა და ცხოვრების სურათი კონკრეტულად ამის გამარტე-ლი და სოვადიყა ერთსა და იმავე დროს, ეს მერეყამ ლიტერატურული კანონი, სამწუხაროდ, არ ვრეღღდება არც „კაპოზე“, არც „ძველ ამბავზე“, „ხაღზე“, „უკეთუ ვაცოუნებდეს“ ან „ამელის დამარტუნებზე“. სწორედ ამ-იტომ მიხდა, რომ ასე „მუნდოყანი და ნაწილიმარე ვაუვეგბარია მოთხრობები -უკეთუ ვაცოუნებდეს“, „ხაღი“, „ძველი ამბავი“ და, ამხვესთად ნატურალისტე-რად გამოიფერება „კაპო“, ნაწილიმარე „ამელის დამარტუნებზე“. ეს უკანასკნელი მსაფრა, დრმა დრამატოზმის შემყველი თემის ვრთეყარა კონსტექტია, სოდაც თითქმის მთელი ლიტერატურული ან-ტურატი წეღლი მასაღია. ასოიფე ნატე-რადიაში აგრძნობა მოთხრობაში „კა-პო“, ამიტომია, რომ შეთხველს არ ხვერა ვეგვტებს, მისა ქრისა და მათი მრავალროცხოყანი შეადების აფერას-ნაღობა, რაც ცადმზრთავდ და მიყვრო-გებულად ამის დანახული და ნამევენსა. ეს თელი მოთხრობის ავტორმაც კარგად იყოს, მაგრამ ფაქტია, რომ იგი უკოდ-რესი ცადმზრთეობით ხატყას თავის შერ-სონაყებს. ეს არც ვროტესყია, არც შარ-ღი წინაღმდეგ შემობვევაში, ავტორს თემორის მიშეღლევა დამპირადებოდა თუ, ერთი შარე, გამო გამსახორებას სოვეთის, ღმობიყრების და შინაყანი დიდსულოყრებისა, მეორე შარე, ვეგე-ტა, მთელი თავისი თყანით უმდამ-ღესი ვეოიზმისა და შერზარევი ცე-ნისმის ხორცუნებშია ამიტომ, რამ-ღენსდაც იდეოლოგებულად და ცხოვ-ტრებულად გამოიფერება პირველი, ამ-ღენად შექი, მხელი ხადებსავეშითაა და-ხატული დამარტუნესა. სწორედ აქაა დარღვეული პროპორცია, მატერული ტაქტი და სოზრტეტი ეს კი ვამსაყუარე-ბული პასუხისმევებლობით მოვთხოყვა

გურამ კანკავა
შერისმევენები მადეკარდა პროზაი-კოსთა მოთხრობებზე

მხვედა თუიდანვე იყვნენ, რომ მაშინვე-
ღები სწორედ ამ პირობა განისაზღვროს
არ ზოგჯერ მისთვის შეშტატეს. პოლის
კი, როგორც ვხედავთ, ძალიან ახლოვე
ურავი გზით წარმოვეყმ ასანი იმევერად
შესტარა, რომ იათბა შეშტამილერაღნი
ერთის წინაშე — დედუღობის ზეტი ვერა
გააწყო. ახვთი არამოტიფირებული სე-
ვანში ვახროდი მოკლებულია შინავე
პრობორე მოღიანობას და არადამხვე-
რესლობის ერთობის იწვევს.

მკითხველი ერთნაზს, თუ როგორ გან-
ეთიარფება, ვაიანაშფება და დაბოლო-
ფება კოფფ ეს მოახრობს. ერთნაზს
ამას, ვტყობს, ავტორიყ. და თითქოს ამ
მხედით, წმინდა დარაყველ ჰქანსი,
კოფფეღვარი ვართიღებლის სიხედისა და
მოვლიდნეღობის ვარტზე ცეწიღის
სხეშებულ ასტორიას.

შერთადია პრობორე კარტა, რომელ-
მაც სიქის ზნეობორე დევეკოფებაში უწ-
და დევეკოფების, სიღო ქუბის სიქე-
ბის „სიხედის ქუბენა“ საყლებად მო-
ტიფირებულა.

ამ მოახრობის დეწერაღებთი ვახრო-
ვა ცეწიღებს, რომ მისი პრობორე
ქოფიღო იდნე თვართებორად, ესწორ-
საწორიოდ ვიარფება. ავტორი ყველ-
ზე კოტიკულ მწევე მოიქნტში ტრა-
დიკოფულ-არბორულ ვადიბენსა და ვ-
ლაპოტებს იშვეღებს. ა. სულაკურის
თვადო სიქორებსა და შატერობს, ზეტი
პრობი, სწორედ ამ ხარტვის დანაბლე-
ვად უნდა წარმართოს მომეღაღში. მით
უშტატეს, რომ მისი შეტოქეფება თეშტი-
ურა პრობლეტების შარე შედარია: მის
სოციალურ-პრობორე დეტეორთეა აქეს-
ვურნად „ესკარში“ გამოქვეწიდა

თამარ ჰილდის მოახრობს „შეადღე“.
ეს მოახრობს საყნებთი ამსახტრებს
დეწერაღებთი ვახრობებს, საყნებლობია
ახა შარტი მისი შატერულად ვარტისა
შარტებს, ანამდე საწარმოების სუტტი
საწილიყ. სიღე მას ამ სიხეტტეო
წარმომეღობის მიზეზებს.

უბორედებს ყოველსა, უნდა გამოიან-
ხოს მოახრობის თეშტიორ-იფერო ცეწ-
ტრა, ლეიტ-მოტიფი. ამჯერა „ცეწტრა“
მოახრობსა წარმოადევენ მოავარი ვა-

ბის, ცოცის პორაღურა. ზნეობორე მო-
წიფება, როცა ის, საიღებს რა ცეწტროქ-
შეღებს (პრობორეღნეღო საყნობობისა
გადეარტებს ზნეობობის ზეწმესა და საყ-
ნეღების მომეღეღეღ ავტობის), იქვეთ
დარბორებულ, ცხოვრებისათვის მომწი-
ფებულ ადამიანად, სწორედ მამის დეგება
ამ ადამიანის „შეადღე“, იგი ენაბრებს
ცხოვრების დეღაბორს. მაგრამ აქვე უწ-
და თქვას, რომ ეს იფერო ცეწტრა ი-
ტორის მოახრობის თეშტაში აქეს ვაფ-
ტანიღო, და რაც მოავართა, ვბორის ამე-
ვარი ზნეობორე ვარეოარტებსა მომწიფე-
ბული არაა საწარმოების წინა საწილითა
შინაგანი ლეიკეთი. ის, რაც ხეგბს პო-
ლიში, შედარო ლეიკეურ მოღიანობაში
კი არ იმეოფება მოახრობის დანარტენ
საწილითა ანამდე ავტორის სესის-
შარეა ხარტეოთ ხეგბს. ამტობ, „მოავი-
რი“ თეში წამეღენი თეში არაა შატე-
რულ-იფერო ხანაფორი ვარეოადევებუ-
ღია მოღიანად მოახრობისაგან და ეს
მომწიფტი რომ ძალზე აშგარა არ ვახრო-
ბიღო, ავტორმა, თითქოს ავ მოწიოთ, ის
მოახრობის სიხედრში იტტანა. ახვთი
ზეტი შეხედუღება საწარმოების მოავარ
ხანაფორტზე, რაც მის კომპოზიკეორ სი-
ეღესიყ მოწმობს.

ზეგბს პრობი, საყნებთი ხანაროღიანია
ავტორის ამ მოახრობება, რომ ადამიანის-
თვის საყნარობია არაა აფის ზურნებთი
ყოფიღი და შიღიღე თეორიულად, შინა-
განად ესმოღებს სიყნობის რიღი ადამი-
ანის პირად-საზოგადოებორე ცხოვრებაში.
მოავართა, მან ეს ყოღნა პრაქტიკაში
ვატტაროს, სურავის ევარტებს, თითქოს
ახვთი ქვეთა უწმინწეღოა, თეტი ის
ეოტიფი, შიღიღე ზნეობობის ზეწმეს ას-
ნის სადესტერო მოპერობისაგან. მოავი-
რია (როგორც ავტორი ფიქრობს), ად-
მანმა ეს მოიმიქევედოს; აქ დიღი
და შატარა არ ვარეოფება. პრაქტი-
კაში თეღის, შეორეღია პორობის დარ-
ღეღეყ (თეტი ეს შეგნებლად გამოიღიან-
რეობს) უფფ დიღი ჩამაა. ეს არის
გზა შიღიღი ადამიანობისაგან. ახვთი

ვურამ კარეოა
შენიშენები ძალეგაზრდა პროზი-
კობთა მოახრობებზე

ავტორის მოყვანი ოქმა მაგრამ, ვფიქრობ, ეს ძირითადი საოქმელო მატერიალად ფრანს სიამაფოდ გადაჭრული.

ველაზე უფრო ო. ჭილაძის მოთხრობაში უნდა აღვნიშნავთ იქვეყნის ის, რასაც მატერიალური თანხისა და სიამაფის ძეგლი ვეუბრება ო. ჭილაძის თვისება იყო ღვიძლშივე და მყოფველისთვის განაკეთი თითქმის არ ვიფიქრებ, რომ ეს ოქმებში მან აღმოაჩინა ახალგაზრდა მწერლის პროზაზე, მაგრამ ძიება საერთოდ განსხვავდება შემოქმედებითი მიზნისგან. „შუადღის“ ავტორის ძიებები ნაწილობრივად შემოქმედებითი უფრო სწრაფად ესეი ლიტერატურული რეზონანსისკენია განაკეთებული. ამ შემთხვევაში ზეგან არ შეეცდებით მოთხრობის თვისებზე დამატებით კომპლექსურ სტრუქტურას ან მის საკლასიკურად აღიარებულ თვისებებზე. ანაზი სოციალური მატერიალური შტაბის ან მატერიალური პოეტის მომარტვებაზე ავტორი არამომოქმედებია.

კონკრეტულად ჩაში შეიძლება გამოინატოს ის არასახარბიელი ფაქტი, როცა მწერალი საკუთარი ძიების სფეროს შემოფარგლავს მწერლობაში უფრო აღიარებული ლიტერატურული მიღწევების, ცნობილი ლიტერატურული სიმუშებისა და მატერიალური პროცესების ჩარჩოებში? ასეი შემთხვევაში, რა ოქმა უნდა ცოცხალ შემოქმედებითი პროცესის ნაწილად გამოვიკრიბოთ ცნობილები და პროცესი: დამკვირვებლობის, სინამდვილის განცდიან — ფიქცია, არასტრუქტურის მიატკედილება, სოლი მოქმედების განვითარების შესაგან დოკუმან — არამოტივირებული, გარემარობვებული ცნობილები და სტრუქტურა, როცა ზეგან ერთგვარ რეზონანსურად აღიარებულად ვეუბრება, დამატებით კონკრეტულად რას ვეუბრებით. საერთოდ ის, რაც ლიტერატურულ ვადღის წარმოადგენს, შეიძლება ერთი ავტორის ან ერთი რომელიმე ნაწარმოების პოეტის განმარტვებულად მივიჩნიოთ. „შუადღის“ საქმე ასე არაა. მოთხრობა ზეგანად უფრო გარდატეხილი

სახითაა. მასში ნაკლები გამოიყენების დეტალურ შეხვედრებს (მაგ., როგორც სოციალურის ცნობის განმარტვებულად მარცხ და გოგი სარგებულად ერთს და იმავე სოციალურს უწევიათ რეაგირებოთ), ასევე, რაგორც მყოფველს ვინ ვეუბრის „ადამისა და ვეის რომანი“ ავტორებსა მოთხრობაში სიმართის ცნობილები სფეროს განმარტვების, ვ. ი. როგორც ზეგან მატერიალური განმარტვების მიმართვებულად განმარტვებულად რომ ვეუბროთ, მდებრელობაში არა ვეუბრის თითქმის არც ერთი კონკრეტული ავტორი (მისი მიღიანი შემოქმედებითი თანხისკენ) ან ერთი რომელიმე ცნობილი მატერიალური ქმნილება, რომლის ვადღისაზე მოქმედება „შუადღის“ ავტორი, იმეგარი სხვათის რეზონანსისკენ, რომელიც ო. ჭილაძის მოთხრობაში ავტორისა, შედარებით არასახარბიელი დონისა: ავი გამოწვეულია სულ სხვადასხვა რეგისა და სხვათის ნაწარმოებზე.

ერთ-ერთი მიზეზად, რამაც „შუადღის“ მატერიალური სისუსტე განმარტვია, შეიძლება დავანახებოთ ის, რაც მოთხრობაში პროზაისზე ზეგანად ძლიერია პოეტის ო. ჭილაძე ნაწარმოებში ვერ ამარტვებს, რაგორც პროზაისა, მოთხრობაში ავტორისა ძლიერია პოეტური ასეცაა, რაც ავტორის ღვიძლემდამ მოღის და პოეტის თითქმის სწრაფობას არ აძლევს ესეის თვისება, ძალია შესძინის, რეალისტურია პროზა კანონებისა და თანამედროვე სოციალური მატერიალური შეტანის სიაღვრეობაში ჩასვლის. ო. ჭილაძისთვის, სულ ძალია წარბეულში მიღიოდ პოეტად ცნობილი მწერლისთვის, ვერ უფროში დარბა პროზაისის სეფის და მატერიალური მყოფველის ძირითადი მიზნები: სხვათის მინიშნების, სოციალის განვითარების, მოქმედების დარბელების პლასტიკური კანონები, მარტობაზე, ღამისა, პოეტური, რომანტიკულ-მადღებელი ფრანგებისა და კანონების გარდატეხილად, მყოფურად დამატება ვერ კიდევ არაა პროზა დამატება, რომელიც დარბიოდ აქვს გამოწვეული ავტორის, სწრაფად ვერ ამ-

კარავებს გზობის პაროვნებს. პერსონაჟთა ეს, ურანოლოგია არაა ინდივიდუალურებული და სწორად მოტყუარებული, გამარბლებული არაა გზობის სოციალური, ვოკალური თუ კონსტრუქციული ნიშნუქებით.

მანუ ევლანზე სუსტ რეოლად ნაწარმოებში ხანს ის, რომ თაქმის ყველა მოქმედი პირი რაღაც ანდლებული თუ ავსებულნი გრძნობა-გონების პატრონია. მოთხრობის ამგვარი ელემენტური გრძნობაინობით გამოირჩევა. ამას ვარდა, თაქმის ყოველი გზობი მოთხრობისა—თამარ კილანია ეს მხარეც ნაწარმოებში ქმნის მონოტონურობის ნიშნუქებულ ლატერატორულ ატმოსფეროს. მოთხრობის თაქმის ყოველი გზობი ესაეტარებულა ამ პოეტურებულა. ესოეტად გამოიყურება შესაფლად სტეფანე იგი ზუსტად ისევე ახროვნებს, როგორც მოთხრობის ატორი (ჩვენ სრული უფლება ყვეტს ამს თქმის) და უკანასკნელი არ ფიქრობს იმაზე, რომ ისეთი წილი ხელის პატრონი, როგორც სტეფანე, უზრადოდ ვარც გაუბლებდა თავის მხამე ხელობას; ამ უფრო სწორედ, ხელობა მას თავის პიოფებულ დაღს დაქმნედა. მოთხრობისაც ეს მიმეტა დაუფარებულა: ახალგაობრულ საფლადეში წოლა და იქ ატმოსფერ ცაზე იყენება — უფრო ლატერატორული პარადოქსია...

ატორის რეალობის გრძნობა დღეატის. ამ შესაფლადის აფილ-სამოფული იდოლოურად გამწვობილი პოეტისის უფრო ჰგავს:

„მისი სხლიაც სასაფლადის განძობას იფა პატარა ეროში ატმის ზე დაერკო. ატამი რომ აფაფლებოდა, სტეფანე სიამს გამოიტანდა და მის ძირში დაგებოდა. იფა ისე შოული ფლე, გაზებულის წილი მოთხროლი და გარანდებული. სწაწინა ვარდისფერ ყვოლენს უფრებდა. ატამი ცოტა ხანს ჰყვოდა და სტეფანე სინდულიო უღებოდა დაუწოვებულ ზეს, როცა საფლადის თხროდა, ეს ახედავდა ხოლმე საფლადის ეს ძალიან პატარა ხანდა (7—8 კ.) და განთიადზე ატმისფერი ვადსკრავდა.

ზოცვერ საფლადის თხროს რომ შერბობოდა, შივეე გამოიტანოდა და სწაწინა ეს თაქმე დაადგებოდა იმფრვერ ენისაგ ატმისფერი ეს, რომ დაჩქმუნებული იყო, მყდარი რომ ვიქნებო, მამინაც ესაოლოდ დაეინახავო. ამ იმედს ზესად ანახავდა და არავის უჩხელოდა.

— აფრო, მია, აფრო, — ეტოდა ხოლმე ქალს სტეფანე. — ატამი ჰყვოდა, ქალი...

თუბრო ეროში ვახებდავდა, ხელს ნაკანთან მოადებდა და თავს ევერბზე ვადსწყევდა:

— რა ღამისად ჰყვოდა, ქა...”

უფროერი ის ეს არაა, რომ შესაფლადეც ატმის ყვეოლენში მოსწონს ამ ატმისფრად განათებულ ეს წესპროს, უფროერი ის, რომ მოთხრობის შესაფლადე სტეფანე შოლიოდ ამგვარად ახროვნებს და გამოიყურება, ამ პლანშია წარმოდგენილი და სხევეერად არ შფოლია იფიქროს. მისი პარტნიორიც, აფროც, საფლადის მონდულია. იგი ვაქირებული და ვერნაოლებული ვლენის ქალია, მაცრამ მისი ახროვნების ხასიათი სრულესოაც არ ვეაფიქრებუნებს ამის სხეე ვმარებელიო ისევე ახარეადისტერი, ბუნდოფანი სახეა და მოთხრობისი შივარეულიოთი მოქმედებს. საკლემსაგარადულია, რომ ატორმა საეანეებოდ მამართა ამეერ კონტრასტულ სტემის და ადამიანის მხამე ხელობის დაუბობისპირა მისი არხებისა და გრძნობების სინტაფე, ანეთი საეანეებო „ზემოყანა“ ატორს არ დაესახავს, ამ მხრეც ეტრეცა არ დაუბარებებს.

2. ზესოვი ერო პარად წერბოლში თავის ამს წერდა, რომ მოთხრობის წერბოსს (ღობიკის საპრობისპაროდ) ერო-ეროთი უმოყრენი პარობა—განსახეო საკლოზო ანუ მოთხრობის პერსონაჟავენ, არ ვარო ერომანუოში საყვოთარი და ემობისეული, ყველანზე მნიშუნელოფანი სწორედ დისტანციის ეს გრძნობაა, რის ზესეკობითაც ატორი გზობს ესავეერა

ვერამ კარავა
შენიშნუნი ახალგაზრდა პროზაიკოსთა მოთხრობებზე

მამბილიდან უფროებს. შეუძლია ვიღველი მზიდან, ვიღველი კუთხიდან შეამოწმოს, გაკონტროლოს და შეაფასოს. ბროზაუკოსის ხელოვნება ამ მხრივ მოქმედების ხელოვნებას წაყავს. თუ ბროზაუკოსი, სოველისტი ამ ხერხს დაუფლებულა არაა, მას არ შეუძლია საკუთარი ნების მსხვეფიო ტერწის ვიზრის სახე, მისი ხასიათი და ნიშნდობლივი თვისებები. ამ შემთხვევაშიუ თუკი ავტორის სურს პერსონაჟს მოაწეროს საკუთარი ბროზენისობის დამახასიათებელი წვეუები ამ ასრებს, განადგოს ის ავტობიოგრაფიული, ასეთ შემთხვევაშიუ, ეს შეტანებული არსეუებით უნდა მოხდეს და არა სტატიურად..

ა. კიბაძე როგორც ბროზაუკოსი, არა დაუფლებულა ამ ხერხს, რა შედეგა შეიძლებოდა მოხედოდა ამას? სწორედ ის, რაზეუ ახლასან ვისაუბრებო: უნდა თუ არ უნდა ეს ავტორს, — შეამდღაუტკების მოგვრა, შემწიწე და ხელდაუხას მომედელი თებო, ამ მიწის მოხრეული პედეუ — ვედა ეს მოქმედი პირი ბროზად ხარეში პეფს ერბანეთის და ერთდროულად, ვედასი ავტორის სეუანს, ცარეული, მანერული ამ ვეუოსტორი ფრასეში დღეს უფრო შეტად, ვადრე იდესე, ვედე ტონად ითედებს მწერლობაში. ასე შემთხვევაში სოვალ-ხასიათის ენა ხსნილია და თვითონ ავტორისთვისაც შეიძეეში ასედა ხედეს მდვერად კეებოქნის სეუალეს, გამოიმეულის ირეინტაციის შეყოფი უნარი მადტრეული ხამარილეს მისადწეად.

ვერდა მოვლენით ჩამდენიუ შეკადით ამვეარი „ფრასებისა“, მუკ ვოგის სკოლის მამწედეუებდრე ნატეკაში.. მამწედეუებდეს ითახში ასეთივე ხამ-ვედროვე იდგა, როგორც აქეაროეში და ამ მომხობლივი ქალის მშეიდ დინილში ოქტოს აფრასეში შეკადლი ვეუტრა“, ეს ტახიური ვეუოსტორი ფრასა კეუეგხარია ასეთი ფრასე (მას წარმოიქეებს ვოგი, რომედესე ტეტი მამ-ვაეს): „არე ტრამეკი ჩამდა, ქეგაში ტრამეკის ჩამ ეხედე, ასე შეკონია უფრო ძალიან ცხედა“. პედეუ ვო-ღისათევი კეოდა იეო“ — წერს ის

აღმათ აქ ხმდოური ფილოსოფიული მერბოდა არ იეუდლისხმეს, რამედედეუ დავით წინასწარმეტედეუმა შერბეულოთ მოკდა, რადეგან ვოღისათე არე კეოდა და არე მოხრეე ხასიათით არაა ცნობი-ლი, ვოღისათე არე შეტენი ადამიანის შეტხსეულია, რეე იდესე ვადეუილო შეხედულებების მხედეოთაა მოდეუელო, თათქის იეო ვედეკეოლოდ უნდა გამოი-ვერებოდეეს არანაკლებ ვაღმად ვეფრს ასეთი სტრეოქონესი (პედეუ თეორეკარ-დოდეუებისაცან მოკედულ მამას წადეეესი თედეუ):

„პედეუმ მამას პერამეკი ვატხსა და მამინეე თეადესი დახეუესა მამას მერბი მოდედ აღოსეფერი ქეონდა. პედეუმ მამას მერბეზე ხედი დაადო, მერე ხედოსეუდე-ზე დახედედა: არა, ეს სობხი არ იეო, ეს იეო წიადელი დრეში“, ასეთ მწეადე თე-მეხზე და ეამოდეებზე დამტახეული, თედედოსადტეკეურა ენით წერას ვოშია სეულ არ ვწეროთ, ე. ა. არ შეეუთია ამ-ვეარ მოედენეს.

ავტორი ვედედაზე რეადისტრეად დამ-ტრეულ ვიზრს, მარეკასეე სოკვერ ისე ქარსი მანერეულობით ვეხსატეს, რომ იმეული ვისაეეესი — ასეთ ავტორისა ეს მანერეულობა თუ მისი ვიზრის: „კ-ტრას სე დავიწოთ.. ის კატრეი შე შე-ვარს...“ მარეკის სტეადისტრეად ამვეარი დამხასოეესი არ ვეუებს მის მადტრეულ კეად-თეკეკეის მოხსობის სევა ნაწი-ლებში. ნაწარმოეში ის ვედედაზე თხიზ-ლედ, რეადისტრეად მოამროეენე ადამიანია, მან ვედედაზე უეეო იესი, თუ რა უნდა ცხოერებსაში, რას მოკედეს იეო ცხოერებდისან და როგორ უნდა „მოხსი-რის“ ის მარეკამ ეს იესი დისაწეოს-დამეე; ვოგი კო ამის მოთხობის სო-ღისოდა ვარევეესი. ნაწარმოეში მარეკა ვოგიზე კონესეეეესნილი, ენერეკე-ული, დამოკედეუეული ხასიათის ადამიანია, ამიტომ ქარსი მანერეულობა სისეან სეესებოთ მოედოდეუელია და მისი შეტეხისთვის შედეგარეუელი შეტრბისა, სეუროდ, მარეკის სახე, მოუხედეადე ნაწილობრივი სტეადისეესა, დამამხ-სოერეხეულია, რასეე ვერ ვიტეეოთ მთა-

ვარა ვმარს ვკაცს მაროვნებზე სო-
ლის კადე ვროს მკადლით ამკარი
არსუნებზე - ფარსისა". მოხრობის
დასაწყისშივე უფროსი დედა მადის სხა-
ფლოზე გარდადებული შვილის საფლა-
ვის სანახად ტაქის მოდერი იხივს
მას, რომ ტარზე მამოჯდეს - ეს ქვა
არაა, - უხსნიხ დედა, - ეს
საფლავის ღოღია. შემდეგ დედა
ტაქის მოდერს განუმარტავს, რომ საფ-
ლავის ღოღი არაა ასევე მისი, როგორც
ყოველი ტვა ეს არის რომ გარეშე მარს
წარმოუტყა, მკობველი მას არ იტყო-
ნება. მაგრამ მკადლითაც დედისკან ამ-
კვარ მკუდლობს ჩვენ ვერ მივინვეთ
სუნებრთად და დამაჯერებლად.

მასაღოდენლი იყო, რომ ავტორი
სახათს შექმნიდა მარსის სანახარს,
მასაღოდებდა მკუდრ ადამიანთ
კონტრებს. მით უმეტეს, რომ მატერუ-
ლი მასაღა მას ამ მონათ საკმოდ
დაუჯეროვბია. მაგრამ, ჩვენი მართ, ამ
შემთხვევაში ავტორს არ ეყო ესკისის
სიღინვე, მატერული წინსწორობისა
და ტაქის ვარსობა. მარსი უფრო
ფანტასტიკურ მოახვედრებებს ტოვებს,
ვიდრე ეს რეალისტრად ხორცშესხმულ
ვმარს ამასიათებს.

როგორია მარსის ცხოვრების ფი-
ლოსოფია? მისი მართ, სანაცოდლო
სარბიელი შვერაც მდინარეს მკავს,
სადაც მადლი ამარსი ძაღის მონციის
დაჩენია. ასევე ვმადე იყო მადუქის და
მის ცოდს, ამ ავტორი ერთეუარ რეა-
ლარს აღწევს. მაგრამ რა უმადეოა წინ
ამ შემდეგ მას ამ „მოტივირებულ“ მოქ-
მედებს? სწორედ ამ კი მისი სხე უფ-
ტასტიკურ ვლერადობის იქნეს და მისი
მოდიალუმი უჩვეულოდ ვენახება.
უჩვეულოა მისი ცხოვრების ვნა, არანკ-
ულს ვმტარავდამტერია მისი სოვედუმი
სამოახებზე, რომელიც უფრო ცნისობისა
და უფროლო ავირზის ნარეფია. ეს მკ-

საფლავეც ავრთვეც მადლი ღოღარში
რული სტილით შეტყვევებს. ავტორი
აღმათ ამის ამ ვარემოებით ამარსუნებს,
რომ მარსის უწინ განათლება მიუღია
და ღოღარატერისადმი ინტერესი შე-
მარსენია.

ჩვენ, როგორც სხვა შემთხვევაში, ისე
მადეც ვამიკეთებთათ ვენდა ვენად-
ვედერთათ ავტორს, რომ იყო ეს დიდ
ვერადლებს აქვევს კომპოზიციის სე-
კანებებს, ასე უფერადლებოდ არ უნდა
მეტოვებინა მადეარი ვმარსი - მარცა-
ის სარულიად მიუღოდენლად ვამტრებს
მოხრობიდან. მისი სანის დასრულები-
სათვის ავტორმა არამოთე წარტილო
მრავალწარტილიც არ ვამიტება. ამო-
ტომ, დასვენის მკურთ, ვენდა მადეც
სოკადი სხით ვოქეთ: „შეადღეში“
მას სიტყვარ მწერალი, რომელიც მატ-
ერული განედის კარცა უწარა აქვს,
მაგრამ მას ვერჯერობით არ შეუბრია
ეს უწარა სწორად წარმართის.

დასასრულს, ვერდა ვავტრით შევე-
სით ოტა მკეორთას საგულისხმო წე-
რადს ასევე მწარსიბებს (ვერს „ესი-
კარ“, № 12, 1952 წ.). წერალის ავტო-
რი თ. კედიას „შეადღეში“ ინტელექ-
ტუალური ბროზის იქონებებს ხუდავს-
ჩვენი მართ, ეს არ არის სწორი იმ
უდაყო მოსარჩების ვამო, რომ ინტელექ-
ტუალურია არა ის ბროზა, სადაც ავ-
ტორს სერეალი აქვს ინტელექტუალური
იქონ, არამედ ის ბროზა, რომელიც მართ-
ლაც ფართო კონებრაც სარჩდის ამ-
ლეთა ვ წ. ინტელექტუალური რომინი
(ან სოვედა) ასე დონეზე უნდა იდეთ
თავისა შექმენებითი დირებულებით,
ფალოსოფიურობით, სიღრმით ამ მას-
ტამურობით.

ვერამ კარავა
შენიშვნები ახალგაზრდა მართი-
კოსთა მოხრობებზე

მალადიფუზი და მალადმხატვრული ლიტერატურისათვის

(1962 წლის ქართული მხატვრული პროზის სალიტერატურო
კონგრესის უფროსები)

გეორგიან მწერთა კავშირი

ზეენ საზოგადოებრივი და კულტურული ცხოვრების განვითარების თანამედროვე ეტაპზე უდავლად ანტიორიენტიზმის მნიშვნელობის მქონე მოვლენების მომსწრენი და მონაწილენი ვართ. რაც მოავარია, საბჭოთა ხალხს, პარტიას ხელმძღვანელობით, ღუნინიზმის დიდი ბრძოლი ხელში შეუდგა კომუნისტური საზოგადოების გაშლადი ფორმით მშენებლობის ახალი ცხოვრება ზუნებრივად ხვამს დღის წესრიგში ლიტერატურისა და ხელოვნების ახალი განვითარების პრობლემას. ვინც თვალს ადევნებს დღევანდელ საბჭოთა ლიტერატურას, არ შეუძლია არ შენიშოს მისი ეს სიახლე, სწინამდევლებთან უფრო მჭიდრო კონტაქტი, ხალხს ცხოვრებითი დრამად დაინტერესება.

ქართული ლიტერატურა უფროდ ზეენს მოკვანისშესს ამ მხრივ. სალიტერატურო კრიტიკამ და საერთოდ საზოგადოებრივობამ აღნიშნა კადეც არა მარტო ზოგადრითი მწერლის შემოქმედებითი გამორჩევა ან ცალკეული ნაწარმოებების მაღალი მხატვრული დარსებება. არამედ, რაც მოავარია, მთელი რაგა მნიშვნელოვანი და ნაშენდობლივი ტენდენციები თანამედროვე ქართული

ლიტერატურის განვითარებაში. კერძოდ, ვეღა ერთმანედ აღიარებს ქართული მხატვრული პროზის მომხდევრებასა და აქტივობასთან უკანასკნელ წლებში, რამაც იკა შეიძლება ითქვას, წამყვან განზად აქვია დღევანდელ ქართულ მწერლობაში. ზეენს სავსებით ვეთანხმებით ამ მოსაზრებას, მაგრამ ამასთანავე იმაც ვენდა შენიშნით, რომ ქართული პროზისადმი ამ აქვდიანმა დამოკიდებულებამ სალიტერატურო კრიტიკას არ უნდა შეუშალოს ხელი, შენიშნოს მისი სუსტი და მტკიცეული მხარეებიც, სწინამდელი გამოიქვას თავისი ვმეება. სწორედ ამ თვალსაზრისით ვენდა შეეხედოთ ვახელ წილს ქართული სალიტერატურო კონგრესების უფროსებზე გამოქვეყნებულ პროზაულ ნაწარმოებებს.

1962 წლის ქართული მხატვრული პროზის კრიტიკულად მდინდობიან და დარბილ, რაც მოავარია, ვახელ წილს კონტრინტინე გამანაზრდიამ დამანაზრია თავისი ანტიორიენტი ტეტრადიკის „დელი აღმანშენებლის“ ზემდევა და ამდენად ვეღაზე მნიშვნელოვანად სწორედ ამ რომანის მე-3 წიგნის გამოქვეყნებულად შეგანნიით ვარდა ამისა, ვახელ

წელს დაიბეჭდა თანამედროვეობისადმი მიძღვნილი მხელი რაკი შეტ-მაკლესად მნიშვნელოვანი, მაგრამ ძირითადად სა-ვერაღებო და საინტერესო ახალი მოხერხებები ამასთანავე, ვასტელ წელს დაიწყო ზებეფა გრეგოლ ამანისის ახალი ისტორიული რომისის „დიდი დამე“. ლადო მბეღამეაღლის რომისის „ვახანი“, ოტია ოსეღლისის ვრცელი მოხერხებისა „ვახანკაყო დაბრუნება“. თე ამს დავებმატებთ გრეგოლ ზიქოვანის მოხერხების „სინოეს“ ისტორიული ხა-სათის ცრელიდან — „ოღამურია მოხე-რობების“, და რომენსე ავტორის პირ-ველ მოხერხებებს, შეკვამლია ვოქეთ, რომ ამით ამოწერება ზეწნი საღატერა-ტური ჯერსაღების დერსაღებზე შარ-შან გამოქვეყნებული საინტერესო სა-წარმოებისა სია, თათის ცრტა არ არის, მაგრამ თე დამოავრებულ წარმოებებს მიუღებთ მხედველობას, გუღახდიღად უნდა ვოქეთ, რომ ზეწრ მათკანს, მიუ-ხედავად მათი უღებო მხატვრული დერ-სებებისა, მათე ავლია მსმტახტრობა და პრინლემატკის სიღრმე.

გასულ წელსეე დაიბეჭდა ზეწრა სა-წარმოები, რომლებსეე არ შეიძლება თანამედროვე შეთხვევლის ინტერესს აწვევდეს, რაკი ამ სტატკანში ვასარებთ შეწებით ისეთ ავტორებსეე, რომლებსეე მრადღში არამს მოქველელი (და თავს საკმაოდ კარგადეე ვარსიშენ), ამტკიმ შევეღებთ კოდეე უწრო ვწრად შე-მოღვარებელი ზეწნი ინტერესების სეფ-რო და ვანებისღებთ მთლიოდ ამ წარარ-მოებებს, რომლებსეე 1962 წელს მთლი-ანდ დაიბეჭდა და თანამედროვე ცხოვ-რების წარმოვეისახეს.

გასული 1962 წელი მრადღმხარე თეო საღურაღებთ ზეწნი ცხოვრებანში, კრბოდ, ლატერატუროდ ცხოვრებანშიც, მოავარია მათე ის თეო, რომ მოეწყო გუღწრეული შეხვედრები, საღურებანი და ართია ვარსიარება პარტკისა და მოავ-რობის ხელმძღვანელებსა და ხელაღწე-რებისა და ლატერატურის მოღვეწეთა ში-რის, ევეღაღებრა ეს მოსკოველი მხატვ-

რების გამოვეწვის ირეველეე არბდა ვაწ-ველა-გამოკველით დაიწყო და ვადამტე-ფოდ, სერაოზულ საღურაღ წამწროთ-ღატერატურისა და ხელაღწების ვანე-თარების გზების შესახებ ვართა რამ შევეღლია და ცხადზე ცხადი ზეწნი ლატერატურისა და ხელაღწების ვანე-თარების ერთადერთი გზა სოციალის-ტური რეაღიზმის გზა, თე ამ თეო-თწე-ზეტა წელს წინ სოციალისტური რეა-ღიზმის შეთოღი ზოგი დოკუმტკისის წეღალით მოვეღწენის რამვეწანაღმე უადმხარეოდ ამსეთი ირეღებოდა, დღეს, როდესეე ეს შეთოღი მოვეღი თე-ვისი უღლებით აღღვტა ღამარაკი მის ფრომოქმედობისა და შეზღუდუღობის-ზე მთლიოდ იავფისანის კოვეტობაა, სოციალისტური რეაღიზმი, უსარეველეს ცუღობა, გუღისხმობს არა მარტო დიდ იღვეებსა და ნათელ ვარსიშებს, არამედ ეოვეღეე ამის ვანახარებებს მრადღ-მხატვრულ ფორმებში, რეოვრე ამ თეო-ხარებზე აღიზნება, სინამდვილის მხატვ-რული ამსთვის ახალი ფორმების ძიებან არამყოღ ეწროაღმღვევება სოციალის-ტური რეაღიზმის შეთოღი, არამედ თეოთეე გუღისხმობს ამს.

ქართულ ლატერატურაში ევანსკრულ წელსში გამოქვეყნდა პრინლემატკისა და მისი მხატვრული ვადამწვევების თეაღ-სარბით ისეთი გამსხვევებული წარარ-მოებები, რეოვროვან კონსტანტინე ღორთქიფანისის „ნატერისთეაღის“ პირ-ველი წიგნი, დენია შენკელაის „ავანი“, სიღარ დღემამის „შე ვსეღად მესე“, არმოდ სეღაეაეტრის „ტაღლები სინო-რისეეწ მოსწრადიან“, მაგრამ ევეღა-ღებრა ეს სოციალისტური რეაღიზმის პრინციებთანა დასახეული და დაწერო-ღი სოციალისტური რეაღიზმი გუღის-ხმობს არა სარბტო ლატერატურას, პაროვენბითა ვანდიღებანს, ამ თუნდაეე ვარკვეული საროგადოებრადი ფორმა-ლის დეეღარსეეღელ ტებან (ისეთი ტერ-ფერეოებსეე შეამწროდა აღრე...), არა-

ვრამ ევერდწიოთელი მრადღაღვეური და მრადღმხატვრული ლატერატურისათვის

მედ ცხოვრების დრამად ჩაწვდომისა და მისი განვითარების პერსპექტივების მოკნებას, ამ განვითარების ვხაზე შევადგე კონკრეტულობისა და შეფასებების ვარჯიშებს და ვთვლიდა ამის წარმოსახვას დრამატურული სიმართლით. სწორედ ასეთ ლიტერატურას, ღრმისა და აზრობის, (და არა ზეგულვისა და ფეხბურთის) ჩამოვლავ ვერსტაჟს მღერის ხასიათებს და არა მანკურებს, შეუძლია ასპირაციის ზვენი თანამედროვე იდეაში დადი იფუხოს. სასწოთა ლიტერატურა ამ ერთადერთია სწორა მშობრულუბნით ერთადფუხობა და ვითარდება, თუმცა ზოგჯერ ფეხლით მისი ვის ვამრუდება.

ახლაც მთელი ეს დიდი ერთობლივი სავსარა პარტიის სედამდეწვდუბისა და ლიტერატურას, სედოვრების მოღვაწეობისა გამოიწვია ამ ფაქტმა, რომ ზვენი თავი ამისა ფორმალისტურ-მსტრატეკონისტრულმა ტენდენციებმა. ეს ტენდენციები ყველაზე უფრო თვალნათლად მსტერობისა გამოივლადება, თუმცა მისი გამოხატული სედოვრების სხვა დარგებშიც შეიშენება. ვერძოდ, შეწვადობისაც მართებს ღრმად შეფიქრებს ამ საკონსერვაციულ მომხადება აზრობისა დაყლილი, ზეგულვი, მაგრამ ამდე დროს პრეტენციული ნაწარმოებებსა.

გასული წლის ქართული მსტერული პირობის გამოივლავ ზვერს მაცემისშეს ამ მრავ აქაც შეიშენება აშკარად გამოკვეთილი ტენდენციები, რომელიც შესახებ ვეღობდელი სავსარა ვებარობებს. თუმცა ერთი რომ აქვე უნდა ითქვას უკანასკნელი წლების, ვერძოდ ეს ვანთული წლის ქართულ პირობისა არ შეიშენება თანამედროვე დასავლური მოდერნიზმების ვატყუბს, რომლებიც პირობითად ფორმალისტის ცნებად შეიძლება ვაცხადრობისა, თანამედროვე ქართულ შეიხვედს და შეწვადისაც (ამჟამათი გამოხატულის ვარჯიშ) ზვერს ახადვერს ვებმებსა კამბალისტურ სოციადოვებაში ადარებულა, ლიტერატურული მოდის შექმნელი შეწვადების სხედებს, თუნდაც მავალითად ნეო-რომანისტების კლიოდ სიმონის, აღენ

რობ-ვარჯის, ნატალი სარტოს, ან მათი უშუალო წინამძების სხედებს (თუმცა, მართალი რომ ითქვას, ამასთან ვერთად, რასაც ამკოდრებს, სწორათა იყოფე ასე, რასაც უარყოფ), ასე რომ ვედოვრების ძიებს ამ შესახებვენი უმართლად გამოჩადებლია. ზვენი აზრობ, ზოგჯერათა ახადვერსად შეწვადის მოთხრობა, რაც დაყლილია ვანსადი აზრებისა და გამოწვობილუბებისაგან, კიდევ არ ვვამლავს უფლებას მაცემისათა იგი თანამედროვე დასავლური ლიტერატურისათვის დამასახლოებელი ტენდენციების გამოხატულებად. ურანგი ნეორომანისტების ნაწარმოებისა უსახებისა, ცხოვრების სონამდეილის ვარჯიშებს (ჩამდეწვადე ზვერს შევადობია აზრი გამოივლეთი ამხე) მთელი მოვლმხედველობა უფლებს საფუძვლად მის ავტობებს არ მამნათ შესაძლებლად არც ცხოვრების შეყნობისა და აქედან გამოივლადება არც ლიტერატურისათვის ასეთი დიდი მისიის დაყისრება, ასე რომ ეს „აზრობისა დაყლილი“ თავისთავად ვარჯიშულ (თუმცა საფუძვლადე მუდარ) აზრს ვმეარება, ვერძობით, შევადობი იქნება, ქართულ ვერსადებსა გამოივლადებელი ზოგჯერათა მოთხრობა, თუნდაც ასეთი, რომელიც ვამსაკუთრებთი გამოიხატება აზრის სოღარობით, ფორმალისტურ ძიებად გამოივლადობთ. მათი ავტობები ამიტომ კი არ ვაერბამს მოთხრობის აზრობრივ დაცეარებას, რომ სვეტყუერად ვაერბებენ ადამიანისა და სოციადოვების ბერების შეყნობის შესაძლებლობისა, ამხედ უმართლად ამიტომ, რომ მათ ახადვერს აქვთ სათქმული, ზვერ აქ საქმე ვეატქს არა ამდეწვად ფორმალისტთან, რომვერსადეც პრობლეტიზმის ერთ-ერთ გამოივლადობისათ.

ეს როდი ნაშენს ამას, თითქმის არ უნდა გამოიხატობი ზვენი დამოკვერულებსა ფორმალისტთან და არ ვებმობილით მის ვთვლადვერს მინიმუმისაგ კი ცალკეული სასწოთა შეწვადის შემოქმედებაში, სოციადისტურა რეალიზმის არსისა და მისი მშობრების შესახებ ფორმალისტთან შეადობად და ამოშწვრადეც არის ნათქვამი ნიკიტა ხრუჩევის ძე ხრუჩე

ზოგის ერთელ სიტყვაში, რომელიც მან ლიტერატურისა და ხელოვნების მოღვაწეობის შესუფთავებზე წარმოთქვა. სოციალისტური რეალიზმის ლიტერატურისათვის ფორმალისმის საწინააღმდეგო მიზნებს წამყვანი წინაპრობების დაცვა ცხოვრების დიდი სამართლისაგან, სწავლის ფაქტობრივად წარმოსახვა, ვაღბს სოციალისტობით გატყვევს ვიდრე ეს საწინააღმდეგო მიზნები თავის განვითარების პოვნებზე. სწავს ვეღარც ვიღაც უნდა ეუფლებოდნენ ამ სამუშაოების შესახებ, რაც მის შემოქმედების ვაღბს. ამის მაგალითიც არა. ნ. ს. ბრეჟნევის სიტყვებიდან უნდა იფიქროს, ხედავს ის მკაცრად და ამასთანვე მარტოველიად არის ნათქვამი ზოგიერთი სამსახურის მწერლის შემოქმედების სუბტ და მუდამ მარტოველზე.

ამ თვალსაზრისით ქართულ მწერლობასაც სურს რამ აქვს განათვალისწინებელი, განსაკუთრებით ეს ზოგიერთი ამ მწერალს, რომელიც წინაპრობებისზე შეიმჩნევა სოციალისტობის სურათებში მარტოველი ზურგზე დამოკიდებულება სწავს ცხოვრების მართალი სურათების მარტოველი წარმოსახვისაგან.

სწავს ვეგონია, მოლოდინი ირანისადმიან აკავიანებულმა სურათმა ადრე-მანა ხელა რისტომ შეეპირებულს მისთვის დამახასიათებელ წერის მარტოველს ეს ვაღბს მის შემოქმედებით მარტოველი დარეკდა. მისი ახალი რომანი „ჩვენს უკანასკნელი თამაში“ („ცოცხალი“, № 3, 4, 5) უფოვდ მარტოველიად და ვაღბს აღმობინდა. სწავს ამ რომანზე არ ვაღვანებებულს სიტყვას, რადგან სოციალისტური სტატუსი უარდნობის მან (ის ერთხელი „ცოცხალი“, № 10, 1982 წ.). აქ მოლოდინი ადრე-მანა, რომ სწავს ცხოვრების ისევე არა სტატუსი ხელოვნური შედარებებს, რეგორც არ სტატუსი არა ვაღვანებებულს და არა ვაღვანებულს. თამაშის დამახასიათებელი ამ რომანში მკაცრად არასწორია. მწერალი თანამედროვე ახალგაზრდა თაობის ვე-

ხატვის დაეძღვალს ვეღარც ვიღაც მისაგან, წარმოველიად მის თანამედროვე ცხოვრებისზე ერთგვარად სურათში რად აღმობინებულ, რომელიც მწერლის საგნად უმარტოველიად ამოხატურია ხასიათის გართობა და ფროსტარტის ვაღვანება. ახალი ფორმის ძეგლი მწერალს მარტოველი მართს უფოვდ, უფოვდ მისი სურათიდან და მარტოველიად სარტოველიად ეს და სტატუსიდან. და არა პარტოველი, დარბის, თუ უფოვდ მტეტი, არასწორი მართს შედარებულად.

სწავს მტეტიდან სიტყვად მოვეგონია ლიტერატურული დარტისა ამ უფოვდის წინაპრობებისა, რომელიც მწერალსა დეკანოზოვამ გამოატყვევს სათავითი „ცხოვრების იწვევა წყალდადობით“ („მისობა“, № 11-12), არ შეეგულებით, თუ ვარტოველი, რომ მწერალს თანამედროვე ზღაპრის ხასიათის ლიტერატურული წინაპრობისა უმარტოველი შეეგონა, რომელიც ადრე-მანა უფოვდ ვეგონადა სარტოველი თანამედროვეობის მარტოველებისა და ვეღარც მართს. მარტოველი ის, თუ არის თქმა უნდა ადრე-მანა, ამ ვოცოვდ წერს და მარტოველი წერს იგი, რომელიც ვასარტოველი სარტოველია. ეს არ არის სარტოველი ზღაპარი, ამანი ვეგონადა მარტოველი ეს, მარტოველი სიტყვები და, რაც მთავარია, შედარებული „ღრმა“ მარტოველი თანამედროვე აღმობინდის სურათის შესახებ მის ვაღბს სტატუსი რადაც ვეღარც ვეღარც სათავითიდან მარტოველი, რომელიც თანამედროვეობით სურათი უფოვდ, თანამედროვეობის სურათის შეიხებულს და თანამედროვეობის მარტოველი არა მარტოველი ვაღვანებებელი მარტოველი და მარტოველი სურათის სურათს ვაღვანებებულს არ ვაღბს შეიხებულს სურათიდან შეიხებულს ვაღვანებებელი ვეღარც ვეღარც და ვეღარც მარტოველი ეს ერთხელად ვეღარც ვეღარც მარტოველი სურათისაგან სურათიდან დამოკიდებულების მარტოველიად ამ სათავითიდან ამოხატურია ეს.

უფოვდ ვეგონადა მარტოველი და მარტოველი ლიტერატურისათვის

ვაშვარცხთ, მანც მონზრდილიათვის და-
წერალი ზდაძახია, ან ზდაძახის ტიპის
მოთხრობა.

აქ არ შეიძლება შეათხედეს ერთი
კონცეპტი ან დავადაღის. თუ ამ ნაწარმოებს
ზდაძახთან რაიმე კავშირი აქვს, ვანა ან-
კაროშვასწვევი არ არის ამ ფოლკლორუ-
რული კანონის დიდი ტრადიციის ქართულ
შესახისტყვეობებში? ზდაძახის შედეგ
ამბიათებდა ადგილობრილობათან, შე-
ფარულ რედაქციურ, სოციალურ თუ
პოლიტიკურ მოტივების გადმოცემასთან
ერთად ფრანკის სისადადე, ხსენის სინათ-
ლუ, სწორედ სინათლუ, მთავრდავად
მისი ფაქტობრივების ამარტუალური სავსე-
ზიანა და მოვლენებით. მაგრამ ამის არ
უნწევს ანკარაში ლუკან გოთუა და მის-
ათვის დამახასიათებელ მხომე სტაღენ
მხრობისა კიდევ უფრო ამბობენ ამ ნა-
წარმოებში, შემოატებს მის მიერ მოცო-
ნილი ფაქტები სავსეო სიტყვა ზო-
ვერს მარტახის ვასიოცარი თავისა სე-
დოცენტრობისა და ფაქტობრი (მაგალი-
თად, წიწილუმიწყაღობა მომადგანა,
ეს ა წიწილუმი კარწვევტია შეღიან:
სიწყაყრუდად ამიიღებოღენ და სვერი
სხვა).

მეც ამ მხრე დიდი დოკტრინატორუ-
ლი ტრადიციები ვუატებს. მარტო სუფ-
ან-სახე არსებლიანისა და ვაყა-ფშე-
ვუღის კანსეზენია ამბიათის ხაყმა-
რისი, ვეწიაღურმა ვაყამ, რომელსაც კო-
ლორიტის შექმნის მონილი ასე ძლიერად
შეხოქიანდა ფშავურია დიალექტიკისები
თავის პოეზიაში, მოახრობები ნაშოქს-
ღია, კლასიკურია სისადადეით სავსე მომ-
სიხვედელი ერთი დაწერა, ეს ამბოტომ,
რამ მას კარგად ესმოდა რომელი ვანრი
რა სტიღის თხოვლობის წწერღიანაკან
აქნებ ფაქტე შეხოვევკამათის, რამ ვაყის
მოთხრობები სახეშეუთარ? ვაყის მოთხ-
რობები თანამართი ინტერესითი აყოლებს
ფლედა ასაკში და დიდიყა და პატარაყ
უხეად ამოვის მანში თავისი სუღის სან-
რღოს, ვაყის ზდაძახის ტიპის მოთხრო-
ბები დიდი სუქანისზიანა და ვეწმარო-
ტად ღრმა ფოღოსოფიურია არჩებოთას
სავსე, რაფესაც ვეწლაღურია ეს ვაღბი
არბით შეოყდაუმა, მას მარბოღაყ სწორ-

ფეხს დამბობებული სტიღი და მწერღი-
წება შეხანდილავად.

მეც შევედებოთ ლუკან გოთუაშაძე-
მხრობისა ზდაძახის ჩანღარიღული სოფეტო-
კავანარტყოთ, რომ ვასადები ვახადლით
წწერღის საოქმელი: მოქმედება მეცნის
ღრმაში ვითარდება. მეტყვარს ხეღმანი
არის ერთი აფევილი, სატარიღო, სადაც
ადამიანს თურმე ფეხს არ დაუღეყენ და
მის სინღარის ღრმად სვერათ, რომ ფე-
დამბონზე არი მეტაცებული — არწიფი
და ადამიანი, რომ მარე მტყეა სუქენა-
ში, ეს ადამიანია ცხოვრებაში, სატარი-
ღოში მოხედებს საკურ-კოკო, ახალგაზრ-
და მატე, რომელსაც დიდი მარბოღა აქვს
მეორე მეტაცებულიან — არწიფთან, სა-
კურია კლავს არწიფის და ამბიათის ემღ-
ღარტებთან მის ფრინველები და ცხოვე-
ლები, უღეარო კიდევ მატე, რაფეს იყრ
არ მტყეს ადამიანებს, რომლებიც ხადს
ტევილი, ეს ა ადამიანების ნაწყაროში
ცხოვრობენ, მაგრამ მანც მოღლითე არ
სვერათ საკურ-კოკოსი, მოღლოდ დიდი
ღეღის შურდევ კანღობენ მის თავის
საღღებლოს, — აქ სატარიღოში თურმე
ფაქტევი იტროს ზოღენია, „ღიღი არ
დავაყოწვედეს, ფეღი“ — მისამთან ფრინ-
ველისი წყაღღიღობის ღრის მღინარის
ღარებს თოღიღად საკურ-კოკოს, რომე-
ღიც მიღის იქით, ხედისაყენ, ადამიანია
საღღობისაყენ, საკურ-კოკო ეს ამბე ასე
დიღმანიშეწეღოწმად მასტეხობს: „მე არ-
წიფი ამბოტომ არ მომბიკლავს, რამ ახლა
უფრო დიდა მეტაცებღის ხეღში საკურ-
ღოთ“, ასე წყაღღიღობის ღრის აწეებს
ახალი ცხოვრება საკურ-კოკოსი, ცხოვ-
რება ადამიანთა შორის.

მეცნის ამბია, ეს ამბის პრეტენზიული
ნაწარმოები, ანკარად ვამობატული მარ-
ტყაღლებითი ფეწაფრა (რამ არა ვოქეათ
ვადობი) არჩებოსა და ასევე უყმარო
ფრინვასაყენ, თანამეღროვე მოთხრობა-
ზდაძახის შექმნა თავისთავად კარტე ვან-
ზახტეა, მაგრამ ამ კარე ვანზახტეს
კარტე ვამობარტოღლებაც ესაქიროებს.
ლუკან გოთუა სვერს შეწმინის სატარი-
ღული რომინის კანრში (სიტყვამ მოტანს
და ვატყვით, რომ საღატრინატორი კარ-
ტყას არე მისი სატარიღული რომინი

შეუფასებია უკონდავ), ძალზე აშკარა-
დად წერს თანამედროვეობის იტყუებზე
და უნდა ეთხოვით მას, ამ იშვიათ შემ-
თხვევაში შეტე ვეღობოფენებში მოე-
კიდოს საქმეს.

ახვია გაბრწყინული სტილით დაწე-
რილი ნაწარმოებები კიდევ მოიძებნე-
ბა თანამედროვე ქართულ პროზა-
ში, მაგრამ ყველა ისინი ერთად იფე-
ხულად კ ან ვეაფატყენიანებს, რომ
სვენს ბელეტრისტიკას ამ მხრივ რადაც
საშინო სენი შემოვსარა, თუმცა ამ მოე-
ღენის ეფერადებშიდ დატოლება ან
შეაძლება, რადგან ავი ზეად შეაძ-
ლება მართლაც საშინ სენად იქვეს.
სწორედ ამ ეფერადებშიდ გამარჯვლა
და გამაღერა ან ნაკადი ქართულ პრო-
ზაში, რომელაც აფატყებს ქართული
შეწარღობის განვითარების და რამ-
ღის შესახებაც სვენ ახლა ევინდა გე-
ღამაღად ვაღმარაკეთა.

ის ლიტერატურული ტენდენცია, რომ-
ღის შესახებაც სვენ ახლა ვამბოხბი
საუბარს, საოფეს უკრ კიდევ ოფიან
წიღებში იღებს. ეს აფი წიღები დიდი
სამაღდეებისა ქართულ შეწარღობაში და
საერთოდ სამეოთხა შეწარღობაში. ამ
წიღებში შევრბი სამიტყეტბო მოახრობა
თღ რომინა დაიწერა: მამაღლ უჯახაშვი-
ღის „უჯახის ხარხები“, ღებინა შევრ-
ღაღის „სანაღარდი“, ღეო ქაბეღღის
„თავაღღის ტაღა მათა“ და სხვა. მაგრამ
ამ ნაწარმოებებში ბირითაღად წარმეა-
ღა სამეაო და მისი აღამინენბი აფი
წარმოსაბღღა. ახალი, რეკლუღღერბი
ეპოქა თაღისთაღად ითბოღდა მბატერულ
ახახებს. ამის მბოღღად ნაწიღღობრაც ებმა-
ურებოღდა უღეღ ცნობიღღი შეწარღღების რი-
მინენბი (შეღღეღღობაში მატყბ ნეო
ღორბქოღინის „ბიღღეღბიღღან ღღამ-
ღაღებზე“ და ღეო ქაბეღღის „სახბიღი“).
ახალი ეპოქა ითბოღდა შეწარღღებისაღამ
მბატერულ ბორეშენბის, უკრ ერთა, ამ
უბრადღი მარეზის ვამო, რომ აფი სავსე-
ქათ ამბახურებდა ამს, შეორეც, ახალი
სამეაროს მშეწარღღელ ხაღბს ლიტერატუ-
რასა და ხეღღოენბის მბარდატყერა, ვამ-

ბნეღება, წაეწეზება სქარღღებოღა. უღდა
თიტყბს, რომ მბარეღღა სიტყვეში ღღღღ
საქმეში თქვა იმბრბინღღეღღი ქართული
შეწარღღობის ახაღბს თათბამ. ამის მბოღღა
აფკინთე ღღამაშეღღის, ეღობინარ ზეღღე-
ნბობსა, მბატერულბინ მბოღღების, მობის
მღღობის და სხვეზის რამინენბი და მობ-
რობენბი, რომღღებზეც ვამბინენდა ახალი
ღბო, ახალი აღამინენბი, სამეოთხა ხეო-
წიღეღებბი, საკოღღღეღღერბო მბნეღღებბი,
ინღღესტრბოღღი ხარბოღბი, ყვეღაღღერი
ეს ახალი აფი ქართული პროზისათვის,
შევრამ სწორად მბატერულად სუნტი და
პრობიტეღღი. მათ თაღის ღბოზე კარგი
ბოღღი ითბინაშეს, ვაღღეღიქბს ქართულ
პროზის თანამედროვეობის ინტერესბი.
შევრამ მათა მბოღღე მამინ ღამთაღარდი,
როღღესაც ამ ახლად დამარღღბს ტაღ-
ღამ თამ მბოღღბა: კონსტანტინე
ვამბახურღღის „მთეარბის მობაღღება“,
ღეო ქაბეღღის „უჯაღა ბაღღა“, ღებ-
ინა შევრეღღაღის „მათა ტეკბა“, სეარბი
ეღღამაშეღღის მოახრობენბი, თემბატერი
სახბღის მბოღღეღღეღა ვამბოღღეღღაღი ა. ღი-
სამეაღღის, ე. შეღღეღინიტყბ, ბ. ღღობინა,
ს. თაღამბს და სოკეოენბი სხვა შეწარღღის
შემბი ღღამახეღღებულღა ნაწარმოებებს
ვამბოღღეღენბით ერთბამად ამბღღდა თ-
სამედროვეობისათემბი მობღღეღღი მბატე-
რული ლიტერატურბის ღბრე. ამის შემ-
ღეც ღეღღებურად წერა, მუკაღღითაც ისე,
ბოღობრე „ღებო“ ან „ვარღღიღღა“ და-
წერაღღა, აღამ შეაძღღებოღდა, შებღეც
დაიწყო იმბი აფი ითბოღდა იბერბატეღღელ,
მბმენტერ ნაწარმოებებს, ნარეღღებებს,
რეპობრბატეღღებს, რომღღეღღაც ღღეღღონენ-
ღეც უღდა მოეობრობი მუთახეღღისათვის
სამეოთხა აღამინენბის ემბრობის, მამაღღ-
ბინა და თაღეკამწარბეს ამბაღი. ამ უაღ-
რენად სამსახუხამბეღღეღი და სემბრო
საქმეს ემბახურებოღღენ სვენს ცნობიღღი
შეწარღღები, რომღღელაც კარგად სქონდათ

გვრამ გვარღღეოღღი
მბღღაღღეღერი და მბღღაღღმბატერული
ლიტერატურბისათვის

შეცვლილი მოვლენების უწყალო, პარ-
დონი გადმოცემის აუცილებლობა.

მაგრამ, თავის მხრივ, ამ ვითარებამ
ზოგჯერ შწერაღს თავისი საშინაო
მისი განმარტებისა თავის შემოქმე-
დების პრიმიტივისტული ტენდენციები,
სტრუქტურა, სინამდვილის ზეგულედ
სახე და ერთგვარი თვითკმარებულ-
საყ კვლავებში ამან განსაკუთრებით
ნათლად იქნა თავი იქნის შემდგომ
წლებში პიროვნების კულტის პერიოდში.

ეს პერიოდს დამოაყრდა. დაწყებო
ახალი ხანა წყნის ცხოვრებისა და მამა-
სადამე, შწერლობისა, შწერლობის მიე-
ცა დრო და სრული შემოქმედებით
თავისუფლება ემსახურის ხალხს, ელა-
მარკოს მის მატერული სიტუცის სა-
შინაო კარგულად და უღებულად
რეალურ სამწვლევებსა და სრულდევ-
ზე, რაც მთავარია, ელაშარკოს ამ კენ-
მარტად ვრანდოზულ ძვრებზე, რომ-
ლებსაც წყნის საზოგადოებრივ ცხოვრ-
ებაში მოხდა და ხედას, ელაშარკოს ადა-
მანებს ადამანურად, უფუდვარი
მშადლი დიზენციებისა და ვაფორული
ფრანების ვარებზე, რომანებისა და მოთ-
როების ფრანდებზე კვლავ გამოჩნდა
კოცხალი ადამანი, რომელსაც კაცულ-
ნი უფრო დამანი და მდიდარია, ვიდრე
ხელისმტერი ველმოდანებით მოხატუ-
ლი მანვენი ამ პერიოდის შწერლობისაყ
ახალიაღებს თავისი სამწვლევები, შეფო-
ნები და ვრდელად ამის კარგვების
კვლავ უფრადლებლად დარბა ის პრიმი-
ტიული დიტერატურა, რომელსაც მამანი
წლებიდან მოხვედია წყნის დიტერატუ-
რის განვითარების, მართალია, მის ახლი
იფიკადურად არ უჭირავს პრავიდი-
რებულა მდგომარეობა, მაგრამ თვის არც
თუ ისე უღებდ ვრანობა. გამოდის უამ-
რავი რომანი, მოთხრობა თუ ხევა სხვის
საქარაშენი, რომელსაც სალიტერატურო
კრიტიკისა და სურთოდ დიტერატურ-
ული საზოგადოებრიობის ვერადლების ვა-
რებზე რჩება და კვლავ უფრანებს ვამო-
ნების ადამანით გამოუფუდელ მკითხველს,
მაგრამ, რაც უფრო სავადალია, სახელის
იტების წყნის თანამედროვეობისადმი
მოხველად დიტერატურის, ამიტომაც

აღიშნა ამასაცმა აღმოცენა ახალი
და შწერლებისადმი მამართლ თავის
სიტუცაში — შეყრად რამე გამოიწუ
ფორმადისტურ თანხრობის, მთელი
კარგვულობით უღდა ვოცხათ ფორმა-
დამის სურდ, უყნა მარტულე — ხე-
დონობისა და მატერადამე, რომელ-
საც ადამანებენ დიტერატურისა და
ხელისმტერის, ფრანებს აყვედენ მათ, ათ-
მევენ მთავრებისა და წინსვლისაყენ
საშინაოების უნარს, სოციალისტური რე-
დამის ხელისმტერს ვერ აწყნარებს არა
მარტო მამანისის უფუდობის, არამედ
ფორმის უფერულობისა და პრიმიტივიზ-
მაც, „გმოცურ ფმეცებისაყ“. იგი
მოთხოვს სწორი იდეების სრულყოფილ
მატერულ გამოხატვას.

ზოგჯერ შწერაღსა და მატერას კი
მამანი, რომ თუ საქარამიებში მოვერ-
დია სწორი იდეები და იგი დაწყარლია
საქარი თემსზე, შეამტებს ისე მო-
თხოვდება არ ვიყოს მათი ფორმისადმი,
იდეების ეთივტიური, ხატოვანი გამო-
სახვისადმი“.

წყნის ეს ტენდენცია უფერულობისა,
მატერული უსურბობისა, პრიმიტიუ-
ლობისა, ცხოცური სიღარბისა, რომ
ადრია ვოცხათ ფმეცებისა, ერთ-
ვით ვეღარზე სამიშ და სამადიკრებელ
ტენდენციად მიეყამნია, რადგან თავისი
რეში სიჯივტათ იგი მამაც საქმოდ
ვრანგულად და ველმოფრანედ ეტმის-
ნება შწერლობის განვითარების მართლად
ესის.

კაცული წილის დიტერატურული პრი-
ფიკაციის ერთი თვალის გადავლები-
თაც კი ვტყვობა, თუ რავიარია და-
მევიდრებულა ეს უფერული მამანი წყნის
შწერლობაში, ისე იგი წინა წლებშიც
ისე კავრებულდება მამანს, სანამ დიტერა-
ტურული საზოგადოება, პირველ რიგში
კი სალიტერატურო კრიტიკა, არ ამბი-
დუნებს მამანს ამ მონხით, რომ ამ თილი
კნის მამივტელთაყენ სკიერნი კენმა-
რატა შემოქმედებითი ცხოვრებისაყენ
მამანტრობის, უნიტობის და ვრანომანებს
კი წერის ხალისი დავყარვოს, წინააღ-
მდევე შემობრვებაში წყნის დათვერ სამა-
ხურის ვაყენევი არა მარტო შწერლობის

ამხელ იყო ამ წერალებსაც თავიდანვე რომ შეცხად მოკიდებოდნენ ამ პრინციპსებზე. რომლებსაც დასარულეს ამ ასრულებენ თავიანი შემოქმედების ცხოვრების. ექნენ ზოგიერთ მთავანს სთხოვდა წიკერებასა და ხანათის სიტყვად. რომ ასედა ვსა მოუქმნი და უფრო ნათელია ველოც დავმნი ქართული წერალობისათვის.

ამო უფროდ წიკერობებზედ მივანძია ზენ კლ. კოცოვას მოხბობება „თავი თავის რომ მოხბობება“ („მთაბი“, № 1), „შეხვედრა წიკერაში“ („ცისკარი“, № 6), ს. მუჯირიშვილის „ასედა ინსტრუქტორი“ („მთაბი“, № 6), ა. ურჯუნიანიშვილის „საოცრება“ („ცისკარი“, № 4), ს. არამიანიშვილის „ცოი ხელი“ („ცისკარი“, № 4) და ზვერი სხვა მოხბობისა ვერც კი წამოყოფილი ველოც ამ მოხბობისა, რომელსაც წიკერებელს ვაუტობრება ამოცნობს რამე ორიენტილური და მოამბებელი — მატერული ძრისა თუ გამოხატვის საშუალებების მიცნების თვალსაზრისით. ასეა მოხბობება ასრულერს ასედა არ ვუნება წიკერებელს. ზენ ამ დამწერალებით ვერ შეეხებრებათ მათზე, რადგან წინ მოული რომანები ვეოდეც თენერს ვუკოლდის „ნაღვარი“ („მთაბი, №№ 3, 4, 5, 6), დავთ ვეცობის „ღმარია“ („მთაბი“, № № 7, 8, 9, 10), ვლიზას ზედენისის „გამაფრული აღრე დამწერ“, და წიკერებელს ვერადღედაც ასზე ვეოდა შეეხებრით.

თენერს ვუკოლდის რომანი „ნაღვარი“ სამამული ომის თემის ვიდენება. ასედა ამ თემსზე წერა არც ასე ოოდა, რადგან ქართულ წერალობის უვედ მოუპოვება სანტერესო რომანები და მოხბობება, რომლებსაც ეს ლიტერატურული თემა მატერული ინტაქობისა ასახული. მუორე მორე კი ზენ ვერ კოდეც არა ვეატენ დიდი ეპოურა, მადღა მატერული ტადო, რომელიც მთელი სიღრმე-სიკანით წარმოკოდეგნდა ზენი ცხოვრების ამ რთულსა და დამბულ

პერაოდს. რთულსაც წერალებზედ თემის კოდებს ხელს, მას ასედა მოქმნის წიკერი თუ არა, მსახისსებრების ვრძობისა მათე უნდა მოხდეს, რომ თავისი რომანი თუ მოხბობისა ვრთვერად შეუდარდოს ლიტერატურულ დონეს. თენერს ვუკოლდის „ნაღვარი“ კი ორმოციანი წლებს ამ ტიპის წიკერობებს ვეატონებს, რომლის კობვის დროსაც მოთხვედმა წინასწარ შეეხებრად ეყოდა, თუ რთურა თანამბედროსით ვანთობრებოდა მოქმედება. სახედნებრად, ასედა ზენთვის ამეარა რომანი ხმარად „მოულოდნელი აღმამბენბობისა“ ხესვ, რადგან ხელ-ხელი ვადეფრული ასე სტემატერ, მორად, ცოი კონსით დამწერად წიკერობებებს. წიკერებელს რომანის პირველი ვერადედად მთელი სტრატეგისმდე ვასდენს სივალის ვანცდის უსამბენი ვრძობისა.

ვერ სოფელი რთურა: ზედათული სოღამზე, სოფელით პერატი, ვენბენი, ძველი კომები, თანამბედროც ხსნდება, „ფუტკარის რთდერი, ზეტია სტენ-ნაკობისა, მომბერადი ასაღვარდები, მუნსა და დარმასთელი ხელის, ბერმარიათი ვეუბრედაცმული... წიკერი დამწერული (თავური დამწერება წერად—გ. გ.), პერა ვარე, მადღილით-სიკენ შორის ვამბული სერცე“, ამ „მომსახედილი“ სოფლის ვედა მკოდრი თუ სტემარეც ასედა დამბობა და ამ მომსახერებელ მომსახედილობის ოც ვეუტებრია წერადა, რომ დიდა და პატარას, ასეც მოუხედავად, ვედას ტანადებზე და დამბებზე წარმოკოდეგნს.

რომანის ვმბებები არა მარტო დამბენი არაა, არამედ კოლოკონიერებათ, თავდაპერატილრე, ვედა სიკითი შემკული, ვერ მარტო ქადაქადან სამოული ასაღვარდები ვეატოცენ ამ

ვერამ ვერდწიოვლი მადღილიური და მადღამატერული ლიტერატურისათვის

მხრე; ან ესმე ტვინოვანებულს
 მოკრევენ თვალს, მათ უმეტეს ქალს,
 მისცუფდებიან და ტვირთს სახლამდე
 ან წინტვირთამდე მოტანენ არასოდეს
 აყარულეთ უფროსისათვის ვისი დი-
 ბისა, თამაშისათვის არა სცალიათ, სასა-
 ნოდ ვრდებიან დაღიან, არაღივებულენ
 ეს დროს უქმად არ აღივებენ, ზოგი ღურ-
 ღობას, სწავლობს, ზოგი სხვა ხელო-
 ნის, ბოდის ეს ეს ქალაქებში ისეთ
 კვლის დატრიალებენ, რომ მიუღო
 სიღული მათ შენატრას, კარგია, რომ
 შეუბრუნს ასეთი წესებია მხადეპირდები
 ვამოსცავს თავისი რომისის ვამბეხად,
 მაგრამ მათ რადაც სიყოყმადს ნიშანი
 ხომ უნდა ვამბეხეთ, მოატრედ კოდექ-
 სებს ხომ არ უნდა წარმოადგენდნენ?
 - მთავრადანდობა ხედმბეღანდობა... თა-
 ვის ვაგუფს მიუბნობდია გოგონებში
 ვაფილებს მთარხვეს ბიჭებს თავის და-
 კრითა და ხედის ჩამორჩევიან მიტან-
 ბენ? ეს მისწავლეთა ქვეყნის წესები-
 დან მოტანდია ამინაწერია ეს არა, ცუ-
 ტტია რომისადან.

ფრონტიდან ბრუნდება დაქრალი მატ-
 რი აღამხარაშვილი, საბჭოთა კავშირის
 ვმარა (საერთოდ, ვმარის წოდებას რომ-
 ისში იოლად ამბობენ), სანდროს სიფ-
 დული ხეცნ იქ არ შეუბრუნებთ იმ ბიჭ-
 სებურ შეხედვრანზე (სურათებით, თა-
 ვრდებით, მუსიკით, სიტყვებით დასხვა),
 რომელსაც მის მოუწყოებენ, რადგან უფ-
 რი ბიჭებური შეხედვრა კოდექს წიკ ვე-
 ღობს, ამ შეხედვრებში ერთი დეტალი ვა-
 ინტერესებს, შეუბრალი წერს:

„საიდანაც დედამატრის სუნს მიფი-
 ღია, მატრომ სათონისკენ ვახივდია, სათონე
 ფარდაღაღია ანუ და მის დაიხმია, ქალ-
 სი თანადან როგორ ვრდებენ პერტესი.“

მაი დედამა, რამდენჯერ მინატრესიან
 თავი შეიკავა, თორემ იმ წუთში ერთი
 სუდი მქონდა, მისუღიფი თინესთან და
 ცხელფაღი ბერი ვადებდა.“

მწელი მისახედვრია არ არის, თუ რა
 დიდი სურვილი ვქნებოდან სახლში და-
 მრუნებულ დაქრალ მუონარს თავის ეზო-
 ში თონის პურა ვადებდა, მაგრამ რატომ
 შეიკავა თავი? მასუნია ერთია: მიოლოდ

ამიტომ, რომ სურფია ვერ არ იყო ვა-
 წობილი და პურის ვატება უწინდელნი
 იქნებოდა, მაგრამ ერთი დაყარულა
 შეუბრალს, ამ წესის დაცვა აუცალკებელი
 მიოლოდ დამბომატებისათვის არის,
 ისეც ოფიციალურ მიღებაზე და არა
 სახლში დაბრუნებულა ფრონტიდან-
 თვის.

ამ რომანზე ასე მსჯელობა მისი წყ-
 ვიფანს, რადგან იქ ცოცია, დამაჯერებ-
 ღობის მოკლემული, ყაღბი ფრანია მად-
 ზე ხეფრია, ამიტომ ხეცნ რომანის ძირ-
 თად ქარცას მივყვით, სანდრო ვამბეხის
 ცხოვრებას მივდივით.

სანდრო ვერ კოდექს სკოლაში ხედება
 სწავლის ვმარა, მასზე ვარუებია წერენ,
 ვარუებებს ვეღვან კოხტელოებენ და მი-
 სი ვმარობის ამხავი სოფლამდეც, რაც
 მოვარია, რუსიკობდე აღწევს (ვაფი-
 სერთი ზოგერთი ძველი რომანის ვა-
 მისედილებს და შევეყოფით მივხედვით,
 თუ როგორ უნდა ვანეიარებენ ამხავი),
 თვითონ სანდრო როგორ ხედება ამ
 ამხავს რასაკვირველია, თავმდამღურად
 უმტკილებს რუსიკოს, რომ ეს ვერ კოდექს
 არ არის ნამწევილი ვმარობა, იწევს
 ომი, სანდრო ფრონტზე მიდის, მასედის
 დღესვე დიდი მნიშვნელობის დავადება
 შესასრულდება, მადლობა უნდა აღიონ
 და შეინარჩუნონ, ვის უნდა დავაღობს
 ეს? რასაკვირველია, სანდროს (თუმცა
 იგი ფრონტზე ერთი დღის მასედლია,
 ვერ, როგორც იტყვიან, ტყვიის ზეზუნით
 არ ვარეგონია), დამაჯერებლობისათვის
 მის ემბეცება კოდექს სამი კაცი, ასეთი
 დიდი დავადება ვისეცან უნდა მიოდის
 სანდრომ, უბრალი ლეიტენანტისაგან?
 ცნობებრევილობა! რასაკვირველია, მი-
 ღიოდ ვერხრალ დესედიობისაგან (ეს სეფ-
 ნა — ქარხელია ვარისკაცი ლესედიობე-
 თან — ვისაც ერთი ქარხელი მო-
 თობობა წიფციობავს, ამ რომანში
 შეუბრალია ვამოტოვოს, რადგან მი-
 სი მდარე ვამბეხრება), მადლობს, რა-
 ღია თქმა უნდა, აიღებენ, და ამში ვა-
 დამწევეტ როდ სანდრო შესარტლებს,
 ვეღვია აღუბება, მიოლოდ სანდროს მის-
 ზედ დაქრალი, უნდა ნიშანი მისცეს ხე-
 წებს, რადგან ეს მოკლულ სურვიანტს

აქვს სანდრო ადვებს და ისერის რაც-
ტას სანდროს ცოცხალს მოუსწრებენ,
მეგრამ მისი გადარჩენის იმედი არა
აქვთ. დაეარტყდნენ იმედს? კითხვა ზედ-
მეტია. უხრადო პოსპიტაღში შეიძლება
შეურჩალობა? არ ეცადება სანდროს.
საყარეუმი თუიზურჩინავით მოსყავი მოს-
კოში. მიუღ პოსპიტაღს მხოლოდ სამ-
დროს ზედი აწრებებს. გადარჩება.
ვეფილები, საღვტკ, მილოცებები, საყ-
მარბისია? არა. ანიკებენ ემარბისას.
ახალი ზედი იმედი დღეს მოდის ვენე-
რალი და ვადასცემს ოქროს ვარსკვლავს
(ამის დავიფრეზაჲ არ შეიძლება). საყ-
მარბისია? ვეფქობით, სავსებით. ვეცობ-
ვება მხოლოდ შეჩრადს. რვეებს ფრონ-
ტადან ლესელით. უღოცებს სანდროს
ემარბისას. კიდევ შეიძლება ჩამე მო-
კონის შვერადლი? თურბე შეიძლება და
თანვე ზეგრის მოკონებსა შეიძლება. სან-
დროს მისი, ფრონტზე დაეარტყედი. უფებ
გამოცხადება ზეღის პოსპიტაღში. ამით
მანე ხიმ უნდა დამოაგრდეს ეს შე-
ვედრება? არა, და აა, აქ იქნეს სწორედ
კარნადეფრეტვედ კარნოკონებლობის შვე-
რადი. პოსპიტაღში სანდროსთან მიდის
ას კარტესონვენტკი, რომელმაც ერთხელ
მასზე ვერ კიდევ სკოლაში სწავლის
დროს დაწერა ნარკვევა.

„ მეგრამ, რადეუ კარნოდების კარე-
ზე ხიმ არ შეიძლება ჩომბანი ესეუ გაო-
ჯალისწინებუღია. სანდროს უფრო დარ-
ჩება მტკოფანი. რატომ ფუბი? იმატომ.
რომ იგი მატეარია უნდა გამოვიდეს.
(ეს აღრეუ ვეყოფიო) და სედის დაჩო-
ნება არ შეიძლება. სანდრო პრუნებება
თხალისში. მიუღი კარნაგეშირა ფეხზეა.
ზევებთან თაგეღებშიო, გეღებს ფანც-
ქალით, ზეცანზე ფანცაგი წაცენობა თუ
უფრობი ზეღება სანდროს. იწეება შე-
ვედრება, საღამოები, სხდომები. სან-
დროს სამხატვრო აყაფემამივე მოწეო-
ბენ შეხვედრას. პაროფეპორება თეადღეს
შესტოცინებენ. ჩამღვნიზე დღის შემდეგ
სანდრო იმედი აყაფემამი მისაღებ გა-
მოცვებს ამატებს. იგი პარტეღად ცხოვ-
რებაში, არ იმნებს მეგრადზე ვარსკვლავს,
რომ ამან ვეადუნა არ იქონიას გამოი-

ცეღებზე (როგორც ვეადეფი, ~~სანდრო~~
აეწეღება შეჩრადს). სანდროს ~~ვეღებზე~~
ზეღება მატეარია, ცოლად არიან რეზი-
კოს. ზეებს ობი ზედი, ცხოვრობს სო-
ფელში (რუსეთი აერონომია, თუიომ კი
ამით, როგორც მატეარია, ცხოვრებასთან
უფრო ახლოს მიდის), ზატეებს სერბის
თაფის დაღებუღი ზეგობრების უცეღეფ-
საფოფად. მისკოეში გამოიღვიღ ამ სე-
რბის ნახუღობენ პოსპიტაღი შეგონ-
რება და შეჩრადს უცზავნიან სანდროს.

„ აა, ასეთი ზეღნიერი დამთხვევებითაა
ეს ჩომბანი საყცე. მეგრამ იგი ასევე საყ-
ცე ვეადად დაუჯერებელი, თითქმის
გამოწოფილი სიტუაციებით, ამხებით.
სავსეა აგრეთვე, მიუხედავად მისი სო-
მარტოების, უჩემი შეეღობებითაც. საყე-
რანი ფანტაზიით შეიზღუდი ასეთი მარ-
ტეი ამის განვითარებაში შეჩრადს
თითქმის ახადება უნდა შეეშალოს, მე-
გრამ, როგორც იტყვიან, ტყეღობს მოკლე
ფეხები აქვს. ერთ დამთხვევებულ სო-
წეშს მოკეტანი როგორც შეჩრადი ვე-
ამბობს. მიღობზე აერბი დამით მატეა-
რებს. თენფეზოფი, როცა მიღობია აიღეს
და ახლა ნიშანი უნდა მიეფიო ზეენი
ჯარბისაფის. ნიშანი თუ არ მისკეღებენ,
ვეღაფერი იღებებოფი. მხოლოდ ამის
შეეცხამ ასეუა მომკეფიო სანდრო.
მიოფანი დაღებულ სანდროსთან, ადვებო-
ნი და ვაპარბობის რაცტა ვეღაფერი
ეს მიღე აეწეღება შეჩრადს. ცოტა
მოკეანებშიო, უფეუ პოსპიტაღში, მის
სქორებას სანდროს ემარბისას პარწე-
და ამიტომ ლესელით ამბობს, რომ
პრობლის მიუღ შეეღებობას ზეენი თეა-
ლით ვეხედაფიო. რომელს დაეჯერაო—
შეჩრადს თუ მის ემარბს ვეფქობით. ამ
ჩომბანში მათ ისე ვარტებენ სხედი.
რომ არც ეჩანს არ დაეჯერება. როცა
ისე დაეღეფარად ვეოფება შეჩრადი ამის
მარბითად განვითარებას, აფიღი წარბო-
სადგენია მისი დამოკეფებუღება მატეა-
რული დეტაღებისადმი.

ვეგრამ ვეგრდწეოფიღი
მიღალიფერი და მიღალიმატერული
ლოტერატურისათვის

თუ გერბადი დესკადიუ ხედავდა, რა ხედავდა ამ მადლობზე, მაშინ რაღა საქმით იყო რავეტის ვასანროდელ ამ-
დენი ტანჯვა-წყალება? ამი ამ-
სეპზე წერის ვედაზე დიდი პასუხის-
შეცდომით უნდა მოგვადის მწერადი
და ზემოთ განხილული რომანის მავაქსი
ნაწარმოებებით ამ უნდა ხედავდეს დო-
ტორატურაში თანამედროვეობის პირო-
ბების დისკრედიტაცება.

ახლისავე დასკვნამდე მოვყავართ და-
ვით კვყვარობის რომანსაც „აღმართი“.
შენი თხზულებების წილების ცხოვრ-
ებაში რუსთაყვანის მტკაღურგადელი ქარს-
ნისა და ქუთაისის საეკტოპობილი ქარს-
ნის მშენებლობები უდაღუბი მოუღენს
იყო რუსთაყვანის ქარსნის მშენებლებსა
და ზენა-მკვირვების ცხოვრებაზე ზგრა
რამ დაიწერა (ი. ლისაშვილის „ერთვე-
ლები“, ხ. თავაძის „ფილადი“. აკყო
ზეღაშვილის „ვეფხია ხაღმაღური“ და
სხვა). მაგრამ ქართველ მკითხველს
დღეებზე მარცხ ანა აქვს ამ ქარსნის-
ქაღაქისა და მისი აღმასწავლის შესაფ-
რა მატერული ნაწარმოები. დავით კ-
ყვარობემ თავისი რომანი ქუთაისის ავტო-
მშენებლებს ურღენს, მაგრამ ეს კეთილი
განზრახვა მატერულად საინტერესოდ
ვერ განახორციელდა. პირდაპირ რომ
ვატყუო, „აღმართი“ მხოლოდ თემატერ-
რად თუ განხილვადებს თემაზე ვაგოლ-
დის ზემოთ განხილული რომანისაგან.

სენს ზღადა ამ მოკვანთავა მწერადი-
ლისაგან ზელოვნურად შექმნილ სიბრ-
დებსა, რომელია დამლყვანზე შეიძლე-
ბოდეს თაქვის სრულიად და შეფიოდ
გამოყვანა ემარების ხანათის ძღვირა
თუ სუბტი მხარეებისა, მაგრამ არც ზე-
ლოვნურია ვაუმბადოებსა და ვაითლებს
მაცკანისა სოფიადისტური რეალიზმის
ლიტერატურისათვის მოსაოქმნად ასეთი
ტანჯენციურობის შედეგად ისევე მხინ-
ვდება სინამდვილე, როგორც ზეორც
უკადრეკისობის, ზელოვნურია ვართოდ-
ვის დროს, ასე აიღი და უდაზღველა რომ
ფის ცხოვრება, როგორც ეს კვყვარობის

რომანშია მწარმოდგენილი, მაშინ როგორ
შეიქმნებოდა მწერადობაზე ეს რეალადი
ძღვირა ხანათების, რომლებსაც ზეღამ
აღუდუებენ მკითხველს. მართლაც ასე
აიღი, სინამდვილი წყისა და ძიების,
სინამდვილეთან სინოდისა და მღელ-
ვარების ვარცხუ რომ უხედავოდ
ცხოვრება მშენებლებს, გამოიმკონებლებს
და საერთოდ ვედას, სასქოთა აღმას-
წავს, მაშინ ხომ აღმასწავლი ვავეკეთო-
რება და ადგენიროვნება თანამე-
დროვე ცხოვრებადან, აღარც კონკონში
ვაფერება და აღარც მღენარც ენისეის-
თან სასქოთა აღმასწავლის იროსინობდა.

დავით კვყვარობის რომანში ამ სირ-
იოდებს, რომლებსაც ერთგვარად არღვე-
ვენ ემარების ცხოვრების ზეუდრო მღ-
ნარების, მხოლოდ ვავეკებრობით ამის
გამოწვეული და შეტად ადუღისი-
ან „კუქტაქსზე“ დამტარებულა, რი-
გორ შეურღია მკითხველს განაც-
დის ემარების მღელვარება, როდესაც
თავდასწვე აშკარა მისი ზელოვნური
საერთოდ ამ დამთხვევების გამო, რი-
ზეღა გამოვირება ავტორს ამ უქორს.
ყოფი დიობისა და მართლმაც, რომელ-
ოდ წიფული კედლი უღვართ ცხოვრე-
თი, ემე ვაქმნებთ, რომ ასანი ღვადა
და-მინი უნდა აფენს მართც ვარბის
ქუთაისიდან ასაზე, აფებული მთელი
მღელვარება, რომელიც თაქვისდა უნდა
განაცადის ემარების ზედაღმლით ვა-
ტაკებულმა მკითხველმა, ისევე მწერლის
მარცხარად შეიძლებული დამთხვევ-
ის გამო (მხოლოდ ასედა უფვე ზედა-
წავი დამთხვევების) ვეღადგარი აიღად
არყვია მართცს დაკარგული დედა მოს-
კოში ვორკის ტუპაზე შეზღუდვისა ქარ-
ვეღებს, წაოყვანს სახლში (რამდენი
ქართველი დავის მოსკოვში, მაგრამ უ-
სიში უმზეზოდ არავის დატაკება და
სახლში ამ წაოყვანის), ესეის აღმომ-
დების ავტოქარბნებლები, რომლებსაც ამ
ოჯახში ნუნობითა უოტორსურათებს სინა-

მისხლებაც და პირველი შემფეფრნიც
 ცდილობენ წაეციონ ვივის ცხოვრების
 ქეშნაობა ანა და დანაშაულებსა.
 მაგრამ საუბრება ასეთი პოეტური ტო-
 ნით არის აღბეჭდილი, ისე აკლავ მის
 ეშვადონსა, ამდენად ვედწარმედობადაც
 რომ მყოფებელს ვედებს ახლოს არ ეკარე-
 ნა და რა განსაყვართა, რომ არც ვერც
 ახდენებს შემოქმედებას. მისწართით
 ტყუილს:

— ანა, მამანებო, არ დამიხიბოვენ,
 მაგრამ მე იქ შეშობსა აღარ შემოდია.

— რატომ, ვინმემ ვაწვევინა? ..

— ანა, არ შემოდია მთელა სოცო-
 ცხელე მამა ვერა! ..

— თუ კი შენს მოჭრელ მამას სარ-
 ცხლობსა მოცეს, რატომ არ უნდა შე-
 ვერდოს? ან, ეს შენობა, რომელშიც
 ზეეს ვეხოვრობთ, მაგ მიწისაგან დაწე-
 ნებულა იყურებო არის შედუღებუ-
 ლი. ცემენტო რომ არ იყოს, ხომ ვერ
 აშენდებოდა ვერც ერთი თანამედროვე
 შენობა... ზემო შეილო, შენ ძალიან დიდ
 სექსეს ვისახურებოდი... მიუღია ზეესი
 ტყუილის მშენებლობას..."

ასევე ესაუბრება მის პირველი შემ-
 ვედრა ჩუბტორანში, შემოხვევათი თა-
 ნამწაგრა, საერთოდ ვედა. ახადერს
 არამწორს მამა არ ვეშნება ვივის.
 მაგრამ განა ასეთი სატყუილი შეუძ-
 ლია მამის შეილის ვაცაებულ ვედს
 ნამწევეს და იქ სოცოც ვადევივის?
 ემის რაღა ვესავეფიროთ, როდესაც
 თვით ავტორისველი ტყუილი ასეთი ფრა-
 ზეზათაა ხვებს: „მატიონანი შრომა სოცო-
 კდო არ არის, რასაც არ უნდა აცოც-
 დე, ასეთი შრომით ნამოენი დუკმა
 ტკილზე ტკილია"! ქეშნაობტება,
 მაგრამ მოლოდ სენტენციას სანთ წარ-
 მოდევნილი ქეშნაობტება ხომ არ არის
 ვერ კიდევ დიდტრატურა? ნამწეხაროდ,
 ელიზნარ შედვირანის ეს ნაწარმოებია
 უფრო მოხველა სენტენციების კრებულს
 წაავებს.

როდესაც იწევსა ჩინისის სხვა გზა-
 რის, ახალგაზრდა ქალის თანხა ცხოვრე-
 ნაც, იგი ვერ ვაუბრებს ვივის: „ვინმემ
 ცედა სანადიდან თაყის ვაეშუთან, მატარა
 ვოცისთან ერთად, თათქის შეიძე ქმარი
 დევიანი ვედლისხმეობა შეტეფება, მაგრამ
 მოლე როდუღება მათი დამოკიდებულე-
 ნა ვაეშუების გამო. დევიანი მოლოდ
 თაყის შეილი დევიანს, ვოცე კი სძედს.
 ან აქ მართებს მწერაღს ღრმად წაეც-
 რება, ამ მწევედ, ფრამატრელი პროზე-
 მის დიდი ფსიქოლოგიური მოტეფობება
 და ვახსნა, მაგრამ ელიზნარ შედვირანზე
 ვერ მოცრია ამ სართულდეს ვედის მათო-
 სით, რომელთაც დამახასიათებელია ამ
 რომანისთვის, უბრალო მოქმედების გად-
 მოცემაც კი არ შეიძლება, არამე თუ
 ასეთი როდული ფსიქოლოგიური პროზე-
 მის მხატვრული ვადამწევეტა სისოწარ-
 ვეითელი თანა მოხუც აღმზრდელ მედა-
 ვოცეს შეტეფება და მწარედ უსავეფი-
 რებს იმის გამო, რომ მან თაყის ფროზე
 არ ანწეული ცხოვრება, უამროს თაყის
 განსაქორს, ახალგაზრდა ქალისა და მის
 აღმზრდელს შორის ასეთი ფიადოცი
 იმართება:

— კომეცემირელი არა ხარ?

— არა!

— ხომ იყავი?

— ვოცე და ვამოველი.

— რატომ ვამოდი? ..

— იძულებული ვახდოი...

— ზემო თანაკო, კარვად ვერ მო-
 ტეველზარ მარტო ვერ ვასცურავ ცხოვ-
 რების ვეხეროდელი ზეფას ვერ ვასცურავ
 და რა ვქნა ერთი ნამართდან შეორე
 ნამართმდე მარტო ვერასცლით ვერ მის-
 ვად... კომეცემირადან არ უნდა გამოხ-
 დევიანი კომეცემირი ხომ არ მოვატოვებ-
 და, მოკეფილია... ვის დანაწევისში არ
 დავატოვებდი..

თამარი წამოდება და წედში ვამართა,
 სანც ვაუბრწევიანდა თვადუბი ავედვიარ-
 და".

ასევე უბრალო ქეშნაობტება, რომ კო-
 დეცტეფის ვარზე ცხოვრება არ შეიძ-
 ლება, რომ ახალგაზრდა არ უნდა მო-

წილურ კომპაქტებს. მაგრამ ისე უაღვრად და ვაღბლად საქმეა, რასაც ავტორიტეტებს ზედღონური პიზა — წილნი ვაშარბა, ხახის ვაშარბა და ავადების ავადგარება. ყოველივე ამის გამო შეიძლება უჭირს დაჯეროს ვაშარბის ასეთი უდგარი ვარდამუნა.

როგორც ვხედავთ, ამ ახასწორ მონახრებას, თითქმის ავტორიტეტ აქტრადობას ამ სავოდელოთა კვშიარიტეტის

ვადლად წარმოიტქმის შეუძლია დანახონს წარწარბების მხატვრული სიღრმისავე უარ კიდევ აქვს უნდა ვადგებულა კაროდ მწერლობაში. ამ შედარს მონახრებას ახლა მხოლოდ ზიანის მოტანა შეუძლია და დროზე უნდა აქნის მიაღებულა.

დურამ კვარდწიოდლა
 მაღალიდგურა და მაღალიმხატვრული
 ლიტერატურისათვის

„ცისკარი“ ახალგაზრდებს ეერწალია და ზეცხივთ, ზეცხი რედაქციის წამშრომლებსათვის განსაკუთრებით სისიამოვნოა ამ ფაქტი, რომ სწორედ ამ კადრებში „გამოსცა პირველი წიგნები ამ ახალგაზრდა მწერლებისა ჩამოტყდომი თავიანთი პირველი ნაწარმოებები ზეცხი ეერწალის ფურცლებზე გამოტყდომი „ნაკადული“ ყოველწარად უწყობს ხელს დაწვევს პოეტებს, ახალგაზრდა მატერებს, ესმარებს მათ პირველი ნაბიჯების გადადგენში „ნაკადულს“ ერთი დღის ვეღვა კვმწარტად ნიკიერა წიგნისა და ატკობისათვის.

გამომცემლობა ცოცხლობს ზეცხი საწმომლობის დღევანდელი დღით ამ ახლობის ზეცხი სარზადღობრავი ცხოვრების არც ერთი მნიშვნელოვანი პოეტისა, მასაც იპირატოდღად ამ ესმარტობიღებს იგი კოსმოსის ათვისების ემარული მავალოების თუ სახალხო მურწნიობის მუშაეთა ზღარული წარმტებმანი ყოველოვის დროულ ასახვას პოედლის „ნაკადულს“ გამოცემებში და ამ „ნაკადული“ ცოცხლობის დღევანდელი დღით, მერამ იგი არც ზეცხი საწმომლობის უძველესი კვლტურას წარმოდებს იფრეებს გამოცემლობის სისტემატიურად აწევის მკათხედს ქართული მწერლობის უძველეს ნაბიჯებს.

ამ ზეცხებს განსაკუთრებით ამ აღნიშნის „ნაკადულს“ დიდად მყოფერი მუშაობა, რომელსაც იგი უმარტყელი წლებს განმავლობისში ეწევი „ნაკადულს“ კოდექტორ, რომელსაც სათავეში უდევს ცნობილი პოეტი ზებტ სერულავა ფართი და მრავალმრავ საქმიანობის აწარმოებს ქართული კვლტურას საკეთილდღეოდ უმარალი მამოყოფაც ეს „ნაკადულს“ წამიწეებების აღღვეს მისი მისამარ მუშაობის სათელ სერას.

„ნაკადულს“ პირვიღს მუქამისწავად გამოხტავს სერია: „იგი და ამი იგი რა“. სერია განყოფიწლია უმტრობი მასკის საეწმითავის და ამ მარკით ყოველწლოვიად გამოდის მომადღვედად იღუსტრირებულა ქართული ხალხური ზღარები. ხალხური ზღარების ციდეე წიგნებად გამოცემა დაწწო 1982 წლიდან მატარა მკათხედლებში ედეე მათეს: „თხა და ვრსი“, „ტრხტვეოლა“, „წიქარა“, „აღისხეოლა“ და სტე. მომდისარე წებს კოდეე მრავალი დამარად კეთობმებულა ზღარით ეასახებს გამოცემლობის მატარა მკათხედლებს.

მეტად საინტერესო და ატმტურად მრავალფეროვანია: „პოიწერის მბღლიოეკის“, „ახალგაზრდის მბღლიოეკის“, „სათავედასეული მბღლიოეკის“, „მოგზაურისის მოცეარულთა მბღლიოეკის“ სერიათა წიგნები.

„ნაკადულში“ განსაკუთრებული ამაგი დასდო ქართული საბჭოთა პოეზიის პოხედარისაეკის „ქართული პოეზიის მბღლიოეკის“ სერიათი გამოვიდა თანამედროვე ცნობილი ქართული პოეტების რზეულ დეკითა კრებულებში რაც ზეცხი ახალგაზრდობის უმტრავეს კვმწარტი პოეზიისადმი, მბღლიური დიტერატურისადმი სეეგარულს. გამოცემლობის შემდეგომწავ ამარებს ამ მომართულებით მუშაობის.

ზეცხი ახალგაზრდობის ეონებრავი პოზიონტის ეავაროებისა და ეეწმენების დამეეწის დიდად უწყობს ხელს „მოფდლი პოეზიის მბღლიოეკის“ და „მოფდლი დიტერატურის მბღლიოეკის“ სერების გამოცემები. ამ მარკით ევრვერობით რამდენიმე წიგნი გამოვიდა გამოცემლობის ფართი ვეცებში ექვს დამახედლა მომავალში მოფდლი დიტერატურის კლასიკოსთა ნაწარმოებებს მუტი რაიდენობით ეამისაეეებად.

დიდა აღმარდელიობითა და მუცმორული მნიშვნელობისთა სერებში: „ზეცხი სხედლოვანი თანამედროვენი“ და „გამოწენილ ადამიანთა ცხოვრება“. პოხედარული ენით დაწერილი მოხიყრადეები ახალგაზრდობის ატრობს რთვარე ზეცხი დარსედლი თანამედროვეების, ახედე გახეული საეუტრების მოფდლის გამოწენილ ადამიანთა — მწერლების, მუცსიყრების, ხედოეგების მუშაეთა, სახალხო ემარების და სხვათა სამავალითი ცხოვრებისა და მოღვაწეობის.

„საკადული“ არც მრავალთმისან სპორტის მოყვარულებს იყენებს. გამოცემლობის აქვს სპეციალური სერია — „გულშემატკივრის თამაშსავერს“ ამ სერიის გამოშვებულ პროგრესსა და წიგნებში სანტერესოდაა მოხსნილი ფეხბურთე, ქადრატე, აღმასწავლებელი და სპორტის სხვა სახეობებზე.

„საკადულის“ შემოსავლი განსაკუთრებით აღსანიშნავი და მნიშვნელოვანია „ჩვენი საუნჯის“ იუტომიას გამოცემა (შაბტარის დღი ერთკლასი). რამდენიმე თვეშია დასრულებული ლიტერატურის თარგმანის ყველა მნიშვნელოვანი ნაწარმი: ქართული მწერლობის უძველესი ძეგლები დაწვებული — დამთარგმნული ზენი საუკუნის უდიდესი პოეტის, ვალაატონ ტაბიძის ლექსები. „ჩვენი საუნჯის“ ტექსტების დასაბეჭდავად და დაბეჭდვისათვის მოხამაშაველად დიდი მუშაობა გასწავს ზენი სახელოვანი მწერლებში და მეცნიერებში.

საკადული ასაკობისათვის გათვალისწინებული 2 ტომად გამოცემული „სატარა საუნჯე“ (შაბტარის ვლავრა ამშველი). „სატარა საუნჯეში“ ფოლკლორის სიმშვენიან ერთად შეტანილია ქართულ კლასიკოსთა ძველი საბავშვო ნაწარმიც.

ახლი მომავალში „საკადული“ 5 ტომად გამოცემა შეცნობრულად დამუშავებულ ზეპირსიტყვიერების ნიმუშებს — „ხალხურ სპორტებს“. 1-11 ტომი (ამ ტომებში შევა ჩრეული ქართული ზღაპრები) გამოვა მომავალზე წიგნს დანახვნი 3 ტომის გამოცემა გამოხატულია მომავალი წიგნობის უნდა ვუყაროდეთ. რომ ეს აქვს ხალხური სიტყვიერების ყველაზე უფრო სრულყოფილი და შეცნობრული გამოცემა.

შეტად დიდი მნიშვნელობისა „საკადულის“ წამოწყება, რაც მზისად ასახავს „სამავშო ერთკლასიერის“ გამოცემის 10 ტომად წიგნს შეიძებულნი მიაღებენ ამ ერთკლასიერისათვის 1 ტომს.

გამომცემლობის მიერ გამოშვებულ საუკეთესო კრებულთა რიცხვს შევკეთვსა „ახარად მწიგანე ყველთ“. კრებულთა გამოშვულია სამავშო მადის აღსანიშნავლათვის კრებულში შეტანილია საუკეთესო სამავშო ლექსები და მოხსნიბები, გამოცემები, ანდაზები, აჩაგები კრებულში შეტანილია რთვორე ხალხური სიტყვიერების ნიმუშები და ქართულ კლასიკოსთა ნაწარმიც. ახვე თარგმნილი ლიტერატურა, წიგნი შედირებულად და გეშვებულთათვის ვაფორბებული ზენი საუკეთესო შატვრების მიერ.

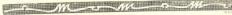
საერთოდ უნდა ითვტას, რომ გამოცემლობის წარმატებებს დიდად უწევს ხელს ზენი მადეკარბა შატვრების: ვლავრა ამშველის, აღუქმადრე მანქელის, ვლავრა და შერბ მერბენიშვალუბის, თენერ მარხაშვალის, დომტარ ერთობის, ყველ დოდუას და სხვათა საყოფიერი მუშაობა.

შევახვებს რომ თავი დავანებოთ „საკადულის“ მიერ გამოცემული ყველა სანტერესო და ღამინად გაფორმებული წიგნის სამთავდაც კი კავებრეღებობა და ეს ყველაზე უფრო იფო შეიძებულბში იყან.

უფრო მეტყველი და მრავალფეროვანია გამოცემლობის მომავალი გეგმები. „საკადულს“ ამ გეგმების განსახორცეღებლად უფორდ მიუბოცება რვაღებრი ხელბეღელი, რადგან თავის ვარშები მტკიფედ შეავს შემოკრებული რთვორე ცნობილი ქართული მწერლები, ახვე ლიტერატურის სამიდეო მადეკარბა ძალეში გამოხვნილია შეცნობრება და სამთავადო მიღვაწეება.

უფორვითი გამოცემლობის „საკადულის“ მრავალრაციონან შრომისმიფვარე კოდებრეც შემდგომი დიდი წარმატებები ამ სახანელი და შეტად სასისუხისმიფვარი სექში.

რომის მთავარი

მეზობრობის ღვაწლად

ქართული ისტორიოგრაფიის მნიშვნელოვანი შენაძნა ესადა კომპლანის წიგნი „ამიერკავკასიის ხალხთა ურთიერთობის წარსულიდან“¹ რომელშიც მოცემულია სამი მოამე ხალხის—ქართველების, სომხებისა და ამერხაიკანელების ეკონომიური, პოლიტიკური და კულტურული ურთიერთობის მახინაღა.

ავტორის დამახიერებებ უნდა ჩინავდის ის რომ მან შეისწავლა სტატისტიკის, სომხებისა და ამერხაიკანის ურთიერთობის ისტორიის საკითხები და მოახდინა მისი განსაღარება, რის საფუძველზეც ვარკვეული ზეგნი ამითი, მნიშვნელოვანი დასკვნები ვარკვეთა.

წიგნი იწვეთა ძველი წელითარკების პირველი ათწლეულის დამდეგის ამხელოდან ვ. კომპლანის, ამისათვის რომ ვარკვეთის ამ უძველეს ხანში არსებულ ურთიერთობის, ვეკისავს ქართველების, სომხებისა და ამერხაიკანელების წინასართა ტერიტორიულ მდებარეობის განსაღარებასა და ერთმანეთთან შესაღარი შეხვედრის ადგილებს. ხოლო ამიერკავკასიის ხალხთა შეხვედრის დროის (პირველი მინამიშვილითარკები და ურთიერთობის) პოლიტიკური ურთიერთობის განსაღარებას საერთო ამხეღებში.

მნიშვნელოვანი ისტორიის მინამიშვილზე მწიგნვე პოლიტიკური ვითარების ვამი ამიერკავკასიის ხალხებს (ქართველებს, სომხებს, ამერხაიკანელებს) რთულ პირობებში უბედობდით ცხოვრება. მინამიშვილშითარკებ სართილელებთან ერთად უსართილი მინამიშვილი მტერი თავისი ვამიშვილებული თავდასმებისა არსდევდა ამ ხალხების სართილურ ცხოვრებას და უსართილი ვამიშვილებულით ცხოვრებობდა მათ ეს ვარკვეობებს თავის მართ ამირობებდა დამხირობისა წინაღობდევ ვარკვეობისებული ძალით ვამიშვილების ადგილებდობის. ხეგობდა ძველი დროისათვის დამსამინათლებული ვარკვეობის განსაღარება და სართილი მტრის წინაღობდევ ქართველები, სომხები და ამერხაიკანელები ერთმანეთს ურთიერთდებობდევ ერთმანეთსა და მართი მვეკობრული ურთიერთობისა წინაღობი იყო ამიერკავკასიის ხალხთა უსართილი ვამიშვილებისა.

ვ. კომპლანის მართობში სარკვეობული ამ ვარკვეობება, რომ მვეკობრობის მართი საერთო მტრის წინაღობდევ ერთმანეთი მართილი ვ. ამ ვამიშვილებულით არამიშვი იყო უსართილებებ ვართილით და კულტურულ ურთიერთობისა მართილითარკე ვართილებობდა ქართველები, სომხები და ამერხაიკანელები სართილურ ცხოვრებისა და კულტურის დარგში საერთო მინამიშვილის ერთმანეთ-

¹ ვ. კომპლანი, ამიერკავკასიის ხალხთა ურთიერთობის წარსულიდან. ამ. სართილურ ურთიერთობის განსაღარება. 1902 წ. 304 ვართი.

ბეს უზარებდნენ და ამით ერთმანეთს უღივს სამსახურს უწყვეტდნენ.

აფორი განსაკუთრებით ხაზს უსვამს იმ ფაქტობას, რომ ამიერკავკასიის ხალხების ურთიერთობისა და თანამშრომლობის განმტკიცების ან ხალხების ადგილ სოციალური ფენის ინტერესები მოახლოვდა, მაგრამ შეგვიპოვა მისი სავსე ძველი მწიარმოებელი საზოგადოება იყო, რომ სწორედ მშრომელი ხალხი იყო ძოვობა ქვეყნის თავდაცვის ბურჯი, ისე სამურწრო და კულტურული ცხოვრების განვითარების შემოქმედი.

წიგნის აფორი ვერძობა დიდ ისტორიულ მასალას, განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს ქართული ისტორიოგრაფიის იმ მასალებს, რომლებზეც ცნობებს ვაჭვიდიან სიმეხი და აზერბაიჯანული ხალხების ანა მარტო ქართველებთან ურთიერთობის განათვალისწინებლად, არამედ თითო იმ მოძვე ხალხების წარსულის შესასწავლადაც წიგნში მოხდა და აგრეთვე წარმოადგენდა სანტრესები ცნობებს, რომლებიც სომეხთა და ძველი აღმოსავლეთის ისტორიოგრაფიამ შემოყვანა ქართველი ხალხის წარსულის შესახებ.

ვერ კიდევ იმ რეალური ხალხების წინა ამიერკავკასიის ქვეყნების ბურჯობა (დღონტი მხოველი, მოხე სობეხელი, მოხე კადანკატეული) ერთი მხრის იყენებს ამის შესახებ, რომ ქართველი აზერბაიჯანელი და სომეხი ხალხების შვიდრო ურთიერთობა და საზოგადო თანამშრომლობა განარჩევის სწინდარია იკვე აფორები ვაჭვიდიან ამიერკავკასიის ხალხთა საზოგადო თანამშრომლობის უტყუარ ცნობებს.

მასწავლებს ამიერკავკასიის ხალხთა ერთობლივი გამოხედვისკენ იყრანობა მაკოგრაფიულ მუდგებშიაც, განვითარებული დედადღობის ხანის ისეთი დიდი მარტოებები, როგორც იყენებს შოთა რუსთაველი, ნინამი ვინჯელი, ხაყანი და სხვები, ხალხთა შეგობობისა და ურთიერთობის ამერ დამოკიდებულებას უღებოდნენ მათს შემოქმედებებში უკვდავების შარავნდევითაა შემოსილი

შეგობობისა და საზოგადო თანამშრომლობის მუდგობი ცნობები. ნინამი ვინჯელის სამშობლოს ხანის ისეთი დიდი მარტოებები და—ამიერკავკასიის ხალხთა შეგობობა და უანგარო ურთიერთობისადაც.

წიგნის აფორს მოხეხე მოველი ბლევა და პოლიტიკური მოღვაწეობისა ვახტანგ გორგასალი, ვახტან და ვახტან მამიკონიანი, ამისთა მოქალაქეთა თავყავები: დავით აღმაშენებელი, ვახტანგ VI, დავით მეფე, იოსებ კენი, ერეკლე II, მანას ვაყაფი და სხვები, რომლებიც ამიერკავკასიის ხალხთა საზოგადო ერთობის ანა მარტო მარტოველ მარტოველები იყენებს არამედ ბევრში მარტოველი მარტოველი პარტაკული დონისბივებს ვახტანა იმ მარტო.

ვ კონკლამი განიხილავს რა ქართველი და სომეხ ტომთა ურთიერთობის სკოტებს ძველი წელთაღრიცხვის X—VIII საუკუნეებში, ამიერკავკასიის ხალხების უბრველებს შეგობობა-განდაცვის, სანტრესობად აფორებს სომეხთა და ქართველების წინასართა ერთობლივ ბრძობას აფორებდა სარსეთის აგრესიის წინააღმდეგ, იმ უკანასკნელი სკოტის ანალიზის დროს აფორი ვერძობა ქართველი ისტორიკოსის დღონტი მხოველის იმ ცნობას, რომ რიფქანე სარსეთის ზედე ქვეყანის ბურჯობს ესტობდა, სომეხებსა და ქართველებს სედნაბრებული დრო ისევე და ერთად გამოვიდნენ სარსელების წინააღმდეგ.

¹ ვ კონკლამი, ამიერკავკასიის ხალხთა ერთობის წარმედღონ, თბ. 1962 წ. 22-64.

² იმა, 22-7-12.

³ იმა, 22-12-16.

⁴ ვ კონკლამი, ამიერკავკასიის ხალხთა ერთობის წარმედღონ, თბ. 1962, 22-12-16 წიგნის აფორს მოხეხე დღონტი მხოველი ვახტანგის, რომ თარგმანის დღონტი მ. რომ თარგმანის შემოსივებს ამიერკავკასიის ხალხებს ანამ — 4. 2) შემოსიველი ამიერკავკასიის ადგილ ხალხი შარობა და მხოველი დამწეხე სარსელების ვახტანგის მ. ქართლის ცხოვრება თარგმნა ადგილ ბრძოლა სედნაბრების მარტოველი ს. ვახტანგის მარტ. ბ. 1, სხვადასო თბ. 1955, 22-14.

ნაშრომის ამ თავში ნათქვამია, თუ როდეს დიდი იყო ავტორიუტების სარსკვას წინააღმდეგ ერთობლად პრძოლაში ამოყრაცყასის ხაღტების, კრძოდ, ქარაველი და სომტის ხაღტის ინტერტესთა ერთანობა, თანამეკობრობა და ერთობოდაცხმარტების აუკოლეხლობის შეკნება.

ეს კობაღიანს საკობის ღრმად შეკწადლის საუფტველზე საკანტებოდ აქტს ხაღტსმხელი სომტის და ამტრბაოჯანელი ხაღტების ანტობიის სოკი ისეთი მარტ, რომელად ქარაულ ინტობოოგრაფიანში საყდღებოდ არის ვამტტებული (მაგ. სომტის ხაღტის ურველესი პოლიტოკრა ევრობიანტების, დამოუკოფტებელი ხაღტელმწიფოების წარბოქმის, აღმანეთის მისახლობის მეკობარტობის, აღმანეთში მამსადანურბ რელიგოის დანტრკვის, ამტრბაოჯანელი ხაღტის ნამოუადობებისა და სხვა საკობების). ამისთან სარტყენთი წიკენში ვეღბა საკობი მარტსანტეღად არის ვამტტებული.

ნაშრომის ავტობი ხაზს უსკვამს რა ქარაველი, სომტის და ამტრბაოჯანელი ხაღტის უდოღეს სწრაღვას ერთობოდაცხლოებისადმი, ამისთანვე მოვეგნობნებს, რომ ამ ხაღტების მსობოველი წიკენს ამ ღროს (უგოდაღობის ხაზს) ეოველოის მეკობრბულ ვარწკობაში არ ეოფოღანს ერთანეთთან უფრო მეტად ისინი, თანამემხმეულითა ინტერტესების საწინააღმდეგოდ, კოვეტ მტრობდენ ვრობმტორტს. ეს კობაღიანს ეს უკანასკნელი მომტრტე სწობრად აქტს გაცებული და ვადმოკყბული, მამსნა რა აღბრბოღლი მტრობის ხაღტხად ამტრობინდელი, უფრო ზეგტად, უგოდაღურბ, სხოკოლო, ებრბოე ერთობოდას. ¹ რომელად მინაკანი წინააღმდეგობებოთთა აღსაკვეკარდა ამის ვარკვეულ ბოდს ამტრბულვდა უკბო დამტტობითა მატრობისეკ ამ ამ მატრობის ვადმობინამებო.

წიკენში დიდი ადგოლი აქტს დამობინადი უგობოღობა (ოტრტსხელმტეობა) მატრობისთან ამტრბაოჯანის ხაღტების ვათობოღოღობის საკობის, XII სუტტების მსობინა წიკენბოდან ოტრტსხელმტეობთა სახელმწიფო დოქტოოობა-დოჯენის გზის დოადეკა ამვე პერბოღში საქობოველი მდებარტება და უვეტ XII სუტტების მამტრბოღში წარმბტებობი ამტრბვის საკობობი პოლიტოკრა ერთანობის ვამტტოკტებისათვის ².

ვამსაკოობრბებულ წარმბტებებს აღწევს საქობოველი და მრდოლი ამტრბაოჯანის ხაღტები ოტრტსხელმტეობისან პრძოლაში XII სუტტების პირველ მუობხედში. შეზობული ქვეტების ამ წარმბტებებსა დიდად წახაღლის სომტის ხაღტის აღმოსავლეთ საქობოველობისან მისბტერტ სომტის მრდოლი ბობონტებში ვამსობოკობოღებელი პრძოლა ვარდა ამან ერთვერბად ზელი შეღწეო ქარაველ ხაღტს ვამსობოვისუღებელი პრძოღის უბრობდ ვარღბაში, დოვით აღმამუნტებლის ინტობრბობის ენობით, სომტის მამბოღებობით შეგრობღბა ქარაველებსა უბრკვეღებოდ ვათობოღოღობ. - ოტრტის სომბობისანი ვაგბო, ტვროსკაღლი, ქევაზინი, სობმეღი, მანასკოში და ტაღონქაქობი ³.

ენობოღია, რომ XII სუტტების 20-იან წიკენში სომტის დიდ ტვობტობობას, კრძოდ ამისსა და შობტის ვრკველ მწიწკადლს მამსადიანებს (შადღობინთა საკვარტელი) ვარაგებდენ. 1124 წიკენს ქაღაქ ამისსა და მთელი შობტის მისახლობთა ერთად ვამბოვდა შადღობინთა მატრობის წინააღმდეგ, ამისთავკვეტსა დოვით აღმამუნტებელს დამბარტება სომბოვეს საქობოველის მთავრობამ სანწრბაოღ მადლო ზომები მომტ სომტის ხაღტის დისბმარტებლად, ქარაველითა

¹ ეს კობაღიანი, ამოყრაცყასის ხაღტის ერთობობის წარხელადან, 1962 წ. გვ. 151.

² ქობაღის ებოტება დოჯინოლო ვეღობობობოღი ხელმწიქის მხეველი ს. ვაღტის შეღლის მუტ. ტ. ს. სხეღობი, 1955, გვ. 244.

როის მეტრველი მეკობრობის ღრმა უსკვები

¹ ეს კობაღიანი, ამოყრაცყასის ხაღტის ერთობობის წარხელადან, 1962 წ. გვ. 151.

და სომეხთა ერთიან ღამშქარს სათავეში დავით აღმაშენებელი მიუდგა და ამის-საყენ განაშტრა. სომეხი მოსახლეობა უფლებით სხარტული შეხვედა მათ დასამ-მარტვლად მოსულ მოძვე ქართველთა ღამშქარს. ქართველები და სომეხი თა-ნამათა მომდომესით ამბობდნენ ამისთ განათავისუფლებლად და ამის განასართ-ხა ამისთ გათავისუფლება მამნადიანი ღამშქრობლებისაგან.

წიგნში ხანტტრტროდაა გადმოცემუ-ლი მრდელი სომეხთის სამოლიო გათა-ვისუფლებისათვის ამერკავეკისთ ხალ-ხების ერთობლივი ბრძოლა. ატტორს ცალკე აქვს გამოყოფილი საქართველოსთ და შარტანის ურთოერთობის საკოთი XII სოტუნის შოტრე ხანტტვარში. ამ ბუტო-დის საქართველო შოტრე ქრისტიანულ აღმოსავლეთში სოხანტისთ შავიერობის ასტტებადა.

ე კობლიანის ხანს უხვამს ამ ვარ-შოტბას, რომ ფოდალურ საქართველოს არ შოტრელო ზურტად განტტორტოვებლებსთ ქრისტიანულ და მამნადიანურ სამეარო-თა ურთოერთობისასობრტებს შარტყობა, რადგან საქართველოს სამეფოს შოტმად-გუნტლობისთ ზოტი მამნადიანური ტვეტანი მოტტება და ამის ვამო საქართველოსთ და ამ მამნადიანური ტვეტნების ურთო-ერთობის მათა პოლიტოტური და სხვა ინტერტესები უფრო განსაზოტრტავდა, ვოტრე სარწწმუნობტარტი თავისტურტება¹. შავილითად, XII სოტუნის პირველ შო-რობებში შარტანი საქართველოს შოტმო-ერთდა, დავით აღმაშენებლის ვარდაცვა-ლების შოტმდე შარტანისთ დამოკაღებუ-ლების ფორმა ერთევერად შოტყვებდა საქართველოს შოტერობამ აღადგონა თა-ვის უფლებებში შარტან-შარტების მამნა-დისთ სატეარტული და ეს შარტე ვამდ-ნადიკობის პარობით დარტტებდებარა საქართველოს ატტედან მოფოლურული სა-ქართველოს შოტერობისთ და შარტან-შარტების ურთოერთობა დიდი ხნის ვამ-ნადიანისთ შოტტობტრტული თო და ვამტორ-ტების დროს ისინი ყოველთვის ერთმა

სკის ვამტარტებოდნენ ეს ფაქტი თოტრტო-ლიუ შოტტველებს ამარტე რომ ამერკავე-კისთ ხალხთა შოტტობობის საბწმწ-შოტტობტი შოტტობარტობა ე არ განსაზოტ-რავდა, არამედ პოლიტოტურ-ტეარობოტური და კოლიტორული ინტერტესები ამბობ-ტება¹.

ამერკავეკისთ მოძვე ხალხებთან და-მოკაღებულების საქშოში საქართველოს შოტერობამ XII სოტუნის შოტრე ხან-ტვარშიაც დავით აღმაშენებლის პოლიტო-კა ვავარტებდა. უტეე XIII სოტუნის და-საწვინში ფოდალური საქართველო ძლოტრ სახელწოტის წარმოადგენდა. შოტრა ტვეტანი თო მისი მოხარტე და ემადნადიკა, თავისთავად, საქართველოს ძლოტრტების აღმწმედ ბუტობში ამო-რობტება ამერკავეკისთ ხალხების — ქართველებს, სომეხისთ და აზერბაი-ჯანულებს ურთოერთობარდატეარა.

ე კობლიანის მამშობში დიდი იტეო-ლი აქვს დამომობილი ამერკავეკისთ ხალხების პოლიტოტური ურთოერთობის საკოთის XIII—XV სოტუნებში. ვარ-ბოტ, ბრძოლას ხეარასშოტტებისთ და შინლოდ დამშორობთა წინააღმდეგ, მონ-ლოლთა ბეტობისთ დამომობისთ და ამის შოტმდეკომ ამერკავეკისთ ხალხების შოტეო-მარტობის XIV—XV სოტუნებში. წოტ-ნის მომდევნო თავი დამომობილი აქვს ქართველებს, სომეხისთ და აზერბაი-ჯანულებს ერთობლივ ბრძოლას თოტრ-ოსმალთა სახელწოტისთ და ხედიანთა სარტყისთ წინააღმდეგ. მამშობის თ-ტობი შოტვანისშოტბს, რომ მამშინაც ე, როტტეცა საქართველო ერთიანი სახელწ-წოტო აღარ თო და თვითონაც უტობ-და, ქარბო-კავთის პოლიტოტური წრე-ში ყოველთვის ცდილობდნენ მოძვე სო-შეს ხალხს მამწველებოდნენ ეს არა შარ-ტო სომეხი ხალხის, არამედ ქართველი

¹ ე კობლიანი, ამერკავეკისთ ხალხთა ურ-თოერთობის წარბეღებამ, თბ, 1962 წ. გვ. 199

¹ ე კობლიანი, ამერკავეკისთ ხალხთა ურთოერთობის წარბეღებამ, თბ, 1962 წ. გვ. 200.

ხალხის ინტერესსაც შეადგენდა¹.
 გ კოსტლიანს მოსყავს ტეროსან ვოსკრ-
 ჩაისერს ვადმოცენს ამის შესახებ, რომ
 ერევნის ხანის თხოვნით 1751 წელს
 „ერევლეს ერევნისაგან ვაილაშქრა, და-
 მარცხა და ვაიჭერა მხატხანა, რომელ-
 საც ერევნის დახურობა უნდა“.

სუნებთოვია, ერევლე II მარტო სომე-
 ხი ხალხისათვის არ ზრუნავდა მის ინ-
 ტერესს უხარვეზებლად საქართველოს
 სამეფო წარმომადგენდა. მაგრამ ქართვე-
 ლეზისა და სომხების პოლიტიკური ცხოვ-
 რება ყოველთვის ისე იყო მოწყობილი,
 რომ მათი ინტერესები ერთმანეთს ემხი-
 ვროდა და ამდენად ერევლეს მოქმედება
 თავისთავად სომეხი ხალხისადმი დახმ-
 არება იყო.

XVIII საუკუნის დასაწყისიდან თავი
 იჩინა სამეც-ქართველთა ერთიანი სა-
 ხელმწიფოს შექმნის იდეამ. ამან თავის
 მხარე განაპირობა ამ ორ ხალხს შორის
 კულტურული ურთიერთობის ახლებ-
 რად განახლება.

ქართველი და სომეხი მოწინავე იდე-
 მაინები კარგად ერწმობდნენ, რომ აუ-
 ცლავსელი იყო მჭიდრო კულტურული
 ურთიერთობა. ეს კი თავის მხარე ზღვს
 შეუწყობდა პოლიტიკურ ერთობას.

ნამშობში საყრდენობდას საზესამელი
 ას ვარძიშობა, რომ ქართველეთსა კულ-
 ტურული ურთიერთობის ვადრამდენისა-
 თვის საჭირო ნათხევა ვადიდებს იწვე-
 ხა სომხეთი ენისა და ლიტერატურის
 შესწავლა, რაშიც დიდ რაოდნ მარდუბ-
 დნენ და მოწინავე ქართველებს ემარტ-
 პოდნენ საქართველოში ვადმოსახლბუ-
 ლი და ვაქართველებული სომხები (მაგ
 საქართა მადინაშვილი, ფაღისე ვაიამა-
 ნაშვილი და სხვ). სომხები და ქარვე-
 ლები ყოველთვის აღნიდნენ ერთმანეთის
 კულტურისადმი პატივისცემას. XVIII
 საუკუნეში საქართველოში ზეერი სიჭე-
 ერი სომეხი მოღვაწეობდა (მაგ, გარევე-
 ული დროის განმავლობაში ერევლე
 შორას სახალხის კარის ახელი იყო
 სავაინოვა — ახუთის ხაიდიანი, რომე-

ლაც თბილისში იყო ვარძილი და
 საქართველოს თავის შეორე სამშობლო
 თულიდა). XVII — XVIII საუკუნეების
 ქართველი ისტორიკოსები საქართველოს
 ისტორიის ზოგიერთი საკითხის გარკვე-
 ვისას სარგებლობდნენ სომეხი ისტო-
 რიკოსების მონაცემებით (თონა მეწი-
 ფული, არაქელ თავრიზელი და სხვ.).

წიგნის მეორე თავი დათმობილი აქვს
 ამერკავკასიის ხალხთა ცერნობურთა
 ურთიერთობის საკითხებს უძველესი
 დროიდან დაწყებული XVIII საუკუნის
 ჩაიდელი.

განსაკუთრებით ძლიერი ზღვა ამერ-
 კავკასიის ხალხებს შორის ცერნობურთა
 ურთიერთობა მის შემდეგ, რაც საქარ-
 ველი ერთიანი სახელმწიფო ვახდა და
 მისი უფლებები შავი ზღვიდან კასპის
 ზღვამდე ვაგრედელა. ამ ერთიან-
 თვის მომზადება ქალაქები და ვადენილ
 აქნა ამ ქალაქების ურთიერთდასაცემ-
 რებელი გზები, ქართველებსა და სომ-
 ხების ცერნობურთა კავშირის ვანმტკ-
 ელას დიდად შეუწყო ხელი დავით
 აღმაშენებლის შიგნ ვატარებულმა ამ
 ღონისძიებებმა, რომლებიც თვითღონი-
 ნებდა სომხეთში დანერგული ქალაქების
 აღადენასა და სამშობლო გზების წეს-
 რაგში მოყვანას. აგრეთვე საქართველოს
 ქალაქებში სომხების ჩამოსახლებას.
 ამის ვარდა, რომ ამერკავკასიის ქალ-
 კები ურთიერთშორის ადვადობარე
 ნაწარში ვაქრობდნენ, სომხეთისა და
 აზერბაიჯანის ქალაქების საშუალე-
 ლით უამარეი სეპონელი შემოვიოდა სა-
 ქართველოში ზადადიდან და სამხრ-
 თის სხვა ქვეყნებოიდან.

წიგნში მოთხრობილი ვვიანფეოდა-
 ლურ ხანაში ამერკავკასიის ხალხებს
 შორის ურთიერთკავშირის მნიშე და
 რაული პირობები, რაც სხვადასხვა
 იმოკტურთა მარეზებთა იყო გამოწვე-
 ლა.

როინ მეტრეველი
 შეგობრობის ღრში ფესებები

¹ გ კოსტლიანს, ამერკავკასიის ხალხთა ურ-
 თიერთობის წარმედოიდან, თბ., 1962 წ., გვ. 247.

წიგნის XI თავი დათმობილი აქვს ამერკაცების ხალხთა გათავისუფლებისათვის და მსაფლვის ძალიანსაგან ჩუხეთის დახმარებით და ქართველებს, სომეხებსა და აზერბაიჯანელებს მუკობრობის შეზღუდვამ განსტაცების, ხაზგასმულია ის დიდი როლი, რაც საქართველოს ჩუხეთთან შეერთებამ შესარქულა.

XIX საუკუნეში კიდევ უფრო მეტი პირობები არსებობდა იმისა, რომ ამერკაცების ხალხებს მჭიდრო დახმარებით უნდა ეხმარებინათ — ქალაქი თბილისი ამ ბერძენულ იქცა ამერკაცების ხალხთა მშობისა და ამ ხალხების პროტექტორი წარმომადგენლების შეზღუდვას ეარჩად. საქართველოში მეტი სომეხი და აზერბაიჯანელი მოღვაწეობდა.

საქართველოს დედაქალაქში მიიღო განაღდება და გაატარა თავისი ცხოვრების ხელკეცხი წილები სომეხი მწერლობის ერთ-ერთმა თვალსამისი წარმომადგენელმა ხანატურ ასოციანმა. თბილისში ცხოვრობდნენ და ქართველ მოღვაწეებთან ახლო შეკობრულ ურთიერთობაში იყვნენ სომეხი ჰუმბლივისტი ს. ნახარაძე, პეტე აღმაფარაძე, დრამატურგი ვ. სუნდუკიანი და სხვ. თბილისში გაატარა ვარკვეული დრო აზერბაიჯანელმა ასტორიკოსმა ა. ნაყინაშვიმ. დიდხანს იცხოვრა თბილისში ცნობილი აზერბაიჯანელი ფილოსოფოს-მატემატიკოსი და ავტორტმა მირზა ფატალი ახუნდოვი. 1840 წლიდან თბილისში იმყოფებოდა ცნობილი აზერბაიჯანელი პოეტი მირზა-შაფე ვახუშტი, სომეხი თუ აზერბაიჯანელი მოღვაწეები აღფრთოვანებულ ზოტბას ასახიფნენ ხალხთა შეკობრობას.

თავის შიგნე ქართული კულტურის მოამაგენიც უფროსად დიდ პატივს სცემდნენ სომეხ და აზერბაიჯანელ მოღვაწეებს. აყავი წერეთლის მეტი ლექსი სომეხი და აზერბაიჯანელი ხალხებისა და მათი მოწინავე აღმაშენების პატივისცემითაც გააღწეოლი. ამერკაც-

ების ხალხთა ერთობის, თანხმობის სათვის მძიბილდა და კოლონიური ხვეჩახსვენს გათავისუფლების სურვილებში არის გამსტველილი დიდი ქართველი მწერლის დიდი ქვეყნების მეტი ნაწილობეტი. აყავი წერეთელსა და დიდი ქვეყნათეს დიდ პატივსა სცემდნენ სომეხი და აზერბაიჯანელი ხალხები.

დოცენტ ვ. კობლაძის ნაშრომი „ამერკაცების ხალხთა ურთიერთობის წარსულიდან“ უსალოდ საინტერესოა რაოოოოო საკითხების დაყენების სახელით, ასევე მათი გადამწყვეტოაც. წიგნი დამწერილია კარგი ქართულით, რაც მას მისამწედომს ხდის ფართო მკითხველი საზოგადოებისათვის.

ნაშრომის მიმართ ვაქცეს ასეთი ხასიათის შენიშვნები:

1. წიგნში ძირითადად მოცემულია საქართველოს ასტორია. სომეხობისა და აზერბაიჯანის ასტორია განხილულია საქართველოსთან დაყავიშობით, უფრო სწორად, მოცემულია საქართველო-სომეხისა და საქართველო-აზერბაიჯანის ურთიერთობის საკითხები, ხოლო რაც შეეხება სომეხთა-აზერბაიჯანის ურთიერთობას, იგი უყანა პლამწევა გადამწევილი. ამ კიდევ ხელ არ არის ნაშეწყები, მეტი არაოთ, წიგნი გაყოფებით მოიცვება ეს საკითხიც რომ ვეროვნად გამშეშებულყო.

2. წიგნში სრულიად კანონიერად დიდი ადგილი აქვს დათმობილი ბოლიტაქური ასტორიისა და პოლიტიკური ურთიერთობის საკითხებს, კულტურულ-ეკონომიური ურთიერთობის საკითხებს კი შედარებით ნაკლები ყურადღება ეთმობა. ეს, რაოოოო ვაჭევილი, შეიძლება კანონზომიერია იყოს, მაგრამ ვფიქრობო, რომ ის, რაც კულტურული ურთიერთობის შესახებ არის წიგნში, შეიძლება უფრო ყრვლად ყრვლიყო მოცემული. კერძოდ, უფრო ფართოდ ყრვლიყო გამშეშებული XVIII—XIX ს. ს. საქართველოს სომეხობისა და აზერბაიჯანის კულტურული ურთიერთობის საკითხები.

3. წიგნი მოიცავდა XIX საუკუნის ამჟამის აღწერით შექმნილი პერიოდის ზეგნება აღარ შეადგენდა წიგნის მიზანს.

საბურველია, ესოდ კობლაძის მომავალშიც გაეგრძელოს ამ სერიოზულ და საინტერესო საკითხზე მუშაობა და გააშუქოს XIX საუკუნის მეორე ნახევრისა და XX საუკუნის ამიერკავკასიის ხალხის ურთიერთობის საკითხები.

დასასრულად, კვინდა ერთხელ კიდევ აღვნიშნოთ დოც. ვ. კობლაძის წიგნის

„ამიერკავკასიის ხალხთა ურთიერთობის წარსულიდან“ გამოხედვის ტენდენციის მნიშვნელობა, ეს წიგნი საინტერესო და საკითხია არა მარტო ქართველი მკითხველისათვის, არამედ მის დიდი ინტერესით წაიკითხავენ სომეხი და აზერბაიჯანელი მკითხველებიც.

როინ მეტრეველი
მეცნიერობის დრმა ფესვები

პაქსაწერა კოჭავაძეში

პოეტის უცხო მიმამართი

„მეტი-მინი სიგანი“

საქონს სანაშაურს მხოვენი ახლვის
 წყლის იქნენ ადგი — ეგვი სანაშაური
 იმეგონა ადგი მის ზეან (დაბერი) ახ-
 ლის სხელს „მხელანთი ეგვი“ ეს
 უნა, რომელიც „მხელანთი ადგი“ ქოვე
 ზეან წყნარობა მდგი ახლვის ზევე
 ედგენი ეგვი მდგენს მხელანს სანაშ
 მადის სხელეგონებელი ეგვიან, რომელიც
 ზევეს „მხელანთი მიგანი“ ზევეს, მი-
 და 11-ის წყლის აქ ემეტი ახელ სხელის
 სეი, ამეტი „კოჭავაძე ზევე“ წყველი.

ეგვი სანაშაური ზევეს ამ ეგვი სე-
 ან მან ზეველი და ედგენს, ადგი ზეან
 იმეგონის სხელს მიგვი წყნარე, მან
 აქვეს მხოვენი სხელეგონი მანე ზეან-
 ეგვილი ეგვი ამ სხელს ადგილმეგონის
 ედგენი ეგვიან, რომ ეგვის მის ზეან
 იმეგონის სანაშ სხელს წყნარობა ახ-
 ლის სხელის იმეგონის ეგვი 2 სხელს ეგვი-
 ან ადგილმეგონის სხელეგონის მანე, მდგენს
 ემეგონის კადობად რამეგონე და
 ზეანთი, ამეტი ადგილმეგონის ზეან იმეგონ-
 ის სხელს მის კადობად, ედგენს იმ-
 სელს, ეგვიან იმეგონის ადგი, ზე-
 ვანი სხელს ზეან ეგვი იმეგონის სხ-
 ლის სხელის, მდგენს ედგილმეგონს, სხელს
 ემეტი ზეანთი, მანე მანე დამეგონის
 („ლეტი ზე“, 1942, № 1-2, გვ 489-497).

მის ზევეს, ჩე მდგენს ზეანის კადობის
 მიგვი, იმეგონის ემეგონის მანე და
 მის სხელს ადგი მანის სხელის ზეან
 სხელს ეგვი მანის მხოვენი სხელის ეს
 ამ ეს ედგილმეგონის ეგვიან ემეგონის
 სხელს, მანის დამეგონის მანის ზეან იმე-
 ვანის სანაშ სხელს ეგვი.

ამ სხელს დამეგონის საქონს სანაშა-
 ური და აქ ედგილმეგონის სხელის და ემეგონ-
 ის წყლის (მ. მხოვენი).

თუ ზევეს ეს სხელს ახლვის სანაშ-
 ან მიგონის ზევეს ახლ ემეგონის მის მ-

მის სხელის სანაშაურს სხელს ადგი
 სხელეგონი ედგილმეგონის და ედგილ-
 მეგონის ამ მანეგონის ახლ მიგონის

სხელეგონის ემეგონის მან მიგონის
 მან სანაშაურს ადგი „მხელანთი ეგვი-
 დან“ სხელის ედგილმეგონის სხელ-
 ეგვი 2 წ. ემეგონის (სხელ ედგილმეგონის)
 მიგონის დამეგონის და ეს სხელეგონი ახლ-
 მის მიგონის მანე სხელეგონის ადგილმეგონის, მან-
 თალი ეს დამეგონის ადგი მიგონის და
 სხელს ემეგონის და საქონს სანაშ-
 შაურს იმეგონის ეგვი იმეგონის მან-
 ემეგონის, მანე ეს ესეი მანე სხელს ამ
 ახლ, მიგონის მიგონის ადგილმეგონის სხელ-
 ეგვი მიგონის მანე სხელის მიგონის

სანაშაურის სანაშაურის სხელეგონ-
 ის სხელს ემეგონის 1918 წელს მიგონის
 „მეგონის ესეი რომ ემეგონის მიგონის, აქ
 სხელის, ამეგონის სხელს ეგვი ესეი“
 (მ. სანაშაური ემეგონის და წყნარობა, იმ-
 ეგონის 1922, გვ. 241, „ადგი ემეგონის“), ამის მი-
 გონის ესეი მიგონის მიგონის ეგვი იმ-
 ემეგონის კადობად მიგონის ემეგონის ეგვი-
 მანის „ემეგონის მიგონის და სხელს“
 („ემეგონის მიგონის“, 1942, № 1-2, გვ. 397).
 „ემეგონის ემეგონის“ მიგონის ამ ემ-
 სხელის კადეი ესეი ემეგონის მიგონის,
 სხელის ამ, რომ სხელს მიგონის სანაშ-
 შაურს (გვ. 197).

კადეი ესეი ესეი ემეგონის ემ-
 მიგონის ამის მიგონის მიგონის, რომ მიგონის
 სანაშაურს სხელს მიგონის „მხელანთი
 ემეგონის“ (გვ. 241, გვ. 197). აქ მიგონის
 კადეი ამის სხელს ემეგონის, რომელიც
 მიგონის „მან სხელის“ ემეგონის სხელს
 1918 წელის მიგონის „მან სხელს“ მიგონ-
 ეგვი მიგონის აქ იმეგონის მიგონის და
 დამეგონის მიგონის მიგონის, მიგონის
 მანის მიგონის სხელის მიგონის სხელს
 მიგონის (მ. კადეი, მიგონის, მიგონის მიგონის
 მანის მიგონის, 1902, გვ. 4, 12).

Աղետ չկրեմ", 1832, № 44), քննադատ Կրի-
տոսը մ. յայտագրի 1832 թվին Է. Ռ. մեկնե-
լուցյան և Կոնստանտին Գրիգորովիչի
գործերից համար 40 թվին թվեց, որ սա-
նալից հանց. հայտնի հանցանքն այ-
սօրհիմն (1832):

Վարչապետը կարողությունն ու պարտե-
սանքն անհատականության ներքինը հարգելի
հետախույզի շարժումները միջոցներն ու ու-
ղղակն պարտական հանցանքն հանցող ա-
նճարն:

Վերջինս վերջին ցեղերուն ներքինը Կո-
նստանդապետի վարչապետի անհատական լի-
ցանքով անհատականության ներքինը հարգելի
հետախույզի շարժումները միջոցներն ու ու-
ղղակն պարտական հանցանքն հանցող ա-
նճարն:

Մեծահասակները հանցանքները պարտա-
կարգում են հանցանքն հանցողին (նա շահի, այ-
դու շահի — սպանելու հանցանք), հանցողի
հանցանքն անհատականության ներքինը
հարգելի հետախույզի շարժումները միջոցներն
ու ուղղակն պարտական հանցանքն հանցող
անճարն:

Մեծահասակները հանցանքները պարտա-
կարգում են հանցանքն հանցողին (նա շահի, այ-
դու շահի — սպանելու հանցանք), հանցողի
հանցանքն անհատականության ներքինը
հարգելի հետախույզի շարժումները միջոցներն
ու ուղղակն պարտական հանցանքն հանցող
անճարն:

Վերջինս վերջին ցեղերուն ներքինը Կո-
նստանդապետի վարչապետի անհատական լի-
ցանքով անհատականության ներքինը հարգելի
հետախույզի շարժումները միջոցներն ու ու-
ղղակն պարտական հանցանքն հանցող ա-
նճարն:

Վերջինս վերջին ցեղերուն ներքինը Կո-
նստանդապետի վարչապետի անհատական լի-
ցանքով անհատականության ներքինը հարգելի
հետախույզի շարժումները միջոցներն ու ու-
ղղակն պարտական հանցանքն հանցող ա-
նճարն:

Վերջինս վերջին ցեղերուն ներքինը Կո-
նստանդապետի վարչապետի անհատական լի-
ցանքով անհատականության ներքինը հարգելի
հետախույզի շարժումները միջոցներն ու ու-
ղղակն պարտական հանցանքն հանցող ա-
նճարն:

Մեծահասակները հանցանքները պարտա-
կարգում են հանցանքն հանցողին (նա շահի, այ-
դու շահի — սպանելու հանցանք), հանցողի
հանցանքն անհատականության ներքինը
հարգելի հետախույզի շարժումները միջոցներն
ու ուղղակն պարտական հանցանքն հանցող
անճարն:

Վերջինս վերջին ցեղերուն ներքինը Կո-
նստանդապետի վարչապետի անհատական լի-
ցանքով անհատականության ներքինը հարգելի
հետախույզի շարժումները միջոցներն ու ու-
ղղակն պարտական հանցանքն հանցող ա-
նճարն:

Վերջինս վերջին ցեղերուն ներքինը Կո-
նստանդապետի վարչապետի անհատական լի-
ցանքով անհատականության ներքինը հարգելի
հետախույզի շարժումները միջոցներն ու ու-
ղղակն պարտական հանցանքն հանցող ա-
նճարն:

Վերջինս վերջին ցեղերուն ներքինը Կո-
նստանդապետի վարչապետի անհատական լի-
ցանքով անհատականության ներքինը հարգելի
հետախույզի շարժումները միջոցներն ու ու-
ղղակն պարտական հանցանքն հանցող ա-
նճարն:

«Անուշա Նշանյան» հայաստանագետներ» և
 «Նուրի Կոնյան» և Կոնյան զբոս Ման
 զանազան գրքերով: ք հայտնի այն քրդեր
 ներքին զնախնայ հայտնի նահանգներ
 կըն ընտանյա, ինչպիսի ին զմ զմ զմ
 նահանգներն զնահանգներն նահանգներ
 ին նահանգներն ինչպիսի զնահանգներն
 ինչպիսի հայտնի նահանգներն կըն զն
 հայտնի նահանգներն (Ս. Մանյան, զմ. ին. 22, 125):

1846 Ման կոնյան հայտնի նահանգներ
 նահանգներն ինչպիսի զնահանգներն
 նահանգներն ինչպիսի զնահանգներն
 նահանգներն ինչպիսի զնահանգներն

ման ինչպիսի զնահանգներն ինչպիսի
 զնահանգներն ինչպիսի զնահանգներն
 զնահանգներն ինչպիսի զնահանգներն
 զնահանգներն ինչպիսի զնահանգներն
 զնահանգներն ինչպիսի զնահանգներն

ման ինչպիսի զնահանգներն ինչպիսի
 զնահանգներն ինչպիսի զնահանգներն
 զնահանգներն ինչպիսի զնահանգներն
 զնահանգներն ինչպիսի զնահանգներն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
 ԱՆՍՏՐԱԿՆԻԿ ԿՈՂՄԱԿԱՆՍԻՍՏՐԱԿՆԻԿ
 ԶՆԱՆԿՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

პირი შირაზიანი

ქართული აბაზუშენის კულტურის განვითარების ერთი სრის შესახებ

ერთ-ერთი აღმოსავლური საქონელი, რომლითაც XVI—XVII საუკუნეებში აზერობდა დასავლელი ვაჭრებისა და მოგზაურების ყურადღებას იზიდავდა, იყო ნეღელი აბაზუშენი, ხოლო საქონელი მნიშვნელოვანი ნაწილი იმ სპარსული აბაზუშენისა, რომლის შესახებაც ასე ხშირად წერენ დასავლელი მოგზაურები, იყო ქართული აბაზუშენი.

აბაზუშენის კულტურა საქართველოში ფრთხილ ძველი კულტურაა, ეს ვარაუდებს კარგადაა ცნობილი¹. ქართულ აბაზუშენს არა ერთხელ ასევე იხსენიებენ ინგლისელ ვაჭართა მოსკოველი კომპანიის აგენტებში, რომელთაც XVI საუკუნის 60-70-იან წლებში უბედობდათ სავაჭრო საქმიანობა ირანის სხვადასხვა პროვინციებში, მათ შორის აზერბაიჯანში².

აბაზუშენის კულტურა განვითარებული იყო მოვლს საქართველოში. ცნობილი გერმანელი მოგზაურის, პოლშტაინის ელზონის მეფის ადამ ოლფარტუსის (ოლშლეგერის) მიერ სპარსეთში ვოიენის შტატებშილი ცნობების თანახმად (ოლფარტუსმა აზერბაიჯან სპარსეთში 1637-1638 წლებში, აქედან ოსიბეგანსეგარი — 1637 წლის აგვარტო-ფაქსეგარი — ვაატარა სპარსეთის სატახტო ქალაქ ოსიანში). შამ ოსიანის (1592-1594 წწ.) ქართლის მეფის დამარცხების შემდეგ მისი სამეფოსათვის ყოველწლიურ ხარკად შეუწერია სამისი სასაღუნე (Ballen) აბაზუშენი³.

განსაკუთრებით გაყრველებული ყოფილა აბაზუშენის კულტურა კახეთის სამეფოში, რომელთაც XVI საუკუნეში საქართველოს მხარეთა შორის იყო ვეფხეზე შეტად აფიქსებული, „ფრთხილ შენი და მავარი“, „ვეფხეაა აღუხილი შვედობით“, თანახმად რუსი სამეფოელი პირების — არქიმანდრიტ ოსების და სხვათა წამოშობისა, რომელნიც თან ახლდნენ კახეთში რუსეთის ელჩებს თავად ოფილორე ვოლკონსკისა და დიაც არტემ

¹ იხ. ნაწილი აბაზუშენის შესახებ ცნობის საქართველოში, იხ. 1967, გვ. 224-226.

² იხ. Абазашиенское купечество в Московском государстве в XVI веке, по рассказам с английского Ю. В. Гюль, Л., 1907, гл. 223—224, 226—229, 240—241, იხ. იქვე, გვ. С. В. Тер-Аветисян, Город Дияра-Мартраны по историческим документам османской Абулхафисских купцов XV—XVII вв., Тб., 1927, гл. 25-26; ე. ვახაშვილი, ქართული დიდძალიანობის აღიარება, მსაღუნე საქართველოში და კავშირის აღიარება, გვ. 21, იხ., 1924, გვ. 43, 75-77 და სხვ.

³ Adam Olearius, Vermehte Neue Beschreibung Muscovitisches und Persisches Reich, Schlesweig, 1666, §. V, caput 26, 82, 826. იხ. ნ. აბაზუშენის შესახებ, გვ. 114.

ხეატოს, რომელსაც კახეთის მეფე ივანე მეორე 1-მა აღდგომის დღეს, 1639 წლის 14 აპრილს, ზაგერში საღამო ვაჟმართის რეზვოს მეურს ვაძიებში, მეფის ვახტანგისა კახეთის წინამძღველი მღვდელმთავრისა და ვაღბისმთავრის უბეგამს: — მეფელად იყო, რომ ვაგნადან ზაგერსამდე მოდიოდა 1500 სამაღლე ამბეშუმში (კახეთის მთავრე 1500 სამაღლე); და მეფე ვაგნადან ბოლომდე იტრესალაში და ვაღდგომისზე შესაწარმად იყო-იყო და იყდათ-იყდათ სამაღლესა...¹

კახეთის სამეფოში ამბეშუმის კულტურის დიდ განვითარებაზე მოწმობს, პირველ, ცნობილი ატალიელი მოგზაურის პეტროს ფელა ვაღე, რომელიც სამაღლეს 1627 წელს მართებულ მოხსენებაში კახეთის სამეფოს აღწერისას, სხვათა შორის, წერს, რომ ქართველია მწიწკელია მღვდარია ვაღდგომისა ნაყოფითა და „ამბეშუმით, რომელსაც ძალიან დიდს ჩხოღვნიბით დებულა“².

ჩანაცნობელია, დიდი მნიშვნელობის მქონდა კახეთის ეკონომიური ადგილობრივების ამ ვაგნებებს, რომ, როგორც სამართლიანად აღნიშნავს ნიკო პეტრინიშვილი, ეს სამეფო საქართველოს ვაღ და სხვა მწიწკელ უფრო ძვირის მღვდარობდა ვაღმ-მინისთა-მეტრასის „ამბეშუმის ვასთან“³.

საქართველოდან გაქონდით ანა მართო ქართული წვდლი ამბეშუმის და სხვა ქართული მწარის, ანამდე საქართველოს ვაღ ვაღობდა სპარსული, უმაღლესად ვაღმართი, წვდლი ამბეშუმის და სხვაღვლის მიმართულებით მიზლისზე ვაღდით შვი ზღვის პორტებისაყენ — რიზესა და ვონისაყენ, სავაზოდ, ან-

სემობდა სამი ვაღ სპარსული ამბეშუმის ვაგნისა: დასავლეთით — ვაღმართის მიმართულებით სპარსის ქალაქ აფლისაყენ და შვი ზღვის პორტებისაყენ სპარსულით — კახეთის ზღვაზე და რეზვოსის სავაღმწიფოზე და სამართით — მეწვერ ასისზე (ვაგნართზე) და პორტზეზე⁴.

ვეფლისზე ძველს ამ ვაგნისა წარმოადგენდა ვაღ სპარსის ქალაქ აფლისზე და იტრესალის მიმართის შავსაღ ქვევანებზე ვაგნადან წვდლი ამბეშუმისა და სხვა საქონლის ვაგნისა სპარსულიდან ევროპის ქვევანებისათვის ძალიან დიდი მნიშვნელობის მქონდა, ხოლო ამასველის ვაღი ვაგნისა წინ ვაღობდა წვდლი რაგა სამეღვლები, რაგ ზღვადედა მისი ვაგნითარების შესაღვლებობის, ამიტომ დასავლეთის ქვევანებში უვე XVI საუკუნის დასველიდან ვაგნდენ სპარსეთში სავაგრო ვაღს ვაგავეს სხვა შესაღვლებობებს ვაღ ამეო შესაღვლებობის წარმოადგენდა სავაგრო ვაღს ვაგავე ვა რეზვოსის სავაღმწიფოზე ვაღდით (კახეთის ზღვა — მტრასთან — ვაღვით — რეზვოსის სავაღმწიფო — მარ. ფენის — არსაველესი — იუთის ზღვა და სკანდინავიის ირველეს), რომლითაც დაიბრებოდენ XVI საუკუნის მეორე მხე ვაგნში, და შესაღვლებლია შვიღვაც, ანეღისეღლი ვაგნებში, ხოლო ვაღვა — მტრასთანისა და კახეთის ზღვით ვაგნობვეღებულ ვაგნობისა აწარმოებდენ როგორც რეზის ვაგნებში, ისევე სომეხში, სპარსეთში და შუაზღვლი „თეზიკში“. მეორე შესაღვლებლობის წარმოადგენდა ვაღს ვაგავეა სამართის მიმართულებით (მეწვერ ასის — პორტის სრუტე — არსეთის ზღვა — ინდოეთის ოვეანე და იტრესის ირველეს), ამ ასილი ვაგნის ვაგნითარებისაყენ ამწარადედა სპარსეთის შისის ასის | პოლიტიკაც.

¹ «Материалы по истории грузинско-русских взаимоотношений 1615—1640». Документы и отчеты подготовлены и представлены сотрудником М. Палиевым, Тб., 1937, 22-300.

² «Voyage de Pietro della Valle», t. VIII P. 1745, 22-379.

³ Н. Бердзенишвили, Очерк по истории развития феодальной экономики в Грузии (XIII—XVI вв.), Тб., 1938, 22-22.

⁴ ი. ვ. ვაგნისეღლი, დამ. სპარს. 22-114.

კუთ ვაგნისა
ქართული ამბეშუმის კულტურის განადგურების ვაღი უღის შესაგებ

არანათვის ძალიან დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა მისი ნაწარმისა და განსაკუთრებით, წყდლი ამბეშუმის გატანის დახვედრის ქვეყნებში. თუ რამდენად იყო დაინტერესებული არანა წყდლი ამბეშუმის ექსპორტით, ამის მოწმობას ოფდარიონის მიერ შეყვანილი ცნობები (XVII საუკუნის 20-იანი წლები), რომელთა თანახმად, აფელონობე არანში მუშავდებოდა იქ მოპოვებული წყდლი ამბეშუმის მხოლოდ მცირედი ნაწილი. თუ მოსავლიან წყდლს მიუღ ხსარსეთს ამხრიაში აყრანებოდა რუთის ხასაღწეზე (Ballen) შეტი წყდლი ამბეშუმი, აქედან აფელონობე იმხარეზოდა არა უმეტეს არახი ხასაღწისა, დანარჩენი ხომალდებით გაქონდით ინგლისელებს და ზოღანჯიღუღებს ინდოეთში, თურქეთსა და დახვედრის ქვეყნებში¹.

შამ-ამასი ყოველმხარე ცდილობდა წყდლი ამბეშუმით ვაჭრობის განფთხარებისათვის ხელის შეწყობას, ამიუღ არის არანის მხარხნებელი ცდილობდა გამოეღეღა თავისი მისისხლე მტრის, ხუღანის ხელადან არ ხარეცხლობა. რამეღიუე ხელახლისათვის მოქონდა ამ ვაჭრობის, ამიტომ შამი შეეყადა ასაღი საქარეზო ეზა აღუღის ნაკეღად მიუშარათა თავის სატახტო ქიღაქ ამანაზე. რამეღიუე ძარბადა ხსარხელი ოღუღების შეყვეღუში შეღხარეზოდა, და აქადან წარეზართა ამბეშუმის ეზა. ერთი მხარე მრდელეოეთის მამარღუღებით და ეზობის ზეღუთი რეღეთისაყენ ზოღო შეარე მართი, ხსარსეთის უხით — ხსარეზოსაყენ.

ამ მხრის მხხღეღეღეუ შამ-ამასმა ნაკარია რამეღნიუე მნიშვნეღოეთანი დონისიუეზა. ასეოთა, 1622 წელს ამეღო-ხელთა ოღოღტის დახმარებით პორტუღე-ღელთა კუნძუღების პორტუზისა და ტეშის დასეზონსა და პორტუღიღან ეპე-რობის ვაღაღტანა მოპარეღამარე ხანამო-ბარე ხსარხელ პორტ პენეღერ-ამასში

(უწინეღელი კომარენი), დაეჭეღეღეუ ვაჭრების შეყვეღოთა და სხე.

საღეჭრეღელთა, რომ ამიუღიუე მითეუ უნდა ამხსნებოღეს ხსარეზო და ქაროღელთა აფრ და ხსარსეთის ოღუღებში ჩასახლეზა შამ-ამასის დასეჭრობების დროს. საყვებით მართალში ართან არ შეღეღეუარში, რომეღნიუე აფეღან, რომ ამ აფრის უნიაფრეტი მარეზი ვარდა ხანმეღარო ხსხითის მხარხრეღებისა, იყო არ, რომ შამი ხერდა ჩეღახლეღინი არანში ქიღაღტისა და სოღელის შეყვე-რეზოთა ასაღი დიდი ნაკეღი და ამით ხელი შეეწყო არანის ეკონომიური და კულტურული განფთხარებისათვის² (სომხების აფრ დაიწყო 1603 წელს და განმაცუორებელი მსაღრა ხსხითი მიღო 1604—1605 წწ. ე. წ. „დიდი ხურეღებს“ ხანში; ქაროღეღების, უნიაფრეზად კახელთა აფრის აფეღლი ჰქონდა 1614 და 1616 წლებს შეზოღეღების დროს).

ამიუღ ცდილობდა შამ-ამასი სომე-თისა და საქაროღელის მუღაღი კულტურის განმაცუერეზებს, რათა ამით, ერთი მხარე, მოეღეს ამ ქვეყნების ეკონომიური სოღოერე, წინაღმეღეღობის და დომოღეკეღეღობისაყენ სწინაღე, ზოღო მერე მარე, ხელიდან გამოეყადა ოს-მადღეთისა და რეღეთისათვის აღმოსავ-ღელი ამბეჭეკეკეკეანში ოღების მოყაღების შეხმადღეღლობა. განმაცუორებით აფე-რეზადა შამ-ამასის ეკონომიურე რეღეთთან საქაროღეღობის დახმადღების ზერხ-ბეღტარე, სწინაღე ამით უნდა ამხსნებო-ღეს ქაროღელთა ხარწმენოების — მართლმადღებეღობის განმაცუორებელი ოღენი არანშიუე და მის ვარეზად, რაღეღან ქაროღეღების ეკონომიურეზობისა რე-ღეთს ამღეღედა ხაღოღეღელ აქაღრ საქ-მეღენში ჩარეღეღეღო³.

განაღედან ამბეშუმი წარმოადღენდა (ღენისისა და პერის კულტურეზობთან

¹ Adam Olearius, დობ. 626, წ. V, თეღი 28, 29, 602.

² A. B. B. Bortolozzi, Krasnaya shchepotitsa, Petrograd, 1918, 25, 21; C. B. Top-Amerikan, დობ. 626, 25, 78—79 და 83.

³ ი. ზ. ვახიშვილი, დობ. 626, 25, 110—112 და 83.

ერაღ) საქართველოს უმთავრესი-
 ნის კულტურას, სწორედ ამიტომ შევეც-
 და შეამათ ამ კულტურას განადგუ-
 რებას პარალელურად განვიღო. რაზე-
 ლოდ განმარტობენ იგი კომონისტად
 ბოდიი და რომლის შესვენობი სხვა
 ქართველ მართლმადიდებელ მწერ-
 თადენ რუსეთთან კავშირის დამყარ-
 ბისთვის. სომხეთისა და აღმოსავლეთ
 საქართველოს გაყვანება, ანტიშუმის
 კულტურის განადგურება, სომხეთა და
 ქართველთა აგრ და ირანის პროვინცი-
 ებში მისაძლევა¹, მართლმადიდებე-
 ლის უფრო — ევლიანური ეს წარმოად-
 ვენდა ერთი და იგივე ევლის სხვადასხვა
 მხარეს ხოლო ეს ევება მზნად იმავ-
 და აღმოსავლეთ ამერკავკასიის კონი-
 მორს გარსაგებს და დაოტორებსა,
 ირანის ძირითადი პროვინციების ეპო-
 ნომორი და კულტურული განვითარ-
 მისაღვის ხელის შეწყობის, ქართველთა
 განმარტობისა-განმარტვლებისა, აღმო-
 სადელი საქართველოზე ოსმალეთისა და
 რუსეთის პრეტენზიების აღდგომისა და
 ანტიშუმის ტიხს სმარსეთისათვის ხელ-
 სარტული მიმართულებით გადაწყვე-
 ზის.

კახეთის აობრების ამავი შეამასის
 არა შემოსვეთის დროს საქმოდ კარგადი
 ცნობილი, ქართველი შეესტორიკონი სერო
 ვეცტაშვილი და ვახუშტი სავრატორი
 კახეთის აობრების, მოსახლეობის აშ-
 წყვეტისა და სერის ამავს უკვემარტვან
 შეამასის სეროზე. 1616 წლის დამწერო-
 ხის „მოხრნა, მოსტყვევნა, ახვარნა და
 მოახრანა, განმარტვნა ევლეოსონი, ხატ-
 ნი და უფრონი შეპუტრისა და სამეფულნი
 მართი სერო სარქათა თვისთა აღსამტოვე-
 ლად“. — შიქის ეახლე², „წარბიდა და
 ხედლო კახეთი და ამონწყვეტა, და წიგ-
 და და მოიქრა, და სხუანი ახვარნა და
 თანი წიხინა...“. — მოსხრობილია შეამასის
 სეროზე დამწერობის შესახებ სერო

ვეცტაშვილის ხელმძღვანელობით
 ტწილ „ქართლის ცხოვრების“ ეახლე³
 დწილა⁴.

საქმოდ დეტალურად აღწერს შეამასის
 ოროვე შემოსევის მისი ერის
 ისტორიკოსი ისკანდერ მეფნი, ამასთ-
 ნადა მისი აბსუდების თანხმად, კახე-
 თის „მოხობებისა და ტყვეების“ იდე-
 დი სერისი შეამასის არა მარტო
 სეროზე არამედ მისი პრეტული, 1614
 წლის დამწერობის ეახლე⁵, აღსანიშნ-
 ვია, რომ იტალიელი მოგზაური პეტრო
 დღადა ვადუ, რამდენსაც საქმოდ სარწ-
 მენი წიხარების მოგებვის საქართვე-
 ლის შესახებ, ქართველთა აგრის ამავს
 შეამასის სწორედ პრეტული დამწერობის
 უკვემარტვს⁶.

კიდევ უფრო სავერადღეობა, რომ
 XVII საუკუნის სომეხი ისტორიკოსი
 არტემ დიგრავეცი (თავჩარევი) კახე-
 თის აობრებისა და ტყვეების ამავს
 აიდე შეამასის პრეტული დამწერობის
 უკვემარტვს, თანაც დამტენს, რომ სმარ-
 სედების ამ დამწერობის დროს კახეთში
 ატოვეობდნან განწყვეტად 50 დღეს⁷.

აქ უნდა აღინიშნოს, რომ არტემის
 აღწერასთან დაკვემარტვით სროსე ე-
 ვიანი: ამდენი ეახვარანება და აობრება,
 რაც მოსხრობილი ატებს არტემს, მოეს-
 წროთ სმარსედების აგრის შედარებით
 სოკედ ვადამი და რომ სავარადღო
 მათა კახეთში ეოფნის უფრო სმარტ-
 დელი დრო.

სეროზე, შეესტორიკოთა ცნობები ამ
 განმარტვების ეახმარების არც ამ დამწერო-

¹ ი. ბ. ვ. ვახუშტი, დმბ, სმბ, გვ. 134.
² „ქართლის ცხოვრება“, სწილი II, სმც-
 სტორიკორი 1624, ეახლემოდ სმხრო-
 სგან, გვ. 117.

ერო ვარდანი
 ქართული ანტიშუმის კულტურის გა-
 ნადგურების ერთი ცდის შესახებ

ის განმარტებულ თარღებში და ახვ მის ხანგრძლივობაში.

არტებშიმ აბტორიული წყარო, რომელც გვამდებს სანიაღვრებს, გავრულებით უფრო მეტი სარესტოთ დავადგინით შამ-ამასის პირველი დამჭრობის დრო და ხანგრძლივობა. ასეთ წყაროს წარმოადგენს რუსული არტების მასალი, ე. წ. „რუსეთის სარესტოთს ურთა-ერთობის საქმეებს“, რომელსაც გამოქვეყნებულაა ნ. ა. ვესელოვსკის მიერ.

1513 წლის ნოემბერში გაყვანენ შამს კარზე რუსეთის ფესპანი მისივე ტახანოვი და მოდიანი ალექსი ზუხაროვი. ისინი ეახლენ შამ-ამასს, როდესაც იგი ის-ის იყო დაბრუნდა საქართველოზე თავისი პირველი ვადამჭრობიდან. რუსი ფესპანი აწარმოებდა მოღასარა-გებს სარესტოთს მარსინებულოთ აზერ-მაჯანის სოფელ ყოზლ აგაში, სადაც შამსი მოიღო იგი 1514 წლის 24 დეკემბერს (შემდეგ აღდგენილება ახალი სქონდა შამსიასა და ლენკორანში).

ტახანოვზე და ზუხაროვზე გვიან, 1514 წლის აგლისში გაყვანდა რუსი ზეკრავი ივანე სრტოვი ტოლში სტეფანე აყან-სივეთ თანხლებით. იგი მოიღია შამ-ამასს თავის მამაკში მტკვრის სანია-როზე, თბილისიდან 50 ვერსის დაშორე-ლით 1514 წლის 25 ოქტომბერს. შემდეგ ზეკრავს დაუდგია ზემოსხრებულ ფეს-პან ტახანოვის ჩამოსვლისათვის და შამ-თან ერთად დასჭრობის შამს აუღენ-ცოცეს.

შამ-ამასს დაუთხოვინა რუსის ფეს-პანი და ზეკრავი 1515 წლის 4 იანვარს და ამავე წლის აგლისში ისინი დაბრუნ-დნენ მოსკოვს¹.

ჩოკრავს ეველა რუს დიბლომატს, ზემოსხრებულთაც ევადებოდათ აწარმო-ებისათ საიდუმლო დასჭროვა, თავიანთ ანგარიში (Статейный список) მის.

ტახანოვი და ალექსი ზუხაროვი. ცნობების შესაყრებად ვაზენადგინებო-ვანით ტოლმასებს, ხოლო ტახანოვსა და ზუხაროვს ვაპარებოდნენ სარესტოთს შამს ქვეშევრდომებს, მისივე ვაჭრებს და იმ მყოფ რუს ტყვეებს და ასე სერებდნენ საქართ ცნობებს.

„ქართული მიწა-წყალი. — წერენ ტახანოვი და ზუხაროვი, — შამსი ერთიანივე ათობა, სარესტოთს საღით მოდიანივე ვადასახლდა თავის სამუ-ღოსებლებში, ხოლო ქართულ მიწა-წყალზე ქალაქებში ჩახსა თავისი ვოე-ვოდები: ცალკოსები ეველა ვახანოვი და ვერცხი ჩამოაყრდენის სარსანის ეველა-რათ“.

ხოლო ზეკრავს სრტოვისა და ტოლ-მასს აუგანხოვესა მოსკოვში მათი და-კობების განსყრადგეს. „ქართულ მიწა-წყალზე ახლა იმყოფება შამს ხელის-ცალკოსებიდან (შამს) ვერცხი ჩამოა-ყრდენის ქართულები, რომელსაც ვადას-ხენ მისივეთ თავიანთ რქმუნებს... ე-ვადესებში — მოლოდ ზეკრავს არა — სწარმოებს დეათმასხრებს“.

შამსადამც, ზეკრავი სრტოვი და ტოლმასი აუგანხოვეთ ახსიათებენ არა მარტო ეახეთის სამეფოს ვითარებს, არამედ, სურათად, ქართლ-ეახეთის მვეჯიარებობას, იც, როგორც ეს ახსია შამს ცნობიერებაში.

გარდა ზემოსხრებულთა სვდლო საქ-მუნისა, მანაწერებისა და ოქმებისა, ერთად საყურადღებო მასალას შეიცავს აბტრასანის ვოევალების ი. ნ. ოლოვე-კის, ს. ვ. ვოლოვიჩისა და დიაცი ვას-იუდონის, აგრეთვე იერვან ვოევალის პეტრე პეტრეს ძე ვოლოვიჩის მანწერა-ლობანი (опишки), გაყვანებულნი მოს-კოვს 1514 წლის წავებულში — აგლისში და ავეისტოში¹.

ტახანოვისა და ზუხაროვის მიერ შე-ყრებული ცნობებიდან, აგრეთვე ზეკრავ სრტოვის საქმიობიდან ირვევია, რომ 1514 წლის აგვისტოში შამსი ეერ კიდევ იმყოფებოდა საქართველოში, აბტვე იგიო იგი²

¹ «Памятники дипломатической и торго-вой сношений Московской Руси с Персией, Валахи под ред. Н. Н. Восточникова, т. II, СПб., 1892, стр. 374-312, 312-314, 318-319, 377-378.

სექტემბერში და ოქტომბერში, ხოლო ოქტომბრის დამლევს, კახეთზე ღაშქრობის დასრულების შემდეგ, შიშლია თბილისიდან 50 ვერსის დაშორებით, შტაბის ნაპირს, თავის სამხედრო პანაკში რუსი შეიარაღებულ ბრძოლა საქართველო შაჰს დაუტოვებია ნოემბრის პირველ ნახევარში და 18 დეკემბერს ჩაიხდა ვლანის გზაზე მდებარე სოფელ ყოზლ აკში, სადაც მოუწყვია აფიშურა ბრძოლის ფესანის მიხედვით ტახთობისთვის.

შაშსადამე, ამ ცნობების თანახმად, შაჰ-აბასის პირველი ღაშქრობა ქართლ-კახეთზე დასრულებულა ნოემბრის პირველ ნახევარში, ხოლო აგვისტოში ეს ღაშქრობა უკვე სწორმოდია.

სტრასანის და თერჯის ვოეოდების მიწერალობებში მოყვანილი ცნობები კიდევ უფრო მეტად აზუსტებენ შაშ-აბასის ამ პირველი ღაშქრობის ვადებს. ისე შეგალითად, 1614 წლის 21 ივლისს ტარყიდან თერჯს ჩაიხდა ვუშუბი ხატუა (ყუბანისი ხატუა). რომელსაც უამისა თერჯის ვოეოდა მეტრე ვოლუჩინსაყვის შემდეგ: სამი კერის წინ („тому же иудам с три“) ქალაქ არფხილში შაშ-აბასის სამხედრო პირებს („шах Васови ратные люди“) უამისაში მისთვის, რომ კახეთის მიიხრების შემდეგ („как де шах Вас Грузи повоелал“) შაჰს გაუტყვესია დასავლეთ საქართველოსკენ („в Дильанскую землю“) კახეთის მეფე თეიმურაზისა და იმერეთის მეფე ვიორგის წინააღმდეგ („на грузинского царя Теймураза и на симонского царя Юрия“) ღაშქრობა, რომელიც მოთვლიდა 20 ათას ზეიმარს, თეიმურაზს და ვიორგის დაღანის ხაღბის ერთად სრულიად ვაუ-სადეურებისათ ეს ღაშქრობა, ისე რომ 20 ათასი კაციდან ათასი თუ გადარჩენილდა. შაჰს, ამ უწყობების არფხილში ვოლჩინის ჩაღყვებით იქ სასაღმრწებო („на

иудам“) სამსზე მეტა ჩაიხდა სამი სული ზეიმარის ცხედაჩი.

 ამგვარად, სტრასანის და ვოეოდების ვოეოდების მიწერალობებში მოყვანილი ცნობებიდან აჩვენება, რომ შაშ-აბასის თვისი პირველი ღაშქრობისას საქართველოში ვაუტარებისა ანა მარტო 1614 წლის აგვისტო, არამედ, როგორც შაჰს, მეფე ივლისი, ხოლო უფრო მეტის არფხილში ვაღვია ვაღვიაში სპარსთა 20 ათასანი ღაშქრობის შემსუგრა და თვისი თვლით უჩახავს იქ სასაღმრწებო ჩაღყვებულ რჩეულ სპარსთა ვაღვიაში, მეტრე ვაღვიათა თერჯში 1614 წლის 21 ივლისს, რომ ეს მოხდა „სამი კერის წინ“-ით და თუ ამასთანავე ვაღვიალისწინებით, რომ იორგის პირის მდებარე ვაღვიათადაც არფხილამდე კარგა დიდი მასილი იყო, შეიძლება დავასკვნათ, რომ ვაღვითის სრულიად ადგილი სქონია ანა უღვიათს 1614 წლის ივნისის თვისა.

როგორც ცნობილია, სწორედ ვაღვითის სრულიად შემდეგ მოხდა შაშ-აბასის პირველი შემოსევა კახეთში, შაშ-სადამე, ამასის პირველი ღაშქრობის ვამს კახეთის მიხრება ვაგრძელებულა 1614 წლის ივნისიდან, ვადრე იმავე წლის ოქტომბრამდე და მეფე ღაშქრობის ხანგრძლიობა ვოლუჩია-არა 30 დღე, როგორც ანგარიშობის აჩაქედლ დავტრივევი, აჩაქედლ, და ახლავებით, თხიხუთი ივე ვამოფის, რომ სრულს სავსებით მართალია, როდესაც ვეუო შეიქმნა სომეხი ისტორიკოსის ამ ცნობაში.

ფესანისწინა, რომ სპარსეთის ამჟების ისეთი კარგი მეოფე, როგორცაა იდამ

¹ «Политическая дипломатическая и торговая сношения Московской Руси с Персией, издавна под ред. Н. Н. Восточникова, т. II, стр. 348, 352 — 354 შემდეგ პეტლის უამისა შაჰს მოღასარყვებზე ცხილავლ თეიმურაზთან, რომლის გამოტყვევაც იმავე დღესი შაჰს.

ვეუო ვორდანი ქართული ამბროშუმის კვლტურის ვა-სადეურების ერთი ყდის შესახებ

რღეაროსი, აგრეთვე მოწმობს შა-ასის ამ დამპყრობის საქმოდ დიდი ხანტაბლობის შესახებ; რღეაროსის მიერ სპარსეთში ვოფხის მიღებული ცნობის თანახმად შა-ასმა თავისი პირველი ვლადიქტების კამს დაიწყო სპარსეთში ცხრა თვეს¹.

ორად საუბრაიდებია აგრეთს ვოფხის ჰებრე ვოლოვისის მიწერაობა, ვაგზავნილი მოსკოვს 1614 წლის 10 ივლისს შემდეგ ამ მიწერაობაში ვოფხი ვადა აღნიშნებს მოაგრისას, რომ 16 ივლისს აგრეს დაბრუნდა დარუსანდო-დან („на Дербент“) მის მიერ იქ ვაგზავნილი ბოიარის შუალი ვაგზავნილი სიმონ შუშერისი (Симон Шустерისი) ამ უკანასკნელმა უამო ვოფხიდას, სხვათა შორის, რომ აგრ შესვლა დარუსანდო-ში („в Дербент“) ანტრახანედ ველის მოაგრის შვილს იაკობ გლიადკოვს (Яков Гладков) და გამოკეთა მას მისი ელჩობის შესახებ².

ასტორიულ ლიტერატურაში კარგადაა ცნობილი, რომ რუსეთის ე. წ. „სებრს“ ცნობილმა მონაწილეებმა, კახეთს ატანს ივანე ხარუკომ და ბოლონელმა ქალმა შარია მონაგრა სეადეს ქ. ასტრახანში შექმნილი საეურობი კასობისობის სიმელო. ქ. ასტრახანში ხარუკომ ხაიფო ხელში 1613 წლის შემოდგომასზე და ფლობდა მას 1614 წლის აბრალის შორე სხეფრამდე.

თავის მდვიობის კანტკიცების მიხედვით ხარუკომ ვადაწვევითა მოეპარა შა-ასისათვის, ეთოვა მერაველობა და ქიადი ასტრახანზე მისთვის ვადაცეს. რაგორც არცევა ასტორიული წყაროებიდან, არა შარტო ხარუკო მწიბავდა შა-ასთან დაკავშირებას, არამედ თვით ამასსვე სქონია საეურობი დამხრობელური ზრახვენი ქ. ასტრახანის მო-

მართ, ამ მეტად მონაწილეობაში კარგის ხელში ხაიფებსა მისევედა სპარსეთის მონაწილეებს კასობ-ვოფხს³. ხარუკო გზავს ე. წ. „ახრეშუმის ვაგზავს“, სხეფრ კასობისების საშუალებას.

ხარუკომ ხაიფობა მისის კარზე ასტრახანთან ბოიარის შუადღეს ივანე ხობლითა და იაკობ გლიადკოვი ტოლმასს, პოდისასა და შუოფხთა თანხლებით.

სწორედ ერთ-ერთს ამ ელჩთაგანს იაკობ გლიადკოვს შეხეფრია და-რუბანდობა სიმონ შუშერისი და მას უამს. მისი შუშერისისათვის შა-ასისის საქარ-თველობა პირველ დამპყრობისზე, რომლის უწყალი დამპყრევე თვითონ ვოფხია. იაკობ გლიადკოვის ნაშლისის თანახმად, შა-ასისმა ვადაწვევა საქართველოზე ვაგზავს ამ ხაიფულს („свои по пути“). ე. ი. 1614 წლის ხაიფულს ერთ ასტრახანელი ელჩი, ივანე ხობლითა და მასთან ერთად ელჩობის რამდენიმე მონაწილე შაის დიდტოვების ვაგზავს („в Кавказ“). ხოლო შორე ელჩი, ე. ი. თვით ამ ამის ვადაწვევები იაკობ გლიადკოვი ტოლმასისა და ორი შუოფხის თანხლებით თან წაუ-ვევანია საქართველოზე ვადაწვევების.

იაკობ გლიადკოვმა ასე აუწყრა თურმე სიმონ შუშერისს შა-ასისის მიერ კარეთის მოხობრებას ამხევა:

„ხოლო ქართული მიწა-წყალი შა-ასისმა ვადაწვერა და მოაბრა მადლიანად, ხარწმუნოვმა ვაგზავს, ბერის ქართული მოწვევითა და ქართული ტყვე-შეპრისა რა ეჭვს თანსმდე, ვაგზავს თავის სიმელონებლობა... ქართულ მიწა-წყალზე სოფლები და დაბესა ყველა განადგურა, მადლები ვაგზავსა და ნაყოფის მოშვემ ხეებს, სობრადა რა მიწადაცა, ვხე-ნიდა თავის სამეფლომელო-ში...“ (გ. ე.)⁴.

¹ «В грузинском же земле наш царь послал в захватили все и веру попра, и грузинских людей тогда много, и землю же грузинскую, вынул тысяч с шесть, и послал в свою землю... И в грузинской же земле сола в деревни все разорил и сады вывустонил, в овишней деревне, вывонил, отемнил в свою землю...» «Памятник дипломатических и торговых сношений Московской Руси с Персией», т. II, ст. 335-336.

² Adam Olearius, Verichte Neue Beschreibung der Muscovitischen und Persischen Reyse, Schleswig, 1666, S. V, n. 21, 22, 64.

³ «Памятник дипломатических и торговых сношений Московской Руси с Персией», т. II, ст. 335-336.

იაკობ ვლიადეოვის ნაშრომიდან ამ შემთხვევაში ზენონის ვეუდაზე უფრო სანტიკურსაა უკანასკნელი ცნობა, სახელდობრ, „ნაეოფის მომცემი ხეების“ („овощное дерево“) მოწიდან ამოხარა და შაის სამედიკოლოგში გამოვდა.

რა ხეებზეა აქ ღამახაკი?

რუსულ სიტყვა „овощ“¹-ს ამ დროს კავილებით უფრო ფართო მნიშვნელობით სწარმოებდნენ. ვიდრე დღეს სწარმოებენ. დღეს ამ სიტყვით „ბოსტნეულებს“ აღნიშნავენ. მაშინ კი იგი, უფრო სწავიად, „ნაეოფის“ აღნიშნავდა.

ამ შევადილად, როდესაც მოსკოვში დეკობრისის მხვილ ტახანოვმა და აღქია სუხაროვმა აღწერეს შაის-ამისის მურს გამართული სადგომი, რომელსაც ესწრებოდნენ შაისან ერთად ქართლის ზედე ღუბასან II, რუსი შერაქი ივანე პრეტვი და ასტრახანელი ელჩი ივანე ხობლოვი შაი. სხვათა შორის, მოხსენიებს, რომ „შაის წინ დადგეს ხ ი ღ ი“ — „перед шаха ставили овощи“; მოვეყანებით ვვლავ ასევეს, რომ შაისი „შორიფი ხ ი ღ ი“ — „кушан овощей“². შინაარსის მხედველი ცხადია, აქ ღამახაკია ხ ი ღ ი და არა მოსტეულები.

რუსეთის ველეგმა თავადმა ივედორე ვოლკონსკიმ და დიკმა არტემი ხვატოვმა, რომელნიც ელჩებად იყვნენ გამოგზავნილნი იერიერაზ I კარზე და დიდებს კახეთში 1638 წლის აგვისტოს დამდევიდან 1639 წლის აპრილის დამდევიამდე კახეთის აღწერისას მოახსენიეს, აგრეთვე სხვადასხვა საფორე, მოვეყავს ეს ადგილი შაიი ანკარიზიდან („Статейный список“):

«А овощи земля родит: яблоки, груши, дули, арбузы, нари, виноград, нжум и вишние, орехи, кашки, вишня, кизил, слива, шенгала, кушина ягоды а по-русски походила на жемнику, орехи русские, кистея, а растет на больших деревьях в скорлупе, а на скорлупе, что ежета кожа. А огородной овош: дыни, арбузы, огурцы, репка, морковь, репа, свекла, капуста, лук, чеснок, трава чеснок».

საესებოთ ცხადია, რომ აქ სიტყვა „овощ“ ამხარება რეკორდ ფართო ცნება და აღნიშნავს, საერთოდ, „ნაეოფის“, ამ ცნებაში შევეყილით ვოვედეგარი ხილი ვაშლი, მშაღი, კიშნი, ვერძენი, კაკალი, აღუხალი, შინდი, ქლიავი, ატამი, მუვეალი, თხელი, წაბლი, ხილი საეუთრეგ მოსტევეულს ეწოდება „огородная овоща“ და მასში შედის წყვა, სწამართ, კატრა, პილიკი, სტაფილი, თაღეგამი, ქარხალი, კიშ-ბოსტო, ხახვი, ნორჩი და ვოვედეგარი მწვანელი.

რომ სწორედ ასეთი ფართო ცნების მნიშვნელობით ამხარებოდა სიტყვა „овоща“ და რომ იგი აღნიშნავდა, საერთოდ, „ნაეოფის“, ამას ადასტურებენ ვ. ი. დიდისა და ა. ი. სარხისევის ცნობილი დეფინიციები.

ეუიქრობთ, როდესაც ღამახაკია „ნაეოფის მომცემი ხეების“ („овощное дерево“) ამოხარაზე და შაიი ვადატანაზე შაის სამედიკოლოგებში, აქ კი რვედე ვოვეღიხს, უნდა იგვეღიხს ხ მემბოღეს თუთის ხე. თემა.

¹ «Материалы по истории грузино-персидских взаимоотношений 1615—1640». Документы к печати подготовил и предоставил М. Полухинтов, Тб., 1937, ст. 332.

კვირე კორდინია

ქართული ანტიკუმის კულტურის გა-
ნადგურების ერთი ცდის შესახებ

² «Памятники дипломатических и торговых сношений Московской Руси с Персией», т. II, ст. 309.

³ «ქვე» — 310.

ბანაკირველია, ამ არს გამოჩეხული სხვა ხელილის ამოყრაც¹.

ამ ვარცხობებს, რომ პირველ ვიკილას სწორედ თუთის ხე უნდა ამოყრე-
განესანა შამ-ახასს, მიწისონს ცნობილი
ფრანგი მოგზაურია ვან შარდენი. ამ
უნდა აღინაშნოს, რომ შარდენს მოგო-
ვება ფრანგ საფუძვლიანი ცნობები შამ-
ახასის შემოსევებისა და კახეთის ამბუ-
ლის შესახებ, ასე შეადილიად, კახეთი-
დან აგრძელი და სპარსეთის ქრონიკაგე-
ში ვადასახლებული მოსახლეობის რიცხ-
ვი, მოვერანლი შარდენის თხზულებასში,
საქვსელი ემთხვევა ამ რიცხვს, რომელ-
საც ასახვლებს ფარსადან ვორეჯანშიც
და, საერთოდაც, შარდენი საქმოდ ფე-
ტადურად იყენობს საქმარადველის მდგო-
მარებისს, რაც, უწყველია, ამოკითხის
სპარსულ წყაროებში ამ შუატვი ზეობის

ვაღიციების საშუალებით საქმარადველი-
ში ეფენისას¹.

შამ-ახასის პირველ დაწმინდისას ქა-
ხეთის ამბულის შესახებ შარდენი ასე
მოვეთხობის: „ავა, — წყარს შარდენი
შარდენი, — თაყს დავისა კახეთის სამფოს-
და ამ დიდად მდინეარებდა, იქამდეც
ვი, რომ ვამბევიან ხველი, რომელსაც
კვერსავენ ამბუშუმის ქობს, რათა ქვე-
სა, რომელიც იქედან ეფენილობს ვედი-
ზე შეტ სარგებლობას, უსახსრივ დარჩე-
ნილი, ვამსახვებუდიო“².

¹ რიცხვს ცნობილი, შარდენს თაყს
შარდენი მოგზაურობისას შამახს საყვარელი
მხარეთი, მადღეს, ქაბელი და ვაქვი სე-
ქმარადიონი 1672 წლის სექტემბრის დამო-
ვიდან 1673 წლის აპრელის თმდევიან-
ვი ა ვამბევიან სამკარო წელიწადი თმ-
ღამში იგი იგი ირავსი 1672 წლის თაყს-
ის 17-20 რიცხვებში და 1673 წლის 26 ირ-
ავიდან 28 აპრელამდე. ვ ა ვი ირავსი
შეცამს.

² „... il se jeta sur le royaume de Caket
ety fit de grandes cruautés, jusqu'à qu'il
fit abattre les arbres qui nourrissent les
vers à soie, afin que le pays, qui étoit de
siux plus grande commodité, fût dénué sans
ressources“. „Voyages du chevalier Char-
die... ტ. II, გვ 28.

შარდენს თხზულებას ვი ვამბევი-
ხელი ასე ს ვამბევი და სის საყვარელს
შამახის შორე შემოსევის აღწერისას ვა-
კვერსიხელი წყარს „აქმარადელო იგი ამ სე-
შამახისა რომელიც ვამოთხი კახეთს ვა-
საყვარელით შამ ახასს ამ შორე შემოსევის
ფრანს... ქვეყნის ვამბევიხარ ვაყვარის სე-
სილია შამ ახასს სპარსეთს ვარეა შემოსელობს
ვედიდან დარჩევის შესახებ, რადგან შემბე-
შუმების ქვეყნისათვის სიღამ დავა 28 რე-
წელითს ქობილი, ამ-ღამ ვამბევიხელი იგი
ვაყვარელი თუთის ხეების ამბევიან სიღამ ვი
ვი შესახებელი აღწერილია...“ ს ვამბევი-
ხელითველის მტობიან ასევე საყვარელის
კავსი (1800—1810 წწ.), ტ. II, გვ. 22-23.

¹ ცნობილია, რომ შამახის პირველი ამ
იგი რომელიც ვამბევი ასევე დამბევი
ქაბელი სემა-წელის ვამბევიხარ დამბე-
ხელისათვის, სისი ქაბელობისა ამ შორე
მხარეს უნდა იყოს შემოსევის ვისი
(1388—1400) ვამბევიხის ვამბევი, თუთის ხე
ვისი, ვარეა, სიღამ ხევისი, ამ II. Востокъ
и Западъ. Очеркъ изъ историческаго
описанія восточнаго и Присыя XIII —
171 г. Г. II, 192, გვ. 15. სპარსულ წყაროებ-
ზე ვამბევიხის ფარსადან ვორეჯანისთვის შესახებ
მხარეს კახეთს დამბევიხის შესახებ — ვა-
ხეთის წყაროებს ვი ვამბევი ხევისი, სე-
სიხარესი თამბევიხის ქაბელი ვი ვამბევი
მხარეს ვი სეხარესი თამბევი ვი სეხარესი
ქაბელი ვამბევიხის... ს ვამბევიხის ფარ-
სადან ვორეჯანისას მტობიან, ტ. II, 192,
გვ. 95. ასევე სიღამელი თამბევი ამბევიხის
დამბევიხისას, ქაბელი თამბევიხის ვამბევი
და სეხარესი მხარესით, წყარს ფარსადან
ვორეჯანისთვის, გვ. 94, ამას ვამბევი
ასევე აღინაშნულია, რომ თუთის ხე ამბევი-
ის ქაბელი, სიღამ, ვამბევიხისათვის სე-
შამახელი თამბევი აღინაშნულია სპარსეთის
აღწერისას შარდენი მხარეს, რომ ამ ამბევი
მხარესი ხველი შემოსევილი, რიცხვს ვა-
საყვარელი, ამ „Voyages du chevalier Char-
die en Perse et autres lieux de l'Orient“,
t. II, P., 1811, გვ. 29

ყოფილა რა ასე ამგვარად თავისი მშენ-
ვარება, გაბრუნდა...¹

ამგვარად, სპარსეთის ამხმებს
კარგად ვაგნობილი ინგლის-
ხელი დიპლომატია შაჰ-აბას-
ხის მიერ კახეთის პირველი
აკლემიდან 14 წლის შემდეგ
მოუთხრობს თავის თანა-
მგზავრებს აბასის მიერ კა-
ხეთში თუთის ხეების ამცხ-
ვის შესახებ.

სერბერტისა და შარდენის ამ ცნობას
სახსრით ადასტურებს ზევს მიერ შემო-
მოფინილი რუსული წყარო — ასტრა-
ხანელი ელჩის იაკობ გლიადკოვის წამ-
ბობი. ამხე დროს გლიადკოვის ეს წამ-
ბობი მიწმობს, რომ თუთის ხეების ამო-
ცხის ადგილი ჰქონია შაჰ-აბასს პირვე-
ლი შემოსევის დროს, 1614 წლის ივნის-
ოქტომბრის თვეებში, და შარდენც ამ
ფაქტს სწორედ შაჰ-აბასის პირველ შე-
შობევის უკუშობებს.

როგორც ჩანს, შაჰ-აბასი მოქმედებდა
სახსრით გვერდშეწონილად: პირველი შე-
შობევის დროს შაჰს კარდმარცხენებია
გულსივთა, ვაღვერანებია წაგვობანი
და ხაღვნი ამოცურვენივთა თუთის ხე-
ები (შეიძლება სხვა ხეხილიც) და დიუ-
წვია ხაღვნი აგრაც, ხოლო მეორე შე-
შობევის დროს ეს აგრც და ხოცვა-ფაღვნი
შაჰობრავად უწარბოცნია.

ამ უკრადღევის იტრობის ერთი საყო-
თხი შარდენი წერს, რომ შაჰმა „გამცხ-
ვანი ხეები, რომელნიც ჰვევბავენ ამრე-
შევის ქობს“ (Il fit abattre les arbres
qui nourrissent les vers à soie), ვ. ი.
ოცა ღამარკობს „გამცხვარე“; ასვე სერ-
ბერტაცი შერდლის წამბობის თანხმად
აღნიშნავს, რომ შაჰ-აბასი „გახადა ცხე-
ლ და შათ (ვ. ი. ქარაგვლია) თუთის ხე-
ს“ (cutting down all their mulberry-
trees); ხოლო იაკობ გლიადკოვის წამ-
ბობის თანხმად კი შაჰი „საყოფის მომ-
ცხე ხეებს, სობრია რა მიწიდან, ვხე-
ნიდა თავის სამღლობელში“ (собирав

дерева, выкорчевыв отсюда и сжег
землю). მამსადაძმე, რუსი გლეხნიც
ალო დამსწრე ამ ამხმებისა, ღამარკობს
ხეების არა „გამცხვარე“, არამედ „მო-
წიდან ამოცხარაზე“ და შაჰის სამ-
ღლობელში ვადაცხარაზე.

ეს ფაქტი საფურადღებოა, თუმცა ზვენ-
თის ადგილი წარბობადღვნი არაა, რო-
გორც უნდა ვადაცხილით მიწიდან ამო-
რალი ხეები, სივ უნდა ვადაცხილით და
შეხამღვლილი იქნებოდა თუ არა შათი
სხვაგან ხელახლა მიწაში წავრა. მეორამ,
როგორც ჩანს, მიწიდან ამოცხილი ხეხი-
ლის ვადაცხისა და სხვა ადგილის წავრა
შაჰ-აბასის მხარბეულობის ხანაში არც
ფე იც უკვეული ამხაც წარბობადღვენ-
და ამის წავალით იმღვეა სპარსეთის
შაჰის საცხატო ქალაქ ისბახანს კარბო-
ბული ჩარბაღის (ვ. ი. „თხი ხალი“)
კარბევის ამხაცა, ისე როგორც ამის
ადგიწერს აღამ ოღღაროცხი.

ქალაქის ვადაცხის ვარეო. — წერს
ოღღაროცხი. — სამხრეთით, დედა ხაღის
მხაღობღად, მღვსარკობს... ერთად შეხ-
ნიშნავი ხაღი ჩარბაღი (Tzarbagh).
ჩომღის მხავეი ზევს არ ევინხავს
სპარსეთში... შათთან ერთად (ღამარკაცა
ქადრის ხეებზე — ვ. ი.) შობოუვს
აგრეოცე მხავალი ხეხილი და ვანი (viel
fruchtbare Bäume und Weinstöcke).
რომღენიც შაჰ-აბასმა, ამ ხაღის კარბე-
ნებელმა, მხავალი ადგილიდან და პრო-
ვინცილიდან მოზოღვინი (von vielen
Orten und Provinzien herbringen
lassen). როგორცაა სხვადასხვა ვიშის
ვამლი, მხაღი, სუში, ღვეღვა, ხაღი,
აგამი, პროწვეღლი, ღამბი, წარხევი,
წარბი, ვეღლი და იმღლი, აღღხაღლი
და მოცხარბი და ამხათან ერთად მხავა-
ლი ვიშის ვერბენი...²

მამსადაძმე ვამბობს, რომ ისბახანს
ვადაცხის ვარეო მღვსარე ჩარბაღის ვა-
სარბეხღად შაჰ-აბასს ვადმოუზოღვე-
ნებია თავისი სახელმწიფოს სხვადასხვა
პროვინცილიდან და ადგილებიდან სხვა-

¹ ი. ს. სერბერტის ფისი მხმ., გვ. 225.
ი. აგრეოცე სერბერტის მხმღვლის ფარბე-
ღი თანხმია ვაღვრობია, გვ. 435.

² Adam Olearius, ფისი მხმ., გვ. 2.
ი. 6, გვ. 261-262.

დასხვა ხეხილი და შემდეგ ჩაუტარებენ-
 ხია ისინი ხსენებული ზღვის განაშენებ-
 ლად ეს თუ ასეა, მაშინ რად უნდა ვთქ-
 ვარდეს, რომ ქართული თეთის ხე (და
 შეიძლება სხვა ხეხილიც), ამოყრილი მი-
 წიდან კახეთში, ასევე წყდლით და ამ
 შაპისავე განკარგულებით ჩაყრკით იმავე
 ჩარბაღში ან სხვაგან სადმე?

უფელ შემხვევაში, მიწიდან ამოყრას
 ჰქონდა ადგილი თუ ვარჯევას, აქ მო-
 ვარა ისაა, რომ შაპ-აბასში კახეთის ვა-
 მანაკების მიზნით ერთ-ერთ მოავარ

ღონისძიებამდე ვაატარა თეთის ხის კულ-
 ტურის განადგურება, რასაც აღნიშნულ
 რეგული ზარალი უნდა მივეყენებინა კა-
 ხეთის სამეფოს ეკონომიკისათვის ეს
 ვარჯემოვსაც ამას მიწმობს. თუ იმეამდე
 რა დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა საქარ-
 ვდლოსა და კრძოლ, კახეთის ეკონომი-
 რა კოლოდდულისათვის ამრეშუმის
 გიის კულტურას.

ვთუ-კობდამია
 ქართული ამრეშუმის კულტურის გა-
 ნადგურების ერთი ცდის შესახებ

ს ა ნ კ რ ა ს ი

ოპენსეიმერის საქმე

ოპენსეიმერის ბრძანება

როგორც ოპენსეიმერის ჩვენება

როგორც რომა:

— ბატონო ოპენსეიმერ, აღაზარებს, რომელსაც თქვენ არ მოსწონსართ, მივკლავსა ზეერთებულა შტატების პრეზიდენტიყ. მან პირველ ინსტანციასი გადაწყვიტა, რომ თქვენ სდობაზე უარს უნდა გეოტყათ. ვტიქრობ, ეს თქვენთვის კნობილია.

როგორც ოპენსეიმერა:

— ბატონო რომ, სუ ამბახეუბა სეს სიტყუებს. მე მკონია, თქვენ მიზედათ, მისი თქმაყ მსურდა.

გოჩდონ გრეი:

— საქმეზე აღაზარაყეთ, ბატონებო!

როგორც ოპენსეიმერა:

— მე თავს სემას მივეყბ გამოყადე იყ, როგორც ეს საქმითყ მინახნია. ბატონო მოწმეუბიყ ასევე თქვეოდენს.

როგორც რომა:

— თქვენ ზეერთა რომ უნდა აყვიხსნათ, უბარედეუს ვოუღოსა, თქვენი დამოყადე-ბუდეუს კობუნსიტყბითან.

გოჩდონ გრეი:

— ბატონო პროყუენსითი, თქვენ მითა-დაყ უნდა უბახეუბით იმ პრადედეტყ-ზე, რომლებიყ აყ წამოყაყენეს.

როგორც ოპენსეიმერა:

— მე არაყერი მიქეს სათქმული.

როგორც რომა:

— გ. ა. თქვენ თავს დამნაშაყედ სყსობთ!

როგორც ოპენსეიმერა (გამარჯეობით):

— ბატონო რომ, თქვენ ძალზე ადრე შედეხართ სახედომწადიო პროყურობის რომში.

— დაახ, მე დეყდემორებული ვყავი კომუნისტურ პარტიამთან. მინამ, სანამ სობის მახს თავის ჩეყენებებში ფაქტები მიყავდა და თავის ამბედეულებითყ ფანტაზიის სრულ გახაქენს არ ამდედა, ეს სანართლებს დამხარაყობდა და მიწყ-დამარე არ სჭირდეუბოდა დამახე. იყი ამბორებდა მხოლოდ იმას, რაც რამდე-ნიმე წიღის წინით მე თყიითონ დეყერი-ლებით აყწერე აყეატებში. მან მიღმატა რამდეწიმე გაწეუმური მინაყეები და ზე-რა დამხდეული მინახეება, რომლებიყ მე მკონია, არაყის არ უნდა ამბტყრეყებ-დეს და ესაა ზეყნი უმამროების ამარ-ტის მრავადწედიანი მუშობის შედეგი! ყანა მე უნდა დეყამტყყო, პატრედეტყ-

გაყბიდეუბა: ი. კოტყიანი, მ. 1, 2, 3, 4.

ლი თავმჯდომარეც, რომ ჯამში არა ვარ უფრო ბევრად იქნებოდა. თუ პირის პირი დასაბუთებდა, რომ მე ჯამში ვარ, სხვა თანამშრომლებსაც სურათად მიღებულ პროცესუალურ და იურიდიულ წესებს ეწინააღმდეგება.

მთავრადვე მდგომარეობის მთელი სურათიდან, სასადაოა, რომ მე პასუხს უნდა ვყოფილიყავი. ამიტომაც დიდი ხნის წინათ იგივე ვაღიარე ცხელი ანტიტაში და რომლებიც, მთავრადვე ამისა, რომ ახალი წლებია ტანობდა, აქამდე არ ითვლებოდა ზემს ნაკლებობებსად. მე არაფერი მიქვს დასაძალი. დიან, კომუნისტებთან დახლოებული ვიყავი. მაგრამ კომუნისტები არასოდეს ვიფიქრებდი. ზოგიერთი კომუნისტური, ამ უფრო სწორად რომ ვთქვათ, სოციალისტური შეხედულება ზემს სიმსტირებს იწვევდა. ზოგიერთს კი უარყოფდა. ზემსავე იქცეოდა და იქცევა მდლიანობით ამტარებდა. არ მესმის, რა არის ამასი არასწორი და, მით უმეტეს, სასადაოს დარსა. უმწიროების ამარტის ვიღია ანტიტაში ვიფიქრებდი დაწერილებითი ახსნა-განმარტების ვიფიქრებდი კომუნისტებთან ზემს კავშირის მტკიცების შესახებ. ამ საკითხზე ხელახლა დასარაყი აღარ დამწიფებოდა. პირის პირი რომ იღებე კორექტულად მოტყუებოდა და მდლიანად მოვეყნა ამ ზემს სიტყვებზე.

ამოღებური სიყალბეა, თითქმის კომუნისტებთან განსტრტოკის მიმდევანა ეს პირის პირის ერთ-ერთი მრავალრაციონის დეტექტორია მონაგონიანია. მისი შეხებულნი სრულ სიმართლეს ვიყავი, მაგრამ ერთი ნაკლი აქვს, სიმამრელებს არ შეუბამება. ვიფიქრებდი ვიფიქრებდი თუთი უფრო უფრო კომიუნიკებზე, ვიდრე თავისი სოლიდური ამრთუნების დივიკით წარმოუდგენია პირის პირის. სხვა მრავალი ამტარებელითი მოღობითა და სოციალური საკითხებით მე მამის დეპრტებდა, როცა აღმოვაჩინე, რომ ზემს სპონჯადობაში ვიფიქრებდი რაზე არ იყო. ეს იყო 1929 წელს, უოლ-სტრატის კრახის შემდეგ, მე უფრო მთავრად, რომ ზემს მამწიფლებს ის უფრო

არ მთავრად ანტიტებებდათ, იმონიფიქრებდათ არა სიმამრის, ვიდრე კომიუნიკებდათ და მთავრადვეთი თუთიფიქრებდათ. სხვა თანამშრომლებსაც სურათად მიღებულ პროცესუალურ და იურიდიულ წესებს ეწინააღმდეგება. მე უფრო იყო დეპრტებული ზემს მოწიფლებთან და მათი ზემს ძალზე მამწიფებდა. მე ძალიან მალე მოვედი ამ დეპრტებდა, რომ პოლიტიკის და ეკონომიკის, რომლებსაც აქამდე უფრო მთავრად ვიფიქრებდა. უფრო იყო მამწიფებდა კორექტებზე კავიფლებით უფრო დიდი ვიდრე. ვიდრე მეგონა. მე დიდი ხნის კამიფიქრებდათ არაფერი მესამოდა. არ ეკონიფიქრებდათ ვარტებს, არ ვესმენდი რადიოს, არასოდეს გამოიწერია „ტაში“ ან „ხარტისი“. საკმარისია ითქვას, რომ პირველად ანტიტებებში მონაწილეობის მთავრად 1928 წელს მოვედი, მამამდე არასოდეს არ მომხელა, რომ ანტიტებობისთვის მამწიფებებთან ვიყავი დღე. მე მქონდა სხვა საფერული ვარტებებში. არტურ რადიონთან ერთად კასიონისად ესწიფებოდა სამსკრტს, ვიფიქრებდი ლექსებს და ვარტებებში დრამა იმარტობისიტების მამწიფებებს. პოლიტიკაზე თითქმის მამწიფებია წარმოადგენა მქონდა. შემდეგში კი, რადიოსად ჩემიფიქრებდა სიყალბეა ურთიფიქრებდათ, მთელი მონიფიქრებით დეპრტებდა სოციალურ შეწიფებებს. ვიფიქრებდი ცოლ-ქმარ ვარტების მამწიფებებზე წარმოებებზე და ვიფიქრებდა მარტს, რომლებსაც დედაც ვიფიქრებდა შეწიფებდა, რომელიც თავისი სიყალბით ეკონიფიქრების იმეტი გამოიწიფებდა. იმეტიფიქრებდა, როცა იყო მამწიფებდა დარტებში. მე დედაც დარწიფებდა ვარ, რომ უმარტობად შეწიფებდა სწორად ვიფიქრებდი ეკონომიურა ვარტობების კონიფიქრებდა.

ა რ ვ ე რ ა რ მ ა
— მე ვიფიქრებდი, რომ თქვენ პატონ მარტს სიმონებებით მამწიფებდათ თავს ამტარებდა სკოლებს.
ა რ მ ე რ ტ ა მ ე ნ ე მ ე მ ე რ ა
— მართალია, მე ამას არ ვიფიქრებდა.

იარსილდე პეტროვი
ხინგისი
153

მაგრამ ეს არ იქნებოდა დიდა შედეგ-
მა არ მესხის, რატომ უნდა ვეწინი-
ფეს ზეც ჩამე ფილოსოფიური სის-
ტემისა, თუ დარწმუნებულემა ვარა, რომ
სამართლუ უკეთ ვიყო... მაგრამ დავუ-
ბრუნდები ზემს ვერცხროფიებულ კომუ-
ნისტურ წარსულს. რა მიზნადედა მე
კომუნისტებისადეწ? ეს არის ამანაკობის
კანონმა, შევობრული კოლექტივი, რომ-
ლისკენე ამანი მიდრეტიდენენ. მე მჭირ-
დებოდა ჩამე გამწონანწორებელი ამ
ისტრატეგობისადეში, რომლებეც მონასტ-
რულ კარაკეტობის მიძღულენდენ.
პატრიარქების იწვევა აგრეთეც კომუ-
ნისტური პროგრამა, კომუნისტები ამ-
ბობდენ ევროპისაში ნაციონალური დის-
კრიმინაციის წინააღმდეგ, ეს მიდრეტი-
და მოდამი დრმა სიმართლეს, რადეც
ეოვდელის თანავეტრქმისიდი ზემს უზე-
დურ საოლსეებს, რომლებსაეც შეზდე-
ოსდენდენმა ამბობდა სულ, კომუნის-
ტები, ევლა პროგრესულ ორგანიზაცი-
ებთან ერთად, შევობრულ შტატებში
გამოდიოდენ ნაციონალური დისკრიმი-
ნაციის წინააღმდეგეც არ ვეზარე, რომ
ესეც მოწირდა. მე აგრეთეც იმს მიმ-
რე ვიყადი, რომ საქმრთა მოსხვის აღ-
შეობებელი სოციალური უთანასწორი-
მა, მაგრამ ამბობდეს ევმწრობიდა მთ
რეგოლდური რეაქციონის და კომუნის-
ტური პროგრამის სევა დებურებებს.
ვიშობრეს, რომ ამბობდეს ევოვიდურ
კომუნისტა, მე უარეყოფ არა მარტო
კომუნისტურ, არამედ ეოვდელეარ დოქ-
ტრინას.

პირის პასმა დანახითა ენა ტოტ-
ლოკ, რეგორე დანატეკური კომუნის-
ტი და თიქმის, რეგორე ამერეკელი
მატა ხარა¹. ეს სისულდედა ენა კომუ-
ნისტური პარტიის წევრი იყო, მაგრამ
ეს კიდეც არ ნამსეს, რომ იგი ექტორი
კომუნისტი იყო თუმეცა იგი პერაიდუ-
ლად ექტორად მეშობდა, დაქმნდა
ხელმოწერება, აგრედედდა პროკლამა-
ციებს, ეოვდა ვაზეთებს და სწავლობდა

მარქსისტულ პრინციპებს, მაგრამ ამის
შემდეგ მას თეგობით სარეფერენცია
ანტერესებდა პოლიტიკა ეს არა, რომ
ტოტლოკი სასქოთა ეგეზობის ეამეში
შეიძლებოდა ეოვიდლო, უზემი მონა-
კორი და ცილისწამება. ამის დამტკი-
ყებას პირის პასმა ევრასობდეს ვერ შე-
ძლებს.

რ ი ვ ე რ რ ი ბ ი :
— ტოტლოკს ხედვობდით თქვენ და
ამა პირის პასმა...

რ ი ბ ე რ ტ ი ბ ე ნ ე ე ა მ ე რ ი :
— მე ევლერობ, რომ თანამედროვე
იურიდიული პრინციპებით პრალმდე
ხელმა უნდა დამტკიცოს პრალმებულის
დანიშნული. თქვენ ვსურთ, მე დავამტკი-
ყო, რომ ტოტლოკი არ იყო ეამეში,
მე ვაცილებით ზეტი უფლება მაქვს მო-
ვიხიბო, რათა პასმა წარმოადგინოს
დისპობება, რომ მისი მტკიცება მონა-
კონი არ არის, ევლა შეიძლება დავა-
დანიშნულით. ასეო შემოსევაში არე
ერთი მოქალაქე არ შეიძლება დარწმუ-
ნებული იყოს, რომ მას არ დავადანიშუ-
ლებენ ევლანე უწინარაი მოქმედებ-
სათვისეც ე. ეს ეწინააღმდეგემა ზემს
იურიდიულ წესებს. პასმა არაფრის და-
მტკიცება არ შეუძლია, ვინადან ტოტ-
ლოკს გულწრფელად ევვარდა თავისი
ქვეყანა და სამართლიანობის პრინციპის
ერთეული იყო. მისი ტრავეკული დაღუ-
ვის მიზეზები პარადული იყო და მე არ
შურს ვიღამარაკო აქ ამ ტრავეკიანე,
ვინადან იგი ევლანე ნაღებობდა და-
ეგმობრებელი ამ საქმესთან...

(ოქსერევიერი ადუდეებულისა და დრო-
ებით ზერდება).

რ ი ვ ე რ რ ი ბ ი :
— ზემთვის ვანაგებია, რატომ არ
ვსურთ იღამარაკით მისს ტოტლოკის
ტრავეკიანე, ზემს მართლად ამბობ ე
არ შეეკრიბილეთარ აქ, რომ ეამოვარე-
ვით, რას ვთვლით სასურფელად და
რას არა ზემს ევვრდნობით უქტებს.
პირის პასმა მოიყენა დამავეტრებელი
სამუოები, რომ ეს ქალიშვილი თქვენ
თქვენი დამოკიდებულებით თვითველ-
ლობამეც მოიყენეთ, თქვენ ვარწმუ-
ნებთ, რომ თვითველდობის მიზეზი

¹ მატა ხარა (1876 — 1937) — პოეტად-
ელი პოეტადეც ქალ, ევრანობის ვარეკარე
დარტი პირადელი მიდელი ამის ვრის.

პირადელი იყო. მაგრამ მაინც როგორ
 იყო ეს პირადელი მარტვი? რატომ არ
 აყვინდნენ? თქვენ არ შეეძლოთ აყვინ-
 ხნათ. მე შენთან, თქვენ ძალზე შეუბრა-
 ხეობელი ხართ და ამიტომ თქვენს მა-
 გობრად მე ვიღაცას ვიყენებ. ტოტლოცისა-
 თვის თქვენ იყავით იდეალურ, საფარული,
 ამბულანსური და ასევე შემოსული, რო-
 გორც მას, თავისი ვედლებზევლობით.
 კომუნისტა წარმოუდგინა, თქვენ იყო
 მოატყუეთ. მას სჯეროდა თქვენი, რო-
 გორც წმინდანისა და უფროდ მისთვის
 ესაღი ვახდა, რომ თქვენ ისევე რო-
 გორც სხვები, დადატობით ვედლებებს,
 როცა დაეპირებდნენ მხედლისადმიქმედ
 კარობას. ტოტლოცს ვიყენებ, რომ თქვენ
 იმხარის ხართ, რომ თქვენ შინაგანად კო-
 მუნისტა რჩებით. ვარჯიშულად ეს პირ-
 ეფრობით მან ვანსტერიატა, რომ თქვენ
 უდალატებთ ვედლებს, კომუნისტებს და
 ჩვენც. ამერიკის ტოტლოცს დაეხე-
 ვათ თქვენ მთელი საყოცხლის მან-
 ძალზე, დაესახათ ამით, რომ თავი
 მოიკლა. მე არ ვამართლებ ასეთ
 მოქმედებას. მაგრამ უნდა ვთქვათ,
 რომ მას ასევე შეტად არავით
 შეეძლო თქვენი დასჯა. პატონი ოპენ-
 ჰეიმერ, თუ ეს ამ საქმეში რაიმე სა-
 ზოგადობაა, ეს მხოლოდ თქვენი საქო-
 ვლია. ამიტომ თქვენ აქ დროის ვედლისა-
 თვის, მე ვედლისადაცებით მთავრად იდე-
 აღებზე, სინდისზე და აღმთაბობაზე დაე-
 ვახსენით ამისგან.

დოქტორი უორდ ივენსი:

— პატონი მრბველო, როგორ ვეო-
 ნათ თქვენ, ძალზე შიშს ხომ არ მი-
 დებათ?

გორდონ გრეი:

— მე შენთან, რომ ამ ასტორიანს
 მართლაც არა აქვს შევნიშნა არავითარი
 კავშირი.

რობერტ ოპენჰეიმერი (ვა-
 ჟიორებელი):

— ვამორებს, ტოტლოცის თეო-
 მელეულობის მარტვი ღრმად პირადელი
 იყო და მე არ ვიღაცას ვიყენებ ასევე, რად-
 ვან ჩვენ საქმეს არ ესება.

როჯერ რობი:

— შიშის პატი თავის ჩვენებებში

ვეამწი, რომ თქვენ თუბა ეწინააღ-
 მიდეებოდით, მაგრამ მაინც ვახდელ
 ჩვენი საიდუმლო სამსახურის თან-
 მშრომელი და აწვდილი საქობი ცნო-
 ხებს. რას ვეძებთი ასევე? ხომ არ ეწი-
 ნადღევეებოდა ასეთი მოქმედება თქვე-
 ნი კომუნისტური შორაღის კოდექსს?
 რას იზამდა ტოტლოც, ეს რომ ვავეო?
 და იქნებ კოდექს იყოდა—

გორდონ გრეი:

— პატონის, საქმეზე ვიღაცასაკობ
 რობერტ ოპენჰეიმერი:

— მე თავს ხორის პატი თანმშრომ-
 ლად არ ვთვლი და თუ შეიძლება იდე-
 მე რამე მთავრად არ ვთქვა ასეთი, რა-
 სიც მარტვიენია, ის კაცო თქვენ არა ხართ,
 პატონი რომ, ვისთანაც აღმარებისათვის
 მივად. რად შეტება ტოტლოცს, თუ მან
 რაიმე იყოდა, მხოლოდ და მხოლოდ ვა-
 ნობიების უფეფრადური სურვის შერ
 იქნებოდა ამფობინატებული.

როჯერ რობი:

— შევადღეს საქმეში თოვლითი
 სეტაკო ხართ?

რობერტ ოპენჰეიმერი:

— თქვენი შორაღით, მანავერბეული,
 რას ვეოქობს, რას ვერბობს და როგორ
 ვეკადღეს ამ საყოცხლს, თქვენ ამას არ
 ვეძებთი. არც მარტვი მარტვი და არც
 სურვილი.

როჯერ რობი:

— ძალიან კარგი, მე სწორედ ეს მინ-
 დოდა ვამეო: პატონი ოპენჰეიმერი
 აღმარტვიებს, რომ მას იმის შორაღი
 აქვს— ერთი საზოგადოებისათვის, მეო-
 რც ეს პირადი მომთხენილდებისათვის.
 შეიძლება პატონ ოპენჰეიმერს სმართ-
 ლეუ იმის აქვს: ერთი ის, რომელზედაც
 აქ დამარკობს, ხოლო მეორე — ნამდ-
 ველი, რომელზედაც თავისთვის იტოვებს.
 მე ამის ოქმა მინდოდა ვმადლობ!

გორდონ გრეი:

— საქმეზე იღმარაკობ, პატონი
 ოპენჰეიმერ, მე ვეოქობს, თქვენ შეეო-
 ლით ვამარტვილოთ თქვენი მოყრადღის
 მოყოლად!

— იმართლაც პეტრო
 სინდისი

რომელიც ამჟამად მოხდა: (შეგრძელება):

— ზორის პასი პიპიტისა უნდა-
ზამ ზემო ყოლი ვატივრანე დაწმუნე-
ზელ კომუნისტად და თათქის კომუნ-
ისტრის უამუშიად ვასადა იგი ფიქრობს,
რომ პისი ხელტევივისს პრავალი-
ცხოვანი დახელელებნი სიმართლის შეყ-
ნობის შესაძლებლობის ახლევან იმ
დროისათვის, როცა ვატივრანე ზემო
ყოლი ვასადა კომუნისტრა ქსოუხარ-
ში უვე ვარდებულა მქინდა. წითლე-
ლის მარტზე სძობლის დროს მადრიდში
დაცვრულ უო დაღუტთან ხანმოკლე
ცხოვრების ტრაგიკულმა ეპიზოდმა პო-
ლიტიკის სამფელია სიძულვილი მიუ-
წერს. მან მტკიცე უარს უთხრა პოლი-
ტიკის და ვარჯის კონფესიად უ ვარ-
ჯის თაგი.

ეს უ არა, მე ვარჯი ვასახვის ამ-
ხეხისადმი და მიხილვისკენსადმი ცხო-
ველიყოფად ინტერესს მე ვაძლეოდა
უფელ ვასახელი დტოლოვლებისათვის
და ამაზე ვწერდი კოფეც ანექტში...
ხეშაგი თქვედა მივლი ახარა, და
მე არაფრისა მისცემია. ცნებად
ფრანკის რეჟიმი მე არ მიყარს და
ვეფირობ, რომ ხვენი ოპორტუნისტული
ტაქტიკა ასე შორს არ მიდის, რომ
ვანებად ფრანკის ფემოკრატის ხან-
დად ცნობს მამულის. ვასახელ დტოლო-
ვლებისადმი დახმარების კომუნისტურ
მოქმედებად არ ვთვლი და ამაში ვერ-
ვარ დამაყვრებს.

უნიშრობის ორგანიზების ანექტში
ველაღერა დაწმირილით ვასეპარტე
და ჩეწრე ვედა იმ ხეცნიობის ვეპო.
რომლებიც კომუნისტებად შეიძლება
ხათვილის ახრადყ არ მომივლია რამე
დასუფარა, რადგან კარგა ხანია ვეფოდა,
რომ ვამირობის უღეფრადურ სიუროს
ფერტები ჰეფს ვედა მემარტრე ორ-
ვანიზაციაში. ზორის პასი ვასახელ კ-
ფე დაადისტრა ზემო ვეშანი. ამით მან
ვერ ვასეფარა მე შესის, რომ ად-
მანებს, რომლებიც ხანვეულები ახიან
ვანვერებული კატეგორიებით შეველო-
ბის, შეიძლება კომუნისტად ხევეოფად
როგორც უვე აღენიშნე. მართალია

კომუნისტების ზოგიერთი დასკვნა ვე-
თანხებულო, მაგრამ არასოდეს მიღ-
არება მარქსისტული თეორია და რამე
ვედაზე მოყარია, ზემო თაგი კომუნის-
ტად არ მამიოვლია. მე ვეფელოდი ად-
მანებს, რომლებიც აღსათ კომუნისტე-
ნი იყვნენ, მაგრამ არასოდეს შეყ-
თხეფარ, ახიან თუ ახი თანთი პარტის
წერები და არე თანთი კონტულობენენ.
რო ვერა რომა:

— თედა, იმს მარე აღიარებთ, რომ
ახეთი შეეპრობის არასდურველია.

რომელიც ამჟამად მოხდა:

— ვწერებ, რომ იძულებული ვარ
შევისხიში თქვენი შეკითხვის.

გორდონ გრეი:

— ხეწმე აღიარებთ, მტკივნეული
რომელიც ამჟამად მოხდა:

— მივუღებთ, რომლებიც წინ ურდო-
და ვერმინის და თანობის წინააღმდეგ
იმში ხეგს მამსს, თანდათანობით მ-
შარტება კომუნისტებისაგან. არ ვუთ-
ხებოდი მათ პოლიტიკურ ტაქტიკის და
მივდიოდი იმ დასკვნამდე, რომ შთილოდ
შეერთებულ შტატებს შეეძლოთ ცხნათ
მივდიოთ იმ სანიშროებისაგან, რომელ-
სად ნეოსტორი რეჟიმი წარმოადგენდა...
პარტ-ხარხობის მიღიანად ამახიდა
თედავი. მე მიყვები, რომ რადაც უნდა
შეღონს, ზემო ტევენს მომადვილებული
სანიშროების წინაშე იფე და მე სხე
ვამოსაველი არ მქინდა ვარდა იმისა,
რომ თავისუფლებისათვის მივლი ძალ-
ღონითა და ენოუხარხობით შევრობოდა და
ამიტომ მე ახარეა ვარხო...

1943 წელს ზერელის ვილა დაეტიფე
და ღის-აღმოსში ვადეხასადლით. ამით
დასავარა ზემო კავშირა კომუნისტე-
თან და მემარტრეზია პოლიტიკისთან.
არა ვარ არე ვთია პოლიტიკურა მარტი-
ის წერა, არა ვარ არე რესპუბლიკული.
არე დემოკრატია ზემო სიმთავისი ყ-
ველივის თო პრეზიდენტ ბეზევლტის
მარტზე, რომლის დიადი იფეები იმ
სულჯეს წარმოადგენს, რომელსაც მო-
მადელში იფეში დაფებარუნებო... მე
ახარეის და დასაველიის ყოფილი-სკი-
ის მომარტ ვარ, მაგრამ ვეწინააღმდეგე-
ნი მავარტს, რომელსაც, ზემო ახრით,

მეზობლების უფრო მეტი ზიანი მო-
ატებს ვიდრე სარგებლობა. მაკარტი მ-
ნა იმ მიმდინარეობისა, რომელიც მე-
ზობების უფრო სწრაფად, ვიდრე სა-
სარგებლო.

თომას მორგანი

— თქვენ ამხიბთ, ზატონი პროფესო-
რს, რომ 1943 წელს მოლიანად კარგე-
რთ კემბრიჯის კომუნისტებთან. მან ჩათი
ახსენებთ, რომ შეძვედა ღონისძიებებში
კომუნისტებს იწვევდით და შევადრებ
ხედავდით?

რობერტ ოპენჰეიმერი

— როგორც იყო, მე დავაღებულა
მქონდა ამერიკელი ატომური ბომბის
წარმოების ხელმძღვანელობა. ძალიან
ძნელი იყო ვალდებულება შევნიერებო
მოქმენს და უფრო ძნელი იყო მათი
დათანხმება, რომ ვეზოყრათ ღონისძი-
ებებში, ქვეყნის კულტურ, კაცობრივობა და
ანდრეებს შორის და სწავლავდობით
შევედობდნენ ხანგრძლივ კანდიდატო-
ბას. სპეციალისტები ცოტანი იყვნენ
და ისინი ადვილად მოუღობდნენ კაცო-
ბებით უფრო მომკვებთან სამუშაოს სა-
ხედაო გრეწველობაში. თქვენ იყო, რომ
მოღობს და მოღობს უნდა გამოკვეთი-
ნენ ინტელექტულები და ემიგრანტებიც
კი, თუმცა საქმე ეტობოდა სრულიად
საიდუმლო წარმოებას. რომ არ ვყო-
ლოდა ეს თანამშრომლები, არც ზომის
კვეთებოდა. ეს არც ძალიან კვეთებოდა,
თუ ხაღბს იმ საზომით და პრინციპით
მოედრებოდათ, რომლებსაც ვყოფი-
ბენ შორის მისი და როგორ რომი. ვყო-
ლამ იყოს, რომ ფერმა ნამდვილი ინტე-
ფრამიტია. ფრმტერის აქსიდეზდნენ სო-
ციალისტად, სკოლარად კი დღევანდელა-
მდე პროპაგანდის უწყის ინტელექტუალურ
მყოფობაში. ვისაც ვნებათ დაადრე ხე-
ლი, მკარე გამოხატობის ვარდა ვყო-
ლოდა შრომებსა მომკვებს მაკარტის ინკვიზიცი-
ის კლანტებში დიას, ხეენ ვლესებო-
ბით ადამიანებს. რომლებსაც კომუნის-
ტები იყვნენ მე ვიხედიდი, რომ ისინი
თვითონ მოდიოვებდნენ ამაზე ანკეტებ-
ში; ჩემი საქმე არ იყო მათი ანკეტების
შემოწმება. მე უნდა გამეხსახოფერა მათი
პროფესიონალური ვალდებულება და მე

ტი არადფერი. ღონისძიებებში სამუშაო-
ში ხაღბის მოღობაზე მე არა ვარ მარ-
ხისმკვებელი. მე მქონდა ერთადერთი
ღაზე მოავარი ამოცანა შევექმნა ზომ-
ში უფრო ადრე, ვიდრე მას ვერმე-
ლები ვაადრებდნენ მე შევასრულე ეს
ამოცანა.

თომას მორგანი

— რატომ ხედავდით შევადრებ, რომ
იყოფით, რომ ის კომუნისტი არ მათთან
ძალზე დაახლოვებული პაროვნება?

რობერტ ოპენჰეიმერი

— შევადრებთან მაკარტიანება ძველი
შეგობრობა. მე მიყვანს ამ გულითად-
ძალზე განათლებულ და სრულგრძელ
ადამიანთან სურხარ.

როჯერ რობინ

— თქვენ იყოფით, რომ იგი სურხან-
ვეთის კომუნისტური პარტიის წევრია?

რობერტ ოპენჰეიმერი

— არსოდეს მაკითხავს, თუ რომელი
პარტიის წევრია.

როჯერ რობინ

— მამისადამე, თქვენ არ შეგობლით
დაამტკიცეთ, რომ იგი კომუნისტი არ
იყო?

რობერტ ოპენჰეიმერი

— თქვენ შეგობლით დაამტკიცეთ
საწინააღმდეგო?

როჯერ რობინ

— მე მოვალე არა ვარ, თქვენ რამე
დავამტკიცოთ. მეზობის ასეც საკმარისა,
რომ თქვენ აღფრთოვანებული ხართ
იმ ადამიანით, რომელიც, თქვენს აზრით,
კომუნისტია. ეს საკმარისია; ამით და-
დასტურებთ თქვენს სრულყოფილ ამერ-
კული კანონებისადმი.

რობერტ ოპენჰეიმერი

— მე ვერაფერს დავამტკიცებ თქვენს
სიტყვებს.

როჯერ რობინ

— თქვენი მისი კომუნისტია?

რობერტ ოპენჰეიმერი

— მასტკიცო, მაგრამ მე მასებს ზომ
არ ვაყვებ ჩემი ნათესავეების მოფლობე-
ველობისათვის.

—
იარსოდე პეტრო
ხინდისი

როგორ რომი
— ძალზე სუფილი.
გორდონ გრეი

— ავრხენით, ზატონი პრეფერობი.
ჩატომ დატოვეთ 1945 წელს ღონისძიების და ჩატომ განსვები თავი ზეწი თერმოდინამიკის იარაღის წარმოებაზე შემართოს. თქვენ ტერორად არ ვთვლი-
დნენ ავრღი კარგ სპეციალისტად ამ დარგში.

როსტრტ ოპენჰეიმიერი:

— შევხვარყ ადამიანი. ზეწნ წიდე-
ლის მანძილზე გეგმავრბოდათ ღონისძი-
ებისში დიდი წარვებული დამსხვებლის
აქმისფერობი. მოსვენებას არ ვუძლე-
და არი, რომ შეიძლება გერმანელებმა
დაკვასწრონ. ზეწნ ავრღიფერს თა...
ვწივებდით და ისე კი არ ვთვლიდათ,
ავრღიფერობდა თუ არა მიყული დედამწე
ბომბის პირველივე გამოყდის დროს.
ზეწნ ვაწევა ავრღიფერ უფიფესი პასუხის-
შეცხლობს ამ ორი მადიარადა დოღარა-
სა, რომელზე ვადამსხვებრ ვადამსხვ-
ლებმა მოვეყეს ამ ექსპერიმენტისათვის.
და ვერც კი წარმოამიფერება, რა მოხდ-
ნობდა ბოლოს და ბოლოს, ავრღიფერი
რომ წეადში მავრღიფერობდა, რა შეეფიფესი
ვეყონდა და რამდენი შიში გამოფიფერებო.
რომ ზეწნი მონისისათვის მოვედწეა ეს
დრამა. რომელსაც ოფენსზე დავწერენ
იმის დამთავრების დღეს ზეწნ ავრღი
დიდი შეება ვერცხენით და ღონისძი-
ებისში ვატარებულა ვიღელი წიფიო ვაწე
ავტანდადა შეწვენობდა დოქტორი ტ-
ღერი მართალი იყო, როცა განსვებდა,
რომ ზეწნ არ ვებრბდა სიფიფელი ვე-
წრამოყენისა მანძი, როცა მიყულში კ-
ცობრობდამ პირველივე ამოხსენობა შე-
ნით. თავი რეაქცია პუნებარბი და
ადამიანურია. ზეწნ, ფიზიკოსებმა ავრ-
ძალღული წეყოფი ცოდნის ზიდან ვრეწნით
და შეყყოღი. ზეწნ ეს არასოფენ დავ-
ვარწეფება მე უნდა წეყებულაფიფი... ეს
ზეწნი ვადამსხვებრბება სხვა მნიშვნელო-
ვანი მარზხეხობავ იყო განსირობებუ-
და. მე ვოვეღიფესი ვოცნებობდა — თავი
შეწეწეაა წმინდა შეყნერგებისათვის.

გორდონ გრეი
— ჩატომ განტერგებდათ
ტყეა?
როსტრტ ოპენჰეიმიერი:

— სამწუხაროდ, უნდა ვადიარო, რომ
არ დავარბი ზეწნი რწმენის ვროველი და
დავუჯერე იმ შეყობრბებს დამონებულ
რწვეებს, რომლებზეც თხოუღობდნენ, რომ
მონაწილეობა მიმღეო მოფარ საყონ-
ხუღბდაყო კომიტეტში. უფრო ვეწინ
შეწიმოავრგებს მარბების შეღენობა და
ეს წინადაღება მიყოღე ვარბა ამისა
მწერკის ფიზიკოსთა საზოგადოების
თავმჯდომისზე ვოფიფი და სხვა მრავალი
პოსტი შეწერა. ამყუარად, მიყოღიფე-
ღად მარწეული აღმოყნდა პოღიტიკაში.
რომელსაც აქმღე თავს ვარბეებდი.
დღეს თუ ზეწნი მინარბი არადიადობა-
ში პრადღენობს და ატომური კონისოს
სადღეღიო მანადღენით სარწეებლობის
ავრბადღის წინააღმწევე ვარბბი, ეს ამ-
ტომ კი არა, რომ მე რადღე არ უნდა
დამოჯედა, ამ მადღა პოსტებზე შეწარ-
ხენება მინდა — მე არ შეწიღლია ვ-
ცისოფერი ორბარბი და ვარბეებული ხისი-
თის ადამიანის სანეღლი. როგორც მე
აქ ტღღერში დამსხსიდათა, მას არ დ-
ვწივება არავერბი, რითაც ზეწიფის
შეწიღლი ვეწი. არ შეწიღლია ამის შეწე-
რავღე და ამიტომ თავს ვოფიფე. რა
მავრღიფერ არ უნდა გამოიტანოთ, ვად-
წევეტიღი მაქვს მონაყადღში ვაყოღებოთ
ზეტი დრო დავეღობი პრამსტონის უწი-
ვერსიტეტზე ამან, რაც მე აქ ირღღებუ-
ლი ვოფიფი მომესმინა, ისე დამოყარება
სადღისი, რომ შეღწეფი ვრწევა თუ
ავრღიფერს სამოყყოღღებზე.

როგორ რომი:

— როგორ ვეწინათ, იქნება დავდა
დრო, ავრხენით, თუ ჩატომ ეწყოღით
სამოტყის ზეწნი წეადღიადის ბომბის წარ-
მოების საქმეში?

როსტრტ ოპენჰეიმიერი:

— მე ვარწეყოღ იმ სიტღენის, რომღის
წარმოფერის უფღებისაყ აღღვეს
თავს ზეწნი მინარბით ზატონი რომი.
მე ვერ დამოიტყოფენ და ვერასოფენ

დამატკიცებენ, რომ თავის საზოგადოებრივ ცხოვრებას იყენებენ თავდაცვის პროცესში, რადგან მისი გამოხატულება ყველაზე უფრო მეტად ხელს დამსახურებას, რაშიც გამოხატულობა საზოგადოებრივი მისი დამსახურების მოვლით.

როგორ ჩაბნეო

— თქვენ საზოგადოებრივი ცხოვრებას იყენებთ, რომ ამ საქმეში არ ჩაქონდეთ ის ენობრივობა, რომელსაც თქვენთან ამერიკა ეძღვნა და რომელიც ადვილად იყო სახელმწიფოს ინტერესებისათვის.

როგორც ამგნებებებია:

— ეს მეტად სახიფათო და პრობლემატური არაა, ასეთი იმპროვიზირება კარგად იქნება დამატკიცება შრომის, მე არ ვყოფილვარ და არც ვარ წყალობის მომის აღფრთოვანებული თავდასხმისკენი. არ ვყოფი, რატომ უნდა აღფრთოვანებულიყო ამ იარაღით, რომელსაც შეიძლება განადგუროს 100 მილიონი კაცი და, რომელიც შიშის, აღიზნის შეე ვიქნები. არ ვყოფი, რატომ უნდა ვყოფი აღფრთოვანებული, სახელმწიფო არ ვყოფი. მე ვფიქროვ ამ მხედველნი ამისათვის, რომ აღფრთოვანებულიყო, პატრონი რომ ატომური ბომბის წარმოება მოხდეს კარგად და საზოგადოებრივი იყო მისი, როცა ვეკითვებოდა რეალურ სამსახურებს, რომ ბომბის შექმნის ნებისმიერი და მისი საზოგადოებრივი მოსახლეობის მოვლა მოხდეს იყენებენ უნდა შევქმნის ატომური ბომბი, რომ მოდიფიკაციები და სერვის-მოდერნიზაცია არ მოხდეს და მეტი მოხდეს. იყენებენ ყველამ ვყოფილი, რომ ვერსახელს შეიძლება და ვეკითვით ჩვენთვის, ასეთი სამსახური იარაღის წარმოება გამოხატულებული იყო მოდიფიკაციები ამ მოდიფიკაციები სამსახურებით, რომელიც ყველაფერ მაგრამ ამის არ შეუძლია მოიხდეს თვითონ დაეხმეო ამ სიტუაციის სამსახურებს, რომელსაც დასაფიქრების ცხოვრებით აღმოჩნდა, ჩვენ უნდა შევქმნით, რა დიდი მოხდეს და მოდიფიკაციები პრობლემა თავდაცვის ხელს ისეთი ხასიათის იარაღის გამოყენების შესაძლებლობაზე, როგორც ჩინეთ-ხანსაც არ სჭირდა, აქ

ზოგი რამ ჩვენზე ვერ არის, თუ ჩვენ კომუნისტების დამარცხება ვერცხდება, საზოგადოებრივი უნდა გამოვიყენოთ დამსახურების და ატომური ბომბი, როგორც ვატყობ, პატრონი რომს უფროს ხელს სიტუაცია, მაგრამ ძალიან არაფერს ვამბობ, მე არასოდეს ვეფიქრებ ამ ხელს თავდასხმის, პატრონი რომს კარგად იქნებოდა, მასეთი რომ ვეფიქრებოდა, სახელმწიფო პატრონი რომს არა ვარ და ხელს თავს ხელს მოვიყენებ შეიძლება რომ ხელს შეხედულებები.

დოქტორი უორდ ივენსი:

— ბოსტონის მხედველი ყველაფერი ტყუილია, ვინაც თავისი არა იქნება და თავისი არსებობა და განმარტებით ხელმძღვანელობს.

როგორ ჩაბნეო

— ამის რისი თქმა ვსურვებ?

დოქტორი უორდ ივენსი:

— არაფერს.

როგორც ამგნებებებია:

— დოქტორი ტელერი თავის ხელს იყენებდა ცდილობდა დამატკიცებინა, რომ ბომბის წარმოება უნდა ტექნიკური საქონელი, რომ შევქმნათ არ უნდა ინტერესებდეს სხვა არაფერი, ვარდა ბომბის რაც შეიძლება ყველაზე კარგად და სწრაფად შექმნის, მე ამის არ ვყოფი. მეტი თქმეა შევქმნება თავისთავად ვუფეროლია მოხდეს და კეთილხანს, სამართლის და უსამართლობის დამსახურება შევქმნით არ შეიძლება ვეფიქრებოდა იყენებენ, წყალობის ბომბის შეიძლება ბომბის მოვლა ვარები, თუ ის გამოყენებული იქნება, ვერცხვან ვარ ვარ ჩვენ დამსახურების მხედველობისათვის, შეიძლება—მტრისათვის, დედას—შვილებისათვის, ყველაფერი შეიძლება ვარ უფროსი მისი, რომელიც ვერცხვან ვადი იყენებ, თუ ჩვენ მხედ ვარი ჩვენი შეი-

1 ბოსტონი, 1947 — 1948 — უორდის წიგნი, ესტონის კოლეჯის რეკტორის და ამოღებების ავტორი.

იარაღსაც პეტრონი
ხინდისი

ფილმების ასეთი საშუალებებით დავამტყურო, მაშინ შეიძლება დარწმუნებული ვიყო, რომ კაცობრიობა მას სიძულვილით უარყოფს და თუ ჩვენ ვაგვიპარგვები სამხედრო თვალმართებით, პოლიტიკურად მაინც დავმარცხდებით. მე დარწმუნებული ვარ, რომ ატომურია და წყლისადნის ბომბი არ უნდა იყოს მხოლოდ პოლიტიკის საწილი. ის ხაკობია, — შეიძლება თუ არა ვიპოოთ ფუნთა სხვებ კასრის გარშემო ანივრული კლამტრია, არ უნდა აქვებს პოლიტიკურია დღის საყნად. ჩვენ უნდა ვადარაოთ, რომ ბომბისაგან რღებებსა კი არა, ჩვენ შევქმნით პოლიტიკა, ამას ასანი ვერ შექმნიდნენ თუნდაც ანივრამ, რომ ბომბი პირველად ჩვენ გვექონდა. შევრთებულა შეტატების პოლიტიკის შეფასებისას უნდა ვანვიყნადო, რომ ჩვენ ურვედოვის ვერგნობლით იმ მედარ შეხედულების, თითქოს ჩვენ ხანგრძლივი დროის მანძილზე პირველობა გარანტირებული გვექონდა...

გორდონ გრეი:

— მაშასადამე, აქვენ იერმოატომველის იარაღის წარმოების წინააღმდეგ ვართ.

რობერტ ოპენჰეიმერი:
— მე მხოლოდ ის მინდა ვთქვა, რომ იუკლანდელი ატომველის იარაღის გარდა მრეფველობაში მრედილო სხვა საშუალებებიც.

გორდონ გრეი:

— აქვენ რას შემოვეთავსებდით? **რობერტ ოპენჰეიმერი:**
— უბრაფველეს ყოვლითა, ვველა ამერიკელმა უნდა იყოს ვეს ჩამო შეფომა რეისს საქმე, ჩვენმა საროცადიფებრობამ არ იყოს რატომ ვაწარმოებთ ატომველის იარაღს და მუნდოვანი წარმოფველა აქვს იმ საშიშროებაზე, რომელიც ამასთანა დაკავშირებული ხელმა დაბლოვნიოც კი არ იყოს მრედი რისკაც ეს იყოს მხოლოდ საქმეს განდობილმა ჩამფენიზე კენმა ამერიკელებს ყოვედოვის მომდარა ფაქტის წინაშე აფერებენ და მით არა აქვთ არავითარი საშუალება, ვა მოთქმან თავითთა პირადი დამოკიდებულება საკონტებანსადმა, რომლებსაც თასვერ უფრო დიდი მინაშენელობა აქვთ, ვიდრე ემის, ვინ აქნება პრეზიდენტი, ხატონი X თუ Y.

ვაიბრულის აქცია

შეკითხვის პასუხობა

„ცაქობ“ შეთანხმებით მოქმეტი გამოცემაზე ვართ — რას ვეკონბროს, კარდის ცხოვრება, 128-ე გვერდის პირველი ხეჯტრი მუშედი სტრუქტორი უნდა იყოს ვეფეს ასე, მაშინ ვაქარებულია კარდელი ხელის კრთობისად აფე... შენვე რიჯორე ტაქტეზია.

ტაქტიკური რეპორტი ვითხე ქავთაძე
ჩეჯექობს მხანბრო, თბილისი, მხანბროს ქ. № 14, ტელ. № 3-07-02

ხეჯტრიქარდია ვასბექელი 2971-60 წ. ფრეკერ ფრმთა ჩაფენობა 21, პარობი ფრმთა ჩაფენობა 13,7, შეჯე, № 223, უე 02222, ქაჯადლის ზონა 70X100, ტრთედი 6,800.

საქართველოს სსრ კულტურის სამინისტროს მოცემბოლოფარეგეპროექტების შექვეით სტეფის კომისია, თბილისი, მარჯანიშვილის ქ. № 3.

